KUBBEALTI
1970 40. YIL 2010

Safiye Erol

Kadıköyü'nün Romanı

7. BASKI

külliyâtı.1

Safiye Erol • Kadıköyü'nün Romanı

SAFİYE EROL

KADIKÖYÜ'NÜN ROMANI

7. BASKI

KUBBEALTI

SAFİYE EROL KÜLLİYÂTI – 1

1. Baskı: 1938
2. Baskı: 2001
.....
6. Baskı: 2015
7. Baskı: 2019

İsteme Adresi
Kubbealtı İktisâdî İşletmesi
Peykhâne Sk. No: 3 34126 Çemberlitaş – İstanbul
Tel: (0212) 516 23 56 – 516 63 87
Faks: (0212) 638 02 72

info@kubbealti.org.tr
www.kubbealti.org.tr

© Bu kitapta yayımlanan yazıların bütün hakları Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı'na âittir. Tamamı ya da bir bölümü izin alınmadan, fotokopi dâhil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

KUBBEALTI NEŞRİYÂTI NO: 85

Dizgi
Kubbealtı Dizgi Merkezi
Baskı
Arı Matbaası (Sertifika No.44009)

İstanbul – 2019 (Ekim)
ISBN 978 - 975 – 7663 – 74 – 4

TAKDİM

Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı, "Safiye Erol Külliyâtı"nı yayın hayâtımıza kazandırmış bulunuyor. Bu eserler, kültür târihimizin bir devresini kuvvetli bir üslûpçunun kaleminden geleceğe taşıması bakımından da bir arşiv niteliğindedir. Zengin bir hayat tecrübesine, doğu ve batı medeniyetleri arası gözlemlere ve tahlillere dayanan yazar, günümüzde artık unutulmaya başlamış kültür hazinelerimize gönül ve ruh penceresinden ışık tutmaktadır.

Safiye Erol'un aynı zamanda yakın arkadaşı olan Sâmiha Ayverdi bir dostuna yazdığı mektupta onun vefâtını haber verirken **"Maalesef memleketin en değerli, dürüst, hamiyetli, imânlı, münevver ve bilhassa son derece derin ve bilgili bir evlâdını, azîz ve sevgili arkadaşım Safiye Erol'u kaybettik. Memleket, böyle muhteşem ve yerine konmaz bir âbidenin eksilişini âdeta duymadı... Umursamadı...**

Herhangi bir sahne sanatkârının arkasından kıyâmetler koparan kütlenin, bu telâfisiz ziyâ'dan haberi dahî olmadı. İşte irfan hayâtımıza, gerçek ve sağlam münevvere gösterilen aksülâmel bu..." demektedir. Bundan dolayı biz de kitapların başına Sâmiha Ayverdi'nin Safiye Erol ile ilgili yazıla-

rını almayı uygun bulduk.

Bu kıymetli yazarımızın külliyâtını yayın dünyâmıza kazandırma teşebbüsümüzü olumlu karşılayarak, bizlere büyük kolaylık ve dostluk gösteren yeğeni Dr. Aydın Erol ve eşine, ayrıca tashihleri yapan Aliye Aren'e teşekkürlerimizi arz ederiz.

KUBBEALTI

PÎRDAŞIM SAFİYE EROL

Bir kasır çöktü. Çatısı, der ü divarı yıkıldı. Ama hazineler virânelerde saklıdır. Gerçekten de bu yıkıntının altından, onun define varlığı aşikâr oldu.

Safiye Erol; dürüst, ihlâslı, îmânlı, hamiyetli, liyakat ve zekâsı ölçüsünde saf ve masum insandı. Ne ki, mühim olan, onun tek tek sayılan vasıfları değil; bu vasıfların antlaşması ile kurulmuş şahsiyet yapısının, bir ayağı şarkta, bir ayağı garpta olması ve iki farklı medeniyetin, kültür vasatları üstünde tarafsız bir tahlil ve terkibin muhasebesinden sonra da Şarklı münevver olarak cemiyetin karşısına çıkmış bulunmasıdır.

Bir serhatli ruhu taşıyan bu ateş gibi Rumeli kadını, orta, lise ve üniversite yıllarını Garp'ta geçirmiş olmasına rağmen; sadece metot ve ciddiyet gibi dış formasyonunda kendini gösteren Batılı ruhu, onun aşk, hamaset ve îmân zırhı ile sağlama alınmış olan içine aslâ işleyememiş, aksine, bu derinden derine yanan ocağın yalımı, Doğu'dan çarpan hava ile hız bularak bir yanardağ haline gelmiş idi.

Tabiat kanunudur: Hasret, küçük ateşleri söndürür, büyükleri ise yangına çevirir. Garp'ın mürekkebini yalayan; fakat Şark'ın tradisyonuna bağlı kalarak, o târihi mîras ile nafakalanan bu asîl kadın da, bir yan-

dan fikir dağarcığını Garp kültürünün verimleriyle doldururken, bir yandan da faaliyet halindeki tahayyül ve tefekkürü, alev alev yanan bir ocak haline gelmiştir.

***

Safiye Erol, henüz genç bir talebe iken dahî bu iki medeniyetin mukayesesini yapacak endazeye sahip bulunuyordu.

Âşikâr ki Batı, mânevî hürriyetini harcama pahasına, bir maddî kudret satın almıştı. Şöyle ki, Rönesans ile alâkasını kendi üstünden çekip, kendinden başka her şeye çevirmiş olan Garp medeniyeti, avucunun içine aldığı maddenin bir nevi esiri olmuş bulunuyordu. Makineler insanın; insanlar makinenin yerine geçer olalıberi, zekâsının, hüner ve icatlarının ağına düşen âdemoğlu için, kendi yaptığı bu puta tapmaktan başka çare kalmamıştı. Fakat îmân duygusu kisbî değil fıtrî idi. Bununla beraber bir acayip felsefe rüzgârı esip onu mevziinden koparınca da, boş kalan sahalar, türlü sentetik îmânların ve dinlerin istilasına uğramıştı.

***

İslâm âlemine gelince, ilim ve idârede kurduğu yüksek voltajı karakteri ile imtihanını vermiş ve dünyâya parmak ısırtmış olan Müslüman Şark, şimdi hasımlarının kıyasıya hücumları karşısında sinip, bir zamanlar ilim ve tefekkür verimleri ile beslediği Garp'ın gölgesine sığınmış bulunuyordu. O Şark ki, Batı dünyâsı, karanlıklar içinde can alıp can verirken, ilimde, felsefede, sanayide, ticâret ve ziraatte câhil ve âciz Avrupa'ya bilmediğini bildirmiş, görmediğini göstermiş, anlamadığını anlatmıştı. Gene bir zamanlar Fransız, İtalyan, İngiliz, İspanyol, Alman ilim ve din adamları, hattâ derebeyleri; prensipleri, müslüman medresele-

rinde okuyarak memleketlerine Şark irfanını taşımışlar, işte böylece de, Rönesans'ın temelleri atılmıştı.

Ne çare ki, meyve ve mahsul vermekten yorgun düşen bir toprak gibi, canı çekilip, çoraklaşan Şark, bir vakitler cömertçe beslediği Garp'ın, süratle elde ettiği madde üstünlüğü karşısında, gururu yaralanıp, eli böğründe kalmış bulunuyordu. Ama şu da var ki havada uçan, su altında gezen, kıtadan kıtaya ses alıp ses veren ve bir solukta ülkeleri yerle bir eden bu dev medeniyet karşısında gözü boyanmasına ve asırlardır etrafında gelişen ihtiraslı hücumlara rağmen; gene de derinlerinde sakladığı irfan ve hikmet cevherleriyle öğünerek: *"bunlar bende oldukça, sırtım yere gelmiş sayılsa da beni alt edenleri, gene alt ederim!"* diye beklemeyi biliyordu.

İşte devlet düşkünü Şark ve bilhassa Müslüman-Türk câmiası, yanmış bir kâşaneden, elinde dört ucu düğümlü bir bohça ile kaçan âfetzedeler gibidir. O kadar ki, bu bohça içinde kalmış mâzi kırıntılarına bile hakaretle yan bakan bir zihniyet; dil, din, tarih, mefahir ve anane düşmanlığını iş güç etmiş bir dalâlet vadisinde at koşturmakta bulunuyor.

***

Garp'ın her hareketini gözü kapalı benimsemek illeti ile çil yavrusu gibi dağılan millî mukavemet, millî ölçü ve millî şuurun ip uçlarını ellerinde tutarak memlekete dönen Safiye Erol'a, garptan getirdiği yüklü ve zengin fikir muhtevasına rağmen huzurlu, daha doğrusu kararlı denemezdi. Zîra kafasında ve gönlünde taşıdığı tefekkür ve duygu yükünü birbirine lehimleyecek, perçinleyip bütün haline getirecek bir mânevî düzeni henüz bulamamıştı. Onun için de Şark'ın Garp'a üstün olan bu irfan ve aşk motifini bir müşahhas varlıkta görmeye her zaman hasret çekmiş, Garp'tan ala-

cağını almış, uzun yıllar boyunca dağarcığına yüklediği bu hazineyi açacak anahtarı aramıştı.

O çok iyi biliyordu ki insanları, içine düştükleri dalâlet ve gâflet havasından sıyırmak beşeriyete edilecek hizmetlerin en mukaddesi idi. Fakat maddenin ve maddeciliğin anaforuna kapılmış kütleleri daldıkları uykudan silkip sarsarak uyandırmak için arınmış ve kemâle ermiş disiplinli bir ruh gerekti. İşte Safiye Erol'un susuzluğu buna, ihtiyacı bu yola idi. Gene biliyordu ki evvelâ kendi kendisi ile hesaplaşıp bir anlaşmaya vardıktan ve kemal zirvesine ulaştıktan sonra, dışa taşıp insanlara hizmet etmek mümkün olabilirdi. Evet bu zirveye erişmek, hayvanî ihtiras ve ıztırapları kontrol altına almış, safvetli ve ihlâslı kişinin kârı idi. İşte o nîrengi noktasına hasret çeken bu değerli kadın, kütleye ne söyleyecekse oradan söylemeli oradan seslenmeli idi. Ama maddeci Garp'tan edindiği kariyerin, kendisini bu zirveye ulaştırmayacağını o çok iyi biliyordu. Günlerden bir gün, artık eteğine ve ayağına dolaşır olduğunu şiddetle hissettiği mantığının yükü altında ezildiği, tefekkür ve tahassüs yollarının sarpa sardığı bir demde yolu Ken'an Rifâî gibi bir kurtarıcının yoluna düşüverdi ve Safiye Erol denen bu çıplak istidat ve hazır enerji, derhal toparlanıp mukadder kriteryumu buldu, ezel künyesinin tayin ettiği nihaî şeklini aldı.

***

Bu elektro-şok hâdisesini "Ken'an Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık" isimli kitaba[1] ilâve ettiği kıymetli etüdünde isabetli izah eden Safiye Erol, yazısının başlarında: *"Ken'an Rifâî'yi harice tanıtmak*

[1] Ken'an Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık, İstanbul İnkılâp Kitabevi, 1951; Safiye Erol'un kitap içindeki etüdü, s. 222-287.

için onun şahsiyetine temel teşkil eden üç hususiyetinden bahsetmek lâzım geliyor" diyordu.

"O, evvelâ mistik adam = homo mysticus, sonra hakîm adam = homo sapiens ve en nihayet Mürşid-i Agâh idi." dedikten sonra mistisizmin ilmî ve ciddî izahını yapar ve sözü hocasına getirerek: *"O, bahsi geçen mistik tipte bir aşık, bir gerçek filozoftu. O, cemiyetimizin müşahhas hayatı, müşahhas hakikati gibi idi. Sosyal insicamın şebekesini ne dereceye kadar tanırdı, diye sorulacak olursa, bir dokumacının kendi tezgâhındaki dokumayı tanıdığı kadar tanırdı. O, tabiatın ancak gerçek âşıklara ayna olan şifresini okuyarak böyle bir tabiat zemini üzerinde insanın nasıl ve ne üslûpla yerleşmesi lâzım geleceğini takdir etmiş kuruculardandı. O, zaman ve mekâna elverişli normlar imâl edenlerdendi. Beşer kaderinin ana rotasını bildiği için ferdi mukadderat yollarını da yekten görürdü"* diyen Safiye Erol bu karşılaşma ve tanışma ile ıztırap ve buhranlarının nasıl dağılıp eridiğini, bütün varlığında nasıl bir barış ve affı umumî fırtınası koptuğunu, lâtif ve müzikâl ifadesiyle anlatır.

Gene etüdünün bir yerinde: *"Hakiki Efendi, bir merkezdir. Kendi manzumesi içinde tenasübü şaşırmış bir peyke: 'Yerine!' diye kumanda ettiği zaman, bu, sadece bir emir değil, aynı zamanda sarhoş peykin mevziine dönmek için kendinde bulamadığı kuvvettir."*

İşte aziz Safiye Erol da, hayatının son demine kadar: *"O, beni hayatında terk etmedi, irtihalinden sonra da terk etmedi. Bunca boşa çıkmış mihr-i vefâ vaatlerinin topuna karşı bir kefaret gibi, mecaz olan benliğimde gizlenmiş hakikat payı gibi"* dediği hocası Ken'an Rifâî, onun vücûdu peykini mevziine döndürecek emri de, kuvveti de verdi ve bu bahâ biçilmez varlığı, insanlık âlemine bir âbide gibi işleyip hediye etti.

***

Artık Safiye Erol denen ve zaman nehrinin kaynadığı yerden gelen bu büyük kadın sustu. Fakat şu gök kubbenin altına bıraktığı uyarıcı sesinin ve zihin mahsullerinin, bir kıymetler buhranının girdabına tutulmuş cemiyete, kıyamete dek kulak vereceği çok söz bırakmıştı. Onun dâima bir sentezle biten tahlilci tefekkürünün altında yatan gerçek, Müslüman-Türk câmiasının, kaybedip de, el yordamı ile arar olduğu, çok defa da aramayı bir zül, bir gerilik saydığı bu hakikatler, memleket münevverinin dikkat ve uyanıklıkla üstünde durup çözmesi icâp ettiği hayatî düğümlerdir. Evet, münevver kütle için Safiye Erol'un hayat görüşü ve insanlık anlayışı, memleketin ölüm kalım dâvâsının ta kendisidir. Onun için de Safiye'yi bilmeye, tanımaya ve ne demek istediğini anlamaya mecburuz.

Üstelik serhatlerin bu yanık yürekli evlâdı, halkı çok iyi bilen ve halkın içinden ses veren insandı. Sezişleri, duyuşları ile kendine yarayanı ve yaramayanı seçmekte dâima isabet eden o halk, millî vasıflarından soyunmuş sahte münevveri aslâ tutmaz. Zîra asırların üst üste yığıp tabakalaştırdığı ve bir şahsiyet yapısı haline getirdiği târihi değerle silâhlı olan büyük kütleler, güz rüzgârları gibi göreneğini geleneğini, mâzisini, mefahirini kavuran yabancı ve yalancı aydına dâima diş bilemiştir. Onun için de şifahî ve devrî kültürünün kalası içinde olan halkın gözünde kendini beğenmeyip küçümseyen bu sahte aydın, itibara ve hürmete şâyan değildir. Ve kendisi gibi edepli, saygılı ve îmânlı olmayan, daha doğrusu kendinden olmayan bu ukalâ ve köksüz münevveri ne sever ne de sözüne kulak asar.

Safiye Erol ise, halkı tanıyan ve memleket realitelerini, yüreği kadar kafasında duyan gerçek münev-

verdi. Garp kültürü ile haşır neşir olmuş bulunması ona, Şarklı olmanın şerefini küçümsetmemişti. İkbal der ki: *"İslâm âleminin garba yol almasında yanlış bir şey yoktur. Zîra Avrupa kültürü entelektüel cihetten sadece İslâm kültürünün en ehemmiyetli saflarının inkişaf etmiş halidir. Tek korkumuz, Garp kültürünün dış görünüşü ile göz kamaştırıp hareketlerimize sekte vurması ve bunun neticesi olarak da o kültürün özüne ulaşmakta geri kalmamızdır."*

***

Yalnız Müslüman-Türk câmiasına değil, bütün bir beşeriyete şâmil müşterek verimlere gebe olanların idrâki, meyveyi doğuracak çiçeğin nebatî şuuruna benzemez. Onun için de Safiye Erol gibi bütün ömrünce ateşle oynayıp elini yakmamış, fakat hâmil olduğu emanetin şuuruna varmış müstesnaların, şu gök kubbe altında kudretlerinin infilâk edip cemiyete hayat ve bekâ yolunu göstermesi, insanoğluna hem Allah'ın rahmeti hem de tebessüm ve iltifatıdır.

SÂMİHA AYVERDİ

En büyük sürprizler en umulmadık zamanda olur. Kim derdi ki Necdet tesâdüfen uğradığı papazın bahçesinde bu kadar oyalanacak. Fener Burnu'nda güneşin kanlı batışını seyretmiş, ağır ağır Kadıköy'e dönmek üzere idi. Yollar çok kalabalıktı. Bu sıcak, parlak cuma, Kadıköy halkını, genç, ihtiyar, zengin, fakir, dışarı kışkırtmıştı.

Necdet, gezinti dönüşü papazın bağı önüne gelince durakladı, düşündü. Aklından, gazetesi için yazılacak "Kadıköy mesîreleri" başlıklı bir yazı silsilesi ve buna benzer müphem tasavvurlar geçti. İçeri girdi.

Oturduğu masanın sağında bir meclis var, beş altı kişi kadar, kadınlı erkekli. Hanımlardan birisi, galiba bir hânende, şişman boynuna bir ipek örtü sarmış "Vallaha sesim kısıldı" diye nazlanıp dururken, yakası paçası dayak yemiş gibi perîşan, kıvırcık saçları yüzüne, gözüne dökülmüş kalantor bir bey: "Türkiye bülbülü! Lûtfedin, kurbânınız olayım!" diye yalvararak kekeliyordu.

Necdet'in sol tarafında bir masada, yakın dostları oturmuştu. Evvelâ Orhan; yirmi yaşlarında bir çocuk, meşhur bir muharririn torunu, bestekâr, hânende şâir, iktisatçı, serseri! Bu Orhan; tam bir serseriydi. Dedesinin tavsiyesi ile dalıp çıkmadığı iş kalmamıştı. Kâh Dârülfünun talebesi, banka memuru, reji memuru olmuş kâh komisyoncu yanında çalışmış, tezgâhtarlık,

berberlik, aktörlük etmişti. Netîcede âilesi, bütün emeklerin boşa gittiğini görünce, oğlanı kapıp salıvermişti. Şimdi o; gelişigüzel, başıboş, yaşıyordu. Zekî çocuktu. Fakat bu kısır zekâ hiçbir zaman meyva vermezdi. Sohbeti gayet hoş, sesi güzel kendisi sevimli, yakışıklı idi. Orhan'ın yanında üç hanım vardı: Nesrin, teyzesi Nîmet Hanımefendi, bir de Kadıköy'de "Yeleli kız" diye tanınan Bedriye hanım.

Necdet onların sevinçli, yaygaralı selâmlarına mukabele ettikten sonra, henüz tanışmadığı Bedriye Hanım yüzünden sokulmamış, ayrı oturmuştu. Fakat onlar bırakmadılar. Bir müddet sonra kendisini resmen çağırarak Bedriye'ye prezante ettiler, yer gösterdiler. Necdet utanmış ve sıkılmıştı. Yırtık bir çocuk değildi. Yeni tanıştığı hanımlara karşı serbest olamıyordu. Bilhassa bu Bedriye... Enteresan, câzip, esrarlı bir tip. Uzaktan tapanlar çok; fakat kimse yaklaşamıyor. Güzel kadın, kibar, galiba zengince de. Necdet, takdim merâsiminde onun elini öpmeye davranmış; fakat kendi elinin sportmence kavranılarak sıkıldığını görünce hafif tertip şaşırıp oturuvermişti. Diğerleri, sarhoşlar meclisi ile gizli alay ederken Bedriye, Necdet'e:

— Sizinle çok eskiden tanışırız, dedi.

— Nasıl? Mümkün mü? Yanlışınız olacak hanımefendi. Bir yerde sizinle teşerrüf etmiş olsaydım...

— Susunuz, şimdi güleceğim. Benimle teşerrüf ettiğiniz zamânı pek hatırlayamazsınız. O vakitte beşaltı yaşında bir bebektiniz. Ben de valdenizin arkadaşı idim. Binbaşı Suphi Beyin oğlu değil misiniz?

— Evet.

— Cevizlik'te oturmadınız mı? Pekâlâ. Mavi köşkün kızını bilir misiniz? Sizi asma salıncakta sallardım

hani. Ah siz!.. Sen ne şeker çocuktun, Necdet!

Necdet, saçlarının dibine kadar kızarmıştı. Evet, şimdi hatırlıyordu. Komşu köşkün al yanaklı, sarı saçlı bir kızı vardı. Pembe bir maşlah giyerdi. Necdet'in annesiyle birlikte ut çalardı. Sonra bu kız için, gelin oldu, bir konsolosa vardı, dediler. Şimdi Necdet'in karşısında oturan nârin endamlı, kesik saçlı, zarif hanımla o on yedi sene evvelki komşu abla arasında ne alâka vardı? İkisi aynı kadın olsun? Hayret! Bir kadın tipi bu kadar değişsin, bunu akıl alır mı? Necdet'in güzel ve berrak alnı, hafif bir üzüntü ile kırıştı. Bedriye'yi çok defalar vapurda, sinemada filân görmüş, ona müphem bir arzu ve alâka ile bakmıştı. Ayıp değil ya!.. Bir genç, bir kadını uzaktan istediği kadar beğenebilirdi. Fakat şimdi bu hanımın, rahmetli annesinin bir ahbâbı olduğunu anlayınca Necdet, âdeta rüyâda öz hemşîresini sevmiş bir adam gibi sıkıldı. Yavaşça:

— Çok değişmişsiniz, dedi.

Bedriye'nin geniş omuzları üzerinde ölçülü ve zarif hareketler yapan gayet mütenâsip bir başı vardı. Arslan yelesine benzeyen vahşî sarı bir renkte gür saçları, uzun kirpikli, kehribar rengi gözleri ona "Yeleli kız" lâkabını kazandırmıştı. Başka kadınlara benzemiyordu. Sert mi, mûnis mi, kibirli mi, mahviyetkâr mı? Anlaşılamazdı. Necdet'e karşı çok sokulgan davrandı. Necdet'in ebeveyninden, kendi zevci Şerif Bey'in de Necdet'in anası babası gibi vefat ederek kendini öksüz bıraktığından bahsetti. Dokuz senedir, bir ana gibi sevdiği görümcesi Mihriban Hanım'la yaşıyordu. Necdet muhakkak onu gelip köşkünde ziyâret etmeli idi. Belki de kıyıda bucakta, Necdet'in çocukluğuna, rahmetli annesine âit fotoğraflar bile bulunur...

Komşu masadaki hânende hanım o kadar niyâza

dayanamamış, hançeresine kıymıştı. Nîmet teyze, Nesrin, Orhan hep o tarafla meşguldüler. Orhan hep Nîmet Hanımefendi'ye yaltaklanıyor, yalvarıyordu. Kadıncağız nihâyet:

— İlâhi çocuk! Haydi git getir! dedi ve derhal fırlayan Orhan'ın arkasından "Büyük babası gibi ayyaş olacak" diye söylendi.

Orhan, küçük bir paketle döndü. İki şişe rakı, tuzlu bâdem vesâire getirmişti. Bunları bulabildim, hanımefendiler, kusura bakmayın! diye söylenerek derme çatma bir sofra hazırladı.

Duru lâcivert gökte, sahneye dizilmiş koro heyeti gibi yıldızlar, birer birer görünerek yerlerini tuttular. Serince bir rüzgâr, önüne hanımeli ve mor salkım kokuları katmış, sürüyordu. Kuşlar, henüz susmuştu. Tabiat ağır ağır uyurken, gönüller uyanıyordu.

Sarhoşların masasında bozgun tamamdı. Hepsi fitil. Şişman hanım artık ısrâra hâcet kalmadan şarkılar, gazeller söylüyor; bir bey iskemlesi üzerinde sızmış, tehlikeli yalpalarla gidip geliyor; diğer bir hanım coşmuş, ağlıyordu.

Lâubâlî Orhan o tarafla ahbap oluvermişti. Nîmet teyzenin dirsekle dürtüşlerine bakmadan sarhoşlarla yârenliği ilerletiyordu:

— Alaturka mûsikînin en birinci üstâdı Nevrest'tir. Onun kadar inceliklere vâkıf kimse yoktur.

— Hay hay, dostum! Üstâdı bilmez miyim? Hepimiz onun dehâsına hayranız. Hanımefendi talebesidir. Takdim edeyim efendim, sanatkâr Sîret Hanımefendi, Türkiye bülbülü.

Bu bahis Orhan'ın da şarkı söylemesi ile netîcelendi. Orhan, pek sevdiği Nevrest'in parçalarını okuyordu:

Menekşe kokulu yârim...
Kimlere arzeyleyeyim hâlim....

Fakat belli ki bu coşkunluk hep Bedriye içindi. Orhan gözleriyle onu, hep onu arıyor, ona remizlerle kendini anlatıyor, yanık sitemlerle taşıyordu. Necdet, kıskançlığa benzer bir öfke ile ayıldı: Menekşe lâvantasını Bedriye kullanmıştı. Bu oğlan "menekşe kokulu yârim" diye kadını teşhir ediyordu. Hem ne küstahlık! Bedriye kim, o kim? Böyle mükemmel bir kadın, karşısında ona lâf atan bir ipsiz. Hiddetle masanın bacağını sıktı. Ve anladı ki bir senedir uzaktan gördüğü, beğendiği bu kadın için kalbinde birikmiş arzular, alâkalar... Evet, alâkalar var.

Nîmet teyze, vakit! deyince kalktılar. Tatlı, serin gecenin hafif sisli, rüyâ gibi bir mehtâbı vardı. Altıyol ağzında Nîmet teyze ile Nesrin bir otomobile bindiler. Evleri Feneryolu'nda idi. Ayrılırken Necdet, mektep arkadaşı Nesrin'le bu akşam hemen hemen hiç konuşmadığını düşündü. Utandı. Avucundaki fıstıkları kırmakla oyalanan Nesrin'in ellerini tuttu:

— Good night, baby!

Nesrin güldü:

— Baby good night!

Birbirlerine böyle hitap ederlerdi. Çok arkadaşlardı. Berâber mektebe gitmiş, berâber büyümüşlerdi. Kadıköy'de onlardan iyi dans eden çift yoktu. Herkes onlara biraz da nişanlı gözüyle bakardı.

Nîmet teyzenin onları er geç birbirleriyle evlendireceği söyleniyordu.

Necdet ise böyle bir tasavvura imkân vermiyordu. Nesrin onun nazarında bir kardeşti, ancak bir arkadaş...

Nîmet teyze, otomobile binerken, bahçesinde Nesrin için bir tenis kortu yaptırdığını söyledi ve gelecek cumaya bütün cemaati öğle yemeğine Feneryolu'na dâvet etti.

Onlar ayrıldıktan sonra Necdet'le Orhan, Bedriye Hanım'a refâkat ettiler. Bahâriye'den Cevizlik'e götüren bir yolda, Necdet'in sekiz sene evvel yanan evinin boş arsası önünde Bedriye durdu; sisli ay ışığında mat bir cilâ bağlayan yüzünü Necdet'e dönerek: "Tanıdınız mı?" dedi. Necdet, incinmiş bir tavırla başını salladı, hatırlamak istemem, dedi, sebebini size ileride anlatırım.

Daha fazla söyleyemezdi. Orhan, yarından tezi yok, Kadıköy'de destan çıkarır, adamı dümbedüdük ederdi.

Bedriye'ye tenha bir yerde söyleyecekti ki: O ut çalan, gergef işleyen, örülü saçlı hanımı ablayı katiyen hatırlamak istemiyor; bir senedir hayâlinde yer tutan ince ve enteresan kadını başka kalıpta tasavvur edemezdi.

Bedriye'yi Cevizlik'teki köşküne bıraktıktan sonra iki delikanlı da ayrıldılar. Necdet, aşk ve hasrete dâir bir şarkı mırıldanarak döndü; Haydarpaşa rıhtımına geldi. Küçük apartmanını anahtarla açarken, şimdi yatacağına, düşünceleriyle yalnız kalacağına memnundu. Yatmazdan evvel bir defa balkona çıktı. Soyunmuştu. Serin hava, genç omuzlarını, göğsünü su gibi dolaştı. Necdet derin bir nefes aldı, içkinin mahmurluğu hâlâ devam ediyordu. Yarın sabah sekizde idârehânede bulunmalı... Başmürettiple görüşülecek mühim bir iş var.

Haydarpaşa mendireğinde yeşil, Kadıköy iskelesinde kırmızı bir fener yanıyordu. Yatmazdan evvel takvimden bir yaprak kopardı:

1931 - 2 Mayıs

Bugün, mayısın ikisi, diye dudaklarında mesut bir tebessümle daldı. Uyku bir yığın karışık resimlerle dimâğını bastırdı: Bedriye köşkünün önünde, beresi elde, ayakta duruyor, gene görüşelim, diyor. Süt gibi mehtap... Yolun iki tarafında pembe, beyaz çiçek açmış ağaçlar, damla damla bahar serpiyor. Elinde bir avuç fıstıkla Nesrin....

Sonra gene Bedriye, manyetize eder gibi Necdet'in gözlerine bakıyor, yüzünü iyice yüzüne yaklaştırıyor ve dik bir parmakla gencin alnına dokunuyor, hatırlıyor musun? diyor. Bu temas ve bu sual altında Necdet ürperiyor, vücûdu buz gibi oluyor. Süt gibi, gümüş gibi bir mehtap dalgası Bedriye'yi çalkayıp götürüyor. Şimdi Orhan'ın sıcak ve haris, güzel sesi:

Menekşe kokulu yârim, diyor.

Sonra bütün şekiller kayboluyor, bütün sesler sönüyor.

BEDRİYE

Şifa'dan Yoğurtçu'ya inen yokuşun başında, Frerler mektebi önünde karşılaştılar. Necdet, bir hançer, kabzasına kadar kalbine saplanmış gibi sarardı; göz kapakları titredi. Dört beş gündür bu kadının yolunu kollamış, rastlamak için üzülerek yorulmuştu. Kaynaya kaynaya zehir gibi keskinleşen arzusu, birdenbire yerine gelince her tarafı gevşedi, kesildi. Baygınlığa benzer bir halsizlik vücûduna yayılmadan evvel dimağı son bir hamle ile şuurlu bir söz bulabilmiş:

— Hanımefendi, ne güzel tesâdüf! diye Bedriye'yi selâmlamıştı. Bedriye:

— Her akşam böyle yürürüm, diye anlattı ve dâima ayaklarım beni nereye sevkederse oraya giderim. Evden belki öfke ile sıkıntı ile çıkmışımdır. Yürüdükçe fikirlerimin düğümü gevşer, çözülür ve nihâyet düşüncem de yürüyüşüm gibi âhenkli, intizamlı bir akış bulur. Bir de bakarım, Küçük Çamlıca yoluna gelmişim. İki tarafın çitlerinde yaban gülleri açmıştır. Korulardan bülbül sesi gelir. Kuzular meler. Kendimi yoklarım, oh.. Ne hafiflik, ne ferahlık! İki saat yürüyüşle ciğerlerim yıkanmış, zihnim yıkanmış, gönlüm yıkanmış, bulunur. İnsanlara şunu söylemek isterdim:

Hastalar, garipler, bîkesler, yürüyün! Hem vücû-

dunuza hem gönlünüze tatlı bir uyuşukluk gelinceye kadar yürüyün. Eski masallarda da böyle değil mi? İnsan, tahammülün, metânetin son merhalesinden sonra demir asâ demir çarıklı, nerede biteceği meçhul olan bir yola çıkar. Bu, insanın eleme karşı son müdâfaa vâsıtalarıdır. Kalbinin kırıldığı yeri ebediyyen terk edip yola revân olmak, dâimî hareketle hâtıraları öldürmek..

Bedriye birdenbire sustu. Düşünceli, dalgın bir hareketle boyun atkısını çekti. Bu; eflâtunlu, beyazlı, menekşe kokulu bir ipek şaldı. Şimdi kadının elinde sallanıyordu. Necdet, bu atkıya istekli bir gözle baktı. Kendinde bir irâdesizlik hissediyordu, bir cümle toparlayıp söyleyecek mecâli kalmamıştı. Ekserî erkekler, görmedikleri, bilmedikleri müstesnâ bir kadın tipiyle ilk defa karşılaşınca böyle bir hayranlık, teessürle karışık bir saâdet duyarlar. Bu çapta bir kadına karşı ne muâmele etmeli? Necdet'in Moda'da tanıdığı bâzı Rum ve İtalyan kızlarıyla ufak tefek mâcerâları olmuştu: Sandal safâları, deniz şakaları; mehtaplı kırlarda çiçekli, loş korularda mâsûmâne randevular... Yalnız bir defa Belvü'de, dansta güzel bir dul kadınla tanışmış ve onunla birkaç ay süren bir münâsebet yaşamıştı. Fakat Celîle, onu âdeta bir jigolo gibi tutmak istemiş, onun yalnız gençliğinden ve güzelliğinden istifâdeyi düşünmüştü. Bunlar, hissin ve hayâtın nâzik çiçeğini örseleyen hâtıralardı. Necdet, henüz aşkı bilmiyordu.

Fenerbahçe'den dönüşte, Nîmet teyzelerin evi önünden geçerken, Bedriye, pembe aydınlanmış bir pencereyi Necdet'e gösterdi:

— Nesrin'e uğramaz mısınız?

— Bu saatte niye uğrayayım?

— Saati filân var mı? Affedersiniz, siz onunla nişanlı değil misiniz?

Necdet somurttu:

— Siz de mi bunu düşünüyorsunuz? Nesrin'le pek küçükten arkadaşız. Birlikte oynadık, mektebe gittik. Kardeşim gibidir. Herkesin bu mesele etrâfında bana takılmasına çok üzülüyorum. Bilmem ki böyle bir lâfı kim çıkardı? Fakat siz... Bâri siz söylemeyin. Buna hiç tahammül edemem.

Bedriye biraz şaşırdı. Fakat derhal kendini toplayarak gülümsedi. İçinden:

— Daha neler! Hâlet Hanımın oğlu şimdi bana kur mu yapacak? diyordu. Necdet çocukken, çok defa bahçede, Bedriye'nin kucağında uyumuştu. Öyle ama aradan uzun seneler geçti. İşte karşısında yakışıklı bir genç. Bir atlet. Bedriye kaçan bir gözle Necdet'e baktı, onu güzel, gürbüz buldu.

Yoğurtçu köprüsüne geldikleri vakit ortalık epey kararmıştı, gök gürlüyor, ılık bir rüzgâr geniş nefeslerle soluyordu. Tek tek iri damlalar düşmeye başladı. Necdet pardösüsünü çıkarıp Bedriye'nin omuzlarını sardı. Etrafta arabaya benzer bir şey yoktu. Bir aralık, Habip Paşa'nın oğlu Mükerrem'in kendi otomobili ile hışım gibi geçtiğini gördüler. Necdet otomobilini durdurmak istedi ise de Bedriye râzı olmadı. Yağmurda köşke kadar yürüdüler. Pardösü kendisine iâde edilir edilmez, Necdet, süratle giyindi. O vücûdun harâretini kaçırmadan kendi vücûduna nakletmek istemişti. Evvelce bu gibi jestleri müptezel bulur ve yapanlarla eğlenirdi. Halbuki işte kendisi de, bir kadının vücûduna değen, kokusunu sindiren bir kumaşı kokluyor ve ateşli nefesi ile, bûseleriyle buharlandırıyordu.

NESRİN

Nîmet teyzenin bahçesinde bahar birdenbire infilâk etmişti. Necdet'le Nesrin, yeni kortun resmi küşâdı olarak harâretli bir tenis maçı yaparken, Bedriye, Orhan, Mükerrem Habip puanları sayıyor, hakemlik ediyorlardı.

Bir erguvan ağacına mor salkım ve leylâk sarılarak tırmanmış, hepsinin çiçekleri birbirine karışmış, tabiat sanki pembe ile lâcivert arasında bütün bir renk skalası göstermek istemişti. Ortadaki havuzun etrâfında iki halka lâle vardı, pembe ve sarı. Daha etrâfı mavi minelerle bilezik gibi kuşatılmış. Burası asrî bir bahçe değil, bilâkis alaturka bir bahçe.

Sedeflerle, deniz kabuklarıyla süslü, rutûbetli, loş bir grot; yüzünde nilüferler yüzdüren bir dere, derenin üzerinde minyatür köprücükler. Bir yâseminli kameriye, köşkün arkasında bir koru. Evet, alaturka, şâirâne bir bahçe.

İşte tenisçiler alı al, moru mor döndüler. Nesrin altı iki yenilmişti. Kıvırcık kirpikli gözlerinde yorgunluk vardı. Fakat küçük bir goncayı andıran ağzı mâsum bir tebessümle açıktı. Bu kız, birçok temiz yürekli kızlar gibi, haberi olmadan gülümserdi.

— Ben duşa gidiyorum; Bedriye abla, siz Necdet'le bir parti yapın. Şu kâfirden öcümü alın, dedi.

Bedriye, iskarpinlerini değiştirmek için bir hareket yaptığı anda Orhan'la Necdet atıldılar. Fakat Necdet atik bulunmuştu. Genç kadının önünde diz çökerek bu biçimli ayaklara ketenleri geçirdi. İşte, Süreyyâ Paşa salonlarında, dansta, Moda deniz banyolarında yüzmekte görüp de tenâsübünü gözle öptüğü bacaklar şimdi eline teslimdi. İskarpinin şeridini bağladı: "Onu meğerse ne kadar seviyormuşum. Neden böyle geç anladım?" diye düşündü. Ok, iptidâdan hafif isâbet eder gibi görünmüş. Fakat zamanla ağır ağır etine girmiş, gömülmüştü. Onu çıkarmak için şimdi bir büyücü eli lâzımdı.

Tenis sâhasında mevki aldılar. Fakat Necdet o derece dalgın oynuyordu ki kabil değil devam edemeyecek, etrâfı kendine güldürecekti. Göz açıp kapamadan kırk puan kaybetti.

Hayâtında en tesirli güzellik intibâı, çocukken bir gece sâhilde seyrettiği donanma olmuştu. O donanma, gözlerinin önünde canlandı. Gecenin kuzgûnî siyahlığında ufkun nerede denize kavuştuğu belli olmuyor ve direklerine kadar donanmış bir gemi sanki boşlukta demir atmış duruyordu. Bu kadar güzel bir şey ancak rüyâda görülebilirdi, siyah bir ayna üzerine altın ve mücevherle işlenmiş bir sefine. Ara sıra bu gemiden bir fişek ıslıkla yükseliyor, göklere çıkınca birdenbire açılarak allı yeşilli nurlar serpiyor, kandil kandil yere iniyordu. Fakat bugün karşısında iri bir beyaz kelebek gibi koşan, uçan genç kadının manzarası o gemiden de güzeldi. Bedriye muzaffer bir tavırla raketini omuzu hizâsına kaldırarak bağırdı:

— Game and set...

Necdet altı sıfır yenilmişti. Nesrin köşkün penceresinde hayretinden çırpınıyor, Mükerrem'le Orhan alay ediyorlardı.

Hep birlikte öğle yemeğini yedikten sonra Nesrin'in odasına çıktılar. Oda, mâlûm tarzda döşenmişti; beyaz mobilyalar, mavi döşemeler, pembe abajur... Nesrin'in çocukluk yâdigârları, bebekler, oyuncak ayılar, boynu kurdelâlı köpekler ve birçok saksı yerde, etajerde, masada, pencere içinde birçok saksı: Palmiye, ıtır, sardunya, kuşkonmaz... Klasik bir genç kız odası... Nesrin elinde mini mini bir porselen kâse ile Bedriye'ye yaklaştı:

— Bak abla! dedi. Kâsede top gibi bir kaktüs vardı. İki kadın bu dikenli nebatın nasıl yetiştirileceğini görüşürken delikanlılar, duvardaki artist resimlerini gözden geçiriyordu. Belki on beş yirmi resim hepsi de Charles Raggers'in fotoğrafları. Atta, otomobilde, yatta Charles. Mayolu, smokinli, cepkenli Charles. Golf oynarken Charles, masaj yaptırırken Charles. Mükerrem diyordu ki:

— Bu ne muhabbet ayol! Vay tâlihli kerata!

Şimdi Bedriye ile Nesrin de fotoğrafların önüne gelmişlerdi. Nesrin:

— Bu artist... diye başlayan bir cümle söyleyecek oldu. Fakat Orhan birdenbire haykırarak kızın sözünü kesti:

— Aa çocuklar bakın, bu adam tıpkı Necdet!

Zavallı Nesrin elindeki küçük saksısı ile dona kaldı. O kadar kızarmıştı ki, açık mavi bir süveterden çıkan ince boynu bile ateş içinde idi. Ona bakarak Necdet de kızardı. Uzun kirpikleri korkak bir yükselişle duvara çevrilirken Nesrin îtiraf ediyordu:

— Sâhi benziyormuş.

Fakat odadakiler anlayacakları kadar anladılar. Orhan, yaptığı patavatsızlıktan utandı. Bîçâre babynin sırrı herkesin içinde açığa vurulmuştu. Bedriye, bir Necdet'e bir Nesrin'e bakıyor, belirsizce gülümsüyordu. Nihâyet Mükerrem bu sahneyi gülünç buldu. Onun böyle çocukluklar üzerinde kaybedecek vakti yoktu. Sık fırça ile parlatılmış saçlarını sıvazladı. Bir kır gezintisi teklif ediyor, sabırsızlanıyordu. Nesrin giyinmek bahâne ederek fırladı, kaçtı. Odada Necdet'le Bedriye yalnız kalınca Bedriye gencin koluna dokundu:

— Gördünüz ya! Kız sizi seviyor, dedi.

— Olabilir, hanımefendi. Fakat –mâdemki bu lâfı açtınız– ben başka birisini seviyorum. Size kaç kere ricâ etmiştim; Nesrin'le beni bir arada tasavvur etmekten vazgeçiniz.

— Siz... Demek başka birini seviyorsunuz. Ne fenâ huyum var. Şimdi, mâbûdenizin kim olduğunu öğrenmek isterdim. Güzel mi?

— Güzelden de üstün. Fakat siz, hanımefendi, beni söyletip sonra benimle eğleneceksiniz.

— Evvelâ: Beni, hanımefendi diye çağırmayın. Sâniyen: Aşağı inelim, bizi bekliyorlar. Annenizin dostu olduğum için sizinle meşgul olmak hakkımdır. Onun için tekrar ediyorum: Nesrin'le evlenmek hiç de yabana atılacak bir fikir değildir.

— Size çok darıldım, Bedriye Hanım dedi. Gezintiye iştirak etmiyorum. Ve siz, bana teyzelik etmekten vazgeçinceye kadar karşınıza çıkmayacağım.

Merdivenleri koşarak indi. Kolunda paltosu ile antrede bekleyen Nesrin'e gelişigüzel bir vedâ yaptıktan sonra deli gibi caddeye fırladı.

ORHAN'LA MÜKERREM

Necdet'in küsmesi köşkte bozgun yaptı. Nesrin zannediyordu ki bu hiddete sebep kendisidir. Necdet'e benzeterek odasına astığı fotoğraflardır. Artık eski dostluklara elvedâ. Artık Necdet bu eve gelmez belki. Şimdiye kadar o evin oğlu, Nesrin'in kardeşi gibi idi. Fakat değil mi ki kendisine müstakbel damat gözüyle bakılıyor elbet kendini çeker. Nesrin gözleri yaşararak düşünüyordu:

— Hiç sevmiyor beni. Hakkı da var ya, güzel değilim, bir şey değilim. Beni ne yapsın?

Sofadan bahçeye açılan küçük bir servis kapısı yanında dudaklarına bir mendil bastırmış, ağlamak üzere idi. Cümle kapısı tarafından misâfirler ona sesleniyordu:

— Haydi Baby, akşam oldu.

— Affedin ben gitmeyeceğim.

Bedriye gruptan ayrılarak koştu. Genç kızı kucakladı.

— Bebeksin, Nesrin. Hep bunlar Necdet gitti diye mi? Ben onu kulağından tutar getiririm meraklanma. Fakat evvelâ kendim onunla barışmalıyım.

— Sana da mı darıldı? Neden?

Bedriye cevap vermeden Nesrin'in saçlarını okşadı, genç kızı teskin etti.

Fakat gezinti suya düşmüştü artık. Bedriye için

telefonla bir taksi getirildi. Nesrin de odasına kapandı.

Mükerrem'le Orhan, serinleyen akşam rüzgârına karşı, yakaları kalkık, hızla ilerlediler. Konuşmadan Çiftehavuzlar'a saptılar. Bu, bir gezintiden ziyâde bir yarışmış gibi, eller cepte, hızla yol alıyorlardı. Bir aralık Mükerrem, tabakasını Orhan'a uzatarak:

— İster misin? gibi bir işâret yaptı. Orhan, işâretle teşekkür etti. Mükerrem, işâretle:

— Bir şey değil, dedi. Fakat Orhan uzun zaman sükût eden soydan değildi. Başladı dedikoduya:

— Bizim Necdet de galiba tutkun ve galiba da sepetlendi.

Mükerrem, gururlu bir hareketle boyun atkısını düzeltti, kaşlarını biraz kaldırdı. Bütün duruşu ile sanki:

"Olabilir" diyordu, "Bu da mesele mi? Ehemmiyetsiz şey!"

— O, Mükerrem; bir kadın tarafından sepetlenecek erkek değildi. Haysiyetini her şeyden evvel düşünürdü, elbette dostum! Bir kadına kur yapmazdan evvel bu işin karşı tarafça nasıl telâkkî edileceğini iyice anlamak lâzım. Bakarsınız ki mukabil alâka yok, hiç sokulmazsınız. Enâyiliğin lüzûmu yok. Hem ne için? Bir delikanlı, Mükerrem gibi, yakışıklı zengin, mâlûmatlı, kibar olsun, herkes ona kızını vermeye can atsın, o da gidip kendisine soğuk duran birine gönül versin, sepetlensin. Necdet'e gelince: Mükerrem şu fikirdeydi:

— Bedriye, Necdet'ten çok daha yüksek kimselere yüz vermedi.

— Hakkın var, Mükerrem, biliyorum. Canım, hepimiz bu kadına hafif tertip tutkun değil miyiz? Bâzımız ağır tertip...

Mükerrem ellerini protesto makamında kaldırarak:

— Ben değil, dostum, ben değil, dedi. Onun, peşisıra soluyan dizi dizi köleleri var. Ben, kendi hesâbıma, kepâze olmak istemem. Ben, ilmikten kurtuldum artık benden geçti. Sizler başınızın çâresine bakın.

Biraz öksürdü. Yapma bir öksürük. Ve ellerini ceplerine gömerek düşünceye daldı. Şimdi de Orhan'ın gevezeliği tutmuştu.

— Haklısın Mükerrem, haklısın. Fakat gönül mantık dinler mi? Sen başka türlü bir adamsın, kendini misal gösterme. Sen servetini nasıl güzel idâre ediyorsan gönlünü de öyle sıkı bir inzibatta tutabilirsin. Ben ise kopuğun biriyim, her rüzgârla savrulurum. Bedriye'yi isteyenler içinde benim kadar ümitsiz olanı var mı? O kim, ben kim? Bunu biliyorum, fakat irâdem yok; seciyesizim, aşikâr. Zâten adam olaydım bir iş tutardım. Muntazam çalışamıyorum. Serseri bir ruhum var. Büyük babam gibi olmak isterdim. O, bütün ayyaşlığına, hovardalığına rağmen yetmiş yaşında hâlâ edebî eserler, lûgat kitapları yazıyor. Şarkılar besteliyor. Kendini Türk milletine tanıtmış, sevdirmiş. Ben, kolumda kemençe, işret âlemlerinde dolaşıyorum. Saz çalmakla, şarkı söylemekten başka hakkıyla bildiğim bir şey yok. Keşke büsbütün câhil olaydım, o zaman hiç olmazsa bir çalgılı kahvede utanmadan çalışabilirdim. Fakat hayır, lisanlar öğrendim, Dârülfünûn'a devam ettim. Her şeyi bir parça öğrendim, her çanağa parmak attım. Fakat bütün bildiğim hiçbir şey yok. Ben yarım bir insanım. Bütün bir işe, senin gibi, Necdet gibi, bütün insan lâzım. Bir piyes, bir roman yazmaya kaç defa yeltendim. Büyük babam teşvik etti; hangi mecmuada hangi gazetede istesem neşrettirecekti. Fakat kabil değil. Mevzû buluyorum, zihnimde işliyorum. Bu işleyiş öyle bir zevk, bir istiğrak oluyor ki dalıyorum. Kendim-

de yarattığım ateş kendimi ısıtıyor, dışarı vurmadan sönüp gidiyor. Bahar olur; Kadıköy'de leylâklar, güller açar, mest olurum, çalışamam. Yaz olur; denizlerin ebedi bir martısı gibi sudan ayrılmam. Eylülde balığa çıkarım, piyese, romana vakit kalmaz. Teşrinlerde avlanırım eh... Kaldı kânunlar, şubat, mart. O zaman da her gün bir dostta demlenir, giderim. Ateş başında otururum, elimde saz, önümde tepsi. Mükerremciğim, çok yaşayan hiç yaratamaz.

Ortalık kararırken Nîmet teyzenin köşküne döndüler. Mükerrem'in otomobili orada bekliyordu. Mükerrem aydınlık pencerelere başını kaldırarak Nesrin'in odasını işâret etti:

— Bu budala Necdet, diyordu, kendisi için hazır duran bir saâdeti kaçıracak. Kızı yan çiziyor. Berikini, Bedriye'yi, zihnine koymuş, pupa yelken gidiyor. Çok sürmez, diğerleri gibi o da şapa oturur. O zaman gözleri açılır amma iş işten geçmiş bulunur. Nesrin, inci kız! Söyle bakalım, Orhan baba, seni nereye bırakayım?

Mükerrem şoförünü muâvin yerine geçirmiş, kendisi volana oturmuş gaz veriyordu. Otomobil, taarruza hazırlanan bir canavar gibi homurdanmaya başladı.

— A kardeş, bilmez misin sanki, ben akşamları nerelerde mihman olurum! Beni Kadıköy'de bir meyhâneye bırak.

— Ben de berâber Orhan, ben de berâber. Bu akşam o senin târif ettiğin temkinli tüccar olmayacağım. Bu akşam, Ömer Hayyam'ın dediği gibi, varlığımızı unutmak için içelim. Çok içelim Orhan, olur mu? Ah bilmezsin Orhan, ben de dertliyim.

NECDET

Necdet, gündüzleri, durmadan işleyen bir motor gibi çalışıyordu. Çalıştığı gazetede hem muharrirdi, hem raportör. İcâbında mürettiphâneye iner, dizgiden çıkan provalara bakar, tashih yapar; bazen bir iş gömleği geçirip makinede çalıştığı bile olurdu. Bu gazetecilik mesleğini bir zevk bir ideal bilmişti. Herkesten âlâ tanıdığı İstanbul şehrini, haber toplamak için, bir baştan bir başa ayırırken zihninde makaleler, musâhabeler pişirirdi. Gümrük idâresinde, demiryollarında, Seyr-i Sefâin'de müdürlerle görüşmek için sıra beklerken, evrak çantasından Fransızca, Almanca eserler çıkarıp hızla Türkçe'ye tercüme ettiği görülürdü. Necdet âdeta bir çalışkanlık hârikası idi. Muharrir, ressam, fotoğrafçı, klişeci, mürettip, makinist, elektrikçi... Tabiaten alçak gönüllü ve uysal olması onu muhitinde herkese sevdirmiş, mesleğinde rakip sayılanları bile ona cezbetmişti. Fakat o, fıtraten zengin olanlar gibi, kendini bilmez, orta çapta bir genç zannederdi.

Son zamanlarda mûtat işlerine ilâveler yaptı. Üzerine bâzı hususî hocalıklar aldı. Kadıköy'e artık çok geç, gece yarıları dönüyordu. Herkesin uykuda olduğu bu saatte yavaş yavaş, binanın en üst katında bulunan dâiresine çıkıyor; bazen merdivende elektrik bile yakmadan el yordamıyla yürüyordu. Yatmazdan evvel bir

sıcak duş altında sabunlanır sonra bornozunu çıkarmadan pencereden bir müddet denizi seyreder, çıngıraklı saatini kurar ve sileceği üstünden atıp yorgun, bitkin bir halde yatağına yıkılırdı. Evet, gündüzler nasıl olsa geçip gidiyordu, ille geceler! Denizden yosun kokuları, bahçelerden zambak nefesleri taşıyan yumuşak geceler bütün bir iştiyak ve hasret ordusunu harekete getirerek Necdet'e uykuda baskın yapardı. Türlü türlü rüyâlar... Meselâ delikanlı kendini kızgın bir çölde Sedd-i Çin gibi yüksek ve sonsuz bir duvarın boyu sıra koşar görürdü. Duvarın diğer tarafı serin ve tatlı bir denizmiş; fakat tırmanıp aşmak kabil değil. Bir kapı, bir çatlak, geçitlik bir nokta buluncaya kadar yürümeli. Ve Necdet, her tarafı ateşler içinde yanarken bu yalçın mâniayı tüketmek için koşar, koşardı.

Bedriye'ye olan aşkını, evet bu duyguya artık başka bir isim verilemezdi; yenmeye, unutmaya çalıştı. Hayâlinde onu kötülüyor, kusurlu bulmaya çalışıyordu: "Dudakları kalın, adamakıllı kalın, bir yamyam ağzı gibi, omuzları da çok geniş, boyu de pek fazla, benim kadar boyu var. Kadın dediğin biraz zarif ve nâzik olmalı. Hayır, hayır, bu kadın pek güzel değil. Âsâbım bozulmuş benim, ona fazla ehemmiyet veriyorum."

Bir akşam geç vakit Beyoğlu'na çıkmıştı. Saat dokuz buçuk vardı. Zaman mağazasının önüne gelince birden fenâlaştı. Üç adım ileride giden o idi, Bedriye! Orta boylu, yaşlıca bir hanımın koluna girmiş, ara sıra eğilerek ona bir şeyler söylüyor, eğildikçe, yontulmuş denecek kadar düzgün bel ve kalçanın âhenkli çizgileri beliriyor. Pek de güzel giyinmiş. Kolsuz siyah bir manto, kol yerine kısa bir pelerin omuzlarını örtmüş. Mantonun altından ıhlamur çiçeği renginden bir elbise görünüyor. Dirseklere kadar siyah eldiven, siyah bir bere, bir mavi tilki...

Ya dönüp bakarsa! Bu düşünce ile Necdet ürperdi. Fakat dönemedi. Cezbeye tutulmuş gibi adım adım hanımları tâkip ediyordu. Bu yürüyüş ona müthiş bir hakîkat gösterdi, ezici, öldürücü bir hakîkat. Caddenin parlak ışıkları altında karşıdan gelen adamların yüzüne bakıyordu: Bunlar Bedriye'yi görünce değişiyor, sönükler canlanıyor, dalgınlar uyanıyor, hepsinin yüzünde hayranlık, takdir, arzu ışıkları beliriyordu. Necdet, kendini göstermeden, Bedriye'nin erkekler üzerinde bıraktığı tesîri çehrelerde okudu. Onu görüp de lâkayt geçen kimse yoktu. Sanki bastığı topraktan sevgi sızıyordu. Erkek, kadın, birçok yolcular, onu gördükten sonra bir daha görmek için dönüyordu. Bâzısı arkadaşına onun hakkında mâlûmat veriyordu:

— Merhum Şerif Bey'in haremi...

— Kadıköylüdür...

— Ayol bu güzel kadın kim?

— Selmâ, şu hanımın tuvaletini gördün ya...

— Aa, tam benim tipim!

Dernekle karşılanan bir kahramanın maiyeti gibi Necdet, onun yoluna atılan çiçekleri alkışları toplayarak yürüdü. İşte kendi kendine karşı kötülemek istediği, gündüzleri acı tenkitlerle inkâr ettiği, geceleri rüyâlarında çıldırarak sevdiği kadın bu idi. Şehrin en kalabalık caddesinde sansasyon yapan bir güzel. Şimdi Necdet onu bütün bakışlardan kıskanıyor, onun etrafta arzular, alâkalar uyandırmasına tahammül edemiyordu. Yanlarına gidip konuşmaya karar verdi. Fakat iki hanım birdenbire Elhamra Pasajı'nda kayboldular.

Bu vakadan sonra Necdet'e ağır ağır bir zebunluk, bir tevekkül geldi. İdârehânede, iş ortası, dalıp dalıp gidiyordu. Tesâdüfen yazı odasında bulunuyorsa önündeki kâğıtları itip bir sigara yakıyor, merdiven başın-

daki kahve ocağına sesleniyordu:

— Haçik, bir kahve!

Kahve ocağında aksisadâ gibi tekrarlıyorlardı:

— Necdet Bey'e bir kahve!

Gözleri kapalı, koltuğun üstünde külçe gibi ağır oturuyor yâhut dirseklerini masaya dayayıp başını avuçluyor, bu vaziyette kendinden geçiyor. Son zamanların fazla yorgunluğu onu biraz zayıflatmıştı. Havalar da enikonu sıcak! Akşamları daha erken çıkmaya, köye erken dönmeye karar verdi. Orhanları, Mükerremleri arayacaktı. Bedriye'nin hiç olmazsa bahsini duyar avunurdu.

Ne çâre seviyordu.

POSTACI

Mükerrem Habip'in Acıbâdem'de Koşuyolu'ndaki köşkünde kına gecesi...

Merhum Habip Paşa Abdülhamit zamânında nâzırmış, köşk o vakit yapılmış, saray gibi bir binâ; bahçesi, korusu, bağı, her şeyi mükemmel. İçerisi ağır halılarla, sedefli Şam işi mobilyalar, oyma abanoz tahtalar, Çin küpleri, âvîzeler, yedi iklim, dört bucaktan toplanmış antikalarla tıklım tıklım döşeli. Köşkün sâhipleri: Mükerrem'in ihtiyar annesi, ablası, eniştesi ve bir de bu akşam gelin olan öksüz teyzezâde Hüriyyet.

Mükerrem'in ablası bu düğünü bir gardenparti tarzında tertip etmişse de bütün plânları alt üst olmuştu. Çünkü büyük hanımefendi, ince saz diye direnmiş, Mükerrem cazbantta ısrar etmiş, çocuklar Karagöz, yeni dâmat da hokkabaz dilemişti. Nihâyet kimse kırılmasın diye cümlenin arzusuna hizmet edildi, düğün çorba oldu. İki yüz kişi dâvet edilmiş; fakat dört yüz misâfir gelmişti. Büyük hanımefendinin ahbapları, uzak semtlerde oturduklarından, gece yatısına kalacaklardı. Bâzı kimseler, dâvete vaktinden dört beş saat evvel düştüklerinden bunlara akşam yemeği çıkarmak lâzım geldi.

Halbuki ev sâhipleri hazırlıklı değildi. Yalnız so-

ğuk büfe hazırlamışlardı. Buna rağmen, erken gelenler için, aceleden etler, pilâvlar pişti. Bunlar yemek sofrasında iken durmadan yeni gelenler oluyor ve cümlesi, yemek çıkarılıyor zannı ile, masaya iltihak ediyor, bu tepeden inme ziyâfet genişledikçe genişliyor. Ev sâhipleri pürtelâş; Kadıköy'e, lokantalara, kasaplara, manavlara telefon ediyor, otomobil koşturuluyor. Mükerrem'in ablası Hâdiye Hanım, yatak odasının penceresinden bahçeye bakıyor, sıkıntıdan şakaklarını bastırıyor, mendilini parçalıyordu. Kadıncağıza burada da rahat yoktu; hanımlar, mücevherlerini, çantalarını, mantolarını, yegâne emniyetli yer olan bu odaya yığmışlar, ev sâhibini mesûliyet altında bırakmışlardı.

Bedriye'yi kapıdan karşılayan Mükerrem, onu elmaslar, inciler içinde görünce ablasının odasına çıkarmak istedi; çünkü dâvetiyesiz bir sürü yabancı, parmaklıkları aşıp bahçeye dalmış kalabalığa karışmıştı. Artık bekçi, garson, uşak gibi inzibat tedbirleri de kâr etmiyordu. Mükerrem'le Bedriye ahâliyi yarıp geçerken Orhan'ı daha şimdiden zil zurna sarhoş halde yabancı bir kızla dans eder gördüler; neredeyse öpüşecekler, o kadar birbirlerine sokulmuşlar. Mükerrem Orhan'a doğru bir hareket yaparken Bedriye gülerek mâni oldu. Bırakın, dedi, şimdi kendisini gördüğümüzü anlarsa utanır. Yürüdüler. Fakat henüz haremlik kapısına gelmişlerdi ki, bir uşak koşa koşa arkalarından yetişti, Mükerrem'e:

— Aman beyim, Sıtkı Paşalar geldi, enişteniz sizi istiyor.

Mükerrem hiddetle: "Artık illâllah!" diyordu. "Ben kendi misâfirlerimle meşgul olamayacak mıyım? Haydi bu defa da beylere, paşalara kavuk sallayalım, sonra paydos! Siz, Bedriye Hanım, ablamın odasına emânetinizi bırakın, ben gelir sizi divanhânede bulurum."

Bedriye, Hâdiye Hanım'ın odasını buluncaya kadar o dört katlı köşkün içinde âdeta bir küçük seyahat yapmaya mecbur oldu. Belki yirmi tane kapı açtı. Bu bir âlemdi: Namaza durmuş ihtiyar hanımlar, yere döşekler seren hizmetçiler, çocuklarına salıncak kuran anneler, tuvaletlerini tazeleyen genç hanımlar vardı. Bir defasında bir poker karesi üstüne uğradı, akabinde bir âşık çifti ürküttü. Nihâyet... Nihâyet, birçok mâceralardan sonra Hâdiye Hanım'ı buldu.

Mükerrem, işlerin bu mecrâya dökülecceğini gündüzden anlayarak bahçe duvarına bitişik bir kameriyede arkadaşları için husûsî bir sofra hazırlamıştı. Burası bir istihkâm gibiydi. Sık örgülü taflanlar, yaban gülleriyle çevrilen kameriyenin önünden bir derecik geçiyordu. Dereciğin üzerindeki minyatür köprünün başında, iki muhâfız, Mükerrem'in av arkadaşı "Dayı" ve aygır gibi bir köpek nöbet bekliyordu.

Kameriyede, Nîmet teyzenin karşısında Nesrin'le Necdet el ele oturmuşlardı. Nesrin'in yüzü cennetleri görmüş gibi, fevkalbeşer bir sevinçle parıl parıl yanarken, Necdet dalgın ve sessiz duruyordu. Bedriye'nin geleceğini düşünüyordu. Biraz evvel Orhan'dan havâdisi almışlardı:

— Prenses mi? Evet, gelecek. Ben kendim gittim, dâvet ettim. Onun yanına merâsimle girilir, mâlûm ya! Bahçe kapısında uşak, köşkün kapısında hizmetçi, merdiven başında diğer bir hizmetçi. Birkaç merhale bendegânın elinden geçtikten sonra beni sarı odaya aldılar. Bedriye burasını kendisine yakıştırmak için sarı atlas döşetmiş. Ne diyordum, evet, bir müddet bekledik. Boru değil, huzûra çıkacağız. Nihâyet Prenses, etekleri yerde sürüyerek pür-edâ teşrif etti. Yanı sıra bir köpek, peşi sıra diğer bir köpek, iki de kedi... Dekorsuz olmaz. Karşıdaki Kleopatra mı, Semiramis mi, acaba,

yoksa Diana'nın ta kendisi olmasın diye zihnim karıştı. Şap! El öptük, niyâzımızı söyledik. Kimler var, diye sordu. Sizleri söyledim. Ben Necdet'le dargınım, belki benimle yüz yüze gelmek istemez, dedi. Kırıttı, hayvanlarını okşadı, hepsi nağme. Gelmek için can atıyordu. Dedim ki, elçiye zeval yoktur. Birdenbire yüzü güldü. Muvâfakat etti. Niye somurttu, niye güldü anlaşılmaz ki. Nerede ise gelir. Ben kaçayım ve huzûra çıkmak için biraz ayılayım, kendime bir çeki düzen vereyim. Beni sarhoş görürse hışmına uğrarım, vallah, hiç şakası yoktur.

Bir müddet sonra Mükerrem'le Bedriye geldiler. Nîmet teyze, kızım Necdet'le dargınmışsınız, haydi gözümün önünde barışın bakayım, diyecek oldu. Fakat Bedriye gönül alıcı bir tebessümle îtiraz etti:

— Kim demiş dargınız diye? Öyle şey yok, değil mi Necdet? Ver elini Necdetçiğim. Arkadaşlar arasında küskünlük ne demek?...

Bahçede cümbüş tamamdı. Kameriyedekiler bu acâyip âlemi birbirine gösterip gülüşüyorlardı. Ahâli, seviye ve görgü üzerine grup grup ayrılmıştı. Evvelâ, dans sâhasını dolduran genç kızlar ve genç zâbitler vardı, gelinle güveyin arkadaşları... Sâhaya en yakın seyirci yerde orta yaşlı beyler, hanımlar ki bunlar, iki dünya arasında kalmış kimselerdi; dönüp ince saz dinliyorlar, dönüp dansa kalkıyorlardı. Kuytu bir köşede enişte beyin arkadaşları, kâffesi enişte bey gibi vaktiyle sarıklı olup sonradan sarığı atanlar, müderrisler, avukatlar... Bu beyler, elde tesbih, ıstılahlı, cinaslı nüktelerle etrâfı tenkit geçerken, eski îtiyat bu ya, matruş çenelerini sıvazlıyorlardı.

Mükerrem alnının terini kurularken of! diyordu. "Artık benden paso, yâhu insaf, benim de kendi misâfirlerim yok mu? Yüzlerce insan karşıladım. Hediyeleri

teslim aldım. Sabahtan beri ayaktayım. Bahçenin tenvîratı, garsonlar, büfe, her şey benim gayretimle oldu. Artık biraz da ben eğleneyim. Kim gelirse gelsin artık sizden ayrılmam."

Orhan da geldikten sonra bir oyun çıkardılar. Daha önceden Mükerrem bir manevra çevirdi, annem sizi arıyordu galiba, diye Nîmet teyzeyi aşırdı. Gençlerle baş başa kaldılar. Şimdi "Postacı" oynayacaklardı. Mükerrem bu oyunu Almanya'da öğrenmişti. Kura çekilerek evvelâ Necdet ebe oldu ve kameriyeden çıktı. Mükerrem anlatıyordu:

— Çocuklar! Şimdi postacı üç renk mektup getirecek, kırmızı, sarı, mavi. Kırmızı dudaktan öpmek demekti. Sarı sırtında taşımak, mavi görüşmek. Anladınız ya?

— Necdet, gel! Necdeeet!

Necdet, oyunun esâsını henüz kavrayamamıştı. Postacı, kırmızı mektubu kime getirdin suali karşısında şaşalayarak:

— Bedriye Hanım'a! dedi.

— Seni gidi külhâni. Doğru adresi nasıl da buldun? Eh pekâlâ, sarı mektup nereye gidiyor?

Hâlâ, hanımlara bir cemîle yapılacağını zannederek Necdet, sarı mektup Nesrin'e! dedi.

— Hiç fenâ değil, vallâhi, mavi mektup kala kala, ya Orhan'a ya bana kaldı, vay külhâni söyle bakalım.

— Orhan'a olsun.

Mükerrem'in, haydi bakalım, başla. Evvelâ Bedriye Hanım'ı dudaklarından öpeceksin! kumandası üzerine Necdet fenâ halde bozuldu. Diğer iki genç onu ite kaka Bedriye'nin yanına götürdüler, neye uğradığını anlamayan çocuğu boynundan yakalayıp başını eğdiler.

Necdet yalancıktan öper gibi yapıp çekilmek istedi. Fakat Orhan üstlerine bir manto attı. Bu mantonun altında, nasıl oldu, Necdet kendisi de bilmiyor; iki çift harâretli dudak sıkı sıkı birleşti. Duyduğu şey, kat'iyen şehvânî değil, rüyâda tepe aşağı bir karanlık kuyuya düşmek ihtizâzına benzer bir heyecandı. Kendine gelip mantonun altından kurtulduktan sonra bir daha Bedriye'nin yüzüne bakamadı. Bir otomat gibi oyuna devam etti: Nesrin'i havaya kaldırdı, elleri üstünde taşıdı.

Pembe elbiseli kız, Nesrin, bu gece ne bahtiyardı. İşte Necdet gene onun olmuştu. İşte sevgili Bedriye ablası da Necdet'le barışmıştı. Nesrin, büyük bir kâse çileği önüne çekmiş ayıklıyor, tabaklara ayırıp toz şeker serptikten sonra bir bir dağıtıyordu... Memnundu, memnun, hayattan daha ne bekleyebilirdi? Taflanların arkasında kemanlar inlerken, güller, zambaklar baygın kokarken, kendisi, sevdiği ile diz dize bir masada oturuyor, arada bir kalkıp onunla gül fidanları arasında dans ediyordu. Bir tabak çilek uzatırken gözleri Necdet'in çukur çenesine, sevimli dudaklarına ilişti. Eğer bu "Postacı" kendisine bir mektup getirmiş olsaydı! Fakat o tâlih ne gezer?

Nesrin için için utandı ve birdenbire mahzunlaştı.

***

Bedriye kendi odasında soyunduğu zaman tan yeri ağarmıştı. Neredeyse güneş doğacak. Çıplak ayaklarla duşun altına koştu. Bir sıcak, bir soğuk kurnasını açıyor, suyu vücûdu üzerinde süratle koşturuyordu. Saçlarından damlalar süzülerek yatak odasına döndü. Bahçede kuşlar cıvıldaşıyor, gökyüzü pembelikler içinde uyanıyordu. Sevilmek!.. Öyle anlıyordu ki, bu defa karşısına çıkan alelâde bir sevgi değildir. Bu küçük Necdet, toprak altından birdenbire fışkıran bir kaynak gibi tabiî, tâze ve kuvvetli idi. Öpüşürken ne kadar ha-

reketsiz, kaskatı donup kalmıştı. Onun bu hâli hissizlik değil, bilâkis fazla duygu, fazla heyecan eseri.

Bedriye gözlerini kapayarak yorgun bir haz içinde Necdet'i düşündü. Şafak pembeliklerine karşı lâle yaprağı gibi parlayan omuzları gerildi. Belki mukadder böyledir. Belki münzevî hayâtını bu sevimli çocuk istilâ edecek ve bu hayâta yeni bir istikamet verecek. Belki... Belki de kendisi, Bedriye, büyük bir teslimiyet içinde bahtiyar olacaktı.

KADIKÖY

Cennetlikmiş bu köye ismini veren kadı

(Necdet Rüştü)

Fenerbahçe deniz banyolarında Bedriye ile Orhan yüzükoyun kumlara uzanmış, dedikodu kaynatıyorlardı. Oturdukları yer tenhâca idi. Yalnız bir kişi, onlar gibi kalabalıktan kaçmış bir genç, arada epey bir nezâket mesâfesi bırakarak beri tarafa sırtüstü yatmış şâhâne vücûdunu güneşte kurutuyordu. Denizde ıslanan siyah saçları, alnından geriye plâjın üzerine serpilmiş, kumlara bulanmıştı. Genç adam pek lâkayt ve kibirli görünüyordu. Kolunu gözleri üzerinden geçirmişti. Güzel ve sert vücûdunun bu dinlenme hâlinde, hiçbir şey görmek ve işitmek istemeyen bir ifâdesi vardı. Bir saat evvel Bedriye ile Orhan denize girerken o, aynı yerde çömelmiş oturuyor, çenesi dizlerine dayalı dalgın dalgın bir pipo içiyordu. Sonra Bedriye ile arkadaşı onu denizde gördüler: Geniş kulaçlarla suyu yırtarak arkalarından yetişti, onları geçti, adalar istikametinde kayboldu. Neden sonra geri döndü, sığ yerleri iri ve çevik adımlarla atlayıp, ilk tenhâca gördüğü yere kendini atmıştı. Bedriye, Orhan'a sordu:

— Bu beyi tanır mısınız? Kendisini ötede beride

çok görüyorum. Maçlarda, at yarışlarında rastlıyorum.

Orhan, kıs kıs gülerek:

— Evet, dedi, onu olsa olsa ancak at yarışlarında, futbol maçlarında görürsünüz. Herhalde çaylarda, dansinglerde, sinemalarda kendisine rastlamanız ihtimâli yoktur. Bu çok enteresan bir adamdır: Avcı, balıkçı, denizci, süvâri. Nasıl yüzdüğünü biraz evvel gördünüz. Fevkalâde sportmendir. Tabiata âşıktır. İnsanlardan kaçar, bilhassa kadınlardan.

Bir kadına, falan erkek kadından kaçar demek, o erkek için âdeta reklâm olur. Nitekim Bedriye de dirseği üzerinde biraz yan dönerek, hareketsiz yatan genci tekrar süzdü.

— Yaaa... dedi, maamâfih yakışıklı adam. Kadınlar kendisini fenâ kabul etmezler zannederim.

— Belki kadınlar ona karşı lûtufkâr davranmaya hazırdır. Fakat o korkarım bu nevi lûtuflara kıymet vermiyor.

Bedriye bir ikinci defa:

— Yaaa... dedi.

— İsmi ne?

— Burhan.

— Evli mi?

— Bilmem. Zannetmem.

— Mesleği?

— Yok. Yâni sizin kastettiğiniz mânâda meslek sahibi değildir. Fenerbahçe kulübünde idâre heyetinde bulunuyor. Bütün ömrü balıkçılık, avcılık, spor ve bu gibi şeylerle geçer. Evvelce çok seyahat etmiş diyorlar. Şimdi buralardan ayrıldığı yok. Ahbapları birbirine benzemez. Av meraklısı Mısırlı prensler, Kumkapılı

babalık balıkçılar, jokeyler, hara sâhipleri, cümlesi Burhan'ın ahbâbı. Bakarsınız İngiliz Sefîri ile denize çıkar, dönüşte falan meyhânede umulmadık birisiyle randevusu vardır. Şurası muhakkak ki, çok kibar, çok kom il fo* bir çocuk. İster misiniz sizi tanıştırayım?

Bedriye gözlerinde dalgın bir parıltı ile adalara baktı. Genç kadın son günlerde çok zayıflayıp süzülmüştü. Çıplak sırtının inci renkli ipek derisi altında kemikleri beliriyor; büsbütün nârinleşen yüzünde iri kehribar gözleri daha iri, saçları daha gür görünüyordu. Bakışları değişmişti. Hayâtını alt üst edecek hâdiselerin arifesinde bulunduğunu heyecan ve korku içinde anlıyordu. On altı yaşında iken gelin olmuş, yirmi beş yaşında dul kalarak bugüne kadar -dokuz sene- ideal bir kocanın mâtemli hâtırasıyla münzevî yaşamıştı. Şimdi artık gençlik ve kadınlık duyguları bu ağır uykuyu silkerek baş kaldırmış, kendi hükümlerini, kendi haklarını dâvâ ediyorlardı. Necdet hoşuna gidiyordu. İlk zamanlar bu hisle mücâdele etmiş, kendinden genç bir çocuğa bağlanmak istememişti. Bugün yumuşamış vaziyette idi. Necdet'in kıymet ve câzibesine lâkayt değildi. Üstelik Necdet tarafından şiddetle sevilmek!.. Bu saâdet, zamânımızda kaç kadına müyesser oluyor? Hayâtın çıplak acılığı insanları yıldırmış, mücâdele hissinden gayri ne varsa kırmış geçirmişti.

Artık hakîkî aşk yoktu. Olsa bile kimse bunu itirâfa cesâret edemezdi. Aşk... Mizah mevzûu olmuştu. Hassas insan, gülünç insan demekti. Bedriye, zamânın bu acı cilvelerine isyan ediyor, kendi nefsi için büyük ve klasik bir muhabbet özlüyordu. Orhan döndü. Gözleri Orhan'dan yabancı adama gitti; o şimdi sırtını güneşe vermiş, başı çapraz kavuşturulmuş kolları üzeri-

* kom il fo: Kusursuz, tam

ne dayalı, yatıyordu.

— Tanışmak? Bilmem ki... Kendini beğenmiş bir adama benziyor. Biraz da vahşî gibi.

— Evvelâ; Burhan katiyen kendini beğenmiş değildir. Sonra vahşî de değildir. Çok terbiyeli çocuktur. Fakat fazla reklâm yapmayayım. Ben aptallık ediyorum. Muhakkak ki onunla tanışırsanız biz, hepimiz, dehşetli gözünüzden düşeceğiz. Bu hususta benim kehânetime diyecek yoktur. Hangi erkek hangi kadının hoşuna gider, bunu önceden keşfetmekte hiç yanılmamışımdır.

— Öyle ise beni Burhan Bey'le tanıştırın. Fakat mâdemki kehânet iddianız var, söyleyin siz, kendiniz nasıl bir kadının hoşuna gidersiniz?

Orhan, avuçladığı kumları parmakları arasından sızdırarak yere baktı:

— Herhalde sizin hoşunuza gitmem. Fakat ben fakiri beğenen alçak gönüllü kadınlar da bulunabilir.

Bedriye, biliyorum, demek istedi. Orhan'ın bir Mısırlı sevgilisi vardı. Zengin bir kadındı. Yine kadının ihtiyatsızlığı yüzünden bu münâsebet Kadıköy'de dillere düşmüştü. Bedriye, Orhan'a bu mevzû etrâfında takılmak isterken yanıbaşlarına bir grup Yahûdi kızı oturdu, hep bir ağızdan şarkı söylemeye başladılar:

Hatırı sayılır bir yaygara yaptılar. Orhan, lâhavle! tarzında başını sallayarak, öp babanın elini, dedi. Bir müddet sabırla bekledilerse de, kızlar, aynı şarkıyı çığlık çığlığa esnek şiveleri ile tekrar tekrar çağırıyorlardı. Orhan nihâyet susun be! diye seslendi. Bu sefer inatlarına abajur şarkısını uzattılar. Orhan yerinden fırladı, Bedriye'yi kaldırdı. Beri tarafta Burhan Bey de uykuda baskına uğramış biri gibi, ayakta duruyor, kaçacak yer arıyordu. Orhan bir bahâne ile Burhan'ın yanına sokuldu, selâmlaştı. Sonra arkadaşını Bedri-

ye'ye takdim etti. Burhan katiyen hanımlarla tanışmak istemezdi. Bu defa gafil avlanınca soğukça bir nezâketle küçük bir reverans yaptı. Bu aynı zamanda vedâ selâmı diye geçecekti. Derhal ayrıldılar.

Denizin üzerinde taraçada Orhan'la Bedriye limonata içerken Burhan'ın giyinmiş olarak banyoyu terkettiğini gördüler.

Orhan diyordu ki:

— Şu Kadıköy ne acâyip yerdir. Pek husûsî bir rengi var. Bir defa güzeller memleketidir. Necdet Rüştü'nün dediği gibi "bilmem suyundan mı, yoksa havasından mı, güzel kızlar yetişir, mâşallah kırk bir kere!" Hiç bir semtte bu kadar güzeli bir arada göremezsiniz. Kadıköy fakat yalnız güzel değil pek çok da antikalar yetiştirir. Nevi şahsına münhasır ne kadar insan varsa hep bu toprağın mahsûlü, hep bizim köylü. Bakınız: Fahri, Hayri, Ziyâ, Adnan, şu gördüğünüz Burhan, ben... Ya Kadıköy'ün meşhur hanımları, hangi birisini söyleyeyim?

Orhan anlatıyor, anlatıyordu. Fahri, Hayri, Ziyâ Beylerin, falan filân hanımın husûsî hayatlarını, mâcerâlarını Bedriye'ye sayıp döküyordu. Kadıköylülerce mâlûm, değil mi efendim, neler de neler...

ŞİFA

Şifa çok tenhâ idi. Yalnız büyük bir masada sekiz on kişilik bir toplantı vardı. Bunlar, başta Orhan'ın büyük babası Mahmut Râsih Bey olmak üzere, Şifa'nın gedikli müşterileri idi. Papazın bağı gözden düşeli burası kalenderlere konak olmuştu. Yeşil dallardan örülmüş birkaç çardak, iri cam fenerler içindeki gaz lâmbaları ile tenvir ediliyordu. Mahmut Râsih Bey maiyeti ile birlikte bir çardak tutmuştu. En kuytu köşenin karanlığında tek başına oturan bir de bey vardı ki saat ona doğru, gölgeli yollardan süzülerek gelen bir hanımı karşıladı, bir köşeye sindiler. Kim oldukları anlaşılamadı. Şifa'ya bâzı esrârengiz çiftler gelir.

Bedriye ile Necdet, Şifa'nın denize en çok çıkıntı yapan burnunda bir bodur sakız ağacının dibinde oturmuşlardı. Konuşuyorlardı. Yoğurtçu tarafından tek tük sandallar çıkıyor, derenin ağzına gelince bâzısı Kalamış sâhillerini tâkip ediyor; diğerleri Şifa, küçük Moda kıyıları boyunca Moda'ya doğru ilerliyordu.

Necdet, belli etmeden Bedriye'nin nâzik ve mânâlı profiline baktı. Ne olurdu, masallardaki gibi bir sihirli külâh giyerek gözden kaybolsa da şu kadına üzüntüsüz, heyecansız, doya doya bakabilse? Onu böyle hırsızlama gözetlemek hiç gönlünü doyurur mu?

— Ne düşünüyorsunuz, Bedriye Hanım?

Bedriye, beş parmağını toplu olarak alnına götürdü:

— Oh, unuttum, galiba hiç bir şey düşünmüyordum, dedi. Necdet içinden bu sözleri acı acı reddediyor "Hayır" diyordu "Benim hakkımda karar veremiyor. Karar verse bile aleyhime verecek. Beni ümitlendirecek en küçük bir hareketi yapmaktan ne kadar çekiniyor." Gecenin mûnis güzelliği içinde bu kadınla baş başa kalmak Necdet'e çok zor geliyordu. Fazla bir jest bir coşkunluk yapmamak için bütün kuvvetini sarf etti. Nihâyet dayanamadı. Mahmut Râsih Bey'in masasında gevezelikle oyalanan Orhan'a seslendi. Orhan büyük babasından ayrılarak yanlarına geldi ve anlattı:

— Biliyor musunuz büyük babam ne istiyor? Şimdi şu balıkçı iskelesine ineceğim, orada bağlı duran sandala atlayıp koya doğru açılacağım ve sandalda şarkı söyleyeceğim. Sesim böyle uzaktan, denizden aks-i sadâlar yaparak daha güzel gelecek.

— Hani Nesrin'le Orhan?

— Nîmet teyze hasta, Nesrin onu bırakmadı. Bu akşam toplanacağımızı duyunca kızcağızın aklı gitti ama ne yapsın? Hem onlar birkaç güne kadar Bursa'ya gidecekler, haberiniz var mı?

Bedriye'nin haberi vardı. Hattâ kendisi Bursa'ya dâvet bile edilmişti. Nîmet teyze Çekirge'de bir otelin husûsî dâiresini kapatacaktı. Aşçı, hizmetçi berâber gidiyordu. Bazı dostlar rahat rahat bu seyahate iştirak edebilirdi. Orhan, Mükerrem, Bedriye çağrılmışlardı.

Orhan saatini çıkarıp baktı. "Burhan da gelecekti, nerede kaldı?" diye söylendi. Necdet bu yabancı ismi duyunca canı sıkılarak sordu:

— Burhan da kim?

— Bir ahbap. Senden mâadâ onunla hepimiz tanışırız. Geçenlerde Bedriye Hanım'a prezante ettim.

Herhalde sana da pek yabancı olmayacak. Kulüpte falan görmüşsündür. Ne o, surat mı? Azîzim, Burhan'la konuşmak hiç de yabana atılacak bir şey değildir. Hem zannetme ki bizi sık sık tâciz edecek. Ayda yılda bir görüşürsek ne nîmet!

Bedriye birdenbire Orhan'ı kolundan çekti: "Aman sus, geliyor!" dedi. Burhan, Mahmut Râsih Bey'in çardağında fenerin kızıl ışığı altında ayakta duruyordu. Onu geçerken durdurmuşlardı. Kendisine bir dolu kadeh uzattılar. Burhan beyaz keten pantolon üzerine açık mavi bir gömlek giymişti. Omuza kadar sıvalı esmer kolunu uzatarak kadehi aldı, bir hamlede içti. Mahmut Râsih Bey, onu oturmaya dâvet ediyordu. Fakat Burhan sözlü olduğunu ileri sürerek îtiraz etti. İhtiyar muharrir gözkapaklarını kırpıştırarak:

— Yâ oraya mı? dedi, bizim oğlan da o masada. Doğrusu da budur, gençler güzeller bir araya yaraşır.

Vedâlaşmak için ayağa kalktı. Boyu Burhan'ın ancak omuzuna kadar geliyordu. Gencin sırtına birkaç kere vurdu, sonra Bedriye'ye işittirecek kadar yüksek sesle:

— Allah güzel yüzlüleri sever.

Orhan, Necdet'le Burhan'ı tanıştırdıktan sonra Bedriye'ye takılmaya başladı.

— Büyük babamı kazandınız, dedi, deminden beri arkadaşlarına sizi methediyor.

Çabucak bir şarkı yazdı. Şimdi besteliyor. Göreceksiniz birazdan okumaya başlayacaktır. Güzel bir şey olacak. Ezberleyemedim ama mânâsı şöyle gibi: "Alla-

h'ın yaratıcı kudreti bile sen gibi bir güzeli bir defa vücûde getirebilir." Böyle bir methiye zannederim henüz hiçbir kadına söylenmemiştir. Beyler, huzûrunda bulunduğunuz hanıma iyi bakınız ve benimle birlikte ayağa kalkınız, üç defa şa şa şa...

Bu sözleri bağıra bağıra söyledikten sonra yokuş aşağı sâhile koştu. Necdet içinden, sulu geveze! diye söyleniyordu. Burhan'a dikkatle baktı. Bir bakışta tehlikeli bir erkek tipi karşısında bulunduğunu anladı. Sevenlere has derin bir görüşle bu adamın Bedriye üzerinde tesir yapacağını derhal aklı kesti. Yorgun bir tevekkülle boynunu büktü. Çarpışmak, sevilen kadını her ne bahasına olursa olsun elden kaçırmamak; fakat bu Necdet'in yapacağı iş değildi. O ırsî bir temâyülle, mukadder şeylerin er geç gelip çatacağına iman etmişti. Alnı sayısız endişe ve azap çizgileri ile kırışarak gözleri içli bir hisle yabancı adama saplandı.

Koydan Orhan'ın tatlı sesi yükseliyordu:

"Etme beyhûde figan vazgeç gönül.."

Mahmut Râsih Bey'le misâfirleri kıyıda biriktiler. Kahve ocağından seğirtip gelenler oldu. Biraz evvel karanlıkta sır olan beyle hanım bile meydana çıktılar. Şarkı bitince Bedriye:

— Ne sanatkâr çocuk! dedi, ne zengin ses!

Bu sözlerde müphem bir istikamet vardı. Kime hitâben söylenmişti? Burhan'la Necdet alelusûl bir cevap verilmesi için birbirlerini beklediler. Sonra hiçbirisi cevap vermedi. Burhan zâten geldi geleli nasılsınız, iyi misiniz? kabîlinden birkaç söz söyleyip susmuştu. Hem de öyle ki, sükût daha çok süreceğe hattâ sonuna kadar gideceğe benzerdi. Fener açıklarına doğru denize bakıyordu. Yanında güzel bir hanım varmış, yokmuş, kendisine müsâvî imiş gibi görünüyordu. Bir pipo yaktı.

Bu aralık çantasından bir sigara çıkaran Bedriye'ye çabucak ateş verdi ve gene düşüncelerine daldı. Umursamamak bu kadar olur. Öyle ise niye geldi? Kendisine oldukça yabancı olan bir grubun hususî toplantısına niye iştirak etti? Necdet şu hükmü verdi:

— Bu da bir sistem, dedi, kendini enteresan yapacak. Benim gibi sersemler âşık olunca dili tutulur. Yâhut söz söylesek bile en enâyi lâf ne varsa onu saçmalarız. Âşık Kerem gibi yanar tutuşuruz. Sonra böyle bir züppe gelir, bir pipo yakar, karanlıklara bakar. Mesele tamamdır.

Orhan denizden dönerken Mükerrem'i de beraber getirdi. Mükerrem Kuşdili'nden sandalla gelmiş, koyda Orhan'ın sesini duyunca yanaşıp aktarma etmişti. Yarıya kadar boşalmış bir şişe konyağı masanın üzerine koydular, biz hissemizi aldık, isterseniz siz de buyurun, dediler. Orhan artık epeyce açıldı, dili çözüldü. Şarkılar birbirini kovaladıkça sanki gecenin yumuşak karanlığında taze meşaleler yanıp sönüyordu. Orhan dedi ki:

— İşte Bîmen Efendi böyle söyler! Ve eski bir türkü okudu:

İşte Nevres böyle söyler
İşte Münir böyle söyler

Büyük babanın çardağına doğru başını çarpıttı, bağırarak:

— İşte muhterem üstat Mahmut Râsih Bey de böyle söyler.

İki parmak konyak doldurduğu bir bardağı havaya kaldırdı ve îlân etti:

— İşte Orhan da böyle söyler.

Artık taklitleri bırakmış, derin bir vecd içinde ken-

di hicranlarını, ümitlerini, hasretlerini okuyordu. Orhan gibi hemen hiçbir zaman ciddî olmayan bir haylâz serserinin bu anlatış kuvveti karşısında arkadaşları hürmetle sustular. Orhan sanki, bakınız, diyordu, ben adam değilim. İki para etmem. Fakat bunu biliyorum ve bunu benim kadar bilen kimse yoktur. Münir şöyle söyler, Bîmen böyle, ben de başka türlü... Dinleyiniz. Bir adama ihtişâsına göre kıymet vermek gerekse işte benim hakîki varlığım, hakîki cevherim.

Çamlıca tepelerinden kopup esen bir rüzgâr arttıkça arttı, âdeta üşüttü. Gözle görülmeyen birtakım meçhul ruhlar her taraftan üfürüyor, hafif ıslıklarla karşılıklı anlaşıyor gibiydi. Bedriye gene kime hitap ettiği anlaşılamayan kırık bir sesle:

— Virjil'in "Aeneas" destanını okudunuz mu? dedi.

Herkes hayretle ona doğru döndü. Mükerrem, Virjil'i bilmiyordu. Orhan, büyük babasının tercümelerini karıştırırken böyle bir şeye tesâdüf etmiş, şöyle üstünkörü birkaç yaprak çevirip bırakmıştı. Necdet ise Virjil'i, ancak Dante'de bahsi geçmek dolayısıyla tanıyordu. Burhan gene bir şey duymamış gibi piposunu çekiyordu.

— Truva, Yunanlılar tarafından zaptolunup yağma edildikten sonra kaçmaya muvaffak olan bir grup Truvalı "Aene"nin buyruğu altında, gemilerle denize açılmış ve uzak diyarlarda eskisinden daha bahtiyar bir yurt kurmaya ant içmişti. Jüpiter'in karısı ilâhların ecesi Yuno, onların bu plânını bozmak için entrikalar kurdu ve ısırgan rüzgârların, ağır bulutların, korkulu fırtınaların diyârı olan Eol adalarına giderek oranın pâdişâhını buldu. Eol pâdişahı, geniş ve derin bir mağarada konaklar, bütün o delişmen rüzgârları o patırtıcı boraları zincirde bağlı tutardı. O titiz ve kızgın havalar mahpeslerinde öfke ile inleyip kapalı durdukları

dağı çınlatırken Eol pâdişahı asâsı elinde dağın tepesinde nöbet bekler, mahkumların uğultusuna göğüs gererdi. Ne mümkün bir lâhza boş bulunsun! O zaman fırtınalar zincirden boşanır, yeri göğü, denizi alan talan eder, kırıp geçirirdi. Jüpiter onları böylece inzibata almakla dünyanın selâmetini kurtardı. Yuno, acele Eol pâdişahına koşup, aman Eol, dedi, ne olursa senden olur. Baş düşmanlarım İtalya'ya yanaşmak üzeredir. Çabuk boralarını, fırtınalarını salıver, gemileri batırsınlar. Sana on dört tâne güzel peri kızı vaadim olsun. Kocam Jüpiter sana bu saltanatı verdi ise bu gün içindir. Göster kendini, göreyim seni. Eol, bâş üstüne sultanım, dedi, emir senden, itaat benden. Ve asâsını çevirerek dağın bağrına saplaması ile inlerinden boşanan rüzgârlar, ordu gibi akın edip kara ve denizi amansız pençelerle didiklemeye başladılar. Kalın bulutlar Truvalıların gözünü kararttı. Tayfaların bağırışı, çekilen iplerin gürültüsü, şâha kalkan kara dalgaların üzerinde çalkandı. Havada sanki birbirinden ateş alır gibi üst üste çakan şimşekler kovalaşıyor ve fırtınanın öfkelenen homurtusu, ölüme hazır olun! diyordu.

Orhan'la Mükerrem bir solukta:

— Sonra?.. dediler.

Bedriye omuzlarını kaldırdı ve zarif bir hareketle saçlarını sırtına doğru attı:

— Sonrası yok. Size bütün destanı anlatayım mı istiyorsunuz?

Şu köşeden, bucaktan baş kaldıran mırıltılı esişi dinleyiniz. Bunlardan hatırladım da anlattım.

Burhan bir müddetten beri piposunu ağzından almış, Bedriye'yi dikkatle dinliyordu. Birdenbire söze başlayarak (ilk defa söz söyleyişi idi):

— Size çok teşekkür ederim, dedi, ne canlı bir tabi-

at yaşattınız. Ben Virjil'i evvelce okumuştum. Anlattığınız yeri o zaman da beğenmiştim. Fakat sizin anlatışınızda aslından daha başka bir heyecan var. Emin olun.

Burhan şimdi, bir müddet karada yatıp tekrar suya giren bir balık gibi kendi unsurunu bulmuştu. Tabiattan bahsetti. Kısa fakat dolgun cümlelerle, unutulmaz renkler, kalbe çarpıntı veren -o kadar canlı- târifler kullanarak birkaç peyzaj çizdi. Tabiatı, hırslı bir aşkla bağrına gömülerek öyle derinden anlamıştı ki, dinleyenler şaştılar. Bu, yepyeni bir tarz, bu Burhan da bambaşka bir adamdı. Meselâ diyordu ki:

— Karacanın zarif topuklu ince ayağı titredi. Göz göze geldik. İpnotize olmuş gibi kaçamadı. Tetiği çektim. Kuru yapraklarla karışık bir yosun kümesi üzerine devrildi. Acımak mı? Hayır! Acımak yoktur. Hayat ölmek ve öldürmektir.

Bu felsefe çok kısa, çok keskindi. Masadakiler, hepsi, başları eğik, dalgın düşünerek, söylenen şeyin müthiş fakat doğru olduğunu anladılar. Necdet, Burhan'a karşı acı bir hayranlık duymaya başlamıştı. İçinden, hayır, bu adam pozör değil, benden üstün bir şey; şüphesiz benden kuvvetli, diyordu.

Vakit geç olduğu için kalktılar. Mükerrem sandalla döndü. Diğerleri rutûbetli çimenleri çiğneyerek yürüdüler. Caddeye çıktıkları zaman Orhan:

— Azîzim, dedi, hayâtı pek korkunç târif ettiniz. Bence hayâtın mânâsı ölüm filân değil, aşktır.

Burhan derin bir nefes aldıktan sonra sesine bir tahkir ifâdesi vererek:

— O aşk dediğiniz nesne de gene ölmek ve öldürmektir. Hakîkî aşkta dâima bir ölen, bir de öldüren vardır.

Bulundukları yol, bakla tarlası yanından geçiyor, mat bir mâden gibi hareketsiz yatan koya tepeden bakıyordu. Kim bilir nerede akan bir çeşmenin mırıltısı bir çocuğun tatlı uykuda sayıklaması gibiydi.

NESRİN'İN ANKETİ

O günü denizde geçirdiler. Nesrin, Bedriye, Orhan, Burhan, Necdet, Mükerrem kocaman bir sandalı tıka basa doldurmuşlardı. Bu defa yanlarında bir yeni arkadaş daha vardı. Pek de "yeni arkadaş" denemez. Çünkü kunduracı Bahâ'yı hepsi eskiden beri tanırdı. Bu genç Kadıköy'ün meşhur bir sîmâsıdır. Moda Caddesi'nde bir dükkânı vardır ki, herkese uğrak olmuştur. Ev arayan Bahâ'ya, angaryalı bir işi olan Bahâ'ya, dertli olan ona, dertsiz olan gene ona koşar. Bahâ herkesi dinler, herkesin dileğini yapar, nabzına göre şerbet verir. Bu yüzden kendini çok sevdirmiştir. Bu cuma gezintisi onun dükkânında Orhan'la Mükerrem arasında kararlaştırıldığı vakit, sen de gel Bahâ demişlerdi.

Bütün bir cuma denizde cümbüş yapacaklardı. Öğle yemeği Belvü'de, akşam yemeği de, önceden soğuk şeyler tedârik edilerek, sandalda yenecekti. Bahâ, kumanyayı kendisi deruhte etmek istedi. Orhan diyordu ki:

— Rakı al, meze gibi şeyler al, bir de meyva.

Cuma sabahı Moda iskelesinde buluşarak yola çıktılar. Gezmedikleri yer kalmadı, Kalamış, Fener, Bostancı.

Bütün cumayı hürra gürra su içinde binbir alayla geçirdiler. Güneşten, havadan, denizin canlandırıcı ko-

kusundan sarhoş gibi idiler. Karanlık basınca sandalı dereye çektiler. Orhan'ın teklifi üzerine Kuşdili Gazinosu'nun karşısına bağlayacaklar ve oradan alaturka saz dinleyeceklerdi. Derede iğne atsan düşmez derecede bir kalabalık vardı. Bir defa o birbirine giren sandallar ne ileri ne geri kımıldayamıyordu. Sâhil evlerinde oturan halk dere kenarında dizi dizi yer tutmuş, her taraf şen insanlarla bezenmişti. Bahâ, bütün siyâsî istîdadını kullanarak sandala yer açıyordu.

Kürekte bir çocuk görürse, yol ver küçük, diyordu. Hanımlara, hanımefendimiz lûtfen müsâade buyursa, diye yalvarıyor, yaşlı beylere "ağabeyciğim" hitâbıyla yaltaklanıyordu. Böylelikle derede ilerleyip sazın tam karşısında bağladılar.

Gazinoda âhenk hızını almıştı. Karşı köşkün kızına âşık olduğu söylenen genç İzmirli bir hâfız yanık yanık okuyordu.

Arkadaşlar, biraz evvel dereye girmeden mayoları çıkarıp elbiselerini giymişlerdi. Yalnız Bedriye üşüyordu. Gündüzün cömert güneşinden sonra bu akşam serinliği tüylerini diken diken ediyordu.

Yanına sıcak bir şey, bir atkı, ceket filân almamıştı. Kimseye bir şey söylemeden kollarını göğsü üstünde çaprazladı; sağ eliyle sol kolunu, sol eliyle sağ kolunu ovuşturuyordu. Onun bu hâlini ilk önce Burhan farketti. Kendi üzerindeki beyaz süveteri süratle sıyırdı.

— Lûtfen kabul ediniz. Altında gömlek olduğu için derime değmemiştir.

— Fakat siz?

— Ben katiyen üşümem. Sakın reddetmeyiniz.

Kıç tarafta oturan Orhan, yâhu vakt-i kerahattir! diye bağırıyordu.

Mükerrem'le birlikte Bahâ'nın paketini açtıkları zaman velvele koptu. Mevcut şundan ibâretti: Bütün gün güneşte sallana sallana çorba gibi olan bir okkalık şişe rakı, sardalya balığı, salam, turşu, peynir, havyar.

Bahâ'nın unuttukları da şunlardı: Su, ekmek, meyva.

Bahâ "Eyvah!" diye alnını dövüyor, sâhile atlayıp eksikleri gazinodan almak yâhut dükkân açtırmak istiyordu. Hepsi birden çocuğun üstüne hücum ettiler.

— Seni yezit seni, diyorlardı, dün gece kim bilir nerelerde sürttün, sabaha sarhoş çıktın. Ulan bizi öldürmek mi zorun? Ne kadar tuzlu şey varsa getirmişsin, bir yudum su, bir lokma ekmek yok.

Bahâ sâhile atlamaya çalışıyor, Burhan bu teşebbüsün boş olduğunu, gazinodan bir şey vermeyeceklerini söyleyerek mâni oluyordu. Bedriye ile Nesrin bu vaziyetin tuhaflığına gülüyorlar. Mükerrem, yalancıktan yelpâzelenerek:

— Of yanıyorum, yandım! diyor. Necdet, bu curcuna altında şüpheli sallantılar yapan sandalın âkıbetinden korkarak, durun, oturun yâhu, devrileceğiz, diye bağırıyordu. Necdet gene durgundu.

Gündüzü çok neşeli geçirmiş; fakat akşam üzeri koyda rastladıkları Burhan, dâvet üzerine, kafileye katılınca Necdet'in keyfi kaçmıştı. Burhan her yerde karşılarına çıkıyordu. Artık onsuz toplantı olmuyor. Mükerrem'le Orhan onu fazla bir hürmetle şımartıyor. Nesrin, Burhan'ı evvelden, kendi ağabeyi Cezmi'nin arkadaşı olarak tanıdığı için teklifsizce "Burhan ağabey" çağırıyor. Bedriye ise görünüşte lâkayt görünüyor, fakat Burhan'ın nâdiren söylediği sözleri gözleri parlak bir koyulukla derinleşerek dinliyordu. Nîmet teyze bile Burhan'ı Bursa'ya çağırmış ve ret cevâbı almıştı.

Sandalın kıç tarafında kurulan Orhan'ın artık sab-

rı tükenmişti. Başındaki beyaz coni bereyi çıkarıp bir yumrukla kafes tahtasına bastırdı ve elindeki kocaman şişeyi havaya kaldırarak:

— Bana bakın çocuklar, dedi, bu şişe içindeki mukaddes mâyi sıcak olmak değil ya, fıkır fıkır kaynayıp da dumanı ağzından çıksa ben bunu içeceğim. Üstüne de bir tuzlu balık yiyeceğim. İşte bu kadar.

Oturak yerini boşaltıp bir gazete yaydılar. İki mum diktiler. Mezeleri dizdiler.

Sâhillerden boşanan ışıklar derenin bulanık suları içinde yoğuruluyordu. Şimdi Kuşdili'nde halkın alâkasını çeken iki şey vardı: Biri saz, diğeri bu yedi gencin sandalı. Beyazlar giymiş, göğsü bağrı açık, saçları tatlı rüzgârda savrulan yedi coşkun genç, hepsi yakışıklı, hepsi zarif ve çılgın. Velvele ile köpürüp etrâfa serpilen neşeleri ortalıkta bir tâze bahar yarattı.

Sandalı hafifçe aborda edip bu oynak gürûhu, bu acâyip çilingir sofrasını gözetleyenler birikti. Gazinonun hânendeleri bile bu tarafı tetkik ediyor. Yalnız İzmirli hâfız, yeşil dalların arasından süzülerek inen ışıklar altında büsbütün sararan esmer alnını eline dayamış, dalgın. Bir aralık o da başını kaldırdı, Bahâ ile uzaktan selâmlaştılar. Bahâ hâfıza bir işâret verdi. Sonra bir tezkere yazıp taşa sararak gazinoya attı. Saz takımı kağıdı okurken İzmirli hâfız Bahâ'ya başıyla "peki" işâreti verdi. Beş dakîka sonra gazinodan su ve buz gönderdiler. Saz, Bahâ'nın istediği bir faslı çalmaya başladı. Şarkılar, geçmiş bir neslin duygusunu terennüm etmekle berâber, sinirleri zâten gergin bulunan bu gençlere alevli kamçı gibi tesir ediyordu. Hepsinin gönlünde gizli arzular, hırslar, neler kaynıyordu.

Nesrin birdenbire:

— Bakın beni dinleyin, dedi. Bir anket açıyorum.

Her birinizden ayrı ayrı cevap isterim. Meselâ bir kız oğlanı severse... Orhan, ne sırıtıyorsun öyle? Olmayacak şey mi? Bir kız bir oğlanı severse... Diyelim ki seviyor ve anlamak istiyor: O oğlan da kendisini istiyor mu? Fakat kendini ele vermek istemiyor. Öyle bir pundunu bulup araştıracak ki, erkeğin duyguları, düşünceleri meydana çıksın, amma kız kendi sırrını saklayabilsin. Bu kız ne sûretle hareket etmeli dersiniz?

Orhan atılarak bağırdı:

— Bir mektup yazar...

Bahâ, dirseğiyle Orhan'ın böğrüne vurdu:

— Bal kabağı! Dalga geçiyorsun. Nesrin diyor ki: Kız kendini ele vermeden o adamın kalbini iskandil edecek.

Orhan: "Sustum sustum. Bakalım siz de birer mücevher yumurtlayın." dedi.

Mükerrem, bu gibi meselelerde uzun söze lüzum kalmadığını, gözden sözden, ehemmiyetsiz jestlerden her şeyin anlaşılacağını ileri sürüyor, Bedriye sandalın köşesine büzülerek:

— Çok zor, çok zor, diyordu. Bâzı erkek kolay belli eder. Bâzısı mağrurdur, duygularını gizler. Ancak kadın tarafı îtiraflarda bulunursa... Belki mukabele eder. Fakat o kadın da artık erkeğin gözünden düşer. Kazanılmak istenen gönül işte o vakit temelli kaybolur.

Necdet, Nesrin'e şaşıyordu. Nesrin böyle bir mevzû çıkarsın, ulu orta böyle girgin sorgular sorsun, hayret!

Zavallı kız kendinden bahsediyor. Gayretle saklamak istediği sır, utanma ve saygı gibi mâniaları devirerek açığa çıkıyordu.

Burhan, fikri sorulduğu zaman, hafifçe kaşlarını çattı. Esmer yüzü inat ve kibirle kat kat peçelenmiş,

istihkâma giren bir cengâverin sert ve azimkâr ifâdesine bürünmüştü.

— Beni affediniz, dedi. Zihnim böyle şeylerle katiyen yorulmadığı için söyleyecek sözüm yok. Ne bilirim ne de anlarım. Fakat...

Gaddar bir alayla Necdet'e döndü:

— Siz söyleseniz. Siz, aşk bahsinde çok şeyler bilirsiniz, öyle değil mi efendim? Yâni demek istiyorum ki, şâirsiniz...

Necdet, bu vuruşa göğüs gerdi. Yâ?.. demek siperden hücum! Demek Burhan, Necdet'in Bedriye'yi sevdiğini sezmiş, âni çıkışlarla saldırıyor. Şu halde Burhan kendisi de, bütün o mağrur lâkaytlığı dura dursun, Bedriye'ye alâkadar. Necdet içinden acı acı, elbette alâkadar! diye tasdik etti.

— Şâir değilim. Basit bir gazeteciyim. Sevgi işleri ile yaşımın müsâadesi kadar meşgul oldum. Fakat bundan sonra -ne de güzel tahmin ettiniz Burhan Bey!- bundan sonra fazla meşgul olacağım gibi.

Burhan sigarasının dumanlarını halka halka salıvererek yarım gülüş halinde bükülen dudakları arasından:

— Allah kolaylık versin! dedi.

Diğerleri, bu garip lâf düellosunu kuşku içinde dinlediler. İki gencin arasında Bedriye yüzünden ihtilâf başladığını, Nesrin'den başka hepsi anlamıştı. Bahâ, Mükerrem'in kulağına eğilerek: "panin meçi panga" diye fısladı. Yalnız tuhaf olan bir şey vardı ki, Burhan, Bedriye'ye, bâzı nezâket vazîfeleri müstesnâ, zerre kadar aldırış etmiyor. Ne bakıyor ne sokuluyor ne konuşuyor. Bilâkis, asıl meşgul olduğu Nesrin. Denizde bu ikisi ne kadar şakalaşmış, boğuşmuştu.

Nesrin tatlı ve korkak bir sesle Necdet'e seslendi:

— Hepsi iyi ama, sen anketime cevap vermedin.

— Anket? Hâ pardon, baby. Bak, ben bir kız olaydım ve bir genci gizli gizli seveydim onun duygularını anlamak için büyük, büyüüük bir fedâkârlık isterdim.

— Ne gibi fedâkârlık?

Necdet omuzlarını kaldırarak:

— Ne bileyim şu dakikada? dedi. Mühim bir şey olmalı. Cana, mala, şahsî itibâra dokunacak bir şey. O zaman çıplak hakîkat açılır saçılır.

Nesrin bu sözler üzerine sustu. Muammâlı bir bakışta Kurbağalı taraflarına doğru daldı. Nâzik dudakları, derin bir şey düşünen çocuklarda olduğu gibi, hafifçe titriyordu.

Orhan, Mükerrem ve Bahâ gibi üç küplünün iştihâsı bir okka rakıyı sömürmüştü. Şimdi oturak tahtasındaki derme çatma büfe boşalmış gibiydi. Mumlar da hayli erimiş.

Saz, bir curcuna çalıyor. Gazinoda lâmbalar bir bir sönüyor; garsonlar, iskemleleri istife koyuyor. Sandallar da çekildi, dere tenhâlaştı, sâhillerde kimse kalmadı. Saat iki.

— Artık dönsek, dediler, yoksa bu derede ikamete mi geldik?

Yoğurtçu deresinden koya çıkmak epey bir mârifete bağlıdır. Ah şu belediye, ne olur, dereyi bir defacık taratsa. Buraları o derece dolmuştur ki görmeyen bilmez.

Yabancılar sakın tek başlarına sandal safâsına imrenmesinler, benden nasîhat. Efendim siz bu akşamın kahramanlarına bakmayın, onlar Kadıköy çocukları, suları karış karış değil, parmak parmak bilirler.

Sarhoş kafayla da, gece karanlığında da sandalı dereden çıkarırlar.

Derenin dolmuş olması yetmiyormuş gibi bir de Şifa kıyılarında, Mahmut Ata Sanatoryomu'nun önlerinde müthiş taşlıklar vardı. Sandalların oturmaması için bir hayır sâhibi buraya bir sırık dikmiş, üzerine paslı bir boş teneke geçirmiş. Bu yaman işâreti gören kayıklar dümeni hemen kırar.

Arkadaşların sandalı tam bu hizâdan geçerken Bahâ dedi ki:

— Keyif ortası eve gidilir mi ya? Beni dinlerseniz Moda deniz kulübüne gidelim, çoğunuz, orada âzâsınız. Hıristo'yu uyandırırız bir bira içeriz, tuzlu balıkların kefâreti. Hem daha benim aşk anketine verecek cevâbım var. Kabul mü?

Orhan:

— Çocuklar, farkında mısınız? Üç saattir hep sevmek, mevmek konuşuyoruz. Tevekkeli değil zamâne gencinin adı çıkmış. Bize hafif, bize cevhersiz, beceriksiz diyorlar. Diyorlar ki, biz tenisten, danstan, kur yapmaktan, başka şey bilmezmişiz.

Çenesiyle gerdanına basarak yaşlı bir adamı taklit etti:

— İnkılâp gençliğinden beklenen bu mudur?

Mükerrem, Orhan'ın bu sözlerine içerledi.

— Ne demek? diye karşı koyuyordu, biz bugünün gençleri vazîfemizi yapmıyor muyuz? İşte Necdet, mükemmel bir gazeteci, hiçbir yardım, hiçbir iltimas görmeden kendi mesleğini, âtîsini temin etmiş. İşte Bahâ, çalışkan bir esnaf, sabah alaca karanlıktan gecelere kadar çekici sallar durur. Ben tüccar bir adamım, teşebbüslerimde muvaffak oluyorum. Bedriye ev kadını,

Nesrin bir ev kadını namzetidir. Hepimizin vazîfelerimiz, gayelerimiz, meşrebimize göre ideallerimiz var. Daha nasıl olalım?

— Azîzim, içinizde içtimâî mükellefiyeti tanımayan bir ben varım. Ben iş tutmuyorum. Eh.. Bu kadar doğru içinde bir de eğri bulunsun. Benim demek istediğim şu ki: Büyükler bizim çalışış tarzımızı değil, eğlence tarzımızı tenkit ediyor. Bu serbestlikler, bu danslar, kızların oğlanların ulu orta kur yapması, efendim?.. Züppelik sayılan spor iptilâsı...

Mükerrem büsbütün kızdı:

— Ya eskiler? Onlar nasıl eğlenirdi? Söyletme şimdi beni, yanımızda hanımlar var.

Sandal Moda iskelesine yanaşmıştı. Burada rüzgâr daha serin esiyor, kıyılardan yosun kokusu havalanıyordu. Bahâ, ayna tahtasına iyice sırtını vererek yaslandı:

— Adaam sen de! dedi. Merak ettiğiniz şeye bakın hele. Ayol, dünyanın hangi devrinde, hangi diyârında yaşlılar, gençleri beğenmiş ki bugün beğensin. İş zamânı işinize bakın; keyif zamânı da keyfinize bakın. İhtiyarlar öte dursunlar. Şimdi bu vırıltıları bırakın da balkonda şöyle bir keyif çatalım. Arkadaşlar unutmayın ki cuma yapıyoruz ve yaşadığımız yer, dünyânın cennetidir.

Sandalı iskeleye bağladılar. Kayıkhâne çoktan kapanmıştı. Cümbür cemaat kulübü açtırdılar. Hıristo uykudan kalkmış acele koşmuştu.

— Size içeriden hasır koltukları çıkarayım, daha rahat. Bira mı dediniz? Bâş üstüne beyim. İstediğinizden alâsı, sabahtan beri buzda yatıyor.

CANLI ŞAKUL

Top top olmuş menekşesi
Burcu burcu kokan dağlar!

Çekirge'de Suâdiye Oteli'nin husûsî bir dâiresi var: Bahçe içinde tek katlı bir köşk, beş oda, bir sofa, bir hamam... Nîmet teyze ile misafirleri buraya yerleşmişlerdi. Dâvetlilerden Mükerrem, işi olduğu için, Burhan ise hiç mâzeret göstermediği halde, İstanbul'da kaldılar. Orhan zâten vaktinin sâhibi, bildiği gibi gezer tozar. Necdet, gazetesinden izin aldı; Bursa mektupları, etütler göndermeyi vadederek kirişi kırdı.

Üç gündür bir arada yaşıyorlar: Sabahları hamam, bahçede kalvaltı, yemekten evvel bir küçük gezinti... Ihlamur ve incir ağaçlarının altına kurulmuş bir sofrada kuşluk yiyorlar. Yaprakların altından sızan güneş huzmeleri beyaz örtü üstünde kamaşık gidişlerle sürünüyor. Şadırvanlı havuzun fıskiyesi çağlıyor. Zambaklar, süsenler, ömürlerinin bayramını yaşıyor, ne kadar kokuları varsa dağıtıyor. Bu baygın, ılık havada uçuşan renk renk kelebekler var.

Öğleden sonra şehirde gezinti, Türk sanatının âbidelerini sevgi dolu gözlerle öperken Necdet not defterini çıkarıyor, Nesrin fotoğraf makinesini kuruyor; Orhan'ın dudaklarında dağınık bir terâne; Bedriye gözlerinin içinden gülümsüyor. Gezip dolaştıktan sonra Orhan Gâzi Câmisi avlusunda kahve içiyorlar. Kahveci

Mustafa onların bu her günkü ziyâretine alışmış, önceden fıskiye altında husûsî olarak soğuttuğu gazozları açıyor, pembeli morlu fincanlar içinde köpüklü kahveler getiriyor. Çiçek kümelerinin arasında ipek tüylü, kadife patili besi kedileri kibirli kibirli dolaşıyor, paçalı güvercinler gerdan kırıyor.

Gece gene otelin bahçesi... Al yanaklı Nîmet teyzenin de iştirak ettiği türlü oyunlar, inatlı dâvâlı tavla partileri, dört kol iskambil...

— Gizli köşelerde bucaklarda şıkırdayan suların orkestrası pesten bir ninni söylüyor.

Al kanlı çiçeklerini döken narların tatlı tanelerini ballandıran dutların bittiği engin Bursa Ovası, gökyüzünün kıvılcımlı yıldızları, yaşa Uludağ!

Orhan'ın dizinde kendi sazı... Bu sazın ismi Leylâ'dır. Yola çıkarken Nîmet Hanım Orhan'a sıkı sıkı tembih etti "Leylâ'yı sakın unutma!" dedi. Orhan, Uludağ'a tapıyor.

Ak perçinli koca efe yan yıkılmış oturur.
Geniş bağrın haznesinde ne dikenler yatırır?

Otel sâhibi Halil Ağa kızıl bıyıklarını burarak uzaktan dinliyor. Hademe Zehrâ Hanım, baş örtüsünü kulakların arkasından sırta salıvermiş, çıplak göğsünde altınlarını parıldatarak yan yan sokuluyor.

— Tamamla Orhan! Uludağ'ın dileği neymiş anlayalım.

Orhan sazını kucaklıyor. Bir kaç el geziniyor:

Der ki yaydın eteğimi Türk oğluna yurt konak
İncittirmem bu toprağı komam yabancı ayak
Buram buram dolanındı ak kara dumanlar

Birkaç gün içinde hepsinin yanağı al al olmuştu. Vücutlarında taze bir kanın dolu dizgin akın ettiğini duyuyorlardı.

Fakat Necdet! O bahtiyar değildi. Sabahları Bedriye ile o herkesten evvel hamamdan çıkıp ikisi de ayaklarında nalın, sırtlarında silecek bahçede buluşuyorlar, bir sigara yakıyorlar, yan yana bahçenin alçak duvarı üzerinde oturup pembe yaldızlar içinde yıkanan ovayı seyrediyorlar. Necdet, îtiraf edilmeyen bir aşkın bütün hasretli ezikliği ile için için eriyerek "Ah!.. Ne yakın fakat ne kadar uzak" diye düşünüyordu. Şifa'da Burhan'a karşı öğünmüş, aşk yolunda cüretkâr davranacağını îlân etmişti. Şimdi, o vadettiği cesâretin zerresini gösteremiyordu. Vaziyeti ümitsizdi. Bedriye onu belki beğeniyor, ondan hoşlanıyor, evet, ancak hoşlanmak, buna fazla bir isim verilemez. Belki de bu Burhan keratası ortaya çıkmasaydı... saydı... saydı... Bunlar hep züğürt tesellîsi. Necdet, sevenlere mahsus derin bir görüşle anlamıştı ki kendisi Bedriye'nin sevebileceği bir erkek değildir. Bedriye'ye Burhan gibi kendini dirhem dirhem satan, kadına karşı müstağni, haşin davranan ve muhîtine her cihetçe fâik olan bir adam lâzımdı.

— Nereden, nereden? diye dövünüyordu. Nedir bu başıma gelen? Hasta mıyım, deli miyim? Ah ben ne oldum?

Aşkı tahlil etmeye uğraştı. Sakın bir serap olmasın! Yâhut muvakkat delilikler üreten meçhul bir mikrop! Bu ne acâyip bir kuvvet ki şüpheli bir gaye uğrunda şimdiye kadar Necdet'in hayâtına pusulalık eden bütün kıymet mefhumlarını, prensiplerini sildi süpürdü. Bedriye'den başka şey görmüyor, duymuyor. Zihnini dolduran hep onun bir gülüşü, bir omuz hareketi, bir bakışı, bir sözü, beyni bu kırıntıları topluyor, bunlar-

dan bir hülâsa çıkarmağa uğraşıyor, kendi lehine bir iz arıyordu. Ümit, ümit! Dünyada en şaşılacak mûcize, aşkın yüzde yüz menfî olan bir cephe karşısında bile ümîdi büsbütün kaybetmemesidir. Bir âşıka hakîkatin acılığından, felâketlerin olduğu gibi kabul edilmesi zarûretinden bahsetmeyiniz. O dâima şuurunun kuytu bir köşesinde tesellîler yaratır, der ki: "O da beni seviyordu; fakat filan falan sebepten söyleyemedi, gizledi. Bir defa benimle nasıl göz göze gelmişti. Hani bir gün de elimi sıkarken... ilh..."

İnce hastalık diye vereme derler. Asıl aşka ince hastalık demek lâzım. Hem de öylesine ince ki, bu derde düşenlerde akıl, mantık bile esas vazîfelerini bırakıp ümit yolları bulmak için akla ve mantığa hiç de yanaşmayan sapalıklarda izciliğe çıkıyor.

***

Bir gün öğle sofrasından henüz kalkmamışlardı ki hademe Zehrâ Hanım bir beyin kendilerini sorduğunu haber verdi. Acaba kim? der gibi bakıştılar. Nîmet teyze: Söyleyin, buyursun! dedi.

Gelen Burhan'dı. Bir İngiliz muharriri ile birlikte gelmiş, yarın Uludağ'a çıkacaklardı.

— Şöyle bir ziyâret edeyim, dedim.

Oturup kahve içmeyi reddetti. Arkadaşı Gönlüferah Otelinde onu bekliyormuş. Fakat akşam yemeği dâvetini teşekkürle kabul ediyor. Hattâ erkence gelebilir. Bir gezinti yaparlar.

Geldiği vakit saat altı vardı. Sıcak biraz yatışmıştı. Çekirge'den Bursa'ya giden yolu tâkip ettiler. Karagöz'ün mezarını tetkik ettikten sonra tekrar yola düzülecekleri anda Bedriye, duruniuz! dedi. Bir teklifi vardı: Burhan'la Necdet bir yarış yapacaklar. İki yüz metre

kadar ileri gittikten sonra Bedriye'ye doğru koşacaklar. Bedriye birinci gelene fil dişinden bir küçük fil verecek.

Orhan "Amma da körüklüyor, yaman kadın!" diye düşünürken kalbi Necdet için üzüntü ile çarpan Nesrin yalvardı:

— Vazgeç abla! Ne olacak bu tozların içinde...

Necdet'le Burhan derhal peki! demişlerdi. Münâsip bir mesâfe uzaklaştılar. Bedriye'nin kalkık kolu inerek start işâretini verince gençler ok gibi fırladılar. İlk hamlede Burhan, Necdet'i on metreden fazla taktı. Necdet canını kovalar gibi koşuyordu. Bütün teknik kaideleri unutmuştu. Göğsü ileri giderken başı geri devrilmişti. Nefesini idâre etmek aklına bile gelmedi. Halbuki Burhan karın adaleleri mekik gibi çapraz işleyerek omuzlar dirsekler muntazam bir âhenkle gidip gelerek kolaylıkla ilerledi. Orhan: "Koşucu değil, canlı şakul" diyordu. Bedriye canlı şakulun ne demek olduğunu sorunca Orhan, Finlandiyalı Nurmi'ye verilen bir lâkap olduğunu anlattı.

Yarış bitmek üzere idi ki Burhan müstehzî bir edâ ile başını çevirdi soluyarak yetişmeğe çalışan Necdet'e baktı ve herkesin görüp anlayabileceği bir tarzda tam hedefin önünde ağırlayarak Necdet'i bir metre ileri bıraktı. Böylelikle Necdet birinci gelmiş oldu. Şimdi yolun kenarındaki bir taşın üzerine çökmüş, başı kolları arasından sarkmış vaziyette, çocuk kendinden geçmişti. Kuvvetini o derece israf etmiş, son damlasına kadar bütün irâdesini öylesine harcamıştı ki şimdi neredeyse oturduğu taştan da yıkılacak. Alnından tozların içine ağır ter damlaları iniyor. Zavallı oğlan yoksa bayılacak mı?

Burhan, Bedriye'ye bakarak:

— Hanımefendi, filinizi Necdet Bey kazandı. Ben yarışı kaybettim.

Nefesinde hiç bir darlık, hâlinde en küçük bir yorgunluk izi yoktu. Pantalonunun arka cebinden çektiği tabakadan bir sigara aldı, pat pat bir kaç defa tabakanın sırtına vurdu. İki yüz metre koşmuş gibi değildi. Yarış yerinde kendi harasının yetiştirdiği hayvanları seyreden bir lord gibi ferah, kendinden emin...

Bedriye sıra ile birine ve ötekine baktı. İkisi de ayrı ayrı ne kadar güzel! Necdet'in teslîmiyetinde Burhan'ın hâkimiyetinde başka başka birer câzibe gördü.

Nesrin, içinden kan ağlayarak Necdet'in yanında ayakta duruyordu. Necdet her an bayılabilirdi. Utanmasa Nesrin onu kucaklayacak, yüzünü gözünü silecekti. Genç kız, şimdiye kadar çok sevdiği Bedriye'ye karşı bir küçük kin duymaya başladı.

***

Necdet kaçıyor. İzin müddeti henüz bitmediği halde Bursa'dan gidiyor. Artık dayanamayacak. O zamâna kadar ferahlık içinde yaşamış olan gönlüne bütün fırtınalar, bütün eziyetler, acılar, ihtiraslar, kıskançlıklar hep birden hücum etti.

Çocuk çarpışıyor. Kendini gülünç göstermemek için asil rûhunun metânetini, seciyesini, terbiyesini, varını yoğunu sarf ederek boğuşuyor. Fakat anladı ki artık kuvveti tükenmiştir.

Otel kapısında duran otobüse atladı. Son gayretiyle sağlam bir duruş göstererek Nesrin'e vedâ etti. Nesrin çamurluğun üzerine çıkmış, Necdet'in elini bırakmıyor. Uzun kirpikli mahmur gözleri Necdet'in yüzünden ayrılmıyor.

Nesrin diğerlerine diyecek ki idârehâneden bir telgraf gelmiş. Necdet böyle acele görüşmeden, vedâ etmeden yola çıkmaya mecbur olmuş.

Otobüs kalktı. Necdet etrâfına bakıyor. Kaplıcalardan dönen İstanbullu yolcular şen bir kafile... Volanda kasketli şoför. Şoförün traşlı ensesi... Otobüsün tavanında, duvarlarında kartpostallar, renkli kâğıtlardan süsler, küçük aynalar... Cam altında eski harflerle bir yazı: Şahin mâşallah.

Fazla bir şey göremiyor. Zaten etrâfına bakacak tâkati yok. Gözlerini kapayarak sırtını arkalığa dayıyor. Nefesi sık ve derin işliyor. Necdet kaçıyor, yaralı bir hayvanın ölmek için sığınacak yeri, son bir sürüklenişle araması gibi, o da son bir zayıf hamle yaptı.

Şu dünya meğerse ne acı şeymiş. Şu gönül denilen uçurum meğerse ne karanlık, ne derin, ne karışıkmış. Meğerse insan neler duyabilir, neler çekebilirmiş. Bunlar hepsi varmış demek.

Kendisi de ne öksüz, ne yalnız bir çocukmuş. Dünya yüzünde derdine âşinâ kimse yok. Mâtem bile tutamaz, ağlayamaz bile. İçtimâî bir çerçeve içine derlenmiş varlığıyla, rûhundaki ölümü sezdirmeden, çalışacak, yiyip içecek, gezip konuşacak.

Elini pencerenin kenarına dayadı. Burası güneşten adamakıllı ısınmıştı. Sıcaklık, Necdet'in damarlarına girdi. Şu kimsesizlik içinde güneşin ateşi ona bir dost gibi idi. Elini sıkı sıkı çerçeveye yapıştırdı ve harâretten medet umdu. Onu rencîde etmeden kalbinin sırrını kurcalamadan teselli verecek bir yakınlığa ihtiyâcı vardı.

Otobüs, papatyalı gelincikli tarlalar arasından koşuyor. Gözlerinin altı çürüyen, yüzü süzülen Necdet, sık sık nefeslerle soluyarak, arkalığa yaslanmış kendi kendini anlamaya uğraşıyordu.

BEDRİYE'NİN ARTIK EVLENMESİ LÂZIM

Bedriye'nin kocası Şehbender Şerif Bey, Avrupa'da genç yaşında vefat etmişti. Zamanında emsalsiz bir adamdı, erkeklerde nâdiren bir araya gelen üç meziyeti nefsinde toplamış; âlimdi, aristokrattı, iş adamı idi. Bugün bile ondan bahsedenlerin takdirlerine, hürmetlerine uç bucak yoktur. Böyle bir adamın kaybolması memleket ve cemiyet hesâbına bir ziyandır şüphesiz. Fakat Şerif'in gidişi asıl karısı için büyük bir felâket oldu. Görümcesi Mihriban Hanım, Bedriye'ye bir anne gibi baktı, Şerif'in acısını savdırmağa çalıştı. Şimdi ikisi birlikte Cevizlikteki köşkte yaşıyorlar. İkisi de zengindiler, etraflarında epey bir lüks birikmiştir. Köşkte ayrı dâirelerde otururlar, Mihriban Hanım ne de olsa ihtiyar, alaturka bir hanım. Selâmlıkta yerleşmiş. Câfer isminde bir harem ağası vardır. Câfer, yemek zamanı hanımın husûsî sofrasını hazırlar, ona servis yapar. Roman okur. Ada'ya, Boğaziçi'ne gece yatısı misâfirliğine hanıma refâkat eder. Mihriban'ı gece yatağa yatıran bile Câfer'dir. Yazsa soğuk limonata, kışsa ıhlamur hazırlar; örtüleri, yorganları hararet derecesine göre düzeltir, pencereyi kapar. Câfer; Mihriban'ın kölesi, dadısı, hazînedarı, arkadaşı her şeyidir. Bedriye'nin Câfer yerine üç köpeği, üç kedisi vardır. Köpekler:

Cimba, Rumba, Pikolo. Kediler: Gümüş, Tilki, Esmer. Câfer'in Mihriban'a kul kurban olmasına mukabil Bedriye hayvanlarına mahkûmdur. Onlarla berâber yemek yer. Köpeklere, husûsî kâseleri içinde, bir köşede buyur edilirken, sofrada kedilerden biri Bedriye'nin omuzunda, biri kucağında, biri dizinin dibindedir. Hayvanlara bu aşırı muhabbet ona Şerif'in ölümünden sonra çektiği gariplik ve bîkeslik zamanlarında ârız oldu.

Bursa dönüşünün ertesi günü Bedriye, Şerif'in kütüphânesinde sabah gazetelerini okuduğu sırada Câfer geldi:

— Henüz gezintiye çıkmadınızsa devletlû hanımım (Câfer Mihriban'dan bahsederken hep devletlû hanımım derdi.) sizi görmek istiyor.

— Buyursunlar, Câfer Ağa, bekliyorum.

Biraz sonra Mihriban Hanım, lâcivert ipekli kimonosunu sol eliyle kavuşturmuş, içeri girdi. Elli beşle altmış arası, Nîmet teyze tipinde, şişman, yıpranmamış, bakımlı, süslü, eski devirden kalma alaturka bir zarâfetle kendi tarzında câzip bir hanımdı. Merhum Şerif Bey gibi koyu lâcivert gözleri, gür kumral saçları, şehvânî ifâdeli kırmızı bir ağzı vardı.

— Otur kızım, otur yavrum, dedi.

Şişmanlıktan hafifçe oflayarak geniş bir koltuğa yerleşti. Câfer'e, kaşının ucuyla bir işâret verdi. Câfer temennâ etti ve yavaşça kapıyı çekti.

— Bedriye, sen benim gelinim değil, evlâdımsın. Seninle bir ana gibi konuşmaya geldim.

Sarı ipekli perdelerden sızan güneş ceviz mobilyaların rengini açıyor, onlara zeytûnî bir parıltı veriyor, halılar üzerinde boy boy uzanıyordu. Köpeklerden birisi, küçük Pikolo, Bedriye'nin dizleri üzerine başını

koyarak, kısa kuyruğunu salladı. Bedriye, hayvanı okşamak için eğildi; altın saçları, boynundan aşağı göğsüne doğru aktı... Kalbi neden bu kadar çarpıyor? Görümcesi Mihriban ne söyleyecek? Ah Pikolo, parlak gözlü, kıvırcık tüylü, oynak Pikolo! Düşüncesiz olduğun için bahtiyarsın.

— Ömrümün ne uğurlu, ne mübârek günü imiş ki rahmetli kardeşime bir eş aramak lâzım geldiği gün seni düşündüm. Gönlüme doğan o anlayış Allah'tandı. Gözlerimizi sana, yalnız sana çeviren duyguyu ölünceye kadar takdis ederim. Sen kardeşimi bahtiyar ettin, benim âhır ömrümde, bana biricik bir teselli oldun, Allah seni iki cihanda azîz etsin! Fakat yavrum henüz çok gençsin. Tekrar izdivâcı hiç düşündün mü?

Bedriye cevap vermiyordu. Şerifle nasıl nişanlandıkları hâfızasında canlanıyor... Şerif evleneceği vakit, nasıl kız istersin? sualine karşı "Türk kızı isterim. Genç olsun, sağlam olsun, ruhça ve bedence asil olsun. Yontulmamış, işlenmemiş; câhil fakat istîdatlı olsun." demiş. Şerif, karısını kendi yetiştirmek, kendi mefkûresine göre kaynatıp süzmek istemişti. Birgün abla kardeş Bedriye'nin Cevizlik'te köşküne geldiler -şimdi o köşk yanmıştır- Bedriye'nin mütekait bir miralay olan babası tarafından kabul edildiler. Kız, onlara kahve götürecekti. Bu bir nevi görücü demekti. Bedriye o zaman on altı yaşında genç irisi, tombulca bir kızdı. Arkasına yeni dikilmiş bir mavi keten elbise geçirdi. Yeni rugan iskarpinlerini giydi. Gayet gür ve uzun olan saçları, bilek gibi iki örgü içinde toplanmıştı. Sabunla sudan başka bir şey tanımayan cildi, ilk gençliğin, diriliğiyle al al yanıyordu. Bağdat işi bir gümüş tepsi üzerinde gümüş zarflı fincanlarla kahve dolaştırdı. Tıpkı bugünkü gibi bir yaz sabahı idi. Oda güneşe boğulmuştu. Şerifle, Mihriban'la öteden beriden ko-

nuştular. Avrupa'dan yeni gelen bu şık, bu müstesnâ adam ne tatlı söz söylüyordu. İlk andan Bedriye ona karşı emniyet ve muhabbet duydu.

— Yavrum, benden çekinme. Birkaç senedir, hamdolsun, münzevîliği bıraktım, ahbaplar, arkadaşlar buldum. Nîmet Hanımların evinde de toplantılar oluyor, orada bâzı kimselerle tanışıyorsun. Çok gençsin, güzelsin. Hayâtını körletecek misin böyle?

Mihriban Hanım ileri geri bir müddet daha söylendikten sonra nihâyet baklayı ağzından çıkardı. Bebekte bir yalıları vardı ki kiraya vermişlerdi. Fakat bir bölüğü dâima dayalı döşeli Mihriban'la Bedriye için hazır durur. Hanımlar gidip bazen birkaç gün kalırlardı. Bilhassa Mihriban Hanım, gençliğini bu yalıda geçirdiği için sık sık gider o civardaki ahbapları ile görüşürdü. İşte bu komşulardan biri, umûmî harpten sonra askerlikten çekilmiş mütekait bir paşa, henüz oldukça genç ve yakışıklı, biraz da zengin bir zat, Bedriye'ye tâlip olmak istemiş; fakat evvelâ hanımın bu hususta ki fikrine danışmayı muvâfık bularak mahremâne şekilde Mihriban'a müracaat etmişti.

— Sen bilirsin ama, yavrum; fevkalâde bir adam. Bak, düşün taşın.

Bedriye, kucağına atlamaya davranan Pikolo'yu eliyle sevdi. Sonra ağır ağır başını kaldırdı. Şerif'in duvardaki yağlı boya portresine, fikir sorar, medet umar gibi uzun uzun baktı.

— Hulûsi Paşa'yı mı diyorsunuz? Hayır anneciğim. Beni bu kadar düşündüğünüze teşekkür ederim. Fakat beni mâzur görün, bana gücenmeyin. Eski zaman kadınları gibi sırf evlenmiş olmak için evlenemem. Ancak kuvvetli bir sempati netîcesi...

Mihriban Hanım durakladı. Çenesini katmerli ger-

danı üzerine bastırarak Bedriye'yi süzdü. Hayâtı enine boyuna yaşamış ve anlamıştı. Hiç gözünden kaçar mı gelininde bir hâl var. Kız bir şeyler düşünüyor, kuruyor, içine atıyor. Mihriban, köşke gelen erkek misâfirleri bir bir göz önüne getirdi. Acaba kim?

— Sözümü yanlış anlama. Muhakkak Hulûsi Paşa olsun, demiyorum. Tabiî senin beğenmen şart. Zarar yok. Parlak bir izdivaç olmasın. Yeter ki sen mesut olasın. Çok ketumsun, çok içlisin. Biraz açıl, akranlarına benze...

Yutkunarak durdu. Ağzında bir bakla daha var...

— Sana bâzı genç beyler misâfir geliyor. Hele geçenlerde bir tânesini gördüm, siz Bursa'ya gitmezden evvel. Ben Câfer'le sokağa çıkıyordum. Bahçe kapısında karşılaştım. Beni görünce şapkasını çıkardı, yol verdi. Ne güzel genç! Kara kaşlı, kara gözlü, çenesi çukur. Mahcup, nâzik bir şey. Bu çocuğu merak ettim. Kimdi o?

Bedriye, yüzü pembeleşerek, Necdet! dedi.

— Necdet? Kimin nesi? İşi nedir?

— Gazeteci. Benim kızlığımda bir komşumuz Hâlet Hanım vardı, onun oğlu. Küçükken tanırım. Anasını babasını kaybetti. Muharrirlik yapıyor. Kıymetli çocuktur.

— Görünce dayanamadım, konuştum. Bu oğlan bir içim su. Yalnız güzelliğini kasdetmiyorum. Çok tatlı, çok cana yakın. Kimi arıyorsunuz, oğlum? dedim. Kıpkırmızı oldu, âdeta titredi. Seni sordu. Fakat o kadar mahcup, o kadar heyecanlı idi ki; sana alâkası olduğunu derhal anladım. Senin husûsî hayâtına karışmak değil, hâşâ; fakat müsâade et sorayım. Meselâ bu Necdet Bey'le evlensen...

— Anneciğim, Necdet küçüktür. Yirmi dört yirmi beş yaşında. Nasıl olur?

— Yaş meselesi pek ehemmiyetli değildir. Bir kadın senin gibi güzel olduktan sonra.

Bedriye azap içinde kıvranıyor, parmakları sinirli sinirli hareketlerle çevirecek, bükecek bir şey arıyor. Nihâyet kolunu alçak bir masaya uzattı, görümcesine bir sigara verdi, ateşledi. Bir tâne de kendi yaktı.

— Necdet'i hatırımdan bile geçirmedim.

Derken utandı. Necdet'i pekâlâ hatırından geçirmişti. Fakat o zaman diğerini tanımıyordu. Diğerini gördükten sonra Necdet nazarında gene bir çocuk, bir arkadaş, elhâsıl erkekten gayri bir şey olmuştu.

Görümce gelin göz göze geldiler. Birbirlerini nazarlarıyla ölçtüler ve anlaştılar. Bedriye bütün hâliyle "Bende bir sır var." diyordu.

Mihriban "Anladım, anladım." der gibi içini çekiyordu. Ağır bir sesle:

— Bedriye! dedi. Ne derdin var? Niye üzülüyorsun? Zayıflıyorsun. Bak şu hâline! Derinin altından damarların görünüyor. İçini kemiren nedir, kızım?

Bedriye artık dayanamadı. Elinden sigarayı fırlattı. Görümcesinin kucağına düşerek kuru, asabî bir ağlama ile sarsıldı. Yüzünü kadının göğsüne gizlemiş, iki eliyle omuzlarından kavramış silkiyordu. Yalnız bir kelime söyleyebiliyordu.

— Anneciğim bilmiyorum, bilmiyorum, bilmiyorum anneciğim..

Mihriban, genç kadının sırtını okşuyor, saçlarını öpüyordu. Rikkat, teessür hisleri gülmek arzuları ile karışıyordu:

— Ah gençlik, hey gidi gençlik!

BALIK

Evvelce de söylediğimiz gibi çalıştığı gazetede hem muharrir, hem raportör, sırasına göre mürettip, tashihçi, klişeci, daha bilmem ne olan Necdet o sabah gene fazla çalışmıştı. Bâzı istihbârat işleri için antrepolara, Kapalıçarşı'ya, üniversiteye koştu. Öğle üzeri aç bîilâç, sıcaktan yarı erimiş bir halde Bâbıâlî yokuşunu iniyordu. Kestane ağaçları kaldırımı gölgelendiriyor. Sucular, şerbetçiler, buzlu! nidâsıyla bardak şıkırdatıyor. Cadde tenhâca. Tek tük yokuş yukarı gelenler var. Boyunlarına mendil dolamış, hasır şapka ile yelpazelenen vilâyet memurları, birkaç gazeteci...

Matbaanın kapısından girer girmez Necdet loş bir serinlik içinde oh! dedi. Sokak işi artık bittiğinden masa başında çalışmak kalmıştı. Şimdi biraz üzüm peynir aldıracak. Bir kahve, bir sigara, yarım saat olsun istirahat...

Yukarı kata çıkmazdan evvel, mürettiphâneye inip provaları görmek istedi. Kendisine dediler ki:

— Hemen yukarı çıkın. Fahrettin Bey sizi bekliyor. Birkaç defa sordurdu.

— Fahri Bey, gazetenin sâhibi, acaba ne söyleyecek? Mühim bir şey olmalı? Kendi odasına bile uğramadan fırladı.

Gazetenin sâhibi ve müdürü, yazıhânesinin üzerine Necdet'in imrendiği tarzda bir kahvaltı hazırlatmış, yiyordu: Gevrek, buzlu limonata, üzüm, peynir. Necdet'e ikram etti. Bu mesele de bitip kahveler gelince Fahri Bey yazıhâne üzerine yığılmış evrâkı işâret ederek:

— İnanmazsın, taşradan ne mürâcaatlar var. Gazetede basılmak üzere hemen her gün hikâyeler, şiirler, hattâ piyesler, evet piyesler bile geliyor. Bunları kullanmaya kalkışsak hâlimiz dumandır. Her bıyığı terleyen delikanlı oturuyor, çala kalem bir şiir, mevzû da nedir biliyor musun? Aşk! Dâima aşk. Hahhay! Bu ne ateş, ne galeyan.

Necdet biraz sıkılarak gülümsedi. Kendi kalemi de zaman zaman kâğıda, mürekkebe kıyar, böyle şiirler, hikâyeler patlatırdı. Bununla beraber, utandığını belli etmek istemedi.

— Evet, diyordu. Akşamcı Vâlâ da, hani bizde içtimâî beşerî mevzûlar? diye tepiniyor. Bâzı mütefekkirlerimiz, fenne karşı gösterilen lâkaydîliğe küsüyor. Gazeteler, mecmualar, şâirâne, kısmen âşıkane şeylerle dolu. Geniş bir halk tabakası bunlardan hazzediyor. Muharrir ne yapsın? Hele piyasa muharriri olursa... Rağbet gören ne ise onu yazar.

Fahri Bey bağalı gözlüğünü çıkararak mendiliyle göz çukurlarındaki teri aldı. Sonra mendili dikkatle katlayıp cebine koydu. Gizli bir alayla için için gülümser gibi idi. Birkaç sâniyelik bir sükût boşluğundan sonra vantilâtörü durdurdu ve sesini biraz alçaklatarak:

— Necdet, dedi. Sana bir şey soracağım. Bilirim, kaçamak yapmazsın. Doğru dürüst cevap vereceksin. Söyle, bugünün gençlik hayâtında aşk mühim bir rol

oynar mı? Bugünün gençleri sever mi? Ama şöyle gelişigüzel, sathî bir sevmek değil, derin içli bir duygu. Kısa söyleyeyim: Bugünün gençleri hakikî bir aşk ihtiyâcı duyar mı?

Necdet başını önüne eğerek düşündü. Sonra başını kaldırdı. Kendisini tanıyanların o kadar sevdiği samîmî çehresiyle açık açık âmirinin yüzüne baktı.

— Ne büyük sual soruyorsunuz, beyefendi? Yalnız bilmeliyim ki bu sualiniz benim şahsıma mı, yoksa bütün zamâne gençliğine mi?

Fahri Bey bir şey tartar gibi dudağını büküp başını ağır ağır sağa sola eğdi.

— Hem o hem o, dedi. Bana gençlikten bahset. Kendi fikrini de söyle. İnsan benim yaşıma gelince bu şeyleri biraz zor anlıyor.

— Bir dakîka müsâade ediniz, düşüneceğim.

Necdet bir sigara yaktı. Birkaç nefes çektikten sonra dedi ki:

— Ben galiba hiç de asrî bir genç değilim. Nefsimde bâzı bâzı -belki tevârüs yoluyla edinilmiş- bir şarklı mizâcı görüyorum. Benim fikrim zamâne gençliği için miyar olur mu bilmem. Yalnız, yeni neslin hâleti rûhiyesini, kendim de bu nesle dâhil olmak dolayısıyla, anlıyorum. Evvelâ aşk: Her baharda ağaçların yapraklanması, çiçeklerin açması nasıl ezelî bir nizam ise aşk da gençlik için öyle ezelî bir nizamdır. Mevsim icâbâtındandır, diyeceğim. Fakat bugünün gençleri şuurlu bir sûrette aşk ihtiyâcı duymuyor zannederim. Buna mukabil güzellik için kuvvetli bir incizâp taşıyorlar. Güzellik iştiyâkını doyurmak için gençler kendilerini spora, sinemaya verdiler.

Gönül meselesinin, dallı budaklı duyguların ayıp

ve gülünç sayıldığı bu devirde gençler "aşk" kelimesini geçen lûgatlar arasından attılar. Yerine, ayıp olmayan hem de zamânın modasına uygun gelen "güzellik" mefhumunu koydular. Gençlerimiz, emin olunuz ki hassastır, fakat mağrurdur, ketumdur; hele münevver olanları, dört parça olur da gene şahsî buhranlarından, gönül acılarından kimseye bahsetmez. Maddî bir asrın maddî ve dayanıklı çocukları olmaya çalışıyorlar. Öyle rûhî ihtiyaçları vardır ki kendi kendilerine karşı bile îtiraf etmeden alayla öldürüp geçmek isterler.

Fahri Bey dikkatle dinliyordu. İçini çekerek, enteresan, enteresan! dedi. Cep defterine bir şeyler not etti:

— Bu iyi bir tez, diyordu. Necdet, bir şey yazsana... Anlattığın esâsa göre bir uzun hikâye, yâhut bir roman. Tefrika ederiz. Başlık: Bugünün Gençleri.

Necdet, bu vâdîde çalışmayı vadetti.

— Gelgelelim sana. Sen nasılsın, onlar gibi misin?

— Kısmen değil. Size söylemiştim. Ben aşk ihtiyâcını şuurlu sûrette duyan babayânî bir gencim. Bunu arkadaşlar arasında söylemek istemem. Benimle eğlenirler, dümbedüdük ederler. Fakat size... Siz benim velînîmetimsiniz, babamsınız. Ve mâdemki sordunuz.

Fahri Bey sesini bir perde daha indirdi:

— Evlensene... Necdet. Senin için Müsteşar Sâdi Bey'in kızını alacak diyorlardı. Bizim refika, Nîmet Hanımefendi ile görüşüyor. Kadıncağız senin duyduğunu istemiyormuş amma fenâ halde üzülüyormuş. Kız galiba seni seviyormuş, bir şeyler.. Ben hesapça senin ağzını arayacaktım. Refika çok ricâ etti. Fakat gizli kapaklı sözlere ne hâcet, rivâyete göre sen başka bir kadın seviyormuşsun. Beri tarafta inci gibi bir kız sana yanıp tutuşsun, bunlar ne işler, Allah aşkına! Başka derdiniz yok mu? Şunu da bil ki, oğlum, sevmek başka,

evlenmek başka. Bu Nesrin'i ben tanırım. Yazıktır kıza, alacaksan söyle. Yok eğer almayacaksan kızın bir çâresine baksınlar. Birine mi verecekler, Ankara'ya babasının yanına mı gönderecekler... Herhalde senin pürüzlü bir vaziyette kaldığını istemem.

Necdet sıkıntı ile of! demişti. Âmirine uzun uzun anlattı; Nesrin'le bir arada büyüdüler, kardeşlik ettiler, karı koca olmaları ne kadar imkânsızdır.

— Ben ona öz kardeş gözüyle bakıyorum. O benim için kadın değildir, diyordu.

Fahri Bey, peki Necdet, peki oğlum, ne yapalım söyleriz. Kızı seyahate çıkarsınlar, diye bu terletici bahsi de bitirdi.

Necdet odasına çıktığı vakit Ankara'dan, Nesrin'in ağabeyi Cezmi'den gelmiş bir mektup buldu. Nesrin'in babası Ankara'da müsteşardı, ağabeyi de elektrik sosyetesinde mühendislik ediyordu.

Cezmi'nin mektubundan:

".... Burhan'a gelince, hiç merak etme. Hemşîremin muhîtinde Burhan'ın bulunması endîşe edilecek bir şey değil...

Bu adam dediğin gibi acâyiptir, fakat çok dürüsttür, tam bir centilmen; kendisini tâ İngiltere'den tanırım. İkimizde tahsilde idik. Aslen Filibe muhâcirlerindendir. O zaman çok zengindi. Şimdi servetinden biraz kaybetmiş, diye duydum. Çok doğru, çok kapalı bir gençti. Sonra başına bir felâket geldi. Bir İrlandalı ressam kız sevdi. Kıza atölyeler döşedi, ermin kürkler, elmaslar aldı. Hattâ evleneceklerdi. Nihâyet kız bunu, daha zengin birisi için, bıraktı, kaçtı. Burhan bu mâcerâdan sağlam çıkmadı, kolu kanadı kırılmıştı. Pâris'e gitti, orada sefih bir hayat yaşadı. Tahsîlini yüzüstü bıraktı, İstanbul'a geldi. Şimdi kendini tamâmiyle tabia-

ta ve spora vermiştir. Kadınlardan nefret ediyor. Fenerbahçe Kulübünün idâre heyetindendir. Kulüple çok uğraşıyor. Türkiye'de en birinci avcıdır. Avcılık hakkında yazılmış bir küçük kitabı var, dehşet! Balıkçılığı da meşhurdur. Balık.."

Evet, balık! diye dalgın dalgın düşünerek Necdet mektubu katladı. Burhan'a "balık" ismini vermişti. Burhan, balık gibi sert, soğuk, dik bakışlı değil miydi?

Bedriye bir defa Burhan'a sormuştu:

— İstakoz tutar mısınız?

Burhan dudak bükmüştü: Fener açıklarında, tonozu, sepetleri varmış. Fakat istakoz tutmak âdî bir şeymiş, çok basitmiş. Bedriye, hangi balığı avlamayı seversiniz? diye sorunca Burhan bir lâhza düşünüp birden gözleri parlayarak:

— Sinarit! demişti, güç avlanır! Bazen günlerce peşinde dolaşırız, yine tutamayız. Ada açıklarında bulunuyor. İngiliz siciminden yapılmış husûsî oltalarla tutulur. Bir sinarit tutmak, bir ton âdî balık tutmaktan daha zevklidir; çünkü güçtür, çünkü...

Bu vâdîde söyledi, söyledi. Zâten umûmî bahislere girmezdi.

Burhan dâima spor kıyâfeti, beyaz pantalon, beyaz süveterle geziyor, hattâ Bedriye'nin evine akşam yemeğine bile bu kıyâfette geliyordu. Sizin salonunuz, sizin etiketiniz bana vız gelir, der gibi bir tavrı vardı. Fakat kıyâfetinin tuhaflığına rağmen yürüyüşü, duruşu, kendisinin farkına varmadan yaptığı küçük jestler, o kadar asil ve kibardı ki... Bu adamın mühim bir muhitten yetiştiği ilk bakışta belli olurdu.

Bahis ava, balığa, kulübe, spora intikal etmedikçe Burhan ağzını açamazdı. Bir köşeye oturup kimseye

bakmadan piposunu içerdi. Konuşunca da denizde fırtınalı geceleri, karlı dağlarda ayı ve kurt avını anlatırdı. Tabiat onun dilinde bütün güzelliği, bütün korkunçluğu, bütün sihirli muammâsıyla canlanır, dinleyenleri hayret içinde uyuştururdu. Bu tarz anlatış poz değildi. Bunda bir büyüklük, inkâr edilmez bir güzellik vardı.

MAFALDA GARDİ

Akşamın beş kırk vapuru, suları köpürterek Moda iskelesine yanaştı. Piyasa henüz başlamıştı. Çıplak kolları, bacakları güneşten kararmış kızlar, başı açık gençler, aşağı yukarı rıhtımda dolaşıyor, balıkçı gazinosu henüz tenhâ. Garson Menyo, güneşe karşı elini gözlerine siper etmiş, vapurdan çıkanlara bakıyor. Kayıkhâne önünde kaynaşan sandallar var. Moda kıyıları, neftî gölgeler içinde serinlenirken, koy ve açık deniz, güneşe karşı tutulmuş bir ayna gibi parıl parıl göz kamaştırıyor. Bir yerde gramofonda baygın baygın Ramonna çalınıyor.

Necdet, ceketi kolunda, yokuşu tırmandı. Her akşam vapurla Moda'ya çıkıyor, deniz banyolarına gidip tozlu ve yakıcı bir günün yorgunluğunu döküyordu. Bomonti bahçesine girerken önünde giden bir kıza dikkatle baktı. Kız, kırmızı mayo üzerine lâcivert fanilâdan bir pijama pantalonu çekmiş, başına geniş bir hasır şapka geçirmişti. Havlu bornozunu koltuğunun altına sıkıştırmış, biraz dalgın ve bezgin bir yürüyüşle ilerliyordu. Necdet içinden "bu kadını tanıyorum galiba" diye düşündüğü sırada kız birdenbire döndü. Necdet'i görünce yalnız ah! diyebildi.

— Medi, siz misiniz? Tevekkeli değil. Arkanızdan

gelirken sizi tanır gibi oldum.

Çok zamandır görüşmemişlerdi. Evet, çok zaman; belki bir buçuk sene, evvelce aralarında gevşek bir alâka bağlanıp çözülmüştü; sandalda, kırda, karanlık bahçelerde verilmiş birkaç bûse... Sonra bir gün, Çınarın bağında yan yana uzanmış yatarken kız, otları, çiçekleri yolarak, başı önüne eğilmiş bir vaziyette bâzı acı ve sitemli îtiraflarda bulundu. Necdet'in bigâneliğine artık dayanamayacağını söyledi, ağladı. Necdet, kendisine fazla düşkün olan bu kızı yok yere bir münasebetsiz vaziyete sürüklemek istemediği için ondan elini çekti. Bir zaman sonra haber aldı ki Mafalda, zengin bir Rum'la evleniyormuş. Kızın babası, mühendis Gardi, bu izdivâca râzı olmamış, erkek tarafı da kezâ kıyâmetleri koparmış. İstanbul'un Ortodoksları, Katolikleri birbirine girmiş, işin içine papazlar karışmış. Fakat nihâyet Mösyö Semdas, parası ve nüfûzu ile bütün mâniaları aşıp murâdına ermiş.

Necdet kadını alıcı gözüyle ölçtükten sonra güzel! hükmünü verdi. Mafalda evlendikten sonra daha da güzelleşmiş. Fakat Necdet'in tipi değil. Yüzünün çizgileri gayet muntazam olmakla beraber çehresinde hoşa gitmeyen bir mânâ var. Neye benziyor? Neye benziyor? Hah!.. Tamam yüzü bir fareye benziyor. Küçük gözleri, süratle öteye beriye dolaşan, hiçbir şeyde karar kılmayan ince dudakları, korku ve oburluk ile titreyip kıpırdayan bir fare... Zayıf, âciz, aynı zamanda nihâyetsiz bir iştihâ ile her şeyi sömürmek isteyen ziyankâr bir mahlûk.

Fransızca konuşuyorlardı. Necdet, madam, diye hitap edince kadın gücendi. Eskisi gibi "Medi" çağrılmak istiyordu. Banyodan içeri girdiler.

Banyo müstecîri İhsan Bey kızmış, laz hademeye emirler veriyor, denizden sandalla gelip bilet almadan

banyoya giren birkaç genci göstererek, illâllah bu anaforculardan, def et şu adamları! diyordu.

Gişenin yanında, banyoların idâre memuru Feyzi Bey, kır saçlı, gözlüklü bir bey oturmuş, bir gençle şakır şukur tavla oynuyordu. Başını kaldırdı. Necdet'i, yanında pijamalı bir kızla görünce vaaay! dedi. Bu nidâ, hem merhabâ hem geç bakalım hem de seni külhânî! demekti. Feyzi Bey onlara bakarken sağ avucundaki zarları şıkırdatarak sallıyordu. Başka bir şey söylemeden tekrar tavlasının üzerine eğildi. Birkaç mayolu genç ayakta oyunu seyrediyorlar. Feyzi Bey, kazanırsan gazoz isteriz, diye takılıyorlardı.

Necdet'le Mafalda, tenhâca bir yerde güneşlenmek için uzandılar. Şundan, bundan, bilhassa Mafalda'nın izdivâcından görüştüler. Necdet, dayanamayarak, kocasını sevip sevmediğini sordu. Mafalda bu suale birden cevap veremedi. Yanıbaşında duran kutudan bir sigara çekti. Necdet'in çaktığı kibrite doğru uzanırken elleri titriyordu.

— Kocamı sevmek vazîfemdir, dedi.

Konuşulacak bir şey kalmamıştı. Bâri Orhan gelse yâhut Mükerrem gelse... Bu kıza nereden rastladı. Şimdi yalnız olsa idi, gözlerini kapayacak nelere dalacaktı!

Orta iskele üzerinde birkaç çocuk jimnastik halkalarında sallanıp hız aldıktan sonra suya atlıyorlar, diğerleri barfikste çark gibi dönüyordu. Dokuz on yaşlarında tosun gibi bir küçük, sandalla banyoya yanaşan bir gence, Rüstem ağabey, beni de sandala alsana, diye yalvarıyordu. Rüstem ağabey, iskeleye tırmanarak küçüğü yakaladı ve suya atmak istedi. Çocuk çırpınıyor, yalvarmadan tehditlere geçiyor:

— Allah aşkına bırak, dînini seversen bırak! Bırak-

sana be!.. Ulan yapmasana!..

Umumî gülüşmeler arasında delikanlı çocuğu havaya kaldırdı ve suya fırlattı. Oğlan, bir topuz gibi, havada kuvvetli bir dâire çizerek dibe indi. Tekrar çıktığı vakit ince sesiyle tuhaf tuhaf küfürler savuruyordu:

— Ulan geçmişini...

Rüstem denilen genç, kahkaha ile gülüyor, hele şuna bakın, ağzını da bozuyor, yukarı gel de yuvanı yapayım, diyordu. Ne olduysa oldu. Küfür, kavga derken barıştılar. Rüstem sandala indi. Çocuğu da kucağına alıp indirdi. Bir yelken açtılar. Fener'e doğru süzüldüler.

Banyoda meşhur yüzücülerden Fenerbahçeli Fahri Bey, Mümtaz Bey vardı. Fahri Bey, halkalarda takla atan gençlere bakarak etrâfındaki çömezlerine sür antreman tehlikelerinden bahsediyor, idman usûllerini anlatıyor.

Bir aralık herkes fiskos ederek gizliden gülüştü. Şişman bir adam, derisi levrek balığı gibi çiğ beyaz; kürek mahkûmları kıyâfetine benzer, geniş çizgili uzun bir mayo içinde, kabineler tarafından geliyordu. Üstelik bir de gözlüğü vardı. Bu bakır gibi parlak ve kızıl esmer tenli, çevik adaleli vücutlar arasında şişman efendi hakîkaten gülünçtü. Kendisi de işi anladığından olmalı, derhal suya girdi. Arkasından:

— Güneş görmedin mi, be mübârek? nidâları...

Mafalda, gözlerini güneşte kırpıştırarak Necdet'e baktı.

— Atlar mısınız?

— Biraz. Ya siz?

— Biraz daha az. Fakat sizin atladığınızı görmek isterim.

— Buyurun öyle ise kuleye çıkalım.

Kaymamak için tahtalara serilen ıslak keçelere basarak, yürüdüler, kuleye tırmandılar. Necdet, evvelâ Mafalda'nın atlaması için ona cesâret verdi, ısrar etti. Fakat kız, tahtanın kenarına kadar yürüyor, oradan aşağı bakınca başı dönüp geri kaçıyordu. Banyoda herkes şimdi onlara bakıyordu. Üst kat kabinelerinde, hattâ banyo civârında dolaşan sandallarda bile bazı meraklılar seyre koyulmuşlardı. Haydi gayret! diye bağıranlar, teşvik için alkışlayanlar vardı. Necdet, Mafalda'nın atlayamayacağını anlayınca ilerledi. Atlama tahtası ayakları altında yaylı gibi âhenkle inip çıktı. Geride duran Mafalda onun mavi göğe karşı çizilen esmer ve çıplak vücûduna bakıyordu. Necdet, bir lâhza ayak parmakları üzerinde yükselip derin bir nefes aldıktan sonra tepe aşağı temiz ve güzel bir münhânî çizerek indi. Atlamaları ile meşhur olan Fahri Bey'e karşı caka yapar gibi taklalar, hünerler filan göstermek istememişti. Basit bir balıklama yapmıştı. Fakat o kadar temiz ve âhenkli bir iniş oldu ki daldığı yerde âdeta su sıçramadı. Etraftan alkışladılar. Fahri Bey kolları üzerinde doğrularak dikkatle seyretmişti. İşte güzel bir teknik!. diyordu.

Necdet birkaç kere daha atladı. Sonra Mafalda ile yüze yüze Kalamış'a doğru açıldılar. Konuşmadan yüzüyorlardı. Güneş Marmara ufuklarına gömülmek üzere idi; Kızıltoprak sırtlarından ay doğuyordu. Serinleşen denizden yosun kokuları kabarıyordu.

Döndükleri vakit vapurlarda, Moda sahillerinde bütün lâmbalar yanmıştı. Banyonun iskelesine ayak basınca Mafalda'nın başı dönerek Necdet'e yaslandı. Necdet, kadını belinden tuttu. İkisinin çıplak omuzları birbirine değiyordu. Karanlıkta çehreleri birbirine yaklaşmıştı. O vakit Mafalda, kocasının seyahatte olduğu-

nu, Necdet'in akşam yemeğine gelebileceğini söyledi. Yorgunluk, heyecan ve reddedilmek korkusu ile göğsü kabarıp iniyordu. Sesi kısılmıştı. Bin türlü duyguların hücûmu ile koyulaşmış, boğulmuş, büyük sırlar duyuran bir fısıltı... Necdet, bu ses karşısında ürperdi. Mafalda'nın çarpıntısı, vücutların bu yakın temâsıyla ona da sirâyet etti. Aynı boğuk ve kısık fısıltı ile peki, nasıl istersen, dedi.

Mafalda, Necdet'in kolları arasından fırlayarak evine bazı emirler vermek için banyonun telefonuna koştu.

Necdet, havlusuyla ovunurken evvelâ kendi kendine:

— Ben ne yaptım, ne halt ettim? Bu kadını sevmiyorum.

Diye düşündü. Sonra dertli gönlünü, acılarını, çekilerini hatırına getirdi. Evet, niye olmasın? Belki bu mâcerâda küçük bir tesellî bulur. Belki bu kadın onu sever. Belki sevip de sevilmemek zulmüne karşı diğer bir kadının ona vereceği muhabbete -az da olsa- bir şifâ bulur. Bu kadar ıztıraptan sonra her fırsatta bir şifâ, bir tesellî, bir avunma yolu aramak onun hakkı idi. Ve belki de Mafalda'nın mahremiyetinde Bedriye yüzünden sîneye çekilen acılara karşı bir panzehir bulunur. Belki bu ihânetle, Necdet bunu ihânet sayıyordu, büyü bozulur, sihirli telkin kırılır. Belki Mafalda, Necdet'e tesir yaparak Bedriye'nin nüfûzunu dağıtamazsa bile, böler.

Mafalda, ayaklarının ucunda uçar gibi, geldi.

— Hizmetçiyi de aşçıyı da savdım, yalnız kalacağız.

Dedi. Konuşurken dişleri, üşür gibi, birbirine çarpıyordu. Yolda, faytonların beklediği yere gelince, Necdet eğilerek kızın yüzüne baktı ve koluna girdi.

Mösyö Semedas, Mühürdar sâhilinde gösterişli bir köşkte oturuyordu. Evvelâ yemek odasına girdiler. Ardına kadar açık pencerelerden, uzaktan pırıldayan ışıklarıyla bütün İstanbul görünüyordu.

Mafalda, büfeden bir takım çıkardı. Hizmetçileri savdığı için kendisi hizmet edecekti. Birbirinden utanarak konuşacak bir şey bulamadılar. Birtakım soğuk yemekler hazırlanmıştı. Âdet yerini bulsun diye şundan bundan yiyorlar, daha ziyâde kendilerini içkiye veriyorlardı. İkisi de sarhoş olmak istiyordu. Yemekten sonra Mafalda mutfağa girip kahve pişirdi ve tekrar şarap getirdi. Aynı zamanda üstünü değişmiş, çıplak teni üzerine yapışan pembe ipekli bir fantezi sabahlık giymişti. Gramofonu kurdu. Lâmbaları söndürdü. Pencereden İstanbul'u seyreden Necdet'in ayakları dibine oturarak başını gencin dizlerine bıraktı.

— Necdet, diyordu, seni hiçbir zaman unutmadım. Ya sen?...

Necdet, cevap vermeden eğildi. Genç kadının çenesini tuttu, dudaklarını zaptetti.

***

Ertesi sabah, alaca karanlıkta köşkten bir hırsız gibi çıkarken vücûdu bitkin, dimâğı harap, gönlü kin dolu bir haldeydi. Mafalda Gardi, Mafalda Semedas olmuş, fakat hiç de değişmemiş. Hep aynı karakter. Açık konuşalım: Bu kadın sâdece ateşini söndürmek istiyor. Kendine güzel, kuvvetli, dilsiz bir âşık arıyor. Kocası ihtiyar Rum'u sevmiyor; fakat parasını, debdebesini seviyor. Rahat vaziyetini tehlikeye koymadan iştahını doyuracak birini arıyor. Necdet'le on beş günde bir buluşmak istiyor. On beş günde bir gece: Bakırköy'de Mafalda'nın ihtiyar dadısının evinde beraber kalacaklar. Sâir zamanlarda görmek, görüşmek, selâm-

laşmak, hiçbir şey yok. Bu teklifi duyduğu vakit Necdet, yatakta dirsekleri üzerine dayanıp doğrulmuş, denizde için için tutuşan mehtâba bakarak derin bir nefes almıştı. Demişti ki:

— Medi, beni sevdiğini söylüyorsun. Fakat bu söylediğin sevgi değildir.

Ve anlatmıştı, sevmek nasıl olur? Aşk insanı nasıl içli, dertli, mahçup, dilsiz, mantıksız, hesapsız yapar. Kendisi seviyordu. Sevmenin bütün safhalarından geçip her birini ayrı ayrı tatmıştı. Program dâhilinde sevmek olur mu? Bu geçirdiği şehvet gecesi Necdet'in rûhunu örselemiş, incitmişti. Kendisine bütün varlıklardan daha büyük, daha kuvvetli olan bir hissin, yâni aşkın böyle alışveriş çevresinde bezirgân muâmelesi görmesi ona bir zehir gibi işledi. Dilinin üstünde bir acılık, kalbinde bir çürüklük duyuyordu. Hem kendine hem Mafalda'ya karşı içini kin bürümüştü. Kadıköy iskelesinin yanındaki kumlukta bir taş üstüne oturdu. Yumuşak buğular içinde bir hayal gibi yanan İstanbul'a daldı. İlk vapurla karşıya geçecek, bugün işleri erken bitirip dönecek, derhal yıkanacak ve yatacaktı. Kendisini zayıf, düşkün, ahlâksız buluyordu. Bedriye'yi unutmak istemişti. Değil Mafalda Gardi, acaba dünyânın bütün dilberleri bir araya gelse Bedriye artık onun hayâtından silinebilir miydi?

"Yeleli kız"ın hayâli pembe yaldızlı kumların üzerinden kaydı. O uzun boy, o güzel omuzlar, sedef gibi ten, mağrur duruşlu baş... O mahzun gözlerdeki muammâlı bakış...

Mafalda'dan ne beklemişti? Bir yakınlık, âşinalık, bir aşk? Ne şaşkınlık! Bilmeliydi ki zamâna aykırı düşen bu çeşit taşkınlıkları yaşayabilecek istîdatta insan hemen hemen yoktur. Kendisi kimselere nasip olmayan sağanaklar geçiriyor. Ve anladı ki bu sevgi ona ka-

derin büyük bir hediyesi, aynı zamanda büyük bir eziyetidir. Ne mümkün diğer bir kadın bu gönül ezikliğini avutsun? Şurası da muhakkak ki, âşık gözü ile değil, bîtaraf gözle de bakılsa, Bedriye, bir tâne, eşsiz, benzersiz bir kadındı.

Hani meşhur cevherler vardır: Orlof, büyük Mogol, Kuhunur...

Hiç şüphesiz, Bedriye, Kuhunur gibi yektâ ve müstesnâdır.

SIRAT KÖPRÜSÜ

İdârehâneden Necdet'i telefona istediler. Çağıran Nesrin'di. Mümkünse bugün gel, diyordu. Necdet işlerini acele bitirip vapura koştu. Acaba ne var? Ne olabilir? Ağustosun bu sıcak gününde gökte bulut yığınları heybetle kımıldarken kaba bir rüzgâr durup durup kendini yerlere çarpıyor, öfkeli yalayışlarla tozu toprağı önüne katıp sürüyordu. Tuhaf şey... Nesrin onu neden çağırdı?

Demir parmaklığı iterken Nesrin'i köşkün kapısında bekler gördü. Çakıllı yolda karşılaştılar.

— Hayrola, Nesrin?

Nesrin, güneşte kararmış küçük elini kaldırdı:

— Şu kameriyeye gidelim, sana gizli bir şey söyleyeceğim, dedi. Genç kız artık büsbütün zayıflamıştı. Çocukluk zamanından kalma soluk bir keten entâri diz kapaklarını bile örtemiyor. Bacakları çıplak, saçları rüzgârda savruluyor. Çıplak ayaklarında eski sandallar...

— Necdet, dedi, beni Ankara'ya babamın yanına gönderecekler. Allahtan ki vekâlet babamı bir iş için Kayseri'ye yollamış. On gün kadar daha bekleyeceğim. Yoksa apar topar, kimseyle vedâlaşmadan bir posta

paketi gibi gidiyordum. Sana saklı telefon ettim. Teyzem evde yok. Bir sır söyleyeceğim sana... Ve senden bir şey ricâ edeceğim.

— Peki Nesrin, peki. Emrettin, geldim. Sırrını söyle. Ricâ da ne demek? Ne istersen söyle yapayım, Nesrin. Fakat seni niye Ankara'ya gönderiyorlar? Baban mı çağırdı?.. Bu mevsimde?.. Ankara sıcak olur bu mevsimde. Baban bekardır. Ağabeyin Alman metresiyle yaşıyor. Sana kim bakar? Kışın gitsen olmaz mı?

Nesrin kayıtsız bir alayla omuzlarını kaldırdı:

— İstanbul'un havası artık bana yaramıyormuş, diyorlar. Günden güne zayıflıyormuşum.

Söylerken elleriyle incecik belini kuşatıyor, sönük kalçaları etrafında entârisini görüyor, filiz gibi kollarını Necdet'e doğru uzatıyordu. Duruşu, oturuşu da çok değişmişti. Eski çocukluk hâli kalmamıştı. Görmüş, yaşamış insanlar gibi bir konuşma edinmişti. Kaşlarını kaldırarak, ağzının kenarlarında içli ve inkisarlı bir titreyişle söz söyleyerek kendi kendisiyle eğleniyordu:

— Ankara'da Nesrin bebeğe sütünü verecek kimse bulunmaz mı, dersin? Her neyse şaka bertaraf. Şimdi beni dinle.

Biraz durdu, önüne baktı. Dudağını kemirdi. Kıvırcık kirpiklerini ağır ağır kaldırarak yakıcı bir bakışla gözlerini Necdet'e dikti.

— Ben, dedi, bir seneden beri gizli bir teşkîlâtta çalışıyorum. Dur, dinle, telâş etme, kimse duymaz. Benim gibi bir kızın gizli bir teşekkülle ne alâkası olabilir, diyeceksin. Şunu diyeceksin, bunu diyeceksin. Beyhûde zihnini yorma. Teşkîlâta nasıl girdiğimi, kimlerin yol gösterdiğini filân sorma sakın. Çünkü bu da bir sırdır. Hem de öyle bir sır ki... Sen hiçbir zaman öğrenemeyeceksin.

Karşısında rengi uçan, nefesi kesilen genci mânâlı gözleriyle kadınca süzdü. Onda şüpheler, kıskançlıklar uyandırmak istiyor, Necdet'in tanımadığı şahıslarla sıkı râbıtalar peydahladığını meydana atıyordu. Nesrin için son bir tecrübeydi bu.

— Ne olduysa oldu, dedi şimdi fenâ vaziyetteyiz. Polis haber almış, araştırıyor. Biliyorsun ki birkaç kişi tutuldu. Diğerlerine de kurtuluş yok. Bana mühim kâğıtlar emânet etmişlerdi. Epey zamandır saklıyorum. Fakat şimdi polis bana da gelebilir. Kâğıtlar mühimdir. Yakıp atamam. Evden dışarıda saklatmak lâzım. Bu tomarı, ben Ankara'dan dönünceye kadar, yanına alır mısın?

O zamâna kadar Necdet'in dikkat etmediği, sicimlerle bağlı büyücek bir tomarı demir masanın üstüne koydu. İşte! dedi. Sonra zor bir iş başarmış, kuvvetini tüketmiş insanlar gibi, kollarını masaya uzattı başını da kolları üstüne yatırdı. Gözleri kapalıydı. Artık ne olursa olsun, der gibi, o vaziyette kaldı.

Necdet, hiç beklemediği bu sözlerden fenâ halde bozulmuştu. Son aylar zarfında tâlihin türlü cilvelerini görmüş olduğundan sinirleri zâten bozuktu. Fakat bu sürpriz hepsinden baskın çıktı. Nesrin, daha geçen kış bebek oynayan, ip atlayan Nesrin, bir komünist olsun! Böyle feleğin çemberinden geçmiş, kaşarlanmış bir mâcerâcı kadın gibi ona meçhul arkadaşlardan, yoldaşlardan, teşkîlâttan, polisin baskınından bahsetsin! Şimdiye kadar emin bildiği, iliğine kemiğine varıncaya kadar tanırım sandığı yalnız Nesrin'di. Nesrin de sallanınca artık dünya sallanmış, her şey şeklini, muvâzenesini kaybetmiş demekti. Genç adamın başı dönüyordu. Tomarı alıp götürmeyi düşündü. Fakat nereye?

— Nesrin, ben... Fakat benim bir evim var, bir de idârehânede kilitli duran yazı masam. Olabilir, benden

de şüphe ederler. Sonra istikbâlim...

Gerisini söylemedi. Nesrin'le on altı seneden beri bir kardeş gibi sevişerek büyümüştü. Onun bu zorluk zamânında kendi istikbâlini düşünmek ve ileri sürmek büyük bir hissizlik olduğunu sezdi. Asıl düşündüğü kendisi değil, Bedriye idi. Hâlâ Bedriye ile evlenmek olmasa bile herhangi bir gün sevgilisi ona ihtiyaç duyarsa lekesiz ve muvaffakıyetli bir adam olarak onun hizmetine hazır bulunmak yollu bir ümit besliyordu. Kendi kendine şaştı. Âşıkların bunaklığı bir değil, beş değil, diye öfkelenerek düşündü.

— Ne olursa olsun, bu kâğıtları yakalım, Nesrin, dedi.

Nesrin ayağa kalkmış, iki kolu sarkık, omuzları düşük, kameriyeden dışarı, göbekler arasında dolanan çakıllı geçitlere bakıyordu. Bir müddet konuşmadı. Nihayet, Necdet'e bakarak:

— Hayır, dedi, kâğıtlar emânettir. Aldığım yere teslim etmeliyim. Başka bir çâre düşünürüz. Şimdi git, teyzem neredeyse gelir.

— Yüreğim rahat değil, Nesrin... Senin için korkuyorum.

Nesrin biraz güldü. Gene alaycı, çapkın tavrını takınmıştı. Elini kalbinin üstüne bastırarak:

— Zarar yok, dedi, zaman zaman insanın gönlü rahatsız olur. Seninki her ne kadar kara sevdâ gibi bir çile ile yüklü ise de, ne yapalım biraz da benim tasamla üzülsün. Fakat artık gitmelisin. Teyzem gelecek.

Necdet'i âdeta omuzlarından kakarak kameriyeden çıkardı.

— Ben sana telefon ederim, diyordu.

Tozları her adımda puf puf kabaran yola çıkınca

Necdet geri dönmek istedi. Nesrin'i dinlemeyecek, o tomarı yakacak, icap ederse her şeyi Nîmet teyzeye söyleyecek. Yâhut, yâhut... Kendi alıp evinde saklayacak. Nesrin için bu fedâkârlık değmez mi?

Yanından geçen bir uzun araba birdenbire durdu. İçinden Bedriye atladı. Necdet'in iki elini avuçları içinde sıkıyor, onun dalgınlığıyla eğleniyordu. Genç adamın ısrârı üzerine arabayı savdı. Deniz kenarında bir kır kahvesine girdiler. Orada Necdet, olanı biteni bir bir anlattı. Bedriye, önüne bakarak, dinliyordu. Hikâye bitince:

— Kalk, dedi, beraber gideceğiz.

Necdet'in biraz evvel geldiği yolu boyladılar. Bedriye yalnız tek bir sual sormuş, "Tomarı açıp kâğıtlara baktın mı?" demişti. "Hayır!" cevâbı üzerine başını sallamıştı.

Nesrin bahçede yoktu. Doğru kameriyeye yürüdüler. Necdet'in ödünü patlatan tomar hâlâ demir masa üstünde duruyordu. Bedriye çabuk ellerle sicimleri çözdü, paketi açtı ve donakalan Necdet'in önüne serdi. Bu.. bir deste beyaz müsvedde kâğıdıydı. Yazılı bir tek kelime yoktu. Peki, öyleyse... Bu ne demek? Nesrin bunu niye yaptı?

— Anlamayacak ne var, yavrucuğum? Gerçek, bir erkek, kadın düzenlerine akıl erdiremez. Kendi cinsimle övünsem mi bilmem? Ama görüyorsun ya, ne ince kombinezon! Gel, üzülme. Nesrin seni imtihan etmiş. Sen kof çıktın. Eğer onu seveydin, bir lâhza düşünmeden tehlikenin altına girecektin. Fakat bir erkeğin bu işi yapması için pek derinden sevmesi lâzım. Diğer kadınlar da Nesrin gibi işin incesine giderlerse, korkarım, dünyâda imtihanı geçecek tek bir erkek bulunmaz.

Necdet utanıyordu. Kendini tarttı. Eğer deminki

teklifi ona Nesrin yerine Bedriye yapsaydı, gene duraklar, işin enini sonunu düşünür müydü? Hayır! O zaman paketin içinde dinamit olduğunu bilse gene alıp göğsünde taşıyacaktı. Ah kötü dünya, ah insanların nankörlüğü!

Bedriye hasır şapkasını attı. Boynundaki kırmızı ipek şalı çözdü. Necdet'e Nesrin'den bahsetti. Sandalla Kuşdili'ne gittikleri geceyi hatırlattı. Orada Nesrin bir anket oyunu çıkarmış, erkeğin sevgisi nasıl kontrol edilebileceğini herkese sormuştu. Necdet demişti ki: Seven erkek hiçbir şeyden kaçınmaz, canını malını esirgemez. Nesrin de işte onun gösterdiği yoldan yürüdü; bilmek istediği muammâyı halletti. Anladı ki Necdet kendisini sevmiyor. Üzüntüye, kuruntuya ne hâcet? Artık şüpheler durdu. Artık bir kuru acı kaldı. Tevilsiz, ümitsiz, koskocaman bir acı... Bedriye, bu vaziyetin Nesrin için hayırlı olacağını umuyordu. Genç kız, şimdiye kadar ümitle inkisar arasında çırpınmıştı. Şimdi, katî bir kanaat getirdikten sonra yavaş yavaş alışır ve nihâyet unutur. Henüz pek gençtir, elbet unutacak.

Necdet'le Bedriye karşı karşıya oturuyorlardı. İkisinin de biraz boynu bükülmüş, ikisi de mahzundu. Ağustosun engin gelişli rüzgârları havayı âdeta düzletiyordu.

AVCILAR

Mükerrem Habip'in bahçesi güneşten yanıyor. Ağaçlarda yapraklar, sıcaktan ölmüş gibi cansız, iri başlı ayçiçekleri, kartlıktan çekirdeklenmiş. Pembe basma elbiseli bir küçük besleme havuzun kenarından fesleğenleri gölgeye kaçırıyor; kucağında iki saksı gidiyor geliyor, gidiyor geliyor...

Mükerrem'le Burhan, beyaz alevli yollardan geçerek aşağı koruya indiler. Burada derhal hava değişti. Korunun gide gide ulaştığı bir boğazdan tatlı bir rüzgâr akmaya başladı. Yer sulaktı; damar damar ayrılan serseri bir çay, otları içirmişti. Kalın ve kıvırcık bir halı gibi toprağı örten pembe çiçekli yonca tarlasını geçip ağaçlıkta uzandılar. Mükerrem, Burhan'ı kandırmağa çalışıyor; Burhan kısa cevaplarla özür diliyordu.

— Dostum, bensiz gidin. Ben, bıldırcın avından bir şey anlamam, bana zevk vermiyor. Belki bezginlik gelir, surat asar, sizin de keyfinizi kaçırırım.

Mükerrem:

— Biz size bezginlik gelmeye vakit bırakmayız, diyordu.

Nihâyet o kadar ısrar etti ki Burhan razı oldu. Ertesi gün üç dört arkadaş Kartal'a bıldırcın avına gide-

ceklerdi. Akşam üstü trenle gidilecek, gece Avcılar gazinosunda cümbüş yapılacak, sabahleyin şafakla beraber ava çıkacaklar. Mükerrem, beraber alınacak yemek ve içkilerin listesini yapıyor, programı en küçük ilişiklere kadar önceden çiziyordu.

Burhan, artık bıldırcın lâkırdısından bıktığı için bahsi değiştirmek isteyerek:

— Necdet ne yapıyor?

Dedi ve müstehzî bir gülüşle:

— "Zavallı Necdet!" diye ilâve etti. Bu isimde eski bir roman vardır. Bilmem okudunuz mu? Romanın kahramânı, tıpkı bizim Necdet gibi zavallı bir âşıktır. Bizimkini düşündükçe içimden hep "Zavallı Necdet!" demek geliyor. Ayıp ediyorum; fakat ne yapayım, elimde değil.

Mükerrem dedi ki:

—Necdet hep bildiğiniz gibi, âşık Kerem. Bununla beraber kimseye bir îtirafta bulunmadı. Bu bahis etrâfında ne zaman ağzını arasak inkâr ediyor. Hattâ birkaç defa sarhoş ettik, Orhan'la beraber onu coşturduk. Gene Bedriye'yi sevdiğini îtiraf etmedi. Bilseniz ne kapalı, ne içli çocuk. Belki karşılık görse bu kadar ketum olmazdı. Fakat Bedriye Hanım başka birini seviyor.

Burhan, gözleri korunun kuytu gölgelerine dalarak:

— Yâ???

Dedi. Bir müddet, belindeki kemerin maden tokasıyla oynadı. Yan uzanmış, sağ dirseğine dayanmış, yatıyordu. Birden kendini sırtüstü bıraktı, sol eli hâlâ kemer tokasını kurcalıyordu.

— Kimi acaba? dedi.

Sonra bu sualin epey geç kaldığını düşünerek etraflıca sordu:

— O hanımın sevdiği acaba kimdir?

Mükerrem, bir solukta:

— Siz! dedi.

Ve bu sözün arkadaşı üzerinde yaptığı tesiri görmek için Burhan'ın yüzüne keskince baktı. Sırtüstü yerde yatan, tek hareket olarak yalnız kemerini şıkırdatan bu gencin yüzünden bir şey anlamak kabil değildi. Gözleri kapalı duruyordu. Müstebit dudaklar, âmir ve hâkim bir çene, sertlik, amansızlık gibi mânâlar gösteriyordu. Mükerrem'in sözleri üzerine Burhan'da yalnız bir değişiklik oldu: Alnı kızardı. Kalpten fışkıran dimâğa akın eden bir kan dalgası, sertlik içinde güzelleşen bu esmer alna oturmuş, artık ayrılmıyordu.

Mükerrem "Alnı niye böyle kızardı? Acaba öfkelendi mi? Yoksa sevindi mi, nedir?" diye düşünerek karşısındakini ince ince süzmekten kalmadı. Diyordu ki: Bu gibi şeyler bütün bir katiyetle iddia edilemezse de Bedriye'nin hâli tavrı öyle gösteriyormuş. Vallâhi vebâli boynuna, bu işi ilk defa Orhan keşfetmiş. Filân falan yerde, şu veya bu toplantıda Bedriye'nin hâli tavrı, sözleri, bakışları pek âşikâr gösteriyormuş ki... ilâh...

Burhan cevap vermedikçe Mükerrem bu sükûtu kapatmak için fazla lâkırdı karıştırmaya mecbur olarak durmadan söylüyordu. Bitmez tükenmez târifler, tenkitler, ileri geri mülâhazalarla hep bir mevzû etrâfında dolandı durdu.

Fakat her nedense "aşk" kelimesi ağzından çıkmıyordu. Mükerrem, bütün gençler gibi "aşk" kelimesinden utanıyordu. Bu tâbiri kullanmamak için türlü ıstılâhlar arasında çırpındı: Sevmek, hoşlanmak, hazzetmek, yakın olmak, cana yakın bulmak, sempati, alâka,

râbıta... Hattâ bir aralık durdu, "seksapel" dedi, beğenmedi "amour" dedi. Burhan bu söz kaynağı altında bir Buda sükûnetiyle boylu boyuna yatıyor, güneşte ısınmış ot ve ağaç kokularının nefesi ile ağır ağır çekiyordu. Nihâyet gözlerini açarak doğruldu:

— Azîzim, sizlerin bu saçmalardan başka işiniz gücünüz yok mu, Allah aşkına? dedi. Bütün gençler bu ebedî illeti gevelemekten kurtulamayacak mısınız? Asrî terbiye görüyorsunuz. Tahsîlinizde hayat bilgilerine, müspet ilimlere fazla ehemmiyet veriliyor. Sizi maddî hayat adamı olarak yetiştiriyorlar. Öyle olduğu halde gene mehtapta oturup "dizlerine kapansam, kana kana ağlasam" diye alaturka şarkılar söylüyorsunuz. Geçen gün Fenerbahçe Kulübünde birkaç arkadaş oturuyorduk. Gramofon çalıyorlardı. Bir aralık, hani şu kürek çeken, Nâmıka Hanım yok mu, yarışlarda birinci geldiydi, işte o, gitti, klasik alafranga bir plâk koydu. Ne dersin, Dişçi Bedri hemen koşup protesto etmez mi? Hişşt küçük hanım, bu olmadı, dedi. Daha bir iki genç Bedri'den tarafa çıktı. Kızı kandırdılar. Plâk değişti. İstedikleri neymiş biliyor musun? "Açmazsan eğer kalbime sen..." Vallâhi şaştım. Bunlar genç! Hepsi de oldukça garp terbiyesi görmüş. Artık irsî bir temâyüldür diyeceğim. Gelgelelim sana: Sen gene onlar gibi değilsin, iş adamısın. Tüccarsın, soğukkanlısındır. En sağlam akıllısı sen olduğun halde bir saattir hep sevmekten seyilmekten bahsediyorsun. Bu bitmez tükenmez dâvânız nedir bakayım?

Mükerrem artık gülüyordu; iş şakaya dökülmüştü. Dedi ki:

— Ger(eğer)belâyı aşk ile hoşnut isen kavga nedir?

Burhan başını kaldırarak:

— Hoppalaaa.... dedi.

Havanın sıcaklığı, koruya baygın baygın sinen ot ve çiçek kokuları, diri ve tâze vücutlarda köpürerek kaynayan gençlik, ikisini de ânî bir sevinçle coşturdu. Bir çadır altından bakar gibi, koru kenarında seyrekleşen ağaçlar arasından güneşli bahçeye bakıyorlar, vara yoğa gülüyorlardı. Mükerrem, gerinerek otlarda yuvarlanıyordu.

— Sâhi, diyordu, sâhi, nedir bu azgınlık, bu kudurukluk, nedir bu dâvâ? Bu pandomima daha doğrusu. İşe bak hele: Nesrin, Necdet'i seviyor, Necdet, Bedriye'yi, Bedriye sizi, siz belki hiç kimseyi... Â... Âdeta müptezel bir roman mevzûu. Gönül kaçanı kovalar derler. İşte size bir kaçma ve kovalama zinciri. Başka iş güç yok mu? Üstâdım, bunlar yiyip içip, Moda'da Kalamış'ta güneşlenip denizlenip, bir yandan gıdâ bir yandan tabiatla beslenerek azıyorlar. Sonra, renkli fenerlerle süslü çardaklar altında mandolinler, sazlar çalınıyor. Mehtapta kotralarla denizin gümüş yüzünde kayıyorlar. Şiirler, gazeller, romanslar okunuyor. Rakılar, viskiler içiyorlar. Sandviçler, buzlu üzümler sömürüyorlar. Tan yeri pembeleşirken plâjla takla atıyorlar. İnsan çileden çıkmaz mı? İşte hepsi işi azıttı. Kendilerine dert kıtlığında uydurma birer acı îcat ettiler. O şâirâne dekor içinde gizli gizli gönül çekmek hoşlarına gidiyor. Nesrin; Necdet'i, Necdet; Bedriye'yi, Bedriye sizi, siz...

Burhan, Mükerrem'in sözünü keserek:

— Benim bu tarakta bezim yok, dedi. Bence hayatta duygu hiçtir, iş her şey. İnsan görmeli, anlamalı, iş başarmalı. Bir zamanlar ben de "Zavallı Necdet" gibiydim. Âşıktım, çok çektim, ölüyordum. Belki de öldüm. Belki de bu şimdiki hâlim, bir nevî taşlaşmak netîcesidir. Kadından o kadar nefret etmiştim ki bir tânesi yakınıma geldiği zaman midem bulanıyordu. Hakîkat söylüyorum, inanınız, kadından o derece iğrenmiştim.

Bu patolojik bir haldi, sonra geçti. Kendimi tabiata verdim. Tabiat beni kurtardı. Nihâyet kadına karşı -kendim için doğru bulduğum- bir görüş edindim.

— Yâni? Ne gibi bir görüş?

— Kadın, evli bir adam için bir arkadaş, evin hanımı, çocukların annesi olmalıdır. Bekar adam için de iş zamânından gayri vakitlerde bir eğlence. Kadına fazla yer vermek isteyen, kadınla bir ruh birliği kurmaya özenen erkek muhakkak bedbaht olur. Ben böyle düşünüyorum, belki yanlıştır. Fakat bu düşünüşle ömrümden haşerâtı attım. Hürriyetimi elde tuttum ve rahat ettim.

Mükerrem, bir peygamber dinler gibi dinlemişti. Burhan'ı çok sayıyordu. Ondan çekiniyor, onun ketum mizâcını ürkütmekten korktuğu için kendisi de, dilediği gibi, açık konuşamıyordu. Burhan'ın bu kadar açılmasından cesâret alarak Bedriye hakkındaki fikirlerini, Bedriye'yi güzel bulup bulmadığını sordu. Burhan açıkça fikrini söyledi. "çok güzeldir" dedi.

— Pekâlâ, Bedriye bir arkadaş, bir ev hanımı gibi mi sevilmelidir, yoksa bir eğlence vâsıtası gibi mi? Sizce o hangisine yarar?

Burhan gene lâhavleye benzer bir jest yaptı.

— Azîzim, diyordu, beni bu kadın hakkında muhakkak söyletmek istiyorsunuz. Ne kadar kaçamak yoluna sapsam peşimdesiniz. Mâdemki bu derece üstüme düştünüz, söyleyeceğim. Bakın, Bedriye bence bir tek işe yarar (burada Burhan eğildi ve Mükerrem'in kulağına bir şey fısıldadı.). Sonra yüksek sesle ilâve etti:

— Fakat o işe de çok iyi yarayacağını zannediyorum.

Bu aralık yukarı köşkten dayının bir tepsi taşıya-

rak ihtiyatlı adımlarla indiğini gördüler. "Yaşa dayı!" diye bağırdılar. Soğuk şerbet ve kahve geliyordu. Dayı, yaz kış giydiği eski avcı ceketi ve ayağında kalbatan çizmelerle bir nevî üniformalı adam gibiydi. Dâima o kıyâfet, o kırmızı ayyaş burnu, o pos bıyıklar. Yaşı belli değildi. Mükerrem'in evinde emektar bir vekilharçtı. Rahmetli Habip Paşa zamânında paşayla ava çıktığı gibi şimdi de Mükerrem'le avlanıyordu. Mükerrem:

— Suat'a mektubu götürdün mü, dayı? dedi. Biliyorsun ya, yarın akşam istasyonda buluşacağız. Köpeklere iyi baktın mı? Hayvanlar anform mu?

Dayı, pos bıyıklarını sıvazlayarak, dargın bir tavırla kaş oynatarak cevap verdi:

— Paşam bana emniyetin yok mu? Ne tasa ediyorsun? Rahatına bak. Köpeklere on gündür öz evlâdım gibi baktım. Fıstık gibi teresler. Tüfekler teftiş oldu, harbileri bezle, fırçayla temizlendi. Numaralarına göre fişek hazırlandı. Paskal'ın oğlunu çantacı götüreceğiz. Suat Bey'e mektubu kendi elimle verdim. Trenin kalkış saatini söyledim. Her şey tamamdır. Yalnız nevâle listesi verin. Kadıköy'e inip onları da bugünden hazırlayayım.

— Aferin dayı, yaşa dayı!

Burhan diyordu ki:

— Hakîkî avcı her şeyi kendi eliyle hazırlar.

Ve içinden ilâve ediyordu:

"Paşazâdenin avcılığı bu kadar olur. Mükerrem, bir defa da manduka ile bıldırcın avına gitmeyi teklif ediyordu. Babası Habip Paşa bu mandukalı avı pek severmiş. Köpekleri bırakır, yanına birkaç sopacı alır öyle çıkarmış. Herhalde bu türlüsünde de diğer bir zevk olacak..."

Bir müddet dayının av hikâyelerini dinlediler. Ortalık serinlemeye yüz tutunca kalktılar. Burhan, bahçe kapısında vedâ edeceği sırada, Mükerrem onu omuzundan tutarak yüzüne baktı:

— Size bir sır söyleyeceğim, dedi, sizden başka kimse bilmiyor henüz.

Kibirli Burhan'ın av partisine katılması, bilhassa korulukta açıldığı gibi ona karşı açılması iftihâra değerdi. Sırdaşlığı ilerletmek lâzımdı. Mükerrem, yüzü birdenbire ciddîleşerek:

— Ben evleniyorum, dedi. Nesrin'le...

Olmayacak şeyler olmuştu. Mükerrem, Nesrin'i eskiden beri isterdi. Fakat arada Necdet olduğu için cesâret edememişti.

Nihâyet Necdet'in kızı almayacağı anlaşılınca Mükerrem, annesini ve ablasını mahrem sûrette Nîmet teyzeye göndermiş ve... İşte şaşılacak şey bu... Yalnız Nîmet teyzeden değil, Nesrin'den de derhal muvâfakat cevâbı alınmıştı.

Mükerrem diyordu ki:

— Mühürdar'da Rızâ Paşa arsasında bir yer almıştım. Bir küçük villâ yaptıracağım. Nesrin'i karda kışta bu kışla gibi köşkte yaşatamam. Çok memnûnum. Nesrin bir cevherdir. İyi bir kadın olur. Necdet'i unutur. Ben diğerleri gibi mâcerâ peşinde koşamam; titizim, evlenmeliyim.

Burhan, Mükerrem'in elini sıkarak tebrik etti.

— İsâbet, isâbet! diyordu, Nesrin'den iyisi can sağlığı.

Mükerrem yarı ciddî, yarı şaka:

— Darısı başınıza! diyordu.

Burhan koşu yolunun uzanıp giden tozlu beyazlığına daldı. Aşağıda İbrahim Ağa mahallesinin kara kiremitli ahşap evleri, sırt sırta vermişler. Damların kenarında otlar bitmişti. Çinko oluklar köşelerden aşağı iniyordu. Bazen bir güvercin havalanıyor, bazen cılız bir duman durgun havada belirsizce sallanıp dağılıyordu. Güneş, Marmara'ya devrilmek üzereydi. Burhan, bir daha Mükerrem'in elini sıkarak demir parmaklıklı kapıyı çekti. Kapı çıngırak sesleriyle arkasından kapandı.

TELEFON

Aşktan cânımda bir pinhan maraz var ey hekim
Halka pinhan derdim izhâr etme zinhâr ey hekim

FUZÛLÎ

Burhan'ın avda kazalanarak kolu kırıldığını Bedriye, Orhan'dan haber aldı. Bir akşam, geç vakit, İskele Caddesindeki gramofoncu Karabet Efendi'ye uğramıştı. Orhan'ı burada, kolsuz gömleği, başında coni beresiyle sere serpe bir koltukta uzanmış gördü. Kendisi de bir koltuğa yerleşti ve diğer müşterilerin çıkmasını bekledi. Saat dokuza doğru artık yabancılar savuşmuş, Bedriye ve Orhan baş başa kalmışlardı. Orhan, Karabet'e takılıyordu:

— Ne olursun be mübârek adam? Bir defa da bana bir kadehçik rakı ikram etsen! Bu kadar gelir giderim. Daha senin dostluğundan bir şey anlamadım.

Karabet lâhavle çekiyor, gözlerini döndürüyor, protesto ediyor "Böyle nankörlük olur? Hepsini inkâr edeceksin?" diyordu. İkisi de Bedriye'ye dönmüş, birbirini çekiştirerek:

— Ah bu adamı bilmezsiniz, diyordu.

— Öyle hasis, öyle hasis...

— Öyle nankör, öyle nankör...

Karabet, Orhan'ın çenesine çeneyle karşı koyamayacağını anlayınca fırladı. Kasanın yanından dolaşarak tezgâhın arkasına doğru eğildi. Tekrar boylandığı vakit iki elinde rakı şişelerinden birer salkım vardı. Şişelerin bâzısı boş, bâzısı yarı doluydu.

— Görüyorsunuz, hanımefendi? Bunlar beni kül ettiler. Bunlara açtığım şişeleri tabur edip dizsem bir ucu Moda iskelesine varır. Gene de Karabet'i kritik ederler.

Şişeleri tabur gibi tezgâhın üstüne sıraladı. Orhan, gülmesini gizlemek için dişleriyle yanaklarını kıstırıyor: "Neme lâzım, onları ben içmedim ya!" diyordu.

Şimdi kepenkleri indirmişler, Bedriye için plâk seçiyorlardı. Orhan, Karabet'e kancayı taktı. Nevrest'in plâkları için kâfi derecede reklâm yapılmadığını, bu sanatkârın ihmal ile körletildiğini iddia ediyor, coşuyor, bağırıyordu. Nihâyet, tecrübe için, Nevrest'in "Kesik Kerem"i gramofona kondu. Gür ve parlak bir ses değildi bu. Fakat söyleyiş tarzında öyle ince elenmiş bir sanat vardı ki Bedriye, Orhan'a hak verdi.

Nevrest'in sesi, nâzik ve içli bir titreyişle çıkıp inerek sanki kendi kendine yâhut çok yakın bir muhâtaba söylüyordu. Hani ne gibi, meselâ insan karanlıkta oturup pesten bir şey okur.

Alaturka, alafranga plâklar yığıldı. Kepenkleri kaldırdılar. İşte tam o sırada Orhan, Bedriye'ye bildirdi ki Burhan avda fenâ düşmüş ve sol kolunu kırmış.

Bedriye bu haberi aldıktan sonra on, on beş gün kadar neler yapmamıştı. Artık ne etrâfın dedikodusundan, ne de Burhan'ın kalabalık âilesinin eğri nazarından çekinmiyor, Câfer Ağa'yı her gün Mısırlıoğluna Burhan'ın evine hatır sormaya gönderiyordu. İlk günleri Burhan, Câfer Ağa'yı yanına kabul ediyordu. Bur-

han'ın evde tamâmiyle ayrı bir bölüğü varmış. Balık ağları, olta takımları, envâi türlü hırdavat ve silâhlarla dolu bir odada bir portatif karyolada yatıyormuş. Halbuki yanı başında yine kendisine mahsus lüks bir kütüphâne varmış ki değme zenginde bulunmazmış. Acem halıları, maroken takımlar, som cevizden mobilyalar, gümüş tepsilerde billûr kül tabakları, binlerce kitap... neler! Efsânevî! İşte böyle şatafatlı bir salonun yanında cascavlak bir balıkçı odası, eski bir battaniye ile örtülü karyola.

Bedriye'nin her gün tekrarladığı hatır sormalarına, gönderdiği çiçeklere, kitaplara, mektuplara karşı Burhan kısaca:

— Teşekkür ederim, selâm ederim.

Demişti. Hele mektuplara cevap vermemesi, sağ kolu serbest olduğu, bütün gün masa başında yazı yazdığı halde Bedriye'den iki satır esirgemesi... Bu artık sondu. Benimle uğraşma, beni rahat bırak, seninle bir alışverişim, yok demekti. Nihâyet Câfer'i yanına çıkartmaz oldu. Kapıyı başı örtülü, beli kuşaklı bir hizmetçi açıyor, beyefendinin uykuda bulunduğu bahânesiyle çiçekleri, mektupları teslim alıyor, klişe hâline gelen mâhut cevâbı basıyordu:

— Teşekkür ediyor, selâm ediyor.

Bu vaziyet ânî bir bozgun gibi gelip çatmıştı. Evvelce duygularını olabildiği kadar gizleyen, zapta alan Bedriye, kazâ hâdisesi üzerine kendini tutamamış, işi açığa vurmuştu. Gördüğü karşılık herhangi bir kadını nevmit edecek kadar menfî çıktı.

Kadıköy'den Bebekteki yalıya kaçtı. Görümcesi Mihriban'dan, arkadaşlarından, her gün Cevizlik'ten Mısırlıoğlu'na göndererek kovulmadan beter muâmelelere mâruz bıraktığı Câfer'den utanarak kendinden,

tiksinerek ve kendinden korkarak, kaçtı. Köyde kalsa belki dayanamayacak, her şeyi göze alarak Burhan'ın ayağına kadar gidecekti.

Burhan, Burhan! Sen ne dehşetli adamsın, sana yetişmek, seni kendime çekmek için ne yapayım? Biliyorum, bana bîgâne değilsin, beni istiyorsun. Bâzı gizli bakışlarını yakalıyorum. Üzerime şimşek gibi çakan dehşetli bakışların var. Öyleyse benden niye kaçıyorsun? Duygularında arzu ile nefret birbirine mi karışıyor? Senin huyun bu sırrı hiç bir zaman anlayamaz mıyım?

Yalının deniz üstüne uzanan bir odasında öğlen üstü, perdeler sıkı sıkı kapalı. Tek başına oturuyordu. Güneşle yoğrulan suların parıltısı perdelerden süzülerek tavana, duvarlara vurmuştu. Mat cilâlı ışık lekeleri, odanın içinde, anlaşılmayan bir mûsikînin âhengine uyarak, birbirine kavuşup, örülüyor, çözülüyor, yine örülüyordu. Bu oda merhum Şerif Bey'in vaktiyle bir seyâhatinden getirdiği turuncu ve çividî renk Cava ipeklileriyle döşenmişti. Yere serilmiş Japon işi turuncu hasırlar, hasır koltuklar, birçok palmiyeler ve diğer saksılarla burası bir odadan ziyâde bir kış bahçesine benziyordu... Kabartmalı bakır küplerle bol bol yığılmış kırmızı ve beyaz zakkum demetlerinden akan acıbâdem kokusu sel gibi ortalığı basmıştı.

Burhan'ı sevdiğini düşünüyordu. İlk zamanlar, bu ümitsiz sevgiden vazgeçerim, zannetmiş; nefsini zorlamıştı. Şimdi anlıyordu ki kendisini Burhan'a çeken kuvvet çok büyük, dayanılmaz bir câzibedir. Tabiatın emri... Tabiat denilen sır, kendi gizli kanunlarına göre hükmederek karârı vermiş demişti ki: Bu kadın, bir başkasını değil, ancak ve ancak Burhan'ı sevecek. Bedriye, bu tabiî mukaddere karşı cemiyetin verdiği silâhları kullanıyordu. Kadınlığı, hanımlığı, onörü, içtimâî

seviyesi ona yardım etmeliydi.

Üzüntü içinde bunalırken nefesini tutmuş olduğunu farketti. Geniş bir nefes alarak, dirsekleriyle dayandığı yazı masası üstüne kapandı, saçları cilâlı akajunun üstüne serpildi.

İşte telefon! Elinin yanında... Bir küçük hareket ve Burhan karşısında olabilir. Burhan'ın sesini duyar, sıhhatini sorar, görüşmek için bir randevu alır. Bütün bu çektiklerinden kurtulmak ne kolay!

Eli ahizeye uzandı. Fakat ya Burhan ters cevap verirse? Ya araları büsbütün bozulur da onunla konuşmak, onu görmek yolları temelli kapanırsa? Elini geri çekti.

İyi amma, bu çocukla aralarında peydahlanmış iyi bir arkadaşlık hukûku vardı. Bu kadar gezip tozmuşlar, teklif tekellüfü bırakmışlardı... Allah... Allah... Niçin telefon edemesin? Ne çıkar sanki? Pekâlâ telefon edecek, hem de en tabiî sesiyle: "Nasılsınız azîzim? Sizi özledim, muhakkak görmek isterim" diyecekti.

Burhan gibi terbiyeli bir adam bir hanımın bu sözüne karşı artık kaçamak yapamazdı. Ahizeyi çataldan kaldırdı. Kulağına götürmeden bir lâhza havada tuttu. Kalbi o kadar çarpmaya başlamıştı ki telefonu tekrar kapattı. Gözleri korkudan kararırken bir hayal yaşamış, Burhan'ın sesini duymuştu: "Siz mi, hanımefendi? Maâlesef henüz çıkamıyorum. Teşekkür, ederim." Soğuk bir cevap...

Kendini sıkmaktan üzerine ispazmoz geldi. Kanı üşüdü. Sonra hiddetlendi. Telefon edecekti. Ne olursa olsun. Burhan aksileşirse daha iyi ya işte. Açıktan açığa sepetlenir ve otururdu aşağı. Kendisi gibi onursuz karıya lâyıktır, lâyık. Ümit, inkisâr ve şüphe arasında ileri geri tekmelenmiş bir futbol topu olmak istemiyor-

du. Nesrin gibi yapacak, tereddütleri bir hamlede yakıp sarahat yoluna çıkacaktı.

Binlerce düşünce içinde didişerek ikindiyi buldu. Belki kırk defa telefona uzanmışken caymıştı. Bu çetin mücâdelede zaman zaman inliyor, vücûdundan ter boşanıyor, masanın üstüne kapanıyordu. Fakat kavgayı kazanmış, nefsine galebe çalmıştı.

Her tarafı kırık ve yorgun olarak yerinden kalktı. Sırtına bir kimono geçirip zile bastı. Gözlerinin altı çürümüş, feri sönmüştü. Ayakta, boş bir nazarla, hizmetçiye bakıyor, kadını niçin çağırdığını zihninde toparlayamıyordu. Bir müddet kalıp gibi cansız durduktan sonra dimâğı uyandı.

— Sandalı hazırlasınlar. Kirâcı hanımefendiye haber verin. Gezmek isterlerse buyursunlar, dedi.

***

Aynı gün aynı saatte Necdet, Kalamış Koyu'nda demirlemiş, sandalında yatıyordu. Gözlerini ıslak bir mendille güneşten korumuştu.

İkindi zamanı kalktı. Mayosu üzerine bir pantalon, çıplak ayaklarına keten pabuçlar geçirdi. Sandalı kıyıya çekti. Suda oynayan iki çocuğa kayığa bakmalarını tembih ederek bostanların yanından dolaşıp caddeye çıktı. Bir zorluğu uzun uzun düşünüp sonunda bir karara bağlayan adamlar gibi telâşsız ve rahat yürüyordu.

Bedriye Kadıköy'den, daha doğrusu Burhan'dan kaçmıştı. Necdet ise bu ayrılığa dayanamıyor. Utanmasa eski zaman âşıkları gibi Bebek'te sandalla yalının önünde piyasa edecek. Nasıl olur, diyordu, ben onu, bu kadar seveyim, ölesiye seveyim de o benim için hiç, amma hiçbir şey duymasın. Tâlihin bu saçmalığında ne hikmet var? Benim sevgim kıymetli, mânâlı bir şeyse

neden Bedriye'ye tesir yapamıyor? Yok, eğer bu aşk bir kuruntu ise ben onu nasıl böyle derin ve güzel duyuyorum. Neden, neden? Aksayan nokta nerede? Yoksa kusur benim dimâğımda mı? Bu aşk patolojik bir hastalık mı? Alelâde bir hevesi ben zihnimde büyütüyor muyum?

Tahlil edemiyordu. Muhakkak olan şu ki Bedriye'nin onda yaptığı tesir her türlü târifin fevkindeydi. Bedriye'nin yanında başka bir adam oluyor, vücûdu güzelleşiyor, çevikleşiyor; rûhu, galeyan içinde, umulmadık fikirler ihtisaslar yaratıyordu. O kadar açılıyor, kudret kespediyordu ki, zaman zaman kendine hayran kalıyordu. Bu ben miyim, diyordu, bu sözleri ben mi söyledim, bu jestleri ben mi yaptım? Kendini dâima orta bir zekâya sâhip zannetmişti. Şimdi, herhangi bir bahis üzerinde konuşulsa sözü eline alıyor ve girişiyordu. Eski Yunanlılarda spor telâkkisi... diye başlayıp, güzel yontulmuş cümleler silsilesini en mükemmel bir hatip gibi ustalıklı istif ederek hünerli bir sona bağlıyordu. Zekâsının hâfızasında hârikayı andıran bir genişleme hâsıl olmuştu. Her şeyi biliyor, her şeyi anlıyordu.

Kızıltoprak çarşısında bir dükkâna girdi: Telefon edecekti. Evet, ona, Bedriye'ye bir telefon... Sedef sesini işitmek için. Kim olduğunu sezdirmeden Bedriye'nin sesini duyacak; arada bu kadarcık olsun bir bağlantı kuracaktı. Acaba, diyordu, dünyada benden başka bunu düşünen olmuş mudur? Sedef bir sesi işitmek için telefonu açan var mıdır?

Ve gene diyordu ki:

— Şâyet ölmezsem gün gelecek bu hallerimi ibretle düşüneceğim. Bir sıcak Eylül günü Kalamış'tan Bebek'e telefon ettiğimi, kanımın çekildiğini, dizlerimin büküldüğünü hatırlayacağım. Ne acâyip, ne aykırı şeyler yaşıyorum!

— Bebek... 43 ilâh...

Bir uğultu, bir çıngırak ve heyecanlı bir kadın sesi:

— Alo, burası Bebek 43... Telefonda Bedriye Şerif.

Necdet hafifçe "Alo!" dedi. Küçük bir tavakkuftan sonra Bedriye gene:

— Alo, burası Bebek... 43... ilâh...

Dedi, cevap alamadı. Dikkatle kulak verdi, sık sık nefes alındığını duydu.

Necdet ahîzeyi takmış ve sırtını duvara vererek gözlerini kapatmıştı.

OLAĞAN ŞEYLER

Kadıköy'de "Yediler" adıyla anılmaya başlayan arkadaşlar grubuna nazar değmişti. Bunlar, bütün bir bahar ve bütün bir yaz coşkun neşeleriyle ortalığı velveleye verdikten sonra parti parti ayrıldılar. Yazık yazık, köyün tadı tuzu, köyün yaraşığı gitti! Nesrin, nişanlısı Mükerrem'le Feneryolu'ndan pek uzaklaşmıyordu. Bedriye ile eskisi gibi sık sık konuşmuyordu. Hattâ hiç konuşmuyordu denebilir. Necdet kendini Nesrin'e göstermemeye uğraşıyor; bir taraftan Bedriye'yi boş yere iskelede, gazinoda, piyasa yerlerinde arıyordu. Bedriye, Bebek'ten dönüşte evine kapanmış, yalnız Orhan'la konuşuyor, başka kimsenin yanına sokulmuyordu. Burhan'ı sorarsanız o, dâima, herkesten ayrıdır. Hâlâ sargıda taşıdığı kırık kolu onu hareketsizliğe mahkûm ettiği için dünyaya küskün.

Evet, ne diyordum? Kadıköy'ün "Yediler"ine nazar değdi. Şık kotralarla Kalamış koyunu, Ada açıklarını karış karış taradılar. Gazinolarda en seçme masalarda en düzenli tertipli cümbüşlerle âlemi kıskandırdılar. Tenis meydanlarında sesleri çınladı. Belvü'de orkestraya istedikleri tangoyu, diledikleri valsi emredip dansa kalkan onlardı. Süreyyâpaşa sinemasında karşılıklı iki loca tutup kimsenin anlayamadığı işâretlerle birbirlerine parola veren gene onlar. Yoğurtçu deresinde, sandal

içine kurulmuş çilingir sofralarında demlendiler. Şifa'da oturup, koyda Orhan'a gazeller, romanslar okuttular. Tatmadıkları zevk gezmedikleri yer kalmadı. Yeşilliklerle süslenmiş öküz arabası içinde mandolin çalarak Alemdağı'na gittiler. Ne Pavli kaldı, ne Polonez köyü; ne Bursa, ne Yalova. İşte öyle bir hayhuy ki Kadıköy gibi pişkin bir muhîte bile parmak ısırttı. Yapılan coşkunlukların dedikodusu, köyün havasında yükselen rüzgârın gütmesiyle ileri geri yüzen bir kuyruklu uçurtma gibiydi. "Yediler"in yedisi de tanınmış sîmâlardan olduğu için velvele o nispette şişti, kabardı. Necdet: Her gün imzâsı matbuatta yer tutan genç bir muharrir; herkesin sevdiği, temiz yürekli, güzel bir genç... Orhan: Artist, serseri, mâcerâlar kahramanı... Mükerrem: Zengin, îtibarlı bir aristokrat... Nesrin: Köyün en cici kızı; evlenmek isteyen gençlerin dikkatle kolladığı nâzik bir çiçek... Bedriye: O, başlı başına bir âlemdi. Onun kültürü, zenginliği, güzelliği, gurûru dillere destan olmuştu. Burhan'a gelince; onu beğenmeyen, saymayan ve ondan çekinmeyen kimse yoktu. Bütün köy ona hayran. Tahlîle girmeyen her şahsiyet gibi o da bastığı yerde merak ve ürkeklik salıyordu.

"Yediler"in yedincisi kunduracı Bahâ idi. Dost hatırı için ateşe atlayan bu çocuk, diğer altı arkadaşın mûzipliklerine kurbandı. Onu sarhoş edip gazinolarda zeybeğe kaldırırlar, onu hırpalar, altı okka ederlerdi. Birbirlerine karşı içten pazarlıklı, entrikalı alâkalar besleyegörsünler, aralarındaki sevdâ muammâsı kördüğüm oladursun; Bahâ bu patırdıya karışmamış, seyirci kalmıştı. Şimdi, aralarında her an kontaklar, infilâklar çıkaracak tehlikeli katışmalardan, Bahâ, onları kurtarıyor; bir nevi tecrit malzemesi gibi araya giriyordu. Onlar da Bahâ'ya karşı şımardıkça şımardılar. Gergin sinirlerin bütün hızı Bahâ'nın üzerine boşalıyordu. Bir gece mehtapta, Belvü'den sandalla dönerken

onu denize bile attılar.

Fakat "Yediler"e ne oldu? Aralarında zik zak dolaşan bir kara kedi mi geçti ki hepsi birbirine dargın? Allah Allah bu Necdet'e ne oluyor böyle? Kolundaki evrak çantasını sıkı sıkı vücûduna yapıştırarak sağa sola bakmadan vapurda bir köşeye siniyor. İskeleden köş köş rıhtım boyuna evine doğru yürüyor. Orhan sık sık Cevizlik'e, Bedriye'ye gidiyor. Yeleli kız, o kibirli hanım sultan, bu serseri ile uzun uzun ne konuşur acaba? Ya Burhan! Kolu kırılmış, avda kırılmış diyorlar, yalan! Necdet'le dövüşmüştür belki. Fakat bu da olacak iş değil. Çünkü Burhan'la Necdet kapışsalar, muhakkak ki Necdet'in kolu kırılırdı.

İşte Nesrin de âkibet Mükerrem'le nişanlandı. Teyzesi onu büyüttü, yetiştirdi, Necdet için. Eh zorla güzellik olmaz ya! Hem canım. Necdet gibi bir kokoz muharrire varıp da ne olacaktı? Mükerrem ona daha lâyık. Zâten hep böyle değil midir? Para parayı çeker. İkisi de zengin, kibar, şatafatlı...

Fakat çocuklar: Farkında mısınız? Bu Nesrin amma da kabak çiçeği gibi açıldı. Eskiden ne mahcup, çıtı pıtı, ne bebek şeydi o. Bedriye'si, Burhan'ı kızı çileden çıkardılar. Deli gibi spor yapıyor. Bisiklet yarışları, mânialı koşular, uzun atlamalar, neler.. Artık bir genç kız için bu kadarı da züppelik değil mi? Bu Mükerrem'in aklına şaşmalı. Biraz frenleri kısması lâzımken? Nesrin'in her hareketi şimdi ondan sorulur. Fakat o, her nedense, nişanlısının bütün taşkınlıklarına yardım ediyor, üstelik kızı kışkırtıyor bile. Nesrin, Fener'den Kınalıada'ya yüzeceğim, demiş. Mükerrem, peki, demiş. Yanlarına Bomonti müstecirinin oğlu meşhur yüzücü Koço'yu almışlar. Peşleri sıra bir motor yürümüş. Daha bitmedi: Nesrin, Vecîhi Bey'in kurduğu sivil tayyarecilik mektebine yazılmış. Zaten bir bu eksikti. Otomobil-

den sonra tayyare. Evet Nesrin otomobil de kullanıyor. Mükerrem'in, Lincoln otomobiline binip kıra çıkıyorlar. Orada Mükerrem nişanlısına şoförlük dersi veriyor. Yan yana oturuyorlar. Genç adam öğretiyor:

— Direksiyon faslını artık biliyorsun. Gelelim frene: İşte şu manivelâyı kendine doğru çekersen fren olur. Bu diğer manivelâ da debriyaj yani sürat değiştirmek içindir. Fakat bunu kullanacağın zaman sol ayağının altındaki pedalı harekete geçireceksin. Bizim araba Lincoln markalıdır; dört vitesi vardır ki biri tornistandır. Bir de serbest vaziyet, top yekûn beş hareketi var demektir. Gel gelelim sağ ayağa: Yol vermek istediğin vakit bas gaza. Fakat sağ ayakla icâbında fren de yapacaksın. Şimdi söylediklerimden ne anladın, tekrarla bakayım.

Nesrin dört beş tecrübeden sonra makineyi kullanmaya başladı. İlk defasında ona sürat fazla görünüyordu. Bütün dikkat ve hassâsiyeti sağ ayağında toplanmıştı. Fazla basmaktan korkuyordu. Ona öyle geliyordu ki şosenin iki tarafındaki ağaçlar hayal gibi vız vız kayıp geçiyor. Göz ucuyla saate bakıyordu: Sekiz kilometre. Bu korkusunu Mükerrem'e söylediği vakit, Mükerrem bol bol güldü, her aceminin başına gelir, dedi, her acemi uçuyorum zanneder. Alışırsın, yavrucuğum.

Nitekim alıştı. Köyden uzaklaşıp kırlara çıkınca Nesrin, volanı alıyor, dolu dizgin kapıp koyuveriyordu.

Yazık bu kıza, yâhu! Sevdâsı beynine vurdu. İçi içine sığmıyor. Günün birinde gık deyip denizlerde boğulacak. Yâhut kafasını bir ağaçta parçalayacak. Haydi Nimet teyzenin olandan bitenden haberi yok, bu Mükerrem hödüğüne ne diyelim? Niyeti evlenmek mi? Yoksa olimpiyat için şampiyon namzedi yetiştirmek mi?

Hayır, Mükerrem'in bir tek düşüncesi vardı: Nesrin'i avutmak, Nesrin'e Necdet'i unutturmak; ve arkadaşlık yolundan belirsizce sızarak kızın kalbinde yer tutmak. Mükerrem tatlı ve âhenkli bir izdivaç yapmak istiyordu.

***

Bahâ ile beraber modelleri karıştırdılar, kösele numûnelerine baktılar. Tezgâhın üzeri, çıfıt çarşısı gibi, âletler, ölçüler, derilerle örtülmüştü. Nihâyet Bahâ, Necdet'in ayağının bir kâğıtta ölçüsünü aldı, defterine bir şeyler yazdı. İşte o vakit Necdet, Bahâ'nın durgunluğunu, karmakarışık saç sakalını, kan çanağı gibi gözlerini sezdi: "Nen var, Allahaşkına, ne oldun?" dedi. Bahâ, cevap vermekten âciz, başını eğdi, yere çömeldi. Gözlerinden iki sıra yaş indi. Her zaman Necdet'e ayağa kalkan, selâm veren kalfa ile iki çırak da kısa iskemleleri üzerinde, rahleleri önünde, bir yere bakmadan ağır ağır çalışıyorlardı.

— Bahâcığım, ne oldu, ne var?

Cevap yok. Nihâyet Bahâ, kendini pek zorlayarak, tıkanır gibi, güçlükle "Yok bir şey kardeşim" dedi. O zaman Necdet, Bahâ'da herhangi bir âile derdi, yâhut para sıkıntısı olduğuna hükmederek fazla deşmek istemedi. Şaşkın bir tavırla:

— Üzülme geçer, olağan şeyler...

Diye tesellî etti. Öyle ya... İnsan sıkılır, erir, çâresiz kalır. Fakat eninde sonunda o dert neyse kendi kendine savulur. Her derdin dermânı gelir, yalnız ölüme çâre yok.

Dükkândan ayrıldı. Yokuş aşağı Mühürdar Caddesi'ne indi. Kilise meydanında Orhan'a rastladı.

Bu hikâyemizde patavatsızlık rolü Orhan'ındır.

Baştan sona kadar bütün gafları o yaptı, çamlar devirdi, ortalığı karmakarışık etti. İşte gene bakın, plonjon yapan bir futbol kalecisi gibi, tâ uzaktan, dikleme, Necdet'in üzerine yıkıldı:

— İçim yanıyor Necdet, dedi, ah ölüyorum dayanamayacağım, Necdet! Sen de mi cenazeye gidiyorsun?

Necdet, âni ölüm tehlikesi gören bir insan gibi, birdenbire katılaşıp gerildi. Çene kemiklerini sıkarak, tıkanık bir sesle:

— Ne cenazesi? Kim? Kimin? dedi.

Orhan'da ne bir ses kaldı, ne bir hareket. Demek Necdet'in henüz haberi yok. Eyvah!.. Şimdi ne yapmalı? Ağızdan çıkan sözleri nasıl geri almalı? Kısık dudaklar, iki cam bilya gibi duran gözlerle Necdet'in karşısında dikildi. Fakat Necdet, artık bütün bağları koparmış, yuvadan boşanmıştı. Orhan'ın üstüne atıldı, parçalar gibi bir iki sarstı.

— Söyle, diyordu, söyle kim öldü? Orhan söyle!

Sonra yalvarır gibi, kırık, aynı zamanda korkunç ve karanlık bir şive ile ilâve etti:

— Elimden bir kazâ çıkacak, söyle.

O vakit Orhan irkildi. Gözleri taze bir pırıltı ile canlanarak Necdet'in bileklerini tuttu. Dedi ki:

— Evvelâ yakamı bırak. Bana ne diye saldırıyorsun? Ben seni biliyor, sandım. Sokak ortasında rezâlet mi çıkaracaksın? Gel, Karabet'in dükkânına girelim. Kendini tut. Ben... Şey... Necdet, kendine gel. Ah söyleyemeyeceğim! Sen... İşte dün...

***

O gün Nîmet teyzeyle Nesrin Koşuyolu'na Mükerrem'in köşküne gitmişler. Oğlan evde yokmuş. Büyük-

ler, divanhânede çay içerken Nesrin sıvışmış. Mükerrem'in odasına çıkmış, orada nişanlısının meşin ceketinden garajın anahtarını aşırmış. Büyük hanımefendi ile Nîmet teyze garajdan otomobilin çıkarıldığını, motorun işlediğini duymuşlar, umursamamışlar. Çocuklar bahçede buluştu, gezmeye çıkıyor sanmışlar. Kimse hatırına getirmemiş ki Nesrin tek başına yollara düşüyor. Nesrin, orta bir süratle İbrahimağa'ya inmiş. Haydarpaşa Çayırını geçmiş. Ayrılıkçeşmesi yanından mezarlık arasından Acıbâdem yoluna çıkmış. Kurbağalı'ya sapmış. Kızıltoprak'tan Bağdat Caddesi'ne sürmüş. Yolda her görenin gözüne çarpıyormuş. Sekiz silindirli bir lüks otomobili kullanan genç, güzel bir kız... Başı açık; siyah saçları, rüzgârda direkten kurtulmak için çırpınan bir bayrak gibi, yüzünden geriye sıyrılmış. Kendisi, sırtını arkalığa vermiş, elleri volana kayıtsızca kumanda ederek öyle süzülüp gidiyormuş. Bağdat Caddesi'nde makineye en fazla süratini vermiş. Gören bir arabacı, şimşek gibi çaktı geçti, diyordu. Sonra...

Ehl-i vukûfun ifâdesi: Direksiyon bozulmuş. Mihveri kırılan volan boşalarak fır fır dönmüş. Nesrin derhal fren yapmış. Fakat araba yoldan inhiraf etmiş bulunuyormuş, hızla hendeğe kapaklanmış, bir takla atmış ve yan yuvarlanmış. Ön kısım tamamiyle harap olmuş. Nesrin'in başı ezilmiş, derhal ölmüş.

Bugün defnedilecek. Ayılmak bayılmak para etmez. Son hizmeti yapmak için onu hürmet ve mâtemle götürüp mezarına yatırmalı. Bu acı yutulmaz, Nesrin de unutulmaz. Fakat ne çâre? Gitti, gitti. Ne için, neden, nasıl deyişin ve dövünüşün artık onun gölgesini bile geri getiremez.

Selimiye kışlasından asker geldi, onu kaldırdılar. Gümüş işlemeli beyaz ipek örtülü sonbahar güneşinde ışıldayan tabut, eller üzerinde, dalgalara konmuş, bir

martı gibi idi. Peşi sıra, yeisle çıldıran bütün bir muhit sürükleniyordu. Köyün en cici kızı, yirmi iki yaşında bir taze çocuk, yok yere ziyan olmuştu.

Mezarın başında Nesrin'in babası, müsteşar Sâdi Bey, ağabeyisi Cezmi durdular. İkisi de tutumlarını bozmadı. Yalnız Cezmi, Necdet'i görünce başını çevirdi, ona selâm vermek istemedi. Cezmi'nin biraz gerisinde Burhan vardı. Sol kolu hâlâ askıda... Sağ elinde fötr şapkasını tutuyordu. Kaşları çatık, başı eğili, alnına bir tutam saç dökülmüştü. Mükerrem bağıra bağıra ağlıyordu. Necdet'le Orhan onu sağdan soldan kucaklamış, zaptediyorlar. Orhan düşünüyordu:

— Demek ölüm efsâne değilmiş. Sâhiden insan ölüyor, yok oluyormuş...

Necdet düşünüyordu:

— O yaşamalı, bahtiyar olmalı idi. Ölmek bana, ben gibi yetime, ben gibi hayat acemisine yaraşırdı. Onun kaderini bilmedim. Lâyık değildim; fakat başıma bir devlet kuşu konmuştu.

Nesrin'le beraber geçen çocukluğunu hatırladı. Nîmet teyze, Feneryolu'ndan tâ Cevizlik'e araba gönderir. Necdet'i sabahtan getirtirdi. İki çocuk bahçede oynarlar, saat on birde bir kahvaltı yaparlardı. Nîmet teyze onlara sütlü kakao, gevrek verirdi. Yemekten sonra karşılıklı iki küçük karyolada öğle uykusuna yatarlardı. Müşterek hevesleri, hırsları vardı: Bilyalar, kart kolleksiyonları. Nesrin ona uyar, oğlan oyunlarına katılır, kendisi de Nesrin'le birlikte bir kız gibi oyalanırdı.

Sonra büyüdüler. Roman merâkı başladı. Bu işte Necdet ön ayak oldu. Cilt cilt, forma forma topladı yetiştirdi. Nesrin'in o zamandan kalma mektupları vardı, meselâ şöyle bir tezkere:

"Hani Fantoma? Meraktan ölüyorum." Necdet ce-

vap verirdi: "Al sana Fantoma. Üç Silâhşör'ü okudunsa geri gönder. Bir arkadaşım var, Mümtaz. Onda Monte Kristo'nun Oğlu var. Alırsam sana gönderirim."

Birlikte yüzme öğrendiler, dans tâlim ettiler. İngilizce dersi aldılar. Havuzda kâğıt kayık yüzdürmekten başlayıp çocukluk zevklerinin hepsini el ele tattıktan sonra genç oldular. Tâlih onları temelli birleştirecek yerde ayırdı, Necdet'in alnında bir kara yazı belirtti.

Mükerrem o kadar dövünme, sinirime dokunuyorsun? Sen ne kaybettin, nişanlını mı? Dur hele, sen bu halkayı takalı dün bir bugün iki... Fakat ben... Benim ne kaybettiğimi acaba anlayan var mı? Bir sevgili değil, bir nişanlı değil, bir kardeş değil, hepsinden üstün...

Necdet kalabalıktan ayrılırken bir kenarda Bahâ'yı gördü. Göz göze geldiler. Birkaç saat evvel, Bahâ Nesrin için ağlarken, Necdet bilmeyerek teselli etmiş, "Olağan şeyler!" demişti. Belki de farkında olmadan bir hikmet savurmuştu. Belki de hakîkî hayat felsefesi buydu: Hiçbir şeye şaşmamak, temkini kat'iyen bozmamak, en acı felâkete de "olağan şeyler" demek...

Mezarlık kenarında ak sakallı bir ihtiyar adam oturmuş, beyaz çigilerle süslü toprak testisinde ayran satıyordu. Testinin ağzı, kulpu; morlu, beyazlı taze çiçeklerle bezenmişti. Necdet bir ayran istedi. İhtiyar, bardağı tekrar tekrar yıkayıp çalkaladıktan sonra doldurdu. Sunarken, nurlu gözlerini karşısındaki perîşan gence dikti. Allahtan sabr-ı cemîl ihsânını niyaz etti.

Şu zavallı Nesrin'in güzelliğinden bahsetmek isterim. O Bedriye'nin parlak füsûnu yanında tam kıymetini gösteremiyordu. Herkes bir bakışta Bedriye'ye kapılıyordu. Nesrin henüz toydu, üzerinden hamlık kalkmamıştı. Kısmen çocuktu, diyebiliriz. Cinsî câzibe neşretmezdi. Halbuki dikkat edilse; ne ince, ne ruhlu bir

güzelliği vardı. Boy uzun, bel ince, omuzlar geniş, göğüs mükemmel; endâmı böyleydi. Çarpıcı değil, ağır a-ğır sarıcı bir tipti. Mat bir cilt üzerinde temiz bir bitişle belirip şakaklara doğru uzanan siyah kaşlar altında parlak, mâsum, kara gözleri vardı. Hele kirpikleri bütün Kadıköy'de meşhurdu. Bu kirpiklerin hâtırası Nesrin'in vefâtından sonra bile mesele çıkardı; şöyle: Kızın sevgisi ağır ağır Mükerrem'in içine sinmiş, mantıkî bir izdivaç yapıyorum zanneden Mükerrem, gönlünün ne dereceye kadar elden gittiğini ancak Nesrin'in ölümünden sonra sezmiş deliye dönmüştü. O kış 1931'den 32'ye geçen kış Münir Nûrettin, Süreyyâpaşa Sineması'nda bir konser verince dertli Mükerrem avunmak için konsere gitti. Halbuki Münir, aksi tesâdüf işte, bir şarkı söyledi ki içinde şöyle bir yer geçiyordu:

Gümrah siyah kirpiklerin kaldır gözün göreyim.

O zamâna kadar yutkunan, zaafı ile pençeleşen Mükerrem, birdenbire fenâlaştı. Tabiatı zâten demevî. Bütün kan tepesine hücûm etti. Yakasını kravatını paraladı. Boğulacaktı. Derhal dışarı taşıdılar.

Konserde o gece çok gençler vardı. Mükerrem'in ne yüzden bayıldığı anlaşılınca küllenen mâtemler deşildi. Nesrin'in arkadaşları onu tekrardan yâd ettiler. Hâlâ bugün bile, köyde, bu anlattığımız hâdiselere şâhit olanlar vardır ki o şarkıya "Nesrin'in türküsü" derler. "Gümrah siyah kirpiklerin kaldır..." diye okudukça genç kızı hatırlar, mahzûn olurlar.

FİLİBELİ BURHAN

Kapıyı başı tülbentli, beli kuşaklı bir kadın açtı... Kuru ve tutuk bir sesle:

— Safâ geldiniz! dedi.

Çatık kaşları altından mutaassıp bir bakışla Bedriye'yi tartakladı. Bedriye ve Orhan aşırı derecede temiz bir taşlıktan geçtiler, merdiveni çıktılar.

Burası Burhan'ın eviydi. Civarda "Filibelilerin konağı" diye tanınmıştı. Burhan'ın âilesi vaktiyle Filibe'den gelip Kadıköy'ünün Mısırlıoğlu semtine yerleşmiş, fakat muhîti yadırgamış, muhîte alışamamış. Çekingen ve kapalı yaşıyorlar. Hanımları hâlâ çarşafla gezer, komşu ahbap filân edinmez. Ne sinemaya ne gazinoya gelirler. İnik pancurlar arkasında titiz bir manastır hayâtı yaşarlar. Erkek olarak başlarında yalnız Burhan vardır. Hanımlar kaç tanedir, hangisi genç, hangisi ihtiyar, bilinemez ki... Ayda yılda bir kapıya otomobil gelir, birkaç çarşaflı kadın biner. Yalnız şurası muhakkak ki çok muntazam, çok temiz bir ev. Eşyâları eski zaman malı olmakla beraber kıymetli ve güzel şeyler. Mutfak işlerine pek merakları varmış. Aşçıları dâima kadındır. Ve bu kadın aşçı, aldığı yüksek aylığın hatırı için bütün hürriyetinden vazgeçmeğe mecburdur. Sokağa çıkamaz, kimseyle konuşamaz,

açık pencereden bakmak yasak edilmiştir. Hanımlardan biri yâhut öteki her gün mutfağa iner, tül gibi yufkalar açar, İstanbullu yâhut Anadolulu aşçıların katiyen bilemeyeceği bir takım Rumeli yemekleri pişirir. Mevsimine göre şuruplar, reçeller, turşular, tarhanalar, cevizli sucuklar hazırlanır.

Bu âile hakkında Kadıköy'de mâlûmat bundan ibârettir.

Bedriye heyecan içinde etrâfına bakındı. Her taraf serin bir loşluk içinde temizlikten parlıyordu. Görünürde kimseler yok. Fakat kapı arkalarında, terlikli ayakların korkarak döşemeye bastığı duyuluyor gibi. Ve Bedriye anî bir kadın hassâsiyetiyle anladı ki geçit, kasten boş bırakılmıştı.... Horozdan kaçan bu hanımlar, kendisiyle yüz yüze gelmemek için kıyıya bucağa sinmişlerdi.

Sofalar, merdivenler, koridorlar aşıldı. Tülbentli kadın, bir divanhâne müntehâsındaki kapalı kapıyı göstererek:

— Burası, dedi, vurunuz.

Bu esnâda kapı açıldı. Eşikte Burhan belirdi. Misâfirler, haberli geldikleri halde Burhan onlarla yüz yüze durunca tuhaflaştı. Kendine hâkim oldu; fakat alnı kızarmıştı. Bu, onun îtiyâdı idi. Pek nâdiren heyecan duyar ve o zaman da işte böyle alnı fes rengi olarak, kendini belli ederdi.

Bir konak içinde bir apartman, bir dünya içinde tamamiyle zıt diğer bir küçük dünya...

O meşhur kütüphânede deri koltuklara yerleştiler. Yere oturtulmuş antika bir bakır küp, krizantem doluydu. Bedriye, ilk sıkıntılı sükûtu bozmak için:

— Ne güzel çiçekler! dedi.

— Beğendiniz mi? Bizim bahçenin, size toplatayım.

İçeri kahve uzatan tülbentli kadına tembih etti:

— Bir demet krizantem kes. Sarı renklilerden. Sapları uzun olsun, gevşek bağla.

Kahveler, gümüş tepsi üzerinde, gümüş zarflar içinde verilmişti. Bedriye, bu evin itinâlı ve vakur alaturkalığına dikkat ediyordu. Az zaman sonra uzatılan nar şerbetleri de belli ki aynı titiz ve itibârına meraklı elden çıkmıştı. Yüksek ayaklı, altın yaldızlı bardaklar içinde buzlu şerbet buğulanmış mercan gibiydi. Bir müddet Nesrin'in ölümü etrâfında konuştular. Orhan, bu meselede Necdet'e bir vicdan yükü yakıştırır gibi birkaç söz tecrübe etti. Fakat Burhan bırakmadı:

— Yâni demek istiyorsunuz ki Necdet, Nesrin'i sevmediği halde, sırf onu incitmemek için onunla evlenmeliydi. Bunu mu demek istiyorsunuz?

Ve Orhan'ın tasdik yollu sükûtu üzerine sesini arttırarak:

— Yoook... Hayır. Nesrin gibi bir kıza sadaka verilmez.

Bedriye'nin mendille yüzünü kapattığını görünce mevzûu değiştirdiler. Mevsimden konuştular. Tabiatın gizleyerek safran ve kına renklerine büründüğü, denizin tatlı bir poyraz altında bürümcüklendiği bugünlerde Kadıköy'ün profesyonel ve amatör balıkçıları tam tertip faâliyete geçmişlerdi. Amatörlerin gerginliği hepsinden baskındı. Bunların içinde kendinden geçer derecede balık avına düşkünleri vardı ki varlarını yoklarını bu uğurda sarf ediyorlardı. O olta takımları, ağlar, husûsî kayıklar, yardakçı adamlar, balıkçı kiseleri az masrafla mı meydana gelir? Bu meraklılar keselerini silkelemekle kalmıyor. Rahatı huzûru da birlikte gönderiyorlar. Kendilerine âdeta uyku haramdır. Mü-

sâit deniz ve rüzgâr görünce, kanlarına tılsımlı bir iksir şırınga edilmiş gibi yerlerinden davranıyorlar. Geceleri, Şifa'dan, Moda'dan, Kalamış'tan, Haydarpaşa kıyılarından sandallar yola çıkıyor; kimi Salacak, Kızkulesi açıklarına, kimi Fenerbahçe ve Adalar sularına çekip demir atıyor. Bâzıları Tuzla'ya kadar gidiyor, çadır kuruyor, mahrûmiyetli; fakat lezzetli bir kamp hayâtı içinde orada haftalarca yaşıyor. Bunu da yeni duyduk. Meğer Tuzla Gölü balıkçılığa müsâitmiş.

Burhan gülümsüyordu:

— Evet, öyledir, bilirim. Fakat gölde avlanmak makbul değil.

Ve bu balık bahsi yine her zamanki gibi sonsuz bir yola dökülecekte benzedi. Halbuki ziyâretten maksat, Bedriye ile Burhan'ı bir müddet yalnız bırakmaktı. Filvâkî Bedriye, Orhan'a böyle bir tembihte bulunmamıştı. Fakat ârife târif ne hâcet? Orhan içinden diyordu ki:

— Haydi bakalım, ne olacaksa bugün olacak. Fırsat bu fırsat. Açılıp saçılsınlar. Fakat ben nasıl tüysem?..

Balık bahsinin açtığı elverişli yoldan ilerleyerek ayağa kalktı.

— Müsâade eder misiniz, oltalarınızı bir göreyim?

Burhan, buyurun, dedi. Kendisi de kalkar gibi bir küçük hareket yaptı. Fakat Bedriye eğilmiş, çiçekleri kokluyordu, olta vizitesine iştirak için alâka göstermiyordu. Bunun üzerine Burhan da yerinde kaldı. Orhan, yandaki odaya geçti. Ara kapıyı sıkı sıkıya kapadı.

Bedriye derhal konuşmaya başladı. Bir mukaddeme yapmaya lüzum görmemişti. Onun böyle, dirseği dize dayalı ve iki elin parmakları birbirine geçmiş, öne doğru iki kat oturma vaziyetinde katî karârını tatbîke

başlayan bir insanın hali vardı. Ve belli idi ki sözleri önceden tekrar tekrar düşünülerek hazırlanmıştır. Diyordu ki:

— Sizi bir daha görmeyeceğim. Fener Plâjı'nda tanıştığımız günden beri sizin için büyük bir sempati duydum. Size yakın olmak istedim. Çok şımartılmış bir kadının ilk defa müstağni bir erkek karşısında kalması ne demektir. Bilir misiniz? Benimle konuştunuz, gezdiniz. Fakat iyi anlıyordum ki sizin için herkes gibi bir kişiyim. Ben de size karşı aynı usûlü tatbîke uğraştım, olmadı. Siz insanlara karşı müsbet veya menfî bir cephe almıyorsunuz; ne sevmek ne sevmemek... Bu sûretle insanlar sizin dimâğınızı ve gönlünüzü mâniasız yoramıyor. Zindeliğinizin kaynağı, mânâsız ârızalara rastlamadan çağlıyor. Çok kuvvetlisiniz. Dilerdim sizin gibi düşüneyim, sizin gibi yaşayayım. Fakat size lâkayt kalamadım. Sizi karşımda biricik bir kıymet, bir güzellik gibi gördüm.

Bu kurak muhitte, bu çoluk çocuk arasında siz, çölde bir ehram gibiydiniz. Görmezliğe, bilmezliğe gelmek, kendi kendime telkinle sizi inkâr etmek istedim. Fakat müstesnâlığınız gözüme giriyordu. Kısaca söyleyeyim: Sizin şahsiyetiniz benim seciyemden üstündür. Bunun böyle olması beni kendi kendime karşı düşürdü. Size bu itiraflarda bulunmakla nefsimi cezâlandırıyorum.

Bedriye taşkın bir heyecan içinde yerinden kalktı. Bu âna kadar her hareketi evvelden hazırlıklı idi. Fakat şimdi yedekteki sözler bitmiş yâhut unutulmuş gibi bir müddet şaşkın, perîşan bir halde ayakta durdu. Bundan sonra ne yaptıysa şuursuzca yaptı. Evvelâ Burhan'ın yanına oturdu, elini aldı, kendi yanağını bu el üzerine dayadı, sonra bu eli öptü:

— Yalıya taşınacağım; sizi bir daha görmeyeceğim, vedâya geldim.

Dedi. Gözleri buğulanmış, sesi mahzun bir çocuk sesi gibi tatlı ve dokunaklı olmuştu. Burhan'ın elini birkaç kere daha öpüp bıraktı. Kapıya doğru yürüdü. Tekrar döndü, unuttuğu çantası ile eldivenlerini aldı, kesik bir gülüşle:

— Görümcem der ki, terk-i yâr eyle yahut terk-i diyâr eyle gönül.

İşte bu sözler üzerine beklenmedik bir şey oldu. Burhan koltuğundan fırladı. Onun da yüzü tamamiyle değişmiş, çizgiler birbirine girmişti. Bedriye'yi şiddetle kucakladı. Kolu sargıdan kurtuldu. Burhan farkında olmadı. Genç kadını göğsüne bastırarak buhranlı bir kekeleme ile, gitme, gitme! diyordu.

KAZÂ MI, İNTİHAR MI?

— Yan kamaraya girelim.

— Girelim.

Orhan yeşil kadife döşemeler üzerine öyle küstah bir oturuş oturdu ki, yer var mı diye kapıyı aralayan yolcular ters yüzüne döndüler. İki arkadaş baş başa dertleşmek istiyordu. Ortada bütün köyü merâka düşüren bir muammâ vardı: Acaba kazâ mı, intihar mı, hangisi? Nesrin kasten mi kendine kıydı; yoksa bir kazâya mı kurban gitti? Kimse içinden çıkamıyor. Necdet, bitkin bir bakışla gözlerini Orhan'a kaldırdı. Bugün acılı bir tesâdüf onları Nesrin'in tâze mezarı başında buluşturmuştu. Orhan, dişlerinin arasında sallayarak taşıdığı bir budak yâsemini çelenklerin üstüne bırakmış, kendi de Necdet'in yanına çökmüştü. Epey zaman sükût içinde kaldılar. Duâ etmek bilmiyorlardı yâhut da içlerinden gelmiyordu. Onların duâsı bu derin ve dertli sükûttu işte. Sonra birlikte Haydarpaşa'ya iskeleye indiler.

Vapur, tren yolcularını almak için iskelede bekledi. Makine dâiresinden pat pat pata pat... Bir pompa gürültüsü geliyor, satıcıların nâraları bunu bastırıyordu.

— Kahve, çay, gazoz, kahveeeciiss!

— Nane şeker, limon şeker, meyvalı var, naneli!..

Necdet, sormadan duramayacak. Ne olursa olsun.

— Söyle Orhan, kazâ mı, intihar mı?

Orhan, ne bileyim ben? der gibi omuzlarını oynattı, dudaklarını büktü.

Fakat hiç zannetmem, intihar olsun, diyordu, neden bu genç yaşta ölümü özlemiş olsun? Senin meselen yüzünden mi? Adam sen de, hiç eğer öyle olsaydı Mükerrem'le nişanlanır mı idi?

Sende ümîdi kalmayınca hemen ilk uygun tâlibe peki, dedi. Gayet onurlu bir kızdı. Hangi onurlu genç aşk yüzünden intiharı şerefine yedirir?

Cevizlik'te oturan Fazîlet'i biliyorsun ya. Tam altı sene Fenerbahçeli Server'i sevdi. Sonra oğlan başkasını aldı. Kız ne yaptı? Hiç. Şüphesiz içinden kan gitti. Altı sene sevişip sonra yüzüstü kalmak, dile kolay. Fakat Fazîlet tutumunu, edâsını bozmadı. İçinden ne olduysa oldu, amma hârice karşı, sanki o değilmiş. Hele Behçet, Behçet! Deli gibi sevdiği karısı bir bahriyeliye kaçtı. Mihnetten oğlanın yirmi beşinde saçları ağardı. Yine gık demedi.

Eskiden böyle değilmiş. Sevenlerin bir de sırdaşı olurmuş. Ne imiş o ağlamalar, sızlamalar, mektuplar, kuru çiçekli, hâtıra defterleri! Bak, biz ki bu kadar arkadaşız, sorarım sana, hangimiz hangimize bir gönül meselesi açtık? Sen meselâ sır kumkumasısın, Burhan gayyâ kuyusudur. Bedriye mâlûm. Mükerrem'in de hiç açıldığını duydun mu? Bahâ bile, yezit piç, hece sektirmez.

Orhan sustu. Vapur Selîmiye hizâsından geçiyordu. Karlık bayırı, sonbahar yağmurlarıyla sulanarak yeşermişti. Hafif bir lodos, gemiyi belirsizce sallıyordu.

Orhan, sinirli sanatkâr ellerinin çırpıntılı hareketleriyle bir sigara yakarak yeniden başladı:

— Yalnız ne var, biliyor musun? Belki Nesrin tahteşşuur bir intihar yaptı. Şunu demek isterim: Seni kaybedince kızın içinde yaşamak istekleri söndü. Ezilmek, parçalanmak hırsı uyandı. Fakat onuru, izzeti nefsi bu düşkünlük alâmetlerini şuura sokmadı. Onlar da tahteşşuurda yer aldılar. Binâyı çökertmek için toprak altından kazdılar.

Nesrin ölmek istedi; fakat bunu şuurlu sûrette bilmiyordu. İzzet-i nefsi bırakmadı ki Nesrin bunu bilsin. Şimdi, şimdi sana şu sözleri söylerken hakîkati bulduğumu zannediyorum. Nesrin, haberi olmayarak intihar etti. Ah bunu ne kadar iyi anlıyorum.

Orhan, sözünü bitirdikten sonra fırladı, güverteye çıktı. Hem lodostan hem konuşulan sözlerden fenâlaşmıştı.

Kamarada bitkin, uyuşuk bir vücutla serilekalan Necdet, artık düşünemiyordu. Nesrin, birden gözünün önünden silindi. Kanında, rûhunda Bedriye uyandı. Necdet, gözleri kararark, köpükleri kesile kesile eriyen dalgalara bakıyordu. Burhan'ı öldürmek aklına geldi. Burhan'ı bir tabancayla vurmak... Necdet hayâlen bu cinâyeti yaptı, katil, oldu, katillik hislerini yaşadı. Bir sâniye ancak! Sonra kendine gelerek doğruldu. Yüzü bembeyaz kesilirken, eyvah! diyordu, ben çok düşmüşüm meğerse..

YÜZÜK

O gün hava, nisanı andıran bir kalleşlikle açtı, kapadı. Akşama kadar güneş, yağmur, lodos, poyraz, birbirine karıştı. Batı vakti, ortalık biraz düzelince, Necdet, Haydarpaşa rıhtımından bir sandala bindi. Kıyıdan kıyıdan Moda'ya kadar çekti. Gökyüzünde her boydan her tipten bulut vardı: Öfke ile kabarmış dağ gibi kara bulutlar, yumuşak muslin gibi uzanmış ıslak bakışlı gümüşî bulutlar, mor beyaz erguvânî renkliler... Yan yana dizilmiş üst üste bindirmiş, iç içe geçmiş bulutlar! Toz duman ortasında yalın kılıç akın eden atlı alayı. İstanbul tarafında bu bulut rekoru yırtılmış, altından parlak bir mavi gülümsüyordu. Poyraz şimdi bütün bu kalabalığı önüne katıp sürecek, göğü temizleyecek.

Marmara açıklarında bir yelkenli vardı. Ne taraftan geldiği anlaşılmayan bir ışık tam onun üstüne vurarak, gök ile denizin soluk lacivert zemîni üzerine bir altın sefine kondurmuştu. İnsan bunu bir levhada görse inanmaz.

Tabiatın hem şakaya hem ciddîye benzeyen bütün bu nümâyişleri arasında Necdet yalnızdı. Şu anda her şey beklenirdi: Yağmur, fırtına, parlak bir gurup, hepsi ihtimal çevresinde tetikte duruyor. Rüzgâr şöyle veya

böyle dönebilir. Fakat Necdet ihtiyatlı çıkmıştı. Üzerinde meşin balıkçı pantolonu ve su geçmez bir ceket vardı. Kıyılardan pek ayrılmadı. Mevsimin kışa yüz çevirdiği bu demlerde genç adam, bahardan beri geçen zamânı düşünüyordu. Bedriye ile nasıl tanıştığını, kalbinde ilk doğan sevginin yakıcı ve uyandırıcı heyecanlarını, Feneryolundaki tenis partisini hatırladı. O gün Bedriye'nin keten iskarpinlerini bağladığı için oyunu şaşırmış, şeşi beş görerek durmadan sayı vermişti. Nesrin, pencereden alay etmişti. Sonra tenezzühler, deniz âlemleri, Bursa, ne hâtıralar of!

O zaman olan biten şaka gibi idi. Dünyanın her tarafında her gün gençler arasında cereyan eden banal bir gönül meselesi... Nesrin, Necdet'i seviyor; Necdet, Bedriye'yi; Bedriye, Burhan'ı; Burhan hiç kimseyi... Olağan şeyler, banal şeyler, sonra bütün bir yaz, sevdâlılara mahsus bir azgınlıkla durmadan dinlenmeden, toplu olarak eğlendiler. Eğlence bahâne idi. Maksat "O"nunla buluşmak, beraber vakit geçirmekti. Bir hayli darılmalar, barışmalar, entrikalar da oldu. Sonra iş ciddiye döndü. Nesrin öldü. Bedriye, Burhan'la nişanlandı, kâğıtları askıda, on-on beş güne kadar nikâhları kıyılacak.

Bu haber, köyde arayıcı fişeği gibi dolaştı. Burhan evlensin! Kadın sevmeyen, kadın meclisine tahammül edemeyen Burhan!.. Hele Bedriye, dokuz sene dul bekleyen, en parlak teklifleri tepen, altın saçlarını kibirle silkeleyen, yapılan kurlara, gösterilen alâkalara cevap bile vermeden biraz dudak büken dişi arslan!..

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Ekseriyet diyordu ki: Tencere yuvarlandı... Unutulmuş bir ismi hatırlatanlar oldu. Meselâ: Cevat'ın yâhut Nedim'in âhı çıkacak, diye Bedriye'nin eski şanssız perestişkârlarının intikamını Burhan'dan bekliyorlardı. Burhan bu kibirli

kadına pes dedirirse yüreklere biraz su serpilecekti. Dinsizin hakkından îmansız gelir.

Dili tatlı, kalbi yumuşak olanların dedikodusu diğer türlü oldu: "Ne güzel, ne emsalsiz bir çift! İkisi de evlenmek için çok bekledi. Fakat işte denklerini buldular. Bunları yan yana görmek bir zevk olacaktır."

Necdet'e gelince o nişan haberine hiç şaşmadı. Zâten Bedriye'nin Burhan'ı şiddetle sevdiğini biliyordu. Burhan'ın da Bedriye'ye karşı -hiç değilse- bir cinsî temâyülü olduğunu anlamıştı. Bu adamın işi böyle büyütüp izdivâca kadar uzanacağı hiç umulmazdı. Amma işte anlaşılan zayıf bir zamânına rastlamış, gevşek bulunmuştu. En temkinli adamlar bile bâzan boş bulunurlar.

Koyulaşmaya başlayan kurşûnî suların üzerinde tek tük civa kırıntısı gibi ışıklar yüzüyordu. Necdet Moda'dan dönüşte Zaharof'un iskelesi hizâsında kürekleri bıraktı. Böyle bulutlu bir gökle çırpıntılı bir denizin insanı her an tepelemeye hazır duran tehlikeli güzellikleri arasında kendini ne kadar âciz ne kadar küçük buluyordu. İnsan tabiatın ve mukadderâtın seyrini değiştiremez. Hayatta tek kişinin gücü yetmeyeceği gelişler vardır. Necdet Nesrin'i, Bedriye Necdet'i sevmedi ise dünyada bunu tashih edecek hiç bir kuvvet yoktur. Arsız gönül altı ay yerlerde sürünmüş, karşılık sempati -nerede sempati, aşk, aşk!- beklemişti. Gelmeyecek ihsanlara yapışkan bir ısrarla avuç çukurlatan dilenci eller gibi bu kuduruk gönül de muhayyel izler, ümitler kollamıştı. Geçen günler normal yaşanmış değildi.

Onlar o kadar kuvvet ve hızla içten içten yaşanmıştı ki onların hâtırasında daha ziyâde bir ölüm çeşnisi vardı. Necdet bu büyük buhrânın şimdi hesâbını görmek istedi. Zavallı dimâğı gerçi sağlam bir muhâkeme verecek halde değildi. Kendi kendine sorduğu şeylere

aklı değil, yine gönlü cevap verdi: Diyordu ki:

— Ben bu işi niçin tâ başlangıcından dert edindim? Neden ilk andan beri ümitsiz bulundum? Burhan meydana çıkmazdan evvel daha girgin, daha açık davranamaz mı idim?

Hayır, ne mümkün? Bedbaht olacağım ilkinden içime doğdu. Kendimi sıkı tuttum. Sırdaş istemedim. Bu âdî bir oynaşma değil ki mâlûm programla hareket edeyim. Duyduğum, yaşadığım şey, kalbime doğrudan doğruya Allah'tan gelen bir ilhamdı. Onu mukaddes tuttum. Onu müptezel etmedim. Onu, lâyık olduğu gizli mâbette avam gözünden, avam sözünden saklı bulundurdum. Çok iyi, çok doğru oldu.

Sandalın başı açıklara dönmüştü. Necdet, bir iki hamle ile istikameti doğrulttuktan sonra yine kürekleri bıraktı. Başını kolları ile sararak kucağına düşürdü. Aşkı üç sarih devreye bölünebilirdi: Evvelâ isyan, sonra hicran, sonra tevekkül. Şimdi tevekkül devresini yaşıyordu. Bu artık son merhale olacaktı. Yeldeğirmeni'nde oturan baba dostu bir avukat Hikmet Bey vardı, derdi ki:

Yıldız hikâyesini bilir misiniz? Benden dinleyin. Kâinatta öyle yıldızlar var ki onların ışığı bilmem kaç yüz bin senede aramıza vâsıl oluyor. O yıldızla aramızdaki mesâfeyi düşünün. Bir de arzımızı düşünün, bir de bu arzın üstünde yaşayan şu cılız avukat Hikmet'i düşünün. Artık hesap edin, efendim; bu adamın teessürü, mâtemi veya saâdeti ne demektir. Nâmütenâhî büyük bir varlık içinde nâmütenâhî küçük bir mevcûdun duyguları. Gülmek lâzımdır. Allah, Allah!

— Sâhiden buna gülünür, Necdet, aşkında bahtiyar olmamış, bunun lâfı mı olur? Bu da mı mesele? Kendi kendine utanıyordu. Şahsî arzularına, inki-

sarlarına fazla yer vermiş, bütün bir mevsimi gönül davaları içinde bocalayarak geçirmişti. Kendini daha ziyâde cemiyetçi görmek, böyle çevreden dışarı, âşık Kerem gibi, yanıp tütmektense cemiyetin makinesini işletmeye yarar bir parça olmak istiyordu. İstiyordu, istiyordu... Niyetler, kararlar, hepsi yolunda, fakat hani tatbik eden?...

— Hadi hadi, dedi, şimdi eve. Çarşıdan kılıç balığı alırım. Üzüm, rakı, buz alırım. Kapıcı madam, pişirir. Balkonda denize karşı tek başıma demlenirim. İster çalışırım, ister dinlenirim. Para kazanıyorum, mesleğimde parlıyorum. Herkes el üstünde tutuyor. Gencim, sağlamım, biçimliyim. Dokuz nîmet bir araya geldikten sonra onuncusunu da çekişmek, ille her şeyi birden avuca toplamak olur mu? Haydi eve, yallah!

Tâze bir hevesle küreklere sarıldı. Genç ve kuvvetli adalelerinin âhenkli işleyişinde derin bir lezzet bularak çekti.

Rûhunu tatlı bir tevâzu ve tevekkül sel gibi basarak o hicran çoraklığını giderdi, yumuşattı.

Kayığı rıhtıma çektiği vakit deniz kenarında birkaç yakılmış mangal gördü. Mangallardaki korlara bakınca, anlaşılmaz bir fikir silsilesini sıralayarak Nesrin'i hatırladı. Zâten içi çürümüş, dağlanmış, yaralanmıştı. Anî ruh tahavvüllerinden biri Necdet'i yine bastırdı. Deminki sükûnet ve gönül rahatlığı tâze bir sulu boyanın ıslanması gibi, karıştı, silindi. Ölüm! Ya ben de Nesrin gibi ölürsem. Ben yok olmuşum ne zarar? Sevgim hiç bir iz bırakmadan benimle göçecek ona yanarım.

Apartmanın karanlık pencerelerine vahşî bir ürkeklikle baktı. Kendini biraz evvel bahtiyar bir adam sanmıştı. Halbuki bir öksüzdü. Şu pencerelerin arkası

boş. Necdet'i orada -değil orada, dünya yüzünde herhangi bir çatı altında- bekleyen kimse yoktu. Rûhunun en büyük dileğini de kader ondan esirgemişti. Ölüp gidecekti de ömrünün mahsûlü olan bu sevgiden yeryüzünde bir nişan bırakamayacaktı. Kanı, zehirlenmiş gibi gayri tabiî bir cevelânla, dönmeye başladı.

— Ne olur, artık Bedriye'ye söylerim, dedi, bir mektup yazarım yâhut bir şey bir şey yaparım. O, Burhan'ın oluyor. Yalnız bilsin ki onu dünyâda akılların alamayacağı kadar seven birisi vardır.

***

En aşağı iki bin lira kıymetinde bir yüzüktü bu. Mustatil yontulmuş iri bir yâkut, etrâfı pırlanta çevrili. Kuyumcu Tabelyan diyordu ki, bulunmaz bir okazyonmuş, İsviçre işi imiş. Madam Şunberg kumarda borçlandığı için acele satacakmış. Dünyânın en nazlı kadını bile bunu beğenmemezlik edemez.

Necdet, o perşembe günü bankadan, kaç senedir biriktirdiği paraları kaldırdı, Tabelyan'a bin dört yüz lira verdi. Elli lira kadar bir miktar arttığı için âdeta canı sıkıldı. Akşam olunca bir çocuk buldu, yüzüğü bir mektupla birlikte Bedriye'nin köşküne gönderdi. Kendisi bir akasya ağacını siper alarak çocuğun dönüşünü bekledi. Ok yaydan fırladığı anda kalbinde bir çarpıntı duymuş ve her şeyin artık ebediyyen kaybolduğunu hissikablelvukû ile anlamıştı. Mektup Necdet'in kendi el yazısıyla fakat imzâsız gidiyordu:

"Siz bu acıyı bilmem hiç tanıdınız mı? Sanıyorum ki dünyada bu kadar zor dayanılan bir şey yoktur. Sizi sevdim. Sizi sevdim demek gönlümü örseliyor; bu söz ne kadar hafif, ne kadar hiç. İnsan dilinde dolaşan en canlı en zengin kelimeleri bir araya getirip en mânâlı bir ifâde yaratmak gücü bende olsa bile yine sizin yüzü-

nüzden içimde doğan cenneti cehennemi târif edemem. Bunu anlatmak için kâinatın seyrindeki gizli âhenge benzer fevkalbeşer bir beste lâzımdır, belki. Aklımın alamadığı bu sevgi buhrânı içinde savrulurken bâzı hakîkatler keşfettiğimi zannediyorum. Birincisi: Her kim ki aşkını doğrudan doğruya sevdiğinin yüzüne karşı söyleyebildi, onun aşkı yalandır, yalandır... Sizin yüzünüze bakamadım ben. Sizinle göz göze gelmeye tahammül edemedim. Size kalbimi açamadım. Size -iştiyaktan ölmek derecesine gelmişken- el uzatamadım. Ben sizin karşınızda cezbeye tutuldum, felce uğradım, öldüm. Evet ben öldüm, öldüm hiç şüphesiz. Gayet iyi biliyorum ki, sizi ümitsiz bir aşkla sevmek yüzünden çektiğim acıyı savutmak için bütün bir ömür yetmeyecektir. Bir genç için, sevdâ yolunda rûhu çürüttükten sonra sönüp gitmek şanssız bir ölümmüş, diyorlar. Ne çâre benimki böyle oldu. Çok defalar sizin yakınınızda, bir otomobilde veya kotrada şakrak bir grup ortasında bulunurken göğsümün içinde bir küçük çocuk cesedi taşıdığımı duyardım. Bu benim gönlümde doğan ve dünya ışığına kavuşmadan ölen sevgimdi. Ben onun ölüsünü bile gizlemeye mahkûmdum. Büyük elemlerim nâmına size ricâ ediyorum, şu yüzüğü parmağınızda taşıyın."

Perşembe akşamı mektupla yüzük Bedriye'nin eline verildikten sonra Necdet geceyi ateş nöbetleri içinde geçirdi. Âkıbet dayanamamış, sırrını kaçırmıştı. Bu, ebedî ayrılık demekti. Sükût etseydi, yine eskisi gibi, bir arkadaş sıfatıyla Bedriye'ye gider gelir, sık sık görüşebilirdi. Fakat şimdi buna imkân kalmadı. Yeni nişanlıların muhîtinden uzak durmak gerek. Keşke o mukaddes tanıdığı sevgiyi ölünceye kadar saklı tutsaydı! Yazık ki gücü yetmedi.

Olabilir, daha derin, daha uzun sükût etmesini be-

ceren kahramanlar vardır, vardır belki. Kendisi onlar gibi olamadı. Kuvvetini çabuk tüketti. Nesrin bile, bütün toyluğuyla beraber, daha temkinli davranmış, irâdesini ustalıkla kullanmıştı.

Cuma sabahı erkenden kırlara çıktı. Mevsim, teşrînisânî olduğu halde hava dehşetli sıcaktı. Necdet vakti öldürmek için durmadan dolaştı. Yemek yiyemedi. Pek çok sigara içti. Öğlen sonlarında Kızıltoprak Caddesi'nden geçerken bir iki ay evvel Bedriye'ye telefon etmek için girdiği dükkânı gördü. O gün Bedriye'nin "alo!" diye iki hece söyleyen sesini işitmek için deli olmuştu.

Geri döndü. Fenerbahçe Kulübü'nün Kurtuluş'la maçı vardı; Necdet, gazetesi için o cumanın spor haberlerini yazacaktı. Bloknotunu çıkardı. Fakat maç o kadar tatsız, faullü bir şey oluyordu ki seyrine tahammül edemedi. Meslek hayâtında ilk defa olarak, adam sen de! dedi, netîceyi sorar bir şey yazarım. Sâhadan ayrıldı, kulübe gitti. O zamanlar, yâni 1931 senesi, eski kulüp binâsı yanmamıştı. Zemin katındaki içtimâ salonuna büyük bir çay masası kurulmuş, krizantemlerle donatılmıştı. Herkes derenin karşı yakasındaki sâhaya gittiği için ortalıkta kimseler yoktu. Necdet kestâneler altındaki sıralardan birine oturdu ve o vakit, sabahtan beri yürümekten ne kadar yorulduğunu anladı. Sırtını arkalığa verdi. Başını geri atarak gözlerini kapadı. Tekrar gözlerini açınca hasta adam elleri gibi mecalsiz sallanan kuru kestâne yapraklarını gördü. Derenin kıyısına çekilmiş mavi boyalı, üzeri yelken bezi örtülü bir sandal, bulanık sular üzerinde gök renkli bir yâkut gibi göz alıyordu. Derenin suları coşmuş, ağaçların çoğu çıplak kalmıştı. Kış giriyordu.

Akşamüstü Bedriye'nin köşküne giderken bahçe kapısında Câfer'i gördü. Câfer, yan çekilip yol verdi; Necdet'i eski, saray usûlü selâmladı. İçeride misâfir fi-

lân yokmuş, yalnız "Beyefendi!"

— Hangi Beyefendi, Câfer ağa?

— Şey... Efendimiz bizim küçük hanımın....

Burhan! Çok fenâ! Burhan da içerde demek. Geri dönse, başka bir zaman gelse... Boğazına tıkanan bir acılığı güçlükle yuttu. Burhan artık her zaman buradadır, dedi.

Zemin katında, piyano odası denilen bir küçük sarı salon vardı. Bedriye henüz piyanoya oturmuş, şampanya köpüğü gibi hafif ve civelek bir vals çalmaya başlamıştı. Burhan onun omuz başında ayakta duruyordu. Necdet hemen oturdu ve eliyle, devam ricâ ederim! gibi bir işâret yaptı. Onlar da hiç bozmadılar. Mûsikî faslı bittikten sonra suya sabuna dokunmayacak mevzûlar açtılar. Necdet, odaya girer girmez, Bedriye'nin yüzüğü taşımadığını görmüş, izzeti nefsinin, benliğinden de fazla yaralandığını sîneye çekmişti. Tabiî, lâkırdı yine spor, mevsim, arkadaş gibi şeyler etrâfında dönüyordu. Bedriye ile Burhan yakında nikâhlanacakları halde tebrik kabul etmiyorlardı. Burhan, bu gibi merâsimden nefret ediyordu. O kadar büyük sözlerden sonra bir izdivaç öksesine oturmak kolay bir şey değildi. Herkes ona gülse de haklı. Bu sebepten evlenmek sözlerini kısa kesiyordu. Bir iştir oldu, bâri lâfı olmasın.

Bedriye onun bu tutuk mizâcını açmak, onu biraz şenlendirmek için ne yapacağını şaşırmıştı. Nihâyet yerinden kalktı. Mermer üzerinden akan parıltılı bir su gibi endâmından geçen tuvaleti sürüyerek döndü, dolaptan küçük bir çekme çekti. İki delikanlı, onun ne yapacağını dikkatle beklerken Bedriye döndü. Elinde Necdet'in mektubu ile yüzük mahfazasını tutuyordu. Necdet, rengi uçarak, gözleri donuklaşarak baktı. Burhan'ın kaşları çatıldı, alnı kızardı; artık kendisine âit

olan bu kadının bir münâsebetsizlik yapacağını anladı. Burhan'ın mektuptan ve yüzükten haberi vardı. Hattâ Bedriye'ye:

— Sen bilirsin, istersen bu mücevheri kullan. Sana gayet güzel ve asil bir tarzda verilmiştir. Ve bu Necdet de altın gibi bir çocuktur, demişti. Ne de olsa böyle içli, böyle nâzik bir îtirâfa hürmet etmek lâzımdır. Burhan ki gönül meselelerini hiçe sayardı, o bile Necdet'in mektubunu okurken bir tuhaf olmuştu. Ayol bu Necdet daha çocuktu, çocuk. Bej süveteri, elinde çevirdiği lâcivert beresi ile onda bu akşam, tam bir öksüz çocuk sîmâsı var.

Bedriye büyük sarı abajurun altında durdu. Işık onun altın yelesi içinde tutuşarak, çıplak omuzlarını yalayarak, bir kaskat gibi vücûdundan aşağı dökülüyordu.

Her insanın hayâtında kendinin de tahlîl edemediği bâzı bayağı hareketleri olur da sonradan ne kadar düşünse aklı ermez. Der ki: "Ben bu kadar fenâ mıyım? Hayır! O halde filân işi nasıl yaptım? Terbiyem, vicdânım buna nasıl müsâade etti?" Ve içinden çıkamaz. Bu hareketler, hazırlıksız ve ânî olur. Nitekim Bedriye'ye de böyle oldu.

— Necdet bak, dedi, küstahın biri bana ne zırvalar yazmış. Bu yazıyı tanıyor musun?

Necdet, bir otomatik gibi elini uzattı. Kendi mektubunu gözden geçirdi, ses çıkarmadı. Bedriye, onun cevap vermediğini görünce alaycı bir gülüşle dudaklarını büzdü. Bu defa da muhafazayı açtı.

— Hele buna ne dersin? Zavallı masraflara da girmiş. Vallâhi şu yüzük su içinde üç yüz lira eder.

Şimdi Necdet de gülüyordu. Asıl Necdet gitmiş yerine başka bir şahıs gelmiş gibi, başına gelen felâket ve

hakareti üzerine almıyordu. Bu kadın yüzüğe kıymet takdîrini düşünüyor, ille değerini Necdet'ten öğrenmek istiyordu.

— Hanımefendi, dedi, bir erkek bundan ne anlar? Paha biçmek husûsunda sizin gözünüz daha idmanlı olmak gerek. Hem bu yüzüğün maddî kıymeti mevzûu bahsolur mu?

Münâkaşanın bu noktasında Burhan'ın sabrı tükendi, hiddetle odadan fırladı. Dünyâda kadın milleti kadar oyunbaz, gaddar, kahpe bir cins olamazdı zâten. Kadın denilen mahlûk "iblisin şâheseri" denmeye lâyıktı. İçerideki zavallı oğlana yapılan hakarete vicdânı isyan etti. Yalnız, Burhan anlayamazdı ki Bedriye de çok acı çekmiş, çok didinmiş, inkisarlar görmüş bir kadındır. Bedriye o kadar azaptan sonra, sevdiği Burhan'ı elde edince, rûhunun muvâzenesi sarsılmış, fazla bir taşkınlık içinde nişanlısına karşı övünmek istemişti. Maksat Necdet'i incitmek değil, bu buhranlı hâlinde Necdet'i düşünemezdi. Burhan'ın gözüne girmek; bak bak demek, senin seçtiğin kadın böyle bir kadındır. Etrâfında ciddî alâkalar uyandırabilir.

Bedriye neden sonra, o akşamki muâmelesini kendi kendine karşı aptallıkla îzah etti: "O anda yalnız kaba, âdî değil, aynı zamanda aptaldım." dedi.

***

Necdet muhafazayı Bedriye Hanım'a geri verdikten sonra beresine uzandı. Bedriye biraz yumuşak bir bakışla:

— Nereye? Yemeğe kalmaz mısın?

— Hayır, müsâadenizle hanımefendi.

— Öyle ise dışarda Nazar'a söyle, kocamla bana sofrayı buraya kursun.

— Kocanız mı? Ay!.. Bilmiyordum.. Olur a, pekâlâ, kocanız... Nazar'a gelince: Zile basınız. Ben galiba efendimizin dâire müdürü değilim.

Bedriye, sanki Necdet'e el vermek istemiyormuş gibi, kollarını arkasına gizledi. Öfke ile dudaklarını kemirdi. Hırsından kabarmış sert bir sesle:

— Selâmetle! dedi.

Necdet, çapkın bir hareketle beresini kıvırcık saçları üzerine geçirdi. Heyamola hacı kaptan, diye ıslıkla karışık bir şarkı tutturdu. Kendini elinden geldiği kadar müdâfaa ediyordu. Kapıdan çıkarken geri döndü, bir küçük reverans yaparak dedi ki:

— Allahaısmarladık, Bedriye teyze!

SEVMEK I

On gündür karı koca idiler. Bedriye, fâsılasız bir sarhoşluk içinde, arzın câzibesinden kurtularak boşlukta meçhul istikametlere doğru kayan bir insan gibi yaşıyordu. Ayağı topraktan kesilmiş, rûhu, bedeni, şimdiye kadar tanımadığı bir istiğrak âlemine ermişti. Burası bahtiyarlığın en yüksek uğrağı idi.

Burhan'a artık doya doya bakabiliyordu. Onu dâima pek güzel bulmuştu. Fakat bu güzelliğin hudûdu, daha doğrusu hudutsuzluğu asıl şimdi meydana çıktı. Burhan'ın başı, güzellik numûnesi diye gösterilen Yunan heykellerinin, modern sinema yıldızlarının başı ve yüz güzelliği bunun yanında hiç kalırdı. Parlak siyah saçların alın ve şakaklar etrâfında öyle bir bitişi vardı ki insana: "Yârabbi, bu nasıl, nasıl olur? Ben böyle şey görmedim ve göremem" dedirtiyordu. Bu alın, gözler, dudaklar ve çene için dünyada kimse en küçük kusur söyleyemezdi. Burhan bulunduğu muhîti derinden karıştıracak kadar, insanları kamçılayacak, isyan ettirecek kadar güzel bir adamdı. O, sanki şirinliğin ve câzibenin yaradanı imiş gibi, göründüğü yerde, bedeninden nâmütenâhî nur zerreleri, kıvılcımlar dağıtarak havayı değiştiriyor, etrâfa apansızın güzellik mayası sindiriyordu.

Bedriye onun meselâ omuzlarına bakarken, o, herhangi bir hareket yapar, kibrit çakarak piposunu yakar yâhut ağır ağır başını pencereye çevirir yâhut kolunu kaldırır, eliyle saçlarını düzeltir. Bu hareketlerin her biri o derece tesirlidir ki Bedriye'nin zihnine gömülür, ebediyyen unutulmayacaktır. Burhan, gömleğinin kollarını sıvar, yerden ağır bir saksı kaldırır...

Burhan bir binek atı muâyene eder, dişlerine bakar, mafsallarına bakar, elini hayvanın boynunda şaklatır, etrâfında dolaşır; Burhan, elleri cebinde, bahçede gezer, başını kaldırır, bulutlara bakar, rüzgârın esiş yolunu arar. Islık çalar, köpekleri etrâfına toplar. Bir insanın yevmî hayâtında normal geçen yüz bin hareket yapar. Bunlar ehemmiyetsiz şeyler, değil mi? Fakat hayır! Bedriye için her biri bir câzibe, bir heyecan, ürpermeler, titremeler arasında yaşanmış bir hâdisedir.

Burhan'ın dudağı Bedriye'nin neresine dokunsa orada yeni bir hayat kaynağı fışkırıyordu. Kadının vücûdu ve rûhu, son randımanını veren bir makine gibi işliyordu. Bu normal faâliyet uzun süremezdi. Makine sakatlanmaya mahkûmdu. Zavallı insanlar! Büyük saâdeti ararlar. Büyük saâdet onlara geldiği vakit kuvvetleri yetmez, kaldıramazlar. Bir insan kalbi büyük saâdete ancak muvakkat bir müddet için tahammül edebilir. Âdem'le Havvâ kendilerini cennetten kovdurdular. Onların beşer olmaları, yaratıldıkları vakit değil, cennetten kovuldukları vakit başladı. Ceddimizden mîras kalan bu mukadder bugüne kadar sürüp gidiyor. İnsan cenneti kısa zaman görmeye, sonra kaybetmeye, sonra da ebediyyen hasretini çekmeye mahkûmdur. Büyük saâdeti herkes bir kere kıyıdan bucaktan olsun görür, unutmaz. Bâzısı onu kucaklar, ateşi kucaklamak gibidir. Ne mutlu yanmadan silkip atana! Âdem'le Havvâ'nın kendilerini cennetten kovdurup yeryüzüne

inmeleri, ne derin hikmettir o. Cennette tahammül edilmez. Yaşamak âleminde büyük saâdet büyük felâket demektir. Onu taşımak zayıf yüreklerimizin harcı değil. Bize hazmedebileceğimiz gıdâlar, küçük çapta bahtiyarlıklar lâzım. Onun için büyük saâdete erdiğimiz gün onu teperiz. Onu sûiistimal eder, sulandırır, müptezelleştiririz. Tâ ki o büyük saâdet kendi gözümüzde bile çürüyünceye kadar. O zaman da sükût-ı hayale uğrarız. İçin için bu sükût-ı hayâli istemişizdir. Yaşayabilmek için böyle acı bir ameliyat lâzım.

Bedriye bir gün Burhan'a bakıyordu. Burhan, ekseri zamanlar yaptığı gibi, kollarını kaldırdı. Başının üzerinden gömleğini sıyırdı, yarı bele kadar çıplak kaldı. O böyle, kollar kalkık dururken, omuz altından bele kadar vücûdunun yanları ne güzel gerilip açılıyordu, enfes! Bedriye, onun boş bulunarak anlattığı bir hikâyeyi hatırladı:

Kendisine düşkünlük gösteren bir daktilo kızı, Burhan bir gün apansızın kucaklamış. Kıza dehşetli ispazmoz gelmiş, bayılmış.

Bayılsa da haklı. Bir kadın, Burhan'ın kollarında bayılmaz da ne olur? İşte bu adam şimdi onun kocası idi. Ânî bir kararla:

— Eyvah, dedi, kaçmalıyım. Ondan, İstanbul'dan, evet hattâ Türkiye'den kaçmalıyım.

Her şeyi yüzüstü bırakıp gidecekti. Kendisini en ümitsiz zamânında bastıran saâdet sağnağının süreksiz olacağını bildiği için vatanından kaçacak. Değil mi ki bu adam zaptedilmez, kayda gelmez bir şahsiyettir, değil mi ki bütün kadınların tamâmı onun üzerine nişan alacak, o halde, er geç yıkılmaya mahkûm olan bir binâyı insan kendi eliyle yıkmak daha az acı gelir. Hiç olmazsa ileride diyebilir ki: Ben istedim, ben yaptım,

onu kendim terk ettim.

Zor şey! Fakat aksi takdirde vaziyeti çok daha elemli olacaktı. O zaman mecbur olup diyecekti ki:

— O istedi, o yaptı, o beni terk etti. İyisi mi?...

Bedriye bu düşünceleri, duyguları tahlil etmek istedi: Ne tuhaf iş? Bir kadın böyle şiddetle sevsin, istediği erkeğe varsın, en çılgın saâdeti tatsın ve sonra kaçmak istesin. Neden? Bu "neden" e cevap bulamıyordu. Fakat anlıyordu ki işi tadında bırakmak gerek. Burhan'dan kaçmalıydı. Şâyet gevşek bulunur da yapışkan bir aşkla onun boynuna takılı kalmak isterse âkıbeti fecî olacaktı. Bunu iyice aklı kesti. Fakat ne de olsa henüz katî kararını verememişti. Bir gün daha, bir gün daha! diye yalvarıyor, kendini îkaz eden hissi kablelvukudan vâdenin uzatılmasını dileniyordu.

Bir gün Mükerrem'i görmeye gittiler. Oğlan evde yoktu. Dayı, onun yarım saate kadar geleceğini söyleyince Bedriye ile Burhan bahçede beklemeye karar verdiler. Hava güneşli hem de sıcaktı. Söz arasında kuvvet lâfı açıldı. Bedriye, ben kuvvetliyim, başka kadınlar gibi değilim dedi. Burhan'a pazularını yoklattı. Burhan hafif tertip alay etti. Velev ki... dedi, bir kadının kuvveti ne olabilir? Bedriye yalancıktan kızdı, Burhan'ı güreşe dâvet etti. Şartları konuştular. Bu, acâyip bir güreş olacaktı. Bedriye her şeyi yapabilecek, dişini tırnağını elini ayağını, elhâsıl her uzvunu istediği gibi kullanacak. Burhan, hiç elini kaldırmadan kendini müdâfaa edecek. Bakalım kim kimi yere yatıracak?

Bedriye, bir kadın için epey zorlu denebilecek bir kaç hücum yaptı. Burhan'ı ittirdi, ayaklarını yerden kesmeye çalıştı. Nihâyet göğüs göğüse geldiler. İkisinin de şiddetle kalbi çarptı. Burhan, ânî bir heyecan içinde, bir omuz hareketi yaptı; Bedriye sırtüstü yumuşak ot-

lar üzerine yuvarlandı. Bir müddet, gözleri kapalı, öyle yattı. Hiç kıpırdamadı. Gözlerini açtığı vakit iki adım ötede Burhan'ı gördü. Bulundukları yer bir küçük tepeydi. Burhan'ın şekli gökyüzünün parlak mavi zemîni üzerinde teressüm ediyordu. Burhan, hareketsiz duruyor, önünde otlara serili yatan kadına bakıyordu. Alnında, şakaklarında damarlar kabarmıştı. Tırnakları avuçlarının içine gömüldü. Kaplan karacayı paralamazdan evvel belki bir lâhza şöyle durur ve şikârına bakar. Fakat Burhan karacaya atılmadı. Bedriye onu böylece gördü; onun duruşundaki yırtıcı ifâdeye karışan olgun ve ergin hâkimiyeti anladı. İlk defa olarak erkeğin sembolünü karşısında buldu: Nâmütenâhî bir arzuyu, nâmütenâhî bir istiğna ve irâde ile bağlayan kuvvetli bir mahlûk. Bedriye, beynine kakılan bu kuvvetli tesirden kurtulmak için gözlerini kapadı. Duramadı, tekrar açtı. Ve gene semânın mavi minesi üzerinde beyaz spor kıyâfeti, parlak siyah saçları ile dikilen Burhan'ı gördü. Hafif bir sesle yalvardı:

— Burhan, çekil.

Burhan cevap vermedi.

Bedriye, biraz doğrulmak ister gibi kıpırdadı. Fakat manyetize olmuştu, vücûduna hâkim değildi. Sesi artık bir küçük nefes gibi hafif çıktı:

— Burhan çekil, öleceğim.

Ve yüzü birdenbire solup gözleri kapanarak kuru otlar arasında bayıldı.

Köşk tarafından Mükerrem'le dayı acele acele geliyorlardı.

***

Birkaç gün sonra Orhan bir yığın nota ile Bedriye'ye geldi. Şimdi âdet edinmişlerdi. Beraber çalışıyorlar-

dı, Orhan keman, Bedriye piyano; klasik parçalar tâlim ettiler. Orhan, daha ziyâde alaturka mûsikî bildiği için keman çalmasında bir fevkalâdelik yoktu. Fakat Bedriye için denebilirdi ki: İşte bir üstat! Şerif Bey'le evlendikten sonra başlamış, o gün bugün bütün gayretiyle devam etmişti. Cevizlik'te onların köşküne çalgılı köşk demişlerdi. Yolcular, bazen efkârlı, bazen hulyâcı ve tatlı bir mûsikînin köşkü inlettiğini duyarlardı. Çoğu kaldırımda durur, yolunu unutur, dikilir kalırdı.

Orhan, sırf duo yapılsın diye keman çalıyordu. Bedriye'yi eğlendirmek, oyalamak, için. On-on beş günde Bedriye o kadar zayıflamıştı ki yakınları telâş etmeye başladılar. Hafif bir ateş fâsıla vermeden vücûdunda yanıyordu. Sabah ateş, akşam ateş her gün, her gün... Maddî mânevî, fazla yorgunluk. Dimâğın ve âsâbın avuç dolusu israf edilmesi.

Orhan, sarı döşemeli piyano odasına girip de onu biraz daha süzgün, kehribar gözleri daha irileşmiş görünce:

— Aaa hanım sultan, bu oldu mu ya? Sizi yine yorgun görüyorum.

Bedriye bir el aynasına baktı.

— Sâhi, dedi.

Yorgun haliyle, bir koltuktaki yastıkların üzerine serpildi. Titrek parmakları, perîşan bir ifâde ile gevşeyen dudaklarını çekip çevirmek, normal bir çizgi içine toplamak ister gibi, ağzı üzerinde gezindi.

— Çok zayıfladım, çok bozuldum, değil mi Orhan? dedi.

— Çok zayıfladınız, yazık ki bu söz doğru. Fakat hiç de bozulmadınız. Biliyor musunuz, Bedriye, sizin gibi kadınlar güzellikleriyle yaşar. Sizin için gençlik,

ihtiyarlık, zayıflık, şişmanlık meselesi yoktur. Her dâim ebedî câzibenizle hüküm sürersiniz. İşte şu mecalsiz ve düşkün hâlinizde bile ayrı bir güzellik var. Dertli Meryem'e benzediniz.

Bedriye sönük bir tebessüm göstermeye davranarak:

— Yok canım, dedi. Orhan, şakayı bırak. Fenâ halde kaknem oldum ben. Yüzümde renk, gözümde fer kalmadı. Bu hâlimle arkadaşınız beni beğenmezse haklıdır. Onu fazla sevdiğim için böyle oldum. Onu daha iyi sevebilmek için daha az sevmeliyim. Ne acıklı mesele, değil mi Orhan, bir kadın ki çok sevdiği için az sevmeye uğraşıyor!

Orhan şu kadındaki dehşetli değişikliğe baktı. Onun altı ay evvelki hâlini göz önüne getirdi. O zamanlar Bedriye, bir altın oktu: Parlak, keskin, alımlı ve dik. Şimdi ise, gölge ve serinlik ile tâzelenmeye vakit bulmadan hep güneşe bakan nâzik bir çiçek manzarası gösteriyordu. Fakat onu böyle kendi hâline bırakmaya gelmez. Kadın, bütün hızı ile baştan kara gidiyordu. Onun kendine gelmesi, seyrini değiştirmesi, hiç olmazsa hafifletmesi için Orhan bütün kuvvetiyle çalışacaktı.

— Haydi çalalım, dedi.

Kemanını akort etti. Bedriye, piyano başına geçerek, o bezgin hâliyle bir iki el tuşlarda dolaştı. Bethoven'in kıvrak akışlı, bol nağmeli bahar sonatını çalacaklardı. Kadın birdenbire canlandı. Pembeleşen yüzü gülümseme nurlarına boğuldu. Dedi ki:

— Evet, evet, evet (Bu evetlerin ölçülü âhengine başını sallayarak refâkat etti) evet Orhancığım, öyle olacak. Kendime bakacağım. Sabah akşam yarımşar litre pastörize edilmiş süt. Her gün folluktan tâze yumurta. Öğlenleri uzun bir siyest. Kendime kışlık tuva-

letler de ısmarladım. Her biri bir mücevher değer. Burhan'ı düşünmüyorum. Onu az düşüneceğim. Onunla az meşgul olacağım. Çünkü onu görmek, sesini duymak, hattâ sesini, yüzünü, bir hareketini hatırlamak bile ömründen bir parça törpülüyor. Orhan, ömründe duymamışsındır. Bu hakîkati iyi belle: Burhan'ı çok sevdiğim için az seveceğim.

Ve kemanın refâkatini beklemeden coşkun bir hamle ile çalmaya başladı. Orhan, onun arkasında duruyordu. Kemanı çenesinin altına bir ipek mendille sıkıştırmıştı. Yay elinden sarkıyordu. Nedir deminki tâkatsızlık deminki hüzün? Ya bu şimdiki taşkın kuvvet, neşe atılganlık ne? Orhan, her lâhza renk değiştiren bu kadının hâlet-i rûhiyesini anlamaya uğraşırken Bedriye konserinde ağırlaştı, durdu, başını çevirmeden, Orhan! dedi.. Orhan, şaşkın bir zihinle, hele şimdi ne gelecek? diye beklerken, kadın piyanonun üzerine kapandı. Yavaş bir sesle:

— Orhan! diye tekrar etti, kimseye söyleme. Yalnız kendin bil. Ben kocamla bir müddet daha yaşarsam öleceğim. Ben buradan kaçmalıyım, Orhan.

Delikanlı onun başını ağır ağır kaldırdı, yüzüne baktı. Bedriye sel gibi ağlıyordu. Orhan, onu tekrar piyanonun üzerine koyverdi. Kendi de gitti, bir koltuğa çöktü. Şâhit olduğu sahne ona aşkın bütün kudretini anlatacak kadar tesirli idi. Hayretler içinde bunalmış kalarak bir şey düşünemedi. Çenesini bıçak açmazdı. Dirseği koltuğa, eli de çenesine dayalı, öyle dondu kaldı. Zihnine kim bilir hangi kanaldan akıp gelen bir beyit ağzından döküldü. Bu beyti mânâ kastederek okumadı; farkında bile olmadan sayıklar gibi söyledi:

"Gülerken ağlıyor, bu en güzel teranedir."

SEVMEK II

Mühürdar caddesinde kilise meydanına yakın bir mevkîde "Mardik'in meyhânesi" denilen bir kışlık gazino vardır, Orhan'la Necdet akşamları orada buluşuyorlardı. Kunduracı Bahâ, bâzı onlara katılıyordu. Mükerrem, böyle yerleri beğenmez, bir arkadaşla içmek istediği vakit muhakkak İstanbul'a geçerdi.

Mardik'in meyhânesi enteresan bir yerdi. Alelâde bir gazino odasından arka tarafa geçilince orada kış bahçesinden bozma bir küçük salon vardır. Orta yerde, saksılarla süslü havuzuyla biraz Şam evlerini hatırlatır.

Orhan, artık dert kumkuması olmuştu. Bedriye'yi bırakıp Necdet'e koşuyor, bu nevmit gençleri avutmaya uğraşıyordu. İki tarafta da şiddetli kriz vardı.

Garson Menyo, bir sepet kapağı içinde tâze lüfer gösterdi. Balıkların kulağını çekti, diriliklerine işâret etti. Ismarladılar.

Orhan diyordu ki:

— Dostum, dünya yıkıldı, sen altında mı kaldın? Nedir bu asık surat? Şu köyde kız mı yok Allah aşkına? Elini sallasan ellisi. Sen kendini bilmiyorsun. Aynaya baktığın yok galiba. Emin ol Necdet, hangisine uzan-

san hazır bulacaksın. Bedriye Hanım'dan vazgeç. Onun için nâfile yere nefes tüketen ilk genç sen değilsin.

Necdet, bırak canım! der gibi yorgun ve savruk bir el hareketi yaptı. Orhan, gaf yaptığının farkına vararak tâmire çalıştı:

— Senin ciddiyetini o maymun iştahlı züppelerin hevesine kıyas etmek istemem. Fakat ne de olsa çok gençsin, unutacaksın, her acı geçer.

Küçük bir sürâhiden kadehlere tâzeledîler. Rakıyı ikisi de sulu, süt gibi beyaz içiyordu. Necdet, yemek için yapraklarından tuttuğu bir kırmızı turpu ağzına götürmeyi unuttu biraz dalar gibi oldu. Sonra Orhan'ın son sözlerini tekrarlayarak:

— Her acı geçer, dedi, her acı geçer. Şüphesiz. Meselâ bir adamın ameliyatla gözleri çıkarılır. O adam nelere dayanmaz. Hem maddi hem mânevî ne ıztıraplar çekmez. Fakat gün gelir, ıztırap uyuşur. Ağrı sızı kalmaz. Amma gözler de gitmiştir.

Orhan teessürle protesto etti. Bu kadarı fazla idi artık. Karşılık görmeyen bir sevgi üzerinde bu kadar ısrar edilemezdi. Bedriye Hanım Necdet'e yüzük meselesinden çok ağır muâmele yapmıştı. Bedriye'yi unut, ismini ağzına alma. Şeklini hatırına getirme. Nitekim o seni hiç umursamıyor.

Necdet, yine bir el hareketiyle bu nasîhatleri süpürerek güldü:

— Orhan anlıyorum. Soğutma siyâseti yapıyorsun. Mâdemki bu işin içine bu kadar girdin. Sana söyleyebilirim. Benim hastalığımda artık bu küçük operasyonlar kâr etmez. İş bildiğin gibi değildir.

Beni beyhûde yere didikleme. Elinde bir ölçü, bir tartı yokken benim başıma gelenden ne anlayabilirsin

ki beni teselliye çalışıyorsun? Fakat Orhan sana arkadaşlığın için teşekkür ederim.

Necdet, bir yudum rakı daha aldı ve bu defa elindeki kırmızı turpu unutmadı, yedi. Orhan "soğutma siyâseti" tabîrini duyunca dalaveresinin keşfedildiğine sıkıldı. Yüzü kıpkırmızı oldu. Maamâfih yine sisteminde inat etti.

— Vallâhi değil, dostum. Bedriye bana kendisi söyledi. Yüzük meselesini anlattı. Doğrusu senden çirkin bir şekilde bahsetti. Mâdemki o sana karşı bu derece hissizdir. Sen de ondan soğu. Buna uğraştımsa hatâ mı ettim? Hem o kendisi söylüyor: Necdet beni sevmesin, gençliğine yazık, diyor.

Necdet tekrar güldü. Başını arkaya atarak, tavanı süsleyen kırmızı mavi ampul dizilerine ve bunların altına yayılan sigara dumanlarına gözlerini dikerek, sarhoşlara mahsus, mahmur ve muzaffer bir gülüşle güldü:

— "Beni sevmesin" mi diyor? Ona söyleyiniz, bu meseleye bir insanın kumanda kudreti olsaydı evvelâ benim olurdu.

Gülmeden, alaydan birdenbire hiddete geçti. Mahzun ve garip insanların zavallı hiddetine.

— Ona ne? Ona ne? diyordu. Gözleri dolu dolu olmuştu:

— O karışmasın, o karışmasın.

Parmaklarını birbirine geçirerek ellerini kavuşturdu. Ciddî ve çok yavaş bir sesle ilâve etti:

— Bir o var, bir de ben varım. Bir de ikimizden ayrı müstakil bir şahsiyet, bir kuvvet var: Sevmek. Sevmenin onunla ve benimle alâkası yoktur. Dedim ya ayrı bir varlık. Benim üstüme çöktü, nasîbimmiş. Buna kimse karışamaz. Bana bu kumanda yüksek bir ma-

kamdan geldi. Dünyada tabiat kanunları olduğu gibi aşk kanunları da vardır. Ve bunlar tabiat kanunlarından daha korkunçtur. Çünkü onları akılla tahlil edip mücâdele açıyoruz.

Orhan bir iki hafif itiraz daha serpiştirdi, adam sen de... Habbeyi kubbe.. Hele hele.. filân. Fakat Necdet'te tam inanan insanların kuvvetli telkin kudreti vardı. Bir müddet sonra Orhan sustu. Necdet ağır ağır, her sözü derin bir mahzenden zorla çeker gibi, nefes alma durakları yaparak anlattı.

"Sevmek" i anlattı. Orhan, başı avuçları içinde ağzının ucunda kendi kendine tütüp kül olan bir sigara sallandığı halde dinledi. Bir gün evvel Bedriye'nin piyano odasında olduğu gibi üzerine bir sessizlik çöktü. Zihninden, aşkın kudretini ilân eden bin türlü şarkılar, şiirler, piyesler geçiyordu. Şimdi bunları daha iyi anlıyordu. Nihâyet bir an oldu ki Orhan, Necdet'in o engin inkisârını, ferâgatini, elemini bir sünger gibi içine çekmiş bulundu, her kadehte bir şiir mırıldanmaya başladı. Geç vakit, lâmbaların bir kısmı söndürülmüş, müşteriler çoktan çekilmişti, gitmeye davrandılar. Necdet, Orhan'ı kolundan tutarak durdurdu:

— Benim yalnız bir günâhım var. Bu meseleyi mukaddes bir sır gibi ölünceye kadar saklamalıydım. Fakat dayanamadım, îlân ettim. İşte böyle kepâze oldum. Hakaret gördüm. Susmak çok zordu. Fakat ne olursa olsun tahammül etmek gerekti. Şimdi kendi âcizliğimden iğreniyorum da akşamları meyhânelerde sürtüyorum.

Genç ve pürüzsüz yüzüne dokunaklı bir mânâ veren bir ciddiyetle kaşlarını çattı:

— Kendimden memnun değilim... dedi.

MİHRİBANLAR, FÂRUKLAR, NEBÎLER

Patırtı evvelâ köpeklerden başladı. Bedriye'nin üç köpeği olduğunu başlangıçta yazmıştım. Hatırlatmak için isimlerini tekrar ediyorum: Rumba, Cimba, Pikolo. Rumba, âdeta dana büyüklüğünde, korkunç, kanlı gözlü, tehlikeli bir hayvandı. Saldırmazdı. Fakat kızdığı vakit, gayet derinden boğuk bir hırıltı çıkarır ve kanlı gözlerini ağır ağır devirerek şöyle bir yan bakardı. Değme babayiğit yanına sokulamazdı. Cimba, orta boylu kara bir av köpeği idi (Fenerbahçeli avcı Sait Beyin cimbasına tıpkı benzediği için ona bu isim verilmişti). Yumuşak başlı denemezdi; pek de sert değildi, tam karar. Pikolo'yu sorarsanız, o bir kucak köpeğidir. Cinsi şu veya bu olsun ehemmiyeti yok. Kucakta, yatakta, ipek yastık üzerinde yaşayan, tüyleri fırçalanıp taranan, tırnakları manikür gören bu nâzenin hayvanlara kucak köpeği demek muvâfiktır.

Burhan, Cevizlik'teki eve -sözüm yabana- güvey geldiği vakit vahşî Rumba bu işten hiç de memnun olmadı. Âkıbet günün birinde Burhan'a saldırdı. Fakat bütün heybeti, bütün canavarlığı ile Burhan'ı ürkütemedi; temiz bir dayak yedi. O gün bugün Burhan'ın ayağı dibinden ayrılmıyor. Cumba bir müddet hanımı ile beyi arasında müteredditi kaldı ise de çok sürmedi, o

da Rumba gibi Burhan'ın kumandası altına girdi. Hayvanlar artık Bedriye'yi umursamıyorlar, çağırırsa nazlanarak geliyorlar. Fakat Burhan'ın kısa bir ıslığı üzerine derhal koşuyorlardı. Yalnız Pikolo, küçük, şirin, pembe dudaklı Pikolo, Bedriye'ye sâdık kaldı. Bedriye hayvanların bu dönekliliğine evvelâ güldü. Sonra içerledi. Burhan'a şikâyet edecek oldu. Burhan eğlenerek cevap verdi:

— Kızmayınız efendim. Hayvanlar, meşhur Arap Üzengi gibi diyorlar ki: Biz efendimizi bulduk. Hiç bir kadın böyle cins köpek besleyebilir mi? İdmansızlıktan tulum gibi şişmişler. Ayol bunlar birinci sınıf av köpeği; gezmek, koşmak, avlanmak, enselerinde sert bir efendi eli duymak isterler. Siz bunları papağan mı zannettiniz, fındık üzümle beslemeye kalkıyorsunuz? Her gün; her gün çikolata yedirerek zavallıları berbat etmişsiniz. Bırakın, onları, tekrar formaya sokayım.

— Pekâlâ, öyle olsun. Yalnız Pikolo'yu bana bırakın.

— Merak etme yavrum, Pikolo senden ayrılmaz. Elbet ayrılmaz, sebebi var.

Bedriye bu sözleri mânâlı bularak, sebep ne olduğunu ısrarla sordu. Burhan bir müddet tereddütten sonra:

— Çünkü Pikolo aptaldır, dedi.

Kadının mevkii hayatta "ikinci mevki" olduğunu Burhan her fırsatta izhardan çekinmiyordu. Bu kırıcı sözler, Bedriye gibi ilk izdivâcında baş tâcı edilmiş bir kadını nihâyet bezdirecekti. Aşkın cennet bağları üzerine bir gölge düşüyor...

Burhan bu eve iğreti geldi. Eşya bile getirmedi, yalnız bir sandık çamaşır... Mısırlıoğlundaki dâiresi, kütüphânesi, yatak odası, balık takımları, silâhları ol-

duğu gibi duruyor. Bedriye anladı ki kendisi Burhan için bir öz değil bir süstür. Bir zevk, mûtenâ bir içki, nefis bir şey... Burhan ona bir hayat arkadaşı, bir can yoldaşı mevkii vermiyordu. Türkçesi: Resmen nikâhlısı, hakîkatte metresi. Genç kadın, kalbinde çok derin, çok ince bir sızı duydu. Sonra geniş olmaya, müsâmahakâr düşünmeye çalıştı. Ne olur sanki? Burhan böyle isterse böyle olsun. Karısı, metresi, câriyesi hepsi kabul! demek istedi. Burhan onu ne şekilde alırsa alsın, yeter ki alsın. Mukadderi olduğu gibi kabul etmek için bütün kuvvetlerini ayaklandırdı. Fakat rûhu, yıkıcı eline verilmiş bir binâ gibi her saat biraz daha çöküyordu. Bedriye'nin, aşkına hizmet edebilmesi için, cesetler üzerinden geçmesi lâzımdı. Vakur bir asker kızı Bedriye, burjuva Bedriye, Şerif Bey'in kıymetli haremi Bedriye, hepsi susacaktı. Ve ölecekti ki zıvanadan çıkmış, yuvadan boşanmış, sevgi için her şeyi çiğnemeye hazırlanan gözü kararmış bir Bedriye bu kanlı yolda yürüyebilsin.

Fakat... Her fedâkârlığı göze almış olmasına rağmen, aşkın muzaffer melodisi yanı sıra kendini duyurtan diğer bir inatçı motifi susturamadı. Türk kadını, âile kadını, burjuva Bedriye hakkını istiyordu: Burhan'ın hakîkaten karısı olmak, metres muâmelesi görmemek... Ümitsiz bir mücâdele açtı. Burhan'ı eve ısındırmak, ona yuva ve izdivaç mefhûmunu telkin etmek, onunla sohbetler yapmak, âtîden bahsetmek istedi. Bir defasında, bahtiyar bir ömür geçirdikten sonra, refah ve âhengin içinde el ele ihtiyarlamanın bile zevkli bir şey olduğunu söyledi. Burhan yüzünü buruşturdu. O, ihtiyarlığı aklına bile getirmemişti. İhtiyarlık ne demek? Öyle şey var mı? Burhan için yok. Böyle burjuva dillerinden koleradan kaçar gibi kaçardı.

— İhtiyar bir kadının ihtiyar pinpon kocası olmak-

tansa ölmeyi tercih ederim, dedi. Kendi kendine içinden ilâve etti:

— Bu hassâsiyet illetinden bir türlü vazgeçemiyor. Derdi zoru rûhuma girmek, rûhunu bana açıp saçmak. Ne tehlikeler, ne fenâ manevralar. Bedenlerin buluşması dâima zevk ve bahtiyarlık verir. Fakat ruhların telâkkisinden ne beklemeli? İnkisar... Acı... İşte o kadar.

Bedriye'nin fenâ halde bozulduğunu görünce biraz acıdı.

— Güzelim, bu kara lâkırdıları bırak. Emret, bize bir şampanya getirsinler. Seni biraz sarhoş etmek istiyorum.

Bir tabure çekerek Bedriye'nin karşısına, yakınına oturdu. Burhan, çok defa yaptığı gibi, ânî bir ihtirasla karısına bakıyordu. Dişlerini sıkmaktan çenesi ve şakakları etrâfındaki adaleler oynuyordu. Çatık kaşlar altından derin ve karanlık bir bakışı vardı. Sesi, böyle zamanlara mahsus bir renkle koyulaşarak yavaşça tekrar etti:

— Evet, seni sarhoş etmek, gözlerinin rengi değiştiğini görmek istiyorum. Karşımda gidip gel, ağır ağır iş gör. Şu alçak iskemleyi yanıma getir, içkiyi üstüne koy, kadehe boşalt. Git, aynanın önünde saçlarını düzelt, aklına gelen hareketleri yap. Sonra şezlongun üstüne uzan. Ben, senin güzelliğini uzaktan seyrederek bir kadeh şampanya, bir sigara içmek isterim.

Biraz evvel kalbinden yaralanan Bedriye bütün acısını, küskünlüğünü unuttu. Vücûdu, tepeden tırnağa ürperdi. Bütün mânevî mukavemeti bir çırpıda sıfıra inerek yine (Burhan tarzında) bir akşam geçirdiler.

***

Mihriban, vaziyete müdâhale etmemek için dişini sıktı. Gelini, evlâdı, yeryüzünde yegâne tesellîsi olan Bedriye elden gidiyordu. Bu izdivaç, bir fâcia ile netîceleneceye benziyordu. Zâten buna evlilik denemezdi ki... Burhan'ın âilesinden hiç kimse nikâha gelmemişti. Mihriban, evvelâ buna içerledi. Filibeli tütüncü karıları acaba nelerine bu kadar kibirleniyorlar? Bilseler, Bedriye ne parlak teklifleri tepti. Burhâneddin Bey'e gelince sabah olur. Burhan haspası bu eve karısına değil dostuna gelir gibi devam ediyordu. Eşyâlarını getirmemişti. Köşkte pek iğreti bir misâfir gibi yaşıyordu. Bir aralık Bedriye'ye mutfak masrafı olarak para vermek istemiş, Bedriye almamış. Ne iyi yapmış, ohhhh!.. Mâdemki beyefendi kendini bir misâfir gibi tutuyor, âlâ!.. Misâfir muâmelesi görür.

İhtiyar kadın hiddetinden kabına sığamıyordu. Fakat yazık ki elinden bir şey gelmezdi. Arada gelini vardı. Selâmlık dâiresine büsbütün kapandı, köşkle alâkayı kesti. Bütün tesellîsi Câfer Ağa ile gizli gizli dertleşmekten ibâretti.

Bir gün, Mihriban masa başında otururken karşısına Câfer dikildi. Elinde bohça gibi tuttuğu bir gazeyeti masanın üzerinde açtı. Kâğıdın içi tepeleme kül ve izmarit dolu idi. Zenci, titrek kuru parmağıyla külü işâret ederek:

— Bu artık olmaz hanımım, dedi, bakınız küçük hanımın dün gece içtiği sigaralara. Burhan Bey eve gelmeyince küçük hanım sabaha kadar karanlıkta düşünüyor. Yığınla sigara içiyor. Küçük hanım hastadır; benim artık içim kaldırmıyor. Zâten kulunuzum; ayağınızın türâbı olayım, ne yapacaksanız yapın. Küçük hanım elden gidiyor.

Mihriban'ın bakışı zifir kümesinden arabın yüzüne birkaç defa gidip geldi. Çehresinde hüzünlü ve düşün-

celi bir mânâ ile dudağını kemiriyordu. Nihâyet:

— Git, dedi, küçük hanımı çağır. Görüşmek için ricâ ediyorum.

Beş dakîka sonra Bedriye, yapmacık bir neşe ile odaya girerek görümcesini kucakladı, ellerini öptü. Sonra iki kadın sustular ve derin derin bakıştılar. Mihriban dedi ki:

— Yavrum çok zamandır söylemek istiyorum. Sen fenâ zayıfladın. Kemal Cenap'a bir telefon edelim. Sana sıkı bir muâyene lâzım.

— Yok anneciğim, teşekkür ederim, vallâhi bir şeyim yok.

— Bedriye! Şöyle böyle on yedi senelik gelinimsin, evlâdımsın. Ben seni hiç bu kadar halsiz görmedim. Siz, bu zamânın tâzeleri canınızın kıymetini bilmiyorsunuz. Fazla spor yapıyorsunuz. Teniniz kapkara, kollarınız, bacaklarınız değnek gibi. Bizler, siz yaşta iken sabahları kalkar, fıskiyeli havuzun kenarına inerdik. Orada leylâkların altında otururken dadımız bize sütlü kahvemizi getirirdi. Havuz başlarında çiçekler arasında başlayan günümüz ona göre cereyan ederdi. Seyire çıkacağımız vakit altımıza kupa araba yâhut üç çifte kayık çekilirdi. Amma böyle sülün gibi bir endâmımız yoktu, etli canlı idik. Fakat kaşımız gözümüz vardı: A kızım, biz de güzeldik. Hem de kendimizi harap etmeden... Yormadan.

Bedriye, biraz neşe ile fıkırdıyarak:

— Anneciğim, yine güzelsiniz, diyordu, emîn olunuz tâzelerden daha güzelsiniz. Bugünün genç kadınları kendilerini çok yıpratıyor, hakkınız var. Fakat ben fazla spor yapamıyorum ki... Rahmetli Nesrin öyle idi.

— Nesrin de sen de hepiniz bir tahtadansınız. Sus!

Kendini müdâfaa etme. Yalnız spor mu ya? Sûiistimalin her türlüsü. İçki içersiniz, sigara içersiniz. Poker, briç oynarsınız. Sabahlara kadar dans. Türlü türlü kitaplar okur, rûhî muvâzenenizi âsâbınızı bozarsınız. Ne gıdânız belli, ne uyku saatiniz... E... Bu kadarına körpe bir kadın vücûdu dayanmaz. Hele bâzı gençler görüyorum, alimallah deccal! O güzelim saçlar dipten kırpılmış, başta yılık bir takke, ipek gibi uzayıp gölge salması lâzım gelen kirpiklerde rimel denilen pis alâmet. Kaşlar hak getire. Göğüs yok, kalça ne gezer! Fakat kabahat sizde değil, kabahat erkeklerde. Erkek kadını nasıl görmek isterse, kadın o kalıba girer. Demek bugünün erkekleri, ağzının tadını bilmiyor. Ne ise bu bahs-i diğer. Asıl seninle başka bir şey görüşmek lâzım.

Bedriye, gelecek mevzuu anlar gibi olduğu için benzi solarak önüne baktı. Görümcesi onu rikkat ve muhabbetle seyrediyordu. Bu içli kıza doğrudan doğruya bir şey söylenemeyecekti. Mihriban, siyâsî bir mukaddeme yaptı:

— Şunu da bilesin ki erkekleri pek ciddîye almamak lâzımdır. Aşk ve alâka husûsunda demek istiyorum. Onlar da sevmez değil, severler ve yerine göre derin ve hakîkî bir muhabbetle severler. Fakat bizim anlayış ve görüşümüzle onlarınki hiç bir zaman uymayacağı için bir erkeğin en samîmî aşkını bile kısmen şaka telâkki etmeli. Eğer bunu yapmazsak, eğer onların sevgisini kendimizinki gibidir zannedersek yandık davullara... Dinle, sana kendi hayâtımın en büyük mâcerâsını anlatacağım. Sen, bu kanlı dâvâyı bilmezsin. Sen değil, hiç kimse, hattâ müsebbibi olan erkek bile bütün derinliğine vâkıf değildir. Bu hikâye, her kadın için bir ibrettir, dedi ve ağır ağır bir sigara sararak geçmiş günleri zihninde canlandırmak için daldı:

— İlk zevcim vefat ettiği vakit yirmi bir yaşında

idim. Başımda karışanım görüşenim yoktu. Gençtim, güzeldim, bir hayli zengindim. Şerif, o vakit çok küçüktü, leylî mektepte okuyordu. Bebek'teki yalıda oturuyordu. İhtiyar bir teyzem ve eniştem benimle berâber oturuyorlardı. Komşu yalının sâhibi Ömer Farûk Bey'di. Dünyânın en câzibeli, en çapkın erkeğiydi o. Tam bir erkekti: Sert, tatlı, tehlikeli... Kadınlara korkunç bir hâkimiyetle hâkim, aynı zamanda pâyansız bir zâafla mahkûmdu. Bunun ne demek olduğunu iyi düşün de anla... Fâruk otuz yaşına kadar üç karı boşamış, sayısız muâşakalar geçirmişti. İşte bu adamı ben daha zevcimin hayatta olduğu zamanlardan beri için için, yana yana severdim. Bu ümitsiz bir aşktı. Çünkü Fâruk beni görmemişti bile. Mevcûdiyetimden bile haberdar değildi. Daha doğrusu ben öyle zannederdim. O, atla kapının önünden geçerdi, yâhut kayıkla rıhtıma yanaşırdı; bâzı koruya çıkardı. Onu dürbünle tâkip ederdim. Ağaçların arasında kâh belirir kâh kaybolurdu. Onun her hafta yeni bir mâcerâsını dinlerdim. Annesini misâfirliğe gönderip yalıya kadın bile getirirdi. Ben, kahrımdan kendimi helâk ederdim. Uzun etmeyelim, dul kaldım. Altı ay sürdü sürmedi. Rahmetli beyle aralarında görüşülen bir arsa meselesi vardı. Beyin yegâne vârisi ben olduğum için bu defa yeni mal sâhibi ile, yâni benimle görüşmesi lâzım geldi. Başörtü, yeldirme ile selâmlığa çıktım. Eniştem beraberdi. Fâruk'la karşılaşınca fenâ oldum. Can ve yürekten duâ ediyordum: Aman yârabbi, sen yardımcım ol, diyordum. Derken o, bana okutmak üzere bir kâğıt uzattı, tapu senedi mi idi ne idi, geçmiş gün hatırlayamıyorum. Elleri titriyordu. Ben, onun bu heyecânını görünce, kâğıda uzanırken, düştüm bayıldım. Kendime geldiğim zaman, sedirde yatıyordum. Göğsüm bağrım açıktı. Kolonya ile ovmuşlar. Az kaldı utancımdan bir daha bayılacaktım. Yerlerde sürünen tülümü kaparak çılgın

gibi başımı örttüm. Bunak enişteye, beni hareme taşıtmadığı için, çıkıştım. Fâruk, put gibi duruyor, yalnız bana bakıyordu. Utandığımı ve kızdığımı görünce özür dileyerek çekildi. Günler geçti. Fâruk'la seviştik. İş olacağına varır. Sana yalnız, onun ilk îtirâfını anlatayım. Henüz aramızda bir söz geçmemişti, bir gün koruda buluştuk, ilk randevu... Gölgeli bir tepeden, ağaçların, körpe fidanların yeşil oyaları arasında Boğaz'ın mavi şenliğini seyrederek altı yedi saat oturduk. O bana sevdâya dâir tek bir söz söylemiyordu. Yalnız bana anlattı ki beni daha yalıya gelin geldiğim gün görmüş. Ben, onu mevcûdiyetimden bîhaber zannederken meğerse o beni her fırsatta gizli gizli görüyormuş. Sonra ben ağladım. Fâruk ayaklarımı kucakladı. Bana, o zamâna kadar işitmediğim, okumadığım, tahayyül etmediğim sözler söyledi. Dedi ki: Mihriban, Mihriban! Allah sana kara gün göstermesin. Halbuki..

Hayâtımın en kara, en korkunç, en kanlı günleri bana onun vergisidir.

İhtiyar kadın hüzünle sustu. Gözünün pınarında küçücük, mini mini bir yaş belirdi. Senelerin solduramadığı tâze pembe yanağından aşağı sızmaya başladı. Mihriban bu göz yaşının farkında bile olmadı. Çok uzak bir mâzîden hâfızasına dâvet ettiği hikâye onu o kadar dalgın yapmıştı.

— Ben çok bahtiyar oldum, kanım kaynadı, rûhum coştu. İmânım vecde geldi, öyle sevdim. Kapalı geçen kızlık çağı ve kifâyetsiz bir izdivaçtan sonra ben tükenmez membâlardan içirilen bir çöl gibi idim. Fâruk beni nâmütenâhî bir aşkla sevdi. Ona körü körüne teslîmiyet ve itâat gösterdiğim dakîkada kusursuz saâdet ne olduğunu anladım. Dedim ya, çok bahtiyar oldum, fevkalbeşer! Zâten sonradan ödediğim fevkalbeşer bedelden de belli oldu ki saâdetim emsalsizmiş. Hayat kadar

amansız bir alacaklı var mıdır hiç? Kat'iyen şaşmaz ve gecikmez. Verdiği saâdetin zevkini tatmaya değmez, çünkü kahrı lûtfundan fazladır, derler. Yalan! Feleğin hesâbında hiç yanlışlık yoktur, tartısı tamamdır. Ne verirse onun aynı bedelini tahsil eder. Nâmussuz ve kaçak olan insanlardır. Hesaplaşma ânı geldiği zaman pusulayı yüksek bulurlar. Kırışmak yâhut atlatmak isterler. Cömert bir ruh demelidir ki: Evet, çok lûtuf, çok saâdet gördüm. Şimdi de çok ıztırap çekerek borcumu vereceğim.

Fâruk üç ay sonra ortadan kayboldu. Haber aldım ki Üsküdar'da kendi akrabâsından fakir bir kızla evlenmiş. Meğerse benden evvel bu kıza karşı bir günah işlemişmiş. Ve benimle sevişmeye başladıktan sonra kızın hâmileliği tebeyyün etmiş. O zaman anladım, bana neden, kara sevdâsına rağmen, evlenme teklîfi yapmamıştı. Ben onun bu düşüncesizliğine incinmiştim. Fakat aşkımın, îmânımın büyüklüğüne halel getirmek istemiyordum. Diyordum ki, elbet bir gün gelip bu noksanı tamamlayacaktır. Ona rûhumun bütün kuvvetiyle taptım ve inandım. Hazreti Îsâ'nın o meşhur sözünü kendime ibâdet edinmiştim: Ne bahtiyar o kullar ki biraz delil aramadan îmân ederler.

Fâruk, isyânım kendi kendime yatışsın diye bir müddet karşıma çıkmadı. Burada kurnazlık yaptı: Yatıştırma siyâseti. İlk günleri onunla yüzleşse idim belki aramızda tâmiri kabil olmayan sözler, hakaretler geçecekti. Göz yaşlarımın tükenmesini hicrânımın uyuşmasını bekledi. Sonra ortaya çıktı. İlk evvelâ onu, soğuk bir nezâketle kovdum. Fakat ona hiçbir şey tesir etmiyordu. Dedi ki, değil kovmak, dövmek, yakamdan tutup da işte alçak bir köpek diye beni millete teşhir etsen yine seni bırakmam, bunu iyi bilesin. Beni ortak üstüne nikâhlamak istedi, kabul etmedim. Olurdu ol-

mazdı diye gide gele onun cazîbesini yeniden tatmaya ve yeniden rûhumun hürriyetini kaybetmeye başladım. Mağlup olduğum gün gönlümde tekrar tulû eden aşkım şenlik yaparken izzet-i nefsim yeriniyordu. Ben tekrardan onun avucuna girdim. Fakat bu ikinci kavuşma birincisi gibi pembe bir şafak değildi. Lezzetine zehir katılmıştı. Ben, o şurubu içmek için zehiri de birlikte yutmaya mecbur kaldım.

Fâruk, artık yalnız benim değildi. Haftada iki gün gidip karısında kalıyordu. Birkaç defa boş bulundu, bana Nebîle, Nebîleciğim diye hitap etti. Boş bulunma hususunda erkekler dâima şâheser yaratırlar! Ondan intikam almak, onu başka bir erkekle aldatmak istedim. Yapamadım. Aşkım vicdânımdı. Vicdânımı çiğnemek lâzım gelecekti. Gücüm yetmedi. Her şeyi kaybettiğim bu muazzam yangından hiç olmazsa sevgimin kutsiyetini kurtarmaya çalıştım. Zâten bu vaziyette, bir kadın için intikam imkânı yoktur, ne kötülük yaparsa kendisine yapar. Tek bir yol unutmak ve geçip gitmektir. Fakat ben unutmadım, geçip gidemedim. Çocuk doğdu. Faruk'u artık yarı yarıya kaybetmiştim. O, bu çocuğun delisi idi. Benimle bulunduğu zamanlar bile dalıp dalıp gidiyordu. Ben, kendime hâkim olamıyordum. Ona karşı her sözüm bir zehir, her hareketim bir iğne gibi idi. Dünyayı ona da cehennem ediyordum. Bir gün yine yalının arkasındaki koruya tırmandık. Gizli aşkımızın ilk defa bir rikkat ve şefkat sağnağı gibi boşandığı o yere. Artık sonbahar gelmişti. Boğazın tatlı maviliği fundalıkların altın, safran, kına renkli telkâri örgüsü arasından seyrediliyordu. Etrâfımıza pıtrak gibi kestâneler dökülüyor, yere vurdukça çatlayıp meyvalarını etrâfa seriyordu. Fâruk artık dayanamadı. Nebîle'yi boşayacağına yemin etti. Ümitsizlikle başımı salladım. İçimden bir ses bana diyordu ki: O kadına ebediyyen bağlıdır. Fâruk ısrar etti: "Düşün Al-

lah aşkına, şu günlerde emziklidir. Yeisle bir hal olur, vicdan azâbı çekeriz, sen ve ben. Niçin bana inanmıyorsun, Mihriban? Şu kadarcık da emniyetin yok mu? Ne olur altı yedi ay sabret. Gün gelecek, seni elinden tutup bu tepeye çıkaracağım, bana gösterdiğin îtimatsızlığı hatırlatarak seni utandıracağım. Yaşayan görür, Mihriban!"

Mihriban yine sustu. Manzarası pencereden görünen Kalamış Koyu'na baktı, gözlerinin altı çürümüştü. Kanlı bir elemle dili ağırlaşarak:

— Yaşadım ve gördüm! dedi...

Fâruk'la sessiz ve içli bir kış geçirdik. Beni hakîkaten seviyordu. Karısını bana hürmeten Bebek'e getirmedi, Üsküdardaki eski evinde bıraktı. Bu Nebîle Hanım onun eniştesinin yeğeni imiş. Fâruk haftada bir iki gün gider orada kalırdı. Bâzı gündüzleri de dâiresinden kurtulabilirse bir koşu Üsküdar'a gider oğlunu görürdü. Bana avdet ettiği zamanlar içini çekip yorgun bir solukla göğsümün üstüne düşerdi. Anlardım ki beni derinden seviyordu. Bu benim için bir tesellî idi ancak, bir şifâ değildi. Bana derdi ki; yalnız senin için aşk duydum. Ben ona derdim ki: Hayır, sen beni bir süs, bir fantezi diye istiyorsun. Senin gıdân Nebîle Hanım. O gıdâ, ben garnitür. Aşk, mensûbiyettir. Mensûbiyet, aşkın yegâne inandırıcı tezâhürüdür. Muhabbetle kıskançlık arasında ben lîme lîme didiklendim. Bir gün rahmetli dadım Tiryal Kalfa ile kalktık Üsküdar'a geçtik. Ben babayânî bir çarşaf giymiş, sıkı bir peçe örtmüştüm. Tebdîl-i kıyâfet gidiyordum. Kar, kış, kıyâmet! Arabaların çıkamadığı Toygar tepelerine, o kasvetli, çamurlu fukarâ mahallelerine bin zahmetle tırmandık. Nebîle Hanım'ın kapısını çalarken dadım kolumdan tuttu, kadınım vazgeç, dayanamazsın, dedi. İçeri girdik. O zamânın alaturka âdetine göre çat kapı

herhangi bir eve girilebilirdi. Mahalleden bir kız sormak bahânesiyle Nebîle Hanım'ı gördük. Faruk'un sevgili karısı! Nasıl anlatayım sana; sessiz, cansız bir kadın. Ufak tefek, zayıf, soluk benizli, bir gölge! Ben peçemi kaldırınca o bana hayretle baktı, kızardı âdeta. Hissettim ki beni haşmetli ve güzel buldu. Kadınlığın hakîkî saltanatı olan güzellik karşısında bu gibi züğürt kadınlar dâima ezilirler. Sedirin üstünde şişler, yumaklar vardı. Nebîle Hanım oğluna patik örüyormuş. Çocuğu da gördük. Beşikte uyuyordu. Yüzünde yeşil bir gaz vardı. Tiryal Kalfa bir çalım beşiğe yanaştı. Allah bağışlasın, dedi. Tülü hafifçe kaldırdı. Faruk'un çocuğunu gördük. Kendisine benziyordu.

Demek bana tercih edilen kadın buydu. Bu eciş bücüş, beceriksiz hareketli, bu câzibesiz, şansız mahlûk. Çok düşündüm, çok düşündüm. O zamanlar sebep-i tercîhin ne olduğunu anlayamadım. Fâruk gibi zamânın mahbûbu bir erkeği Toygar tepeli Nebîle Hanım hangi görünmez tılsımla bağlamıştı? Keşfedemedim. Tılsım dedim de aklıma geldi, söyleyim gül bâri biraz. Meğerse o gün dadım kaşla göz arası evin ötesine berisine büyüler sıkıştırmış, ölü toprakları, soğukluk muskaları gizlemiş. Karı kocayı ayırmak için. Evet, ne diyordum, Faruk'u Nebîle hangi meçhul kuvvetlerle zaptediyordu? Çocuk? Haydi efendim, geç. Erkekler ayrılamadıkları yerde zaaflarını gizlemek için çocuğu ileri sürerler. Zamânı gelince kadını dokuz çocukla bırakıp gidiyorlar. Hayır, başka sebep olacak dedim. Senelerden sonra anladım: Erkekler bizi, yâni senin ve benim gibi kadınları, ölesiye sevseler bile yine îcâbında terk ederler. Biz efendi kadınlarız, bizim şahsiyetimiz vardır. Bizi yüzüstü mukadderâtımıza bırakırlar. Bilirler ki biz yine kalkarız ve sendelesek dahi yolumuza devam ederiz. Biz, son nefese kadar müsellâh ve mücehhez kalırız. Ölürken silâh elimizde ölürüz. Bu zâhirî

babayiğitlik, bu bize pahalıya mal olan kahramanlık erkeği kandırır (Eşref-i mahlûkat olan erkeğin gözü keskinmiş, âmennâ inandık. Her şeyi iyi görürler. Yalnız nüfûz edemedikleri ve hiçbir zaman nüfûz edemeyecekleri bir şey varsa o da ıztırâbımızın derinliğidir.) Nebile Hanımlara gelince, onlar katiyen terkedilmez. Hor hakir tutulurlar, çiğnenirler; fakat erkek onlara kalır. Amma ne kalış, mersi! Onlar, Nebile Hanımlar, kuldurlar, kul makulesi. Onların şahsiyeti, irâdesi yoktur. Erkeğin etiketini taşırlar. Koca bilir ki bu kadın kendi öz malıdır; atsa atılmaz, satsa satılmaz. Yüzüstü bıraksa bıraktığı yerde kalacaktır, yâhut da daha derin bir çukura düşecektir. Erkek kendini mesul hisseder. Kendine teslim olan bu cana kıyamaz. Teslîmiyet görmek onun efendilik gurûrunu okşar. Erkeğin kendine has şâhâne bir aptallığı vardır, kadının da olduğu gibi. Nasıl ki kadın, tavus tüyleriyle, boncuklarla, boyalarla etrâfı haraca kesip hükmetmeye imrenirse, erkeğin de ona mukabil bir efendiliğe, bey babalığa, pederşâhî hâkimiyete yeltenmesi vardır.

Şu kadın ve şu çocuk benim mahlûklarımdır, der gibi yaradanlık taslar, göğsünü gerer, böbürlenir. Ona deseler ki: Sen ömür ve saâdet bahşetmek istiyorsun. O kadar kuvvetli misin? O kadar zengin misin? Saâdet vermek isteyen evvelâ kendisi nâmütenâhî mesut olmalı. Sen öyle misin? Ne gezer! Onların efendilik hevesiyle dağıtmak istedikleri ihsanlar birer esâret ve felâket yaratır. Kendileri bedbaht olur, çünkü sevmedikleri bir kadına ölünceye kadar bağlıdırlar. Nebîle Hanımlar bedbaht olur, çünkü sevilmediklerini bilirler. Mihriban Hanımlar ise..."

Mihriban burada tuhaf bir gülüş güldü. Çehresindeki mânâ tahlil edilemezdi. Yeisle mi gülüyor, zaferle mi kalenderâne mi, o kadar esrarlı bir gülüştü. Bedriye

manyetize olmuş gibi sordu:

— Mihriban Hanımlar... Onlar ne olur?

İki kadın ciddî ve elîm bir nazarla anlaşarak bakıştılar.

— En büyük acıyı Mihriban Hanımlar çeker elbet. Onların gönlü Fârukların Nebîlelerinkine kıyas edilmez. Fakat onlar da o büyük acının mükâfatını görürler. Fâruklar, Nebîleler yanlış bir izdivâcın zincirleri altında süflî saâdetlerini, süflî hicranlarını sürükleyip daha üç dört ayak emeklerken Mihribanlar çileyi doldurur, hürriyet-i mâneviyeyi kazanır, kâmil insan olurlar. Amma Mihriban kâmil insan olmaktansa sevdiği erkekle yaşayan bahtiyar bir kadıncık olmayı tercih ederdi. Fakat neylesin? (Devran bana kalem tek kemal kapısını açtı.) Faruk'a dedim ki üçümüz de bedbahtız. Nebîle'yi fedâ et, o perîşan olur, fakat biz ikimiz kurtuluruz. Aksi takdirde üçümüz de perîşan olacağız. Yâhut ki... Nebîle'nin huzûru sence o kadar mukaddes ise beni fedâ et. Getir karını yalıya, yanından ayırma. Bâri onun yüzü gülsün. Fakat bir insan evvelâ kendi saâdetini düşünmelidir. En büyük şefkati, en ince îtinâyı evvelâ kendi nefsine borçludur. Ve muhakkak ya kendini ya diğerini fedâ etmek zarûretinde kaldıysa diğerini fedâ etmelidir. Bu benim kanaatimdi. Her yerde söyleyemezdim. Bugün bile söylesem halkın lânetini ve taşını üstüme dâvet edeceğimden emînim. Hristiyanlığın, kendinden geç! diyen o pısırık felsefesi tehlikeli mikrobunu maâlesef bütün beşeriyete aşılamıştır. Beşeriyet bu felsefeyi tatbik eder mi? Hayır... Fakat bir insanın nefsini kullanmasını da hoş görmez, avaz avaz bağırır, fedâkârlık, diğerperestlik çağırır. Faruk'u o mertebe sevmiştim ki bu aşkı kurtarmak için her şeyi, îcâbında kendi hayâtımı fedâ etmeye hazırdım. Aşkım benden büyüktü, tepemden aşmıştı. Bu mâbedi yıkmaması için

Fâruk'la Hazreti Ali savaşı yapar gibi pençeleştim. Fakat o ağladı, bayıldı, yaptığım eziyetlerden döşeklere düştü. Nebîle'yi bir türlü boşayamadı. Bu hengâmede bir üçüncü kadın araya girmez mi? Sarı Sabahat derlerdi ona. O zaman İstanbul'da vükelâ metresi olarak saltanat sürüyordu. Şurada burada görmüştüm, enfes bir kadındı. Sabahat, Faruk'u sevmiş, Çamlıca'da tam dört ay kapandılar. Fâruk büsbütün elimden gitmişti. Bahar geçti yaz oldu. Bu ikinci hiyânet bana birincisi kadar tesir etmedi. O dilber Sabahat'i kıskanmıyordum bile. Biliyordum ki onun müddeti dolmak üzeredir. Benim derdim, zorum Nebile idi. O külüstür, şapşal Nebîle. Günleri sayıyordum. Dediğim çıktı. Fâruk'tan mektup geldi, cevap vermedim. Nihâyet kendisi apansız geldi. Yüzüne bir tokat attım, sonra da tükürdüm. Tokat yüzünde şakladığı vakit öyle oldu ki delirecek ve beni öldürecek sandım. İhtimal o güne kadar kimse ona el kaldırmamıştı. Üstüme atıldı ve dişlerini boynuma geçirdi. İhtiras ile tehevvürden mürekkep bir kudurukluk içinde, orada, eniştenin veya bir hizmetçinin her an girebileceği bir kabul odasında beni zorla aldı.

Bu benim üçüncü ve en zelil sükûtumdu. Artık kendi kendime de hürmetim kalmamıştı. Pis bir zebunluk içinde kendimi yeniden ona verdim. Fâruk beni seviyordu. Ah ağlanacak, gülünecek, utanılacak hakîkat! Fâruk beni seviyordu. Bütün hiyânetleri arasında, beni kaybetmekten alçak bir köpek gibi korkarak, beni, hâtıramla kanı kaynayarak beni seviyordu.

Biz birbirimizin etine gömülmüş iki kanca idik.

Ben Nebîle'nin üstüne ona varsaydım ve Nebîle gibi bütün hovardalıklarını sîneye çekerek otursaydım mesele yoktu. Bahtiyar olacaktık. Hattâ o benim esâretimden şımardı da bir gün şöyle bile dedi: "Ne olur Mihriban, Nebîle'yi kabul et, bir ablalık yap!" Hakaret-

le yüzüne baktım, dedim ki: "Bunu yapacak kadar kaknem ve çirkin değilim. Yaparım amma sonra sen de bana müsâmahakâr bir ağabey olur musun? Meselâ ben de evlensem?"

Âsâbımın bozukluğu terbiyemi de bozmuştu. Artık Fâruk'a karşı mahalle karıları gibi çirkin bir lisan kullanıyordum. Ben aşkla kanatlanıp yükselmeye müstait bir kadındım. Fakat aşk beni süprüntülüye düşürdü.

Evet. Nebîle, dâima Nebîle! Bu karının benim hâfızama yerleşecek kadar bir ehemmiyeti yoktu. Onun sıfırlığı önüne kendi geçerek ona bir kıymet bağlayan Fâruk'tu. Efendim, Nebîle kaldı, sonuna kadar kaldı. Zâten demincek arz etmiştim. Nebîleler, kul olmak pahasına erkeklerini muhâfaza ederler. Ben de artık üzüntüden bîtap düşmüştüm. Faruk'a peki dedim, nikâhlanmaya karar verdik. Cezmi, Faruk'un oğlu, biraz daha büyüyünce yanımıza gelecekti. Nikâhın arifesinde Fâruk bize gelmişti. Selâmlıkta enişte ile tavla oynadı. Sonra enişte İstanbul'a indi. Ben, Fâruk'a sürpriz yapayım dedim. Bahçe tarafından yavaşça selâmlığa geçtim. Onu apansız bastırarak sevindirecektim. İstediğim oldu. Onu bastırdım. Genç hizmetkârlardan biri ile. Hangisi ile? İsmini söylemeğe teeddüp ederim. Ayağımın dibinden sanki bir ejderhâ boylanmıştı yâhut bir alev fışkırmıştı. Eşikte öyle mıhlandım kaldım. Fâruk'la göz göze geldik. O vurulmuş gibi sedirin üstüne kapaklandı. Yatak odama çıktım. Aptallaşmıştım. Saçıma takmak istediğim bir taşlı tarağı şaşkınlıktan dekolteme geçirdim. Tarağı başıma taktım. Gardrobu açtım kapadım. Yanlış yere konmuş bir çiçekliği doğru yerine götürdüm. Dimâğımın içi bomboştu. Sonra pencere kenarına oturdum. Baktım Fâruk, bahçede bir sigara yakmış düşünceli düşünceli dolaşıyor. Ona acıdım. Zavallı, dedim, bu pis cinâyetten nasıl temizlenir? Ben

onun yerinde olsaydım şimdi kendimi vururdum. Vurmaktan aklıma tabanca geldi. Bir anda kendi fecî vaziyetimi kavradım. Kasadan tabancamı çıkardım. Teyzeme seslendim. Kapım içeriden sürgülü idi. Teyzem dışarıda kaldı. Ona dedim ki: Fâruk'a söyleyiniz. Beş dakîka zarfında yalıyı terk etmezse kendimi vuracağım. Ve bundan sonra cüret edip karşıma çıkarsa babamın mezarına yemin ediyorum ki onu vuracağım. Haydi çabuk!

Fâruk fesini alıp rıhtıma fırladı. Arkasından bakarken kendi tabutumun kaldırıldığını gördüm. İyi anladım ki benim için hayâtın zevki, gençlik, kadınlık artık bitmiştir. Yanılmamışım. O günden sonra gönlüm bir daha açılmadı. Iztırapla donan, katılaşan gönlümü hiçbir yeni baharın ılık nefesi çözüp çiçeklendiremedi.

Hasta oldum; evvelâ ispazmoz geldi. Yatağa yatırdılar, üstüme battaniyeler, yorganlar, sıcak tuğlalar bastırdılar. Bir şeycik kâr etmedi. Titreme saatlerce sürdü. Sonra ateş bastı. Sonra vücûdumun her tarafında acılar başladı. Belim ağrıdı, sırtım, göğsüm, omuzlarım ağrıdı. Bacaklarımda damarlar atıyordu. Ayak topuklarım sızlıyordu. Saçlarımın kökü acıyordu. Mihnet, nazlı bir kadın bünyesinde, kadınlık hassalarını mahva yürüyecek kadar ne azgın saldırışlar yapar, hey gidi hey! Nisâiyeciler bana sorsunlar!

İlk üç gece gözümü kırpmadım. Gözlerim, oyuk bir yara içinde dönen döndükçe yuvasını tahriş eden iki taş gibiydi. Gecelerin kapkara sükûneti bütün benliğimi saran bir pansumandı. Pencerenin murabbaı yavaş yavaş belirmeye, siyahlık içinde teressüm etmeğe başlardı. Sabahın yaklaştığını görmemek için yüzümü dönerdim. Bu sefer de aynaların ağardığını sinsi sinsi parladığını görürdüm. Uzak, çok uzak, sihirli bir ovada horoz öterdi. Gecenin mûnis ruhlarına, artık çekilin in-

sanlar geliyor, derdi. Dördüncü sabah bir çorba istedim. Fâruk gitti gideli mideme bir şey girmemişti. Çorbayı içtim ve biraz uyudum. Çarpıntı ile uyandım. Kalbim, gevşek bir ilmikte sallanan ağır bir torba idi sanki, gelişigüzel öteye beriye vuruyor, ilmikten kurtulacak gibi oluyordu. Anladım ki bu bir kaşık çorba ve bir lâhza uyku yeni ıztıraplara kuvvet toplamak içinmiş. Bir gece, hiç unutmam, vücûdum türlü işkenceler îcat eden bir azap ordusuna teslim, serili yatarken çilenin bu kadarına kendim de şaşabildim. Akabinde dedim ki: "Ey ıztırap, bu senin zaferinin en yüksek zirvesidir! İşte beni çarmıha gerdin, işte kanımı akıttın, ömrümü söndürdün. Şimdi sevin, bu an senindir." Anlamıştım ki ondan sonra hicrânım hafifleyecek. Öyle oldu. Artık geceleri uyku uyuyordum, gündüzleri yemek yiyordum. Fakat bir türlü yataktan çıkamadım. Aylar sürdü. Sarılık oldum, yılancık çıkardım, kurdeşenler döktüm. Bin belâ ile kışı atlattım, bahara eriştim. Artık Bebek'te oturamazdım, ne mümkün? Enişte ile bir avukatı vekil ettim. İşte bu köşkümüz o zaman alındı. Yukarıdan aşağı yeni döşettik. Yalıdan bir maşa bile getirmedim. Kadıköy'e taşındık. Bir müddet de burada yattım. İlk sokağa çıktığım günü hatırlarım. Sokak kapısını açar açmaz ılık, kokulu bir hava bana sarıldı. Târif edemeyeceğim bir lezzetle ürperdim. Sanki güneş beni öptü. Toprak ayağımın altına el açtı. Otlar, çiçekler bacaklarıma dolanmak istedi. Gök bana güldü, ışık beni yıkadı. Bu cici köyü, yeni vatanımı bir hamlede sevdim. Sağlık da sağlamlık da bana bu yerlerde bahşedildi. Önümde açılan şu dilber koya baktıkça bir ecnebî kadından öğrendiğim Protestan ilâhisini hatırlıyorum:

Ulu tanrım senin lûtfun ne engindir, ne engin!

Allah'ın bize bu engin lûtfu tabiattır, denizler, tepeler, gök...

Bir de uzun araba aldık, her tarafı yaldızlı, döşemesi turuncu idi. Ben her gün gezmelere gidiyordum. O zamanlar Merdiven köyünde Şahkulu Sultan dergâhı vardı. Mehmet Ali Hilmi Baba Dede postta otururdu. Oraya dadandım. Din, acı çeken zayıf ruhların dayandığı bir direktir. Kuvvetli insan dine ilticâ etmez. Fakat ben, kendimi tedâvi için tuttuğum sistemde, yerine göre gönlümü şımartıyor, okşuyor, bazen da dizginleri kuvvetle çekerek nefsime zulmediyordum. Kendime en büyük zayıflık imtiyâzını verdiğim zamanlar oldu. Diyordum ki: Tekkeye git, mesîreye git, çılgınlık yap, israf yap. İstersen otur Fâruk için ağla. Fakat???

Benliğimi böyle kapıp salıverirken sanki diğer ve amansız bir benliğim de saat elinde müsâmahakâr bir alayla bekliyordu, diyordu ki: Haydi ne yapacaksan verdiğim mühlet zarfında yap, çünkü vaktin tamam olunca yine disipline gireceksin...

Artık duygularım bana değil, ben onlara hâkimdim. Duygularımı altıma aldım. Bir hayvana biner gibi onların üstüne bindim. İstediğim istikamette, istediğim müddet ve keyfime göre sıkı veya gevşek kullandım. Evet bu defa nefsim beni değil, ben nefsimi yenecektim. İçimde bana, üste geçeceksin! diyen küçük bir ses vardı. Hakîkî kuvvetin sesi hiçbir zaman patırtılı çıkmaz. Velveleli akislerle gürleyen, âcizdir. Kuvvet, derin kuyulara muntazam fâsılalarla düşen damlalar gibi âhenkli ve ağır şıpırtılarla konuşur. Fâruk'tan iki defa ayrılmıştım. O zamanlar, aslâ, kat'iyen ölürüm de barışmam, demiştim. Bu ateşli protestolara rağmen onunla yine birleştim. Üçüncü ayrılışımda bağırıp çağırmadım. Hüzünlü bir kanaatla diyordum ki: Artık Fâruk'a mağlup olmayacağım, artık kuvvetliyim, heyhat!

Zayıf gönlümün bu kuvveti bulabilmesi için ne çok

çekmiş olması lâzımdı ve bu kuvveti bir defa giyindikten sonra da nelere dayanacaktı. Kuvvet! İnsanları onun kadar elem çekmeye mahkûm eden ne vardır? Kendi kuvvetini keşfeden insan artık ıztırâbın dikenli yoluna düzülmüş demektir. Kuvvet, öyle bir ilâhî prensiptir ki ondan şaşılamaz. İnsan onun îcâbâtını yapmaya mecburdur. Zayıf olmak istese bile olamaz. Kuvvetli olacak, zorluklar başaracak, nefsini yenecek, mahkûm. İnsan bu mahkûmiyetin bütün hayat için ne kadar şümullü olduğunu yavaş yavaş anlar, ürker. Hayatta her türlü elemi öğütmek vazîfesi ile mükellef olmak, ne fecîdir, ne fecî! Zaman olur ki insan şöyle düşünür: Ah mağlup olsam, sırtım yere gelse, ah! Benim de böyle yorgunluk anlarım oldu. Saâdet günlerimin hâtırası gönlümde efsânevî bir resmî geçit yaparken hâlâ ıztırap çektiğime şaşardım, derdim ki: Ey büyük acı! Benim daha neremde kemirecek ne buluyorsun? Tornistan etmek, Fâruk'la barışmak istedim. Fakat nefsimde benden daha nüfuzlu diğer bir ben peydâ olmuştu, işte o kuvvet prensibi dediğim şey. O, zafer yolunda kaygısız ilerliyordu.

Hayatta tek tük kahramanlara rastladım onların her hâlinde bir büyüklük aynı zamanda bir hüzün vardır. Hiçbir zaman rahat edemeyen, gevşemeyen, mücâdeleye ve galebeye mahkûm olan insanın mahzunluğu. Böylelerini gördükçe beni rikkat basar. Şâirin dediği gibi: Gözden akıtır yaşı erenlerin halveti. Onlara yakınlık duyarım. Onların, gizli olduğu için mukaddes savaşlarını, kahramanlıklarını bir bakışta anlarım.

Dadım Tiryal, benim yeniden can bulduğuma pek sevindi. Bana hiçbir zaman unutmayacağım bir destan okudu:

"Şükür gönlüm duruldu. Sevdâ başımdan ırıldı. Gönlüm bir sırça saraydı. Yere düştü kırıldı. Ne müm-

kündür yapıla? Gönlümü mezada çıkardım. Değeriyle satıla."

Meğerse muammânın halli pek basitmiş. Ayol erkek sevilmek istemiyor... Erkek karşısında sevmeyen, yâhut ki sevdiğini göstermeyen, lûtfunu dirhemle tartan kadın istiyor. Öyle ya, kadın kanını canını bir çırpıda erkeğe verir, al beni, bütün al, ebediyyen, son nefese kadar seninim, derse o vakit erkeğe fethedecek ne kalır? Erkek, zorluğu, mücâdeleyi, imkânsızlığı arıyor. Buna ne buyurulur? Ha!.. Öyle ise iş kolaylaştı. İki yol var: Sevgiyi belli etmemek, dâimî bir lâkaytlık pandomiması oynamak yâhut kalpsiz olmak... Birinci yol benim mağrur ve radikal tabiatıma uygun değildi. Aşağılık kadın entrikalarına yatışamayacak kadar rûhen zengin ve cömerttim. Dünyânın hiçbir erkeğine karşı küçülemezdim. Hakîkî bir insan nefsine hürmet etmeden yaşayamaz. Kaldı ikinci yol: Kalpsiz olmak, gönlü mezada çıkarmak, insafsız bir bedel istemek.

Bu da erkek efendilerimizin husûsiyetleri arasına kaydoluna: Kadın ne kadar pahalı olursa, ne derece zor ele geçerse kıymeti o nisbette artar. Fakat o ağır satılan kadın aslında tapon bir nesne imiş. Ne zarar? Bedeli büyük. Erkek onun için alın teri döktü, didişti, kahramanlığını izhâra vesîle buldu. Nasıl? Efendilerin bu zekâsını beğendin değil mi? Şık! Değil mi?

Ne ise... Maksat erkekleri kötülemek değil, hâşâ! Biz gelelim hikâyemize: Tiryal Kalfa'nın dediği gibi, ben gönlümü değeriyle satılsın diye mezada çıkardım. O zaman hayretle gördüm ki, Fâruk benim hassas ve nağmeli genç kalbime metelik vermemişken, duygusuz, alaycı ve zulümcü gönlüm için dünya kırılıyor. Fâruk'u kapısında uşak diye kullanabilecek tâliplerim çıktı. Evlenmek için pek acele etmedim."

Bedriye; derin, ateşli bir merakla sordu:

— Demek aşksız bir hayat. Nasıl olur? Gençtiniz, güzeldiniz, saâdeti tatmıştınız. O saâdeti tekrar bulmaya çalışmadınız mı?

Mihriban Hanım, yüzünü gençleştiren pembe nurlu bir tebessümle gülümsedi. Gözleri coşkun bir parıltıyla tutuştu:

— Aşk! Saâdet! Ne güzel, ne derin, ne ilâhî sözler. Emin ol, ben aşkı da saâdeti de pek az fânîlere nasip olan tarzda yaşadım. Saâdet dünyâda en mukaddes şeydir. Saâdet fevkalbeşerdir. Saâdet, Allah'ın kendisidir. En büyük saâdete erişen insan Allah'a en çok hizmet etmiş olur. Ben bunu bildiğim için Fâruk'tan Nebîle'yi boşamasını bekledim. Nebîle sürünecekti, mahvolacaktı belki. Fâruk bu yiğitliği başaramadı. Gerçek, ıztırap çektirmek, ıztırap çekmekten daha güçtür. Bu sefil ve cüce insanlar asırlardan beri acı çeke çeke idmanlı olmuşlar. Öküz gibi hemen her yükün altına giriyorlar. Buna din, îman, vicdan diyorlar. Be hey çürük armut! Senin kendine karşı dînin, îmânın, vicdânın yok mu? Çekene mihnet gerek.

Benim hayat felsefem çok kuvvetli bir iksir idi. Fâruk gibi bir yosma (evet yosma! Erkekler, güzel sathî ve kalleş bir kadın için bu hakareti kullanırlar. Biz onlara, çanak tuttukları zaman, neden yosma demeyelim?) bu iksiri yutamazdı, burma bıyıklı civanım! Elbette; saâdet en mukaddes şeydir, ıztırap en büyük günahtır, diyebilmek için saâdetin bütün ulûhiyetini, ıztırâbın bütün alçaltıcı çirkinliğini yaşamış olmak lâzım. Böyle derin, böyle candan duymak kabiliyeti kimde var, sorarım sana? Buna sık rastlanır mı sanırsın? Oh yavrum, nerede bu bolluk? Her ne ise... Benim âmentüm şudur: Mesut, muzaffer, kuvvetli ol. Gelelim aşka: Aşk öyle ilâhî bir zırvadır ki bütün hakîkatler ona fedâ olsun. Zâten hakîkat nedir? Nemize lâzım hakîkat? Belki

korkunçtur, bu hakîkat denilen şey. Belki bizi ürkütür, yaşama hızını tavsatır. Bize hayâtı zenginleştirecek güzelleştirecek şeyler lâzım. Aşk bunu yapar mı? Hay haay... Öyleyse aşk, kof bir zırva da olsa -değildir ya!- bize gelsin. Hoş geldi, safâ geldi. Amma diyeceksin ki aşkın zevki devamlı değildir. Ne beis? Kader bize o zevki muvakkat bir zaman için veriyor ya, aşktan aslan payını kapmaya bakalım. Sonra acı günler geldiği vakit, biz dişimizle tırnağımızla kopardığımız o iri parçayı feleğe nisbet onun burnuna tutar ve küstahça güleriz. Kambur felek, bana eziyet mi yine? Fakat bak, ben senden ne kaptım. -Zinhar nevmit olmayınız. Tâlih sizi yere vurdukça siz hacıyatmaz gibi boylanın, tâlihe meydan okuyun, deyin ki: İlle isterim, aşkı, saâdeti, zaferi ver, ver bana.- Tâlih alayla göz kırpacak, son düşüşten kanayan tâze yaralarınızı işâret edecek. Siz deyin ki: Zarar yok gelsin, inkisârı da, mağlûbiyeti de, elemi de gelsin. Yeter ki saâdet de gelsin, zafer de beraber. Ve ebediyyen tâzelenen kuduruk bir kuvvetle avazınız çıktığı kadar haykırın: Da Rapo!"

Bedriye'nin kalbi takdirkâr bir perestişle taştı. Bu görümcesi Mihriban Hanım emsalsiz bir kadındı, Güliver cüceler diyarında!

— Fâruk benim çok mâtemimi tutmuş, hattâ intihar etmeye bile teşebbüs etmiş. Bir gün enişteye demiş ki: Bir patiğin şiirine kurban gittim. Yedi sekiz sene sonra onlara rastladım. Arife idi, Ömer Efendi mağazasına gitmiştim. Bana pek yaraşan yeni bir çarşaf giymiştim, sarı yeşil janjanlı taftadan. Boynumda bileğimde zümrütler inciler vardı. O zaman Manastırlı Âtıf Bey'le yeni evlenmiştim. Peşim sıra Câfer'le Tiryal, çantamı, buvamı taşıyorlardı. İkinci katta hazır elbise bölüğünden geçerken baktım onlar... Besleme kılıklı Nebîle Hanım sümsük siyah çarşafını bir toplu iğne ile

tepesine tutturmuştu. Cezmi büyümüş, beşikteki güzelliğinden eser kalmamıştı. Burnunu çeken, kepçe kulaklı bir mahalle çocuğu. Fâruk! Oh... Buruştu buruştu, gözümde yumruk kadar küçüldü. Göbek bağlamış, omuzları düşmüş, sönmüş. Ben bütün haşmetimle yanlarından geçerken Fâruk bitti, bitti. Ayakta sallandı. İçimde nefret yoktu, yalnız biraz alay, biraz merhamet, bol bir ferahlık. İçimden Fâruk'la konuştum: Ey güneş! Artık güneş değilsin. Zâten hiçbir zaman güneş değildin. Sana bütün şâşaayı bahşeden benim gönlümdü. Senin küçük parıltını ilâhî bir pertavsız gibi nâmütenâhî büyüterek seni güneş yapan gönlüm. Sen bu muakkisi kırdın, kendi saltanatını yıktın. Var şimdi kuytularda ışılda, kör kandil!

Şunu da unutmadan söyleyeyim: Nebîle'ye bir teşekkür borçlu idim. Ya o Nebîleler olmasa bizim hâlimiz nice olurdu? Onlar öyle siper-i sâikalardır ki Fâruk gibi yıldırımları kendi üzerlerine çekerek bizi kül olmaktan kurtarırlar. Netîcede erkek onlara kalır. Netîcede dediğim, ihtiyarladığı, posası çıktığı vakit. Çünkü Fâruk cinsinden erkekler kurbanlık koyun gibidir. Kanlı lezzetli iken etleri her tarafa tevzî olunur. Nebîle Hanım'ın evine kala kala postekisi ve boynuzları kalır:

— Affediniz, küçük hanım, sert konuşuyorum. Fakat siz Çinlilerin o meşhur darbımeselini bilir misiniz? "Doğru sözler tatlı değildir. Tatlı sözler doğru değildir."

Yavrum. Bütün bunları söylemekten maksadım kadınla erkeğin sevdâ bahsinde hiçbir zaman hemfikir olamayacağını anlatmaktır. Nasıl uzlaşsınlar ki kadın sevince, varını yoğunu, dînini îmânını bu aşk kozu üzerine oynar. Kaybederse her şeyi birden kaybetmiştir. Halbuki erkek??? Meselâ evlenir. Karısının üzerine başkasını sever. Nedir bu ettiğin? dersiniz. Der ki: Aşk başka âile başka. Haydi kabul edelim. Erkek aşkının

üzerine de diğerleriyle düşüp kalkmaya başlar. Çünkü onun için: Aşk başka tenevvü başka. Derken efendim, yine bir sevdâya tutulur. E, hani senin aşkın vardı ya? Karının üstüne yana tutuşa sevdiğin hanım? Size der ki: Aşk başka ideal başka.

Canım yavrum. İsterim ki son cür'aya kadar içmeye mecbur kaldığım o hicran zehirini kader sana sunmasın. Senin sıranı atlayıp geçsin. Burhâneddin Bey'in çok üstüne düşme. Sıhhatini kolla, aman sıhhatin... Erkeğin naturasını olduğu gibi kabul etmelisin. Ya Nebîle olursun, ya Mihriban olursun. Hepsinden âlâsı, inkisarlardan yılmayan, hicranları umursamayan, elemlerin üzerinden raks ederek geçen cesur ve kaygısız bir kadın olmaktır. Haydi şimdi yemeğe gidelim. Zîra zîra... Midem zil çalıyor. Sultan Aziz gibi bir oturuşta bir kuzu haklayacağım alimallah.

İNSANIN HAKÎKİ SESİ

Necdet rıhtım boyundaki apartmanın küçük balkonundan denize bakıyordu. Vakit gece idi. Kadıköy iskelesine yanaşmış bir vapurun ışıkları denize vurmuş, suyun üzerine sıra sıra yatırılmış altın direkler gibi idi. Hafif bir rüzgâr genç adamın saçlarında oynuyordu. Bu ılık lodos ona baharı hatırlattı. İlkbaharda, Bedriye'yi sevmeye başladığı zamanlar, geceleri saatlerce bu balkondan denize bakmış, sevdiğini düşünmüş, onu özlemiş, onu candan istemişti. Baharda gönlü ümitle doluydu. Sonradan, karşılık görmemek felâketi apâşikâr belirdiği vakit bile, Necdet ümitten büsbütün cayamamıştı. İçini çekerek balkondan ayrıldı. Evet, gönüller, gayri ihtiyârî ümîde teveccüh ederler, gözlerin tabiî olarak karanlığa değil, ışığa çevrilmesi gibi. Camekânlı kapıyı kapattı, perdeyi çekti. Sandıktan yeni çıkarılan kışlık robdöşambrı naftalin kokuyordu. Necdet onu sırtından attı. Çıplak olarak banyosuna doğru yürüdü. Elektrik düğmesini açınca boy aynasında kendini gördü. Bir adım atmışken durakaldı. Karşısında duran çıplak atlete baktı. Tekrar içini çekti. Fakat bu defa öyle derinden ki nefesini boşaltırken göğsünden küçük, boğuk bir feryat koptu:

— Allah!

Şimdiye kadar hiçbir zaman yüksek sesle Allah dememişti. Kendinden ürkerek bir ayak iskemlesinin üzerine çöktü. Ve şimdi artık, bir hastanın iniltisi gibi sıralıyordu:

— Allah, Allah, Allah, Allah!..

Bu kırık, bu ıztıraptan lîme lîme olmuş ses Necdet'in kendi sesi değildi. Yâhut da asıl kendi sesi idi. Hiç bir zaman bu derecede hakîkî ve samîmî çıkmamıştı.

Ey insanlar, ey büyük bir hasretin peşi sıra kanlarını akıtarak sendeleyenler!.. En çok özlediğiniz şeye eremeyeceksiniz. Sen, bana bak, gönlünün en azaplı yoksulluğu nedir? Evlât muhabbeti mi? Tatlı bir âile yuvasına gömülüp uyuşmak mı istiyorsun? Olamaz! Sen dostum, senin aradığın aşk mıdır? Rûhunun eşini bulup acı bir inzivâdan kurtulmak mı merâmın? Olamaz! Sen büyüklüğe mi özenirsin? Olamaz! Sen, büyüklüğün mes'ûliyetlerini üzerinden atıp hafif insan mı olmak istersin? Olamaz, olamaz, olamaz! İnsanlar! Gönüllerinizin en büyük tahassürü ne ise, işte o olamaz! Hayâtınız, hangi hasreti doyuramayacaksa siz korkunç bir isâbetle onu keşfediyorsunuz ve imkânsızı hedef yapıyorsunuz. Ya ne zannettiniz, dostlarım? Aşk yolunda gülebilecek bir adam, evlât evlât! diye çırpınıyor. Evlâttan şans ihtimalleri olan biri aşk aşk! diye dövünüyor. Haydi, beyhûde üzülmeyin. En azaplı dileğiniz hiç bir zaman olamayacaktır.

Ve siz, büyük hasretlerine nihâyet kavuşanlar! Siz, şimdi elinizde tuttuğunuz o kıymetli cevheri kaybedeceksiniz. İstediğiniz kadar üstüne titreyin, ona tapın, ona takdisle kölelik edin. Siz, onu kaybedeceksiniz.

Necdet yerinden fırladı. Uyku içinde kaderlerinden habersiz yatan insanlara bağırmak, onları uyandırmak istiyordu: Olamaz, ummayın olamaz! Eskazâ oldu ise

kaybedeceksiniz çünkü...

Kānun-ı tabiat böyle emrediyor. Necdet bunu kendi nefsinde yaşamıştı. Onun çektiği felâket tek kişiyi hırpalayan acı bir tesâdüf değildi. Bir tesâdüf, bir şanssızlık bu kadar kuvvetli olamazdı. Ancak tabiatın amansız kanunları bu zulmü yapabilirdi. Ve mâdemki ona, Necdet'e, yaptı; herkese yapacaktır.

Soğuk duş, buzlu püsküllerle vücûdunun üstünde şaklıyordu. Âsâbı biraz tâzelendi. Acele kurulanarak yatak odasına koştu. Kapıcı madam onun hizmetine bakıyordu. Semâver hazırdı. Necdet, limonlu sıcak bir çay içti, birkaç sandviç yedi. Damarlarına kuvvet geldi. Bir düşünceye bu derece saplanmanın patolojik bir illet olduğunu anlayarak, hastalığı def eder gibi hışımla lâmbasını söndürdü, yattı. Fakat uyku?.. Hani ya uyku?..

Bedriye Hanımefendi! Bir gece Şifa'da ne buyurmuştunuz, efendim? Demiştiniz ki: "Hiç bir erkek uykusuz kalır mı? Erkekler öyle şey bilmez. En büyük kahrı da görseler mâşallah ne iştahlarına ne de uykularına halel gelir." Buyurun efendim, teşrîf edin, görün bakalım, bir erkek uykusuz kalır mı imiş? Siz de Fahri Bey patronumuz, gazetemizin sahibi. Süreyyâ Paşa tiyatrosundaki kitâbe diliyle: Gelin, görün ve ibret alın. Hani bilmek istiyordunuz, zamâne gençleri hicran tanır mı?

— Fakat uyku, uyku!

Necdet fosforlu kol saatine baktı, iki buçuk. Düşünceleri öldürmek, uykuyu getirmek için bir sistem tecrübe etti, saymak: Bir, iki, üç,... Yetmişe kadar geldi. Stop!

Kendi kendine dedi ki:

— Burhan iddia etmişti. Gönül ıztırâbı diye müsbet

bir şey mevcut değilmiş. Gönül çekiyorum diyenlerin, ya bağırsaklarında, ya böbreklerinde, ciğerlerinde, yumurtalıklarında, daha bilmem nerelerinde bir bozukluk varmış da cümle-i asabiyeyi yıpratarak (Ruhî ıztırap) namını taşıyan bir evham yaratıyormuş. Peki amma, benim böbreklerim de ciğerlerim de mükemmel. Hesapça rûhî ıztırâbım olmamak lâzım. Mâdemki vücûdum rahattır, bir eksiğim yok demek.

Bir, iki, üç, dört... Necdet yüzünü duvara döndü. Yine saymaya başladı. Bu defa yüz on dörde kadar gelebildi. Yüz on dört der demez, çılgın gibi yatağın içinde doğruldu.

— Vücutça rahat mıyım? Hayır.. Yalancı, riyakâr, düzenbaz herif! Sen rahat değilsin! Sen yandın, yanıyorsun. Senin tamam olmaklığın için şu anda o, o kadın bu yatakta senin yanında olmalı idi. Senin rûhun da vücûdun da ona muhtaçtır. Sana o lâzım, o lâzım! Onsuz olamazsın. Olursan da işte böyle olursun.

Elini yastıkla kılıfı arasına geçirdi. Keten sargıyı bir hamlede parçaladı. Bu yırtıkların üzerine yüzükoyun abandı. Yine saymaya başladı. On yedide durdu. Saate baktı, dört buçuk. Artık uyku ümîdi kalmamıştı. Sırtüstü uzandı. Banyoda yaptığı gibi içinden sökülen dertli nefeslerle inledi: Allah.. Allah... Allah...

TAVŞAN DAĞA KÜSMÜŞ

Karanlık erken erken çökerken sulu bir kar yağmaya başladı. Rüzgâr kara yelden esiyordu. Bundan daha mendebur bir hava tasavvur edilemez. Kunduracı Bahâ, kalfa ve çırakları ile küçük rahleler önünde, bir lâmba altında sessizce çalışıyordu. Bahâ, içinden öfke ile söyleniyordu:

— Bu akşam yine kimse uğramaz. Bütün sipârişler alesta beklesin. Beklesin amma... Ya ben bu oğlanların haftalığını nereden vereyim? Dilsiz bir kalfası vardı. Bahâ ona bakarak:

— Mükerrem Bey'in sayasını kalıba çektimdi. Patumasını bitirdin mi? Getir bakayım, köselesini üstüne atayım. Bu nasıl vardola dikişi ulan? Kazımasını da böyle yaparsan hayrını gör. Mükerrem Bey bunu bizim kafamıza çalar.

Sıkıntı ile yerinden kalktı. Tezgâhın aralığından rakısını çıkardı. Kâğıt içinde salam ve turşu vardı. Baha bir müddet sokağa bakarak, şemsiyeler altında büzülmüş acele acele geçen yolcuları tanımaya çalışarak, birkaç kadeh içti. Sonra köşede yanan pembe emaye sobaya kömür attı. Ellerini ovuşturuyor, aşağı yukarı dolaşıyor.

— Müşteriden vazgeçtim. Bâri bir arkadaş gelse de iki lâkırdı konuşsak, diyordu.

Camekânlı kapı şangırtı ile açıldı. İçeriye, sırılsıklam, Orhan girdi. Dükkânın orta yerinde kuvvetlice bir silkindi, etrâfı ıslattı. Bahâ, geriye sıçrayarak:

— Dur ulan! diyordu, kendin Marika için gâvur oldun. Bizi de mi vaftiz edeceksin?

— Ağzını topla, angurya!

— Angurya senin ağabeyindir, meşe odunu!

— Saldırma. Kuduz vakası var, diye ihbar ederim. Bir garip yolcu kış kıyâmette ocağına düşmüş. Böyle mi karşılarlar? Billâhi dondum. Şâyet sabaha sağlam çıkarsam, şaşarım. Hemen şuracıkta vasiyetnâmemi yapmalıyım. Servetimi kâmilen serseri çalgıcılara bırakacağım.

— Bana ne bırakacaksın?

Orhan ayağını yerden kaldırarak yırtık tabanını gösterdi. Bahâ, arkadaşının paltosunu sobada kurutmaya çalışıyor, gördün mü cömert arkadaşı? diye söyleniyordu. Orhan derhal tezgâhın üstündeki şişeyi keşfetti. Kulpu kırık bir kahve fincanını doldurup susuz içti. Bahâ, yalancıktan, şişeyi kaldırır gibi yaparak:

— Siya, siya, diyordu, seni beylik çeşmeye sulamaya mı getirdiler?.

Birbirlerine olan iştiyaklarını karşılıklı küfürlerle giderdikten sonra ciddi konuşmaya başladılar. Orhan, Bahâ'nın kulağına eğilip fısıldadı: "Dehşetli hâvadis var" gözüyle çırakları işaret ederek: "Hele şunları sav da."

İş paydos edilip kepenkler indirildikten sonra iki arkadaş soba başına yerleştiler. Orhan anlattı:

Yine baltayı taşa vurmuş, başından büyük halt karıştırmıştı. Geçenlerde Bedriye ile münâkaşa etmişler. Orhan, kadınların nankörlüğünden ve dâima kendilerini bedbaht eden erkekleri sevdiklerinden bahsetmiş. Demiş ki: "Sizi bu kadar sevenler, size tapanlar varken gittiniz, bir kadın düşmanıyla evlendiniz. Onun zulmünü çekiyorsunuz. Sizin yerinizde olsam tez elden onun pasaportunu vize ediverirdim. Saâdetinizi başka yerde arayınız. Bakınız meselâ, Suat'la Fuat, Mükerrem'in kuzenleri, ikisi de size hayrandır." Bedriye sapsarı olmuş, demiş ki: "Kadıköy'ün kırtipil kopillerine benim gönlüm tecrübe tahtası değil." Orhan da boş bulunmuş, bu lâfları Suat'la Fuat'a anlatmış. Onlar, bütün köye yaymışlar. Gençler, küplere binmiş. Birisi demiş ki: "Hele beklesin biraz. Bak Kadıköy'ün kırtipil kopilleri ona ne oyun edecek." Sonra Fenerbahçe balosunda mesele patlak vermiş. Bedriye hikâyesi duradursun, bu baloda diğer bir hâdise daha olmuş. Mâlûm ya Necdet, son zamanlarda, Bedriye ile Burhan'a rastlamak korkusundan bir yerlere gitmiyor. Fakat bâzı kulüplü arkadaşları bu defa çok ısrar etmişler, Burhan'ın baloya gelmeyeceğini söylemişler. Necdet, hatır belâsı, râzı olmuş. Balo, Süreyyâ'da verildi biliyorsun. Tam Necdet kapıdan girmiş, ilk bakışta Bedriye'yi görmüş. Bedriye vestiyerde duruyormuş. Burhan da onun şosonlarını çözüyormuş. Necdet bu manzara ile karşılaşınca derhal kaçmak istemiş. Arkadaşları koluna asılmışlar. Bu tepinmede Necdet'in paltosu sıyrılmış, boyun atkısı, şapkası yere düşmüş. Herkes gülmeye başlamış. Bedriye de gürültüye dönmüş, Necdet'in o hâlini görünce kaşlarını çatmış, göz göze bakışmışlar. Zavallı Necdet, sanki bir kabahat üstünde yakalanan bir çocuk gibi kıpkırmızı olmuş. Şapkasını şalını yerlerde bırakarak tiyatrodan dışarı fırlamış.

Derken Burhan Bey'le Bedriye Hanım salona çık-

mışlar. Fakat hayret! Bedriye'ye kimse selâm vermiyor. Kimse onu dansa kaldırmıyor. Bütün tanıdıkları görmezlikten geliyorlar. Masalarına komşu olanlar yer değiştirmişler. Onlar, salonun bir köşesinde çıplak bir sâhada yalnız kalmışlar. Gençleri en çok kızdıran nokta: Bedriye kendisine yapılan boykotajın farkına bile varmamış, o kadar dalgın ve mahzunmuş ki... Önündeki bardaktan damla damla şarap içiyormuş, müzik dinliyormuş. Parkenin ortasında camdan bir mustatil vardır. Buraya zemin altından renkli ışık verilir ve bu esnâda salondaki diğer lâmbalar söndürülür. Bedriye, bu renklere bakıyormuş. Bir buket menekşe kokluyormuş. Â, âdeta tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış, hikâyesi... Hulâsa bütün emekler boşa gitmiş, çünkü Bedriye etrafın tahkîrini görmemiş bile. Yalnız Burhan işi anlamış. Derhal kendi arkadaşlarına telefon etmiş. Moda'dan ikisi İngiliz, ikisi Mısırlı dört genç avcı gelmişler. Bedriye'yi, dansla, sohbetle mükemmel eğlendirmişler. Kadıköylüler büsbütün kızmış. Meseleyi âdeta bir millî dâvâ hâline getirmişler. Bedriye ile Burhan, Türk gençliğini tahkir etmek için ecnebîleri çağırdı iddiasında bulunmuşlar. Orhan kendisi, istirahat odasına kaçmış. Çünkü ona demişler ki: O kadını dansa kaldırırsan seni döveriz.

Bahâ, kadehleri tâzelerken şaşkın şaşkın başını sallıyor:

— Bunlar ne işler?.. Ne işler?.. diyordu.

— Bereket resmî bir balo idi. Çocuklar, kulüp saygısı ile daha ileri gidemediler; fakat ahdimiz olsun onu yıldıracağız. Mâdemki bizi bu kadar hakir görüyor, biz de onu bu köyde barındırmayız, demişler.

Fırtına kepenkleri sarsıyor, rüzgâr ıslık çalarak aralıklardan işitiliyor, yağmur camlarda şaklıyordu. Pembe emaye soba, son gayretiyle gürül gürül yanıyor-

du. Derin derin inleyerek geçen rüzgâr, yağmur şakırtısı, sobanın uğultusu ve bütün bunlara katılan bir saat tıkırtısı.

— Oh!.. Bahâcığım, ne huzur, ne sükûn!

Orhan elini gözlerinin üzerinden geçirerek alnına düşen kestâne renkli perçemleri geri sıvadı. Gözleri kapalı düşünüyordu. Birdenbire doğruldu. Sandalyesini Bahâ'ya daha yakın çekti ve ateşli bir merakla âdeta nefesi tıkanarak sordu:

— Kuzum Allah aşkına, bunlar hepsi sıhhatli, genç, güzel, zengin, hayatta her cihetçe parlak insanlar. Zorları nedir, niye bahtiyar olamıyorlar? Aşkta muvaffakiyetsizlik bütün diğer zaferlerin kıymetini hiçe mi indiriyor. İnsan sevdiği gibi sevilmezse, dünya kendisine zindan mı oluyor?

Bahâ dedi ki: "Gençlikte öyledir. Gençlikte rûhun muhtaç olduğu ilk gıdâ aşk ve idealdir. Fakat Bedriye Hanım'ın duygusu ile meselâ benimki arasında ne büyük fark var. O, ipekli bir şezlong üzerine uzanır. Gramofona "Macar Rapsodileri" plâğını koyar. Yanı başında billûr bir küp içinde turfanda leylâklar vardır. Bu dekor aşkın zevkini de elemini de dev aynasında göstermek için birebirdir. Bana gelince, kış sabahı erken erken dükkâna düşerim. Akşama kadar kalıplar, köseleler, ütü demirleri, patumalar, kazımalarla haşır neşir olurum. Bin bir çeşit insana meram anlatırım. Lokma ve hırka derdi malûm ya. Bu patırdıda aşkın felsefesini yapmaya vaktim kalmıyor, anca tatbîkatına yetişiyorum, o bile kıt kanaat. Fakat bahtiyar olmak için de başka çâre yok. Çok çalışmalı az düşünmeli. Aşkı, istirahat saatlerine güzellik ve âhenk verecek bir vâsıta telâkki etmeli. Aşktan ulûhiyet bekleyip de bulamayınca ince tahlillere kalkarsak, bizde bu aşırı hassâsiyet, bu sevmek ve incinmek istîdâdı varken alimallah hâli-

miz haraptır.

Orhan, Bahâ'nın omuzlarını tuttu. Muhabbetle bir iki tartakladı.

— Sen, dedi, sen nasıl kunduracısın? Güzel konuşuyorsun, Bahâ. Fikirlerin belki doğru belki yanlış; bu münâkaşa götürür. Fakat söyleyiş tarzın güzel. Halbuki orta tahsîlin bile yok, değil mi?..

— Hayır, fakat okudum. Kendi kendime epey çalıştım. Sonra biliyorsun, ne gibi arkadaşlarla temâsım var. Zâten ben müstereddî bir kunduracıyım. Zîra çizmeden yukarı çıktım. Sizlerle konuşa konuşa seviye değiştirdim. Siz olamadım; fakat bir kunduracıya da benzer yerim yok. Mânen demek isterim, yoksa...

Bahâ kılığını kıyâfetini Orhan'a gösteriyordu. Lekeli bir prostelâsı vardı. Başında eski bir lâcivert bere... Tıraşı uzamıştı. Alayla devam etti:

— Benim görüş ve düşünüş tarzım çok daha basit olmalı idi. Amma iş işten geçti. Hani biliyor musun, umûmî harpte, Filistin cephesinde köylü bir Türk neferi Almanların maiyetinde çalışıyormuş. Anlaşılan pek bön bir şeymiş. Almanların yanında Türkçe'yi unutmuş, fakat Almanca'yı da öğrenememiş. Tövbeler olsun, kendimi o nefere benzettim. Mükerrem'in evinde Amerikan punçu yapıyorlar, azîzim enfes bir şey. Gümüş kupalar içinde gezdiriliyor. Gece yarısından sonra fil dişi renkli zarif bir abajurun etrafında bu punçlar nûş edilirken Fransızca, İngilizce şiirler okuyorlar: Benim için tercüme ediyorlar. Sen keman çalıyorsun. Eve dönerken beynimin içinde bir fıskiyeden gül suyu fışkırır gibi bir nağme serpintisi: "Senin o güzel gözlerin için lâyemut türkülerden mürekkep bir şiir ordusu seferber ettim. Sevgilim, daha ne istersin?" Böylece yatıyorum ve bittabî buna uygun rüyâlar görüyorum. Sonra gel

burada kalıptan ıstampa çıkar, taban astarına harama aç. Sayayı kalıba çek!.

Bahâ, kunduracı ıstılahlarını su gibi sarf ederken Orhan zevkinden fıkırdıyordu. Bahâ meselâ "İksilozma yaptım" derdi. Orhan, bu da nedir? deyince "Bıçaktan çıkardım" cevâbını alırdı. Orhan:

— Bıçaktan mı çıkardın? Anladımsa Arap olayım.

Bahâ, ters ters bakarak "Elinin körü" derdi. Mesleğini seven bütün adamlar gibi zannederdi ki, mesleğinin ıstılâhları kendisince mâlûm olduğu gibi herkesçe de mâlûmdur.

Derken Necdet'in bahsi açıldı. Necdet'in bir müddet meyhânelerde dolaştığını, işi serseriliğe döktüğünü biliyorlardı. Çok defa kendileri de bu derbeder sürtmelere iştirak etmişlerdi.

Sonra birtakım rivâyetler çıktı. Gûya Necdet'in bir metresi varmış. Mühürdar'da oturan zengin Semedas'ın karısı Mafalda; mûzibin biri Necdet'le o kadını Beyoğlu'nda Venedik Sokağı'nda bir evde görmüş. Kadıköy'e ilân etmiş. Necdet bu kadını eskiden tanıyormuş. Her ne ise. Mâzînin ehemmiyeti yok. Tekrardan tâzelenen bu münâsebet anlaşılan uzun sürmemiş. Necdet, gene aylak dolaşmaya, meyhânelerde pineklemeye başlamış. Nihâyet içki de kâr etmemiş. Çocuk dünyâdan çekilmiş. Şimdi ömrü, evi ile idârehâne arasında geçiyormuş. Rıhtım boyundaki apartmanında bazen sabaha kadar lâmba yanıyormuş. Necdet kendini çalışmaya vermiş. "Lord Nelze'nin Aşkı ve Eseri" isimli bir kitap hazırlıyormuş. Necdet, gazetecilik ve edebiyat âleminde iyi parlamaya başlamış, diyorlar. Küçük makaleleri, tercümeleri, müstear namla neşrettiği tefrikalarından bir hayli para kazanıyor. Zâten kendisinin de bir îradı var: Cağaloğlu'nda babadan kalma güzel bir ev, altı

dükkân... Necdet de, Bedriye ve Mükerrem kadar değilse de, eh... Gene oldukça mangırla oynayabilir. Kokoz olan yalnız Bahâ ve Orhan. Bu iki züğürt işte kış gecesini külüstür bir dükkânda otuz mumluk çıplak bir ampul altında, yüz dirhemlik bir şişeyi koklaya koklaya içmekle geçiriyorlar.

Fakat ne hikmettir? Züğürtler, hayatlarından memnun. Neşe ve canlılık içinde fıkırdıyorlar. Yüzlerinde can, gözlerinde fer var. Kırık kahve fincanından içtikleri rakı onlara âb-ı hayat, kâğıtlardan parmak ucuyla topladıkları mezeler Cennet taamı gibi geliyor. Halbuki para tutanlar; Bedriye, Mükerrem, Necdet hayattan memnun değil. Yüzlerinde, güç belâ gizli tutulan ince elem gölgeleri ile dolaşıyorlar. Acaba gönül ıztırâbı denilen şey, hakîkatte, işsizlikten canı sıkılanların îcat ettiği bir hayat münebbihi mi?

Orhan, düşünceli bakışlarını Bahâ'ya çevirerek:

— Zannetmem, dedi, gönül ıztırâbı bir hakîkattir. Ben kendim yaşamadım, fakat şâhidi oldum. Seyri bile insanın kanını kurutur.

Bedriye'nin, Necdet'in bâzı sözlerini, jestlerini anlattı. Saat on bire doğru iki arkadaş ayrıldılar. Bahâ'nın geç vakit bir randevusu vardı. Orhan'a vedâ edip yalnız olarak Moda burnuna gitti. Hâlâ sulu karla karışık savrulan melun bir kara yel inim inim inliyordu. Moda burnunda Bahâ, bir müddet yalnız dolaştıktan sonra yanına atkılı bir kadın geldi. İkisi bir şemsiye altında hep aynı vıcık yolları tavaf etmeye başladılar. Mevsim kış mı, bahar mı, vakit sabah mı, gece mi, farkında bile değildiler. Elleri birbirinin belinde, piyasa yolunda dönüp dururken sitemle karışık bir kıskançlık dâvâsına dalmışlardı. Bu zâten hep böyle oluyordu. Özle özle hasretini çek, bin korku ve zahmetle karanlık sokaklarda buluş, sonra kavga. Ebedî münâkaşa, kıs-

kançlık... Bir saatin yarısı vırvırla geçtikten sonra yarısı da âhenkli bir muhabbete erebilirse ne nîmet! Fakat ekseri o da nasip olmazdı. Bir bûse, bin sitem, bu sevişmek illeti Nasrettin Hoca'nın keçiboynuzu hikâyesine benziyor.

Saat bire doğru ayrıldılar, Bahâ, kadını, bir sokağın köşesinde bıraktı. Kadın anahtarla kapıyı açıp girinceye kadar köşede bekledi. Sonra döndü. Yarı beline kadar çamur içinde kalmıştı. Ancak yalnız kalınca batıp çıktığını, iliklerine kadar üşüdüğünü farketti.

— İhtiyarlamaktan başka çâre yok, diyordu; gençlik baş belâsı... İnsan rahatını, huzûrunu, canını kanını kıyasıya israf ediyor. Ne için sorarım size? Bir hayal için değil mi? Fakat!.. Bu hayal de olmazsa hayat denilen soytarıyı ne yapmalı? Çek kuyruğunu.

Bahâ, paltosunun yakasını kaldırdı. Her ne olursa olsun, gençliğin iyi bir şey olduğunu düşünüyor, zevkinden titreyerek büzülüyordu.

NEBÎLE HANIM'IN İZİNDE

Hakîkatler bir bıçak gibi etimize girmedikçe onların hakîkat olduğuna inanmak istemeyiz.

NİÇE

Yeniköy'de oturan bir Mısırlı prensin iftarına Bedriye ile Burhan da dâvetli idiler. İftar, hakîkatte bir husûsî balo idi. Misâfirlerin dokuz buçukta teşrîfi ricâ edilmişti. Yeniköy'e gitmezden evvel Burhan, İstanbul tarafının Ramazan hâlini görmek istedi. Otomobille Fâtih'e kadar uzandılar. Bir haftadan beri kar yağıyordu; yerler adamakıllı tutmuştu, kar daha hayli zaman yayılı kalmak hattâ temelleşmek ister gibi bir tavır takınmıştı. Gezinti esnâsında biraz dinmişse de fâsılalarla esen şimal rüzgârı yerden, damlardan süpürdüğü kar tabakalarını önüne katmış sürüyor ve havada beyaz bulutlar gibi koşturuyordu. Gökyüzünün donuk boz renkli zemîni üzerinde minârelerin kandilleri öteye beriye asılmış çelenkler gibi duruyordu. Mevsimin acı soğuğuna rağmen Divanyolu, Şehzâdebaşı kalabalıktı. Elleri ceplerinde gizli, boyunları atkılı yolcular, etrâfı büyüyen çiy beyazlık üzerinde kapkara teressüm ediyordu.

Burhan çok neşeli idi. Bir hafta kadar Yalova'da

ayı avladıktan sonra yorgun fakat tâze, parlak bakışlarla, sıhhat fışkıran bir çehre ile dün evine dönmüştü. Uzun bir ayrılıktan sonra karısını özleyen bir erkek gibiydi. Hattâ bir aralık büyük bir câzibeye kapılarak elini karısının kürkünden geçirdi, çıplak ensesine dokundu. Bedriye -evlendiklerinin ilk günleri müstesnâ- böyle okşayışlara alışmış değildi. Burhan onu muayyen saatlerde ve sırf maddî bir tarzda sevmişti. Şimdi güzel bir rüyâyı dağıtmamak korkusuyla âdeta nefesini tutmak lâzım geldi. Belki bütün acıları, hicranları boş yere çekmişti. Belki Burhan kendisini seviyordu. Fakat ketûm bir erkek, haşin bir askere benzeyen bir sporcu olduğu için bir kadını doyuracak tarzda sevgisini izhar edememişti. Evet, nihâyet bir erkek... Ondan uzun îtiraflar, çok çok sözler beklemek doğru mu idi? Bu gibi şahsiyetler kendilerini seyrek, kısa, çıplak bir kaç kelime ile ifâde etmek isterler. Burhan kolunu Bedriye'nin sırtından geçirerek sağ omuzunu avucu içine almıştı. Sol elini elinde tutuyor, karısının saçlarını hafifçe öperek kulağına yavaş sözler söylüyordu:

— Seni bu defa çok aradım. Eksikliğini hissettim. Seni... Özledim. Çok...

O gece Yeniköy'de iki nişanlı, iki âşık gibiydiler. Hemen her dansı birlikte yaptılar. Burhan, usûlen, evin hanımını bir defa kaldırdı, başka hiçbir kadınla dans etmedi. Bedriye başkalarıyla dans ederken, o, bir koltukta ağır ağır sigarasını içerek, kendine âit olan bu güzel kadını seyrediyordu. Müsâmerede bir çok güzel, kibar kadınlar vardı. Fakat hiçbiri Bedriye kadar câzip ve müstesnâ değildi. Her türlü süsten ârî düz ve donuk bir altın lâme ince endâmını sıkı sıkı sarmıştı. O da sırf kocası ile meşgul olduğunu belli ediyordu. Kavalyenin omuzu üzerinden bakıyor, hülyâlı nazarı, kendisini seyreden kocasını buluyordu. Sabaha karşı herkes

oyundan bîtap, sedirlere kanapelere yaslandı. İlk saatlerin etiketi çözüldü. Âvîzeler söndürülmüştü. Kalın abajurlu birkaç lâmba, salona loş bir kızıllık serpiyordu. Cazbant çekilmişti. Tek bir banju havâi dansları çalıyordu. Çalgıcı, kelime telâffuz etmeden, yalnız sesiyle: Hımm... hımmmm... diye refâkat ediyordu. Herkesin halı örtülü sedirlere uzandığı yastık yığınlarına gömüldüğü bu rüyâ anında yalnız Bedriye ile Burhan dansa devam ettiler. Fakat bu dans da bir rüyâ gibiydi. Çok hafif bir rüzgârın ara sıra bir ekin tarlasını okşaması kabilinden, bu çift çok rehâvetli, âhenkli hareketlerle dalgalanıyordu. Gün doğarken Kadıköy'e döndüler. Soyundular, banyo ettiler. Bedriye kendini aynada görünce şaşırdı. Yüzü, hidâyet nûru ile yıkanmış gibi, parlak, fevkalbeşerdi. Şüphenin, ıztırâbın bulutları savuştuktan sonra bu çehre emsalsiz bir nur, bir cilâ, dokunaklı bir güzellikle gerilmişti. Kadınların yüzü en büyük saâdet anında çocuk yüzü gibi olur.

Çay masası başında Burhan; of, pek yorulmuşum, dedi. Başını, ilk defa olarak, Bedriye'nin omuzuna dayadı. Bedriye onu çenesinden tutarak kaldırdı. Burhan tekrar yaslandı ve gözlerini kapadı. Fakat karısı onu tekrar kaldırdı ve kendinden biraz uzaklaştırdı. Burhan sitemle:

— Rahatsız mı ediyorum? Neden müsâade etmiyorsun? dedi.

— Rahatsız?.. Katiyen. Senin yüzünü görmek istiyorum, seni görmeye kanamıyorum.

Burhan dikkatle Bedriye'nin gözlerine baktı. Uzunca bir müddet sükût etti, düşündü.

— Ya günün birinde bıkarsan! dedi.

Bedriye, yerinden fırlayarak kocasının boynuna sarıldı:

— Senden bıkamam. Bana bu kadar acı sözler söyleme.

Gözlerinden yaş boşandı. Kendini ağır ağır dizleri üzerine bıraktı. Kolları Burhan'ın boynunda düğümlü kalmıştı. Sinirli bir ağlayış tûfânı içinde, aynı zamanda gülümseyerek, kendinden geçmiş bir halde îtiraf etti:

— Hem bizim bir çocuğumuz olacak, Burhan!

Bu haber pek tepeden inme geldi. Burhan kendini toparlayamadı. Bedriye'nin kollarını boynundan çözerek ayağa kalktı.

— Yâ?.. Çocuk!.. Ne çabuk! dedi.

Pek budalaca bir söz söylediğinin farkına vararak gûya düzeltmek istedi. Fakat boş bulundu, ağzından kaçırdı:

— Buna lüzum yoktu, güzelim. Ben seni daha tedbirli zannetmiştim...

***

Bedriye, adımlarını tek tek sürükleyerek, üst kata çıkıyordu. Düşünüyordu ki insan, nerede bir ümit görürse hemen ömrünün bütün ağırlığını bu cılız saman çöpüne bağlamaya hazırlanıyor. Gönüllerdeki bu nâmütenâhî zaaf onu ilk defa olarak isyan ettirdi. Burhan'dan bir güler yüz, yarım buçuk okşayış görmekle derhal şımarmış, kalbini ona açmış olduğuna utandı. Evvelden beri müphem sûrette hissetmişti: Bu adama aşkının korkunç büyüklüğünü hiçbir zaman göstermemelidir. Ancak bu zorlu disiplin pahasına onu muhâfaza edebilir. Fakat mahrûmiyetle, acılarla çürümüş olan gönlü, Burhan'ın iki tatlı sözü karşısında, inzibâtını kaybetmiş, ortaya serpilivermişti. "Bizim bir çocuğumuz olacak, biz dâima birbirimize bağlıyız" sözlerini söylediği anda, Burhan'ın ebediyyen kendisinden uzak-

laştığını anlamıştı.

Bir günlük bir ümit rüyâsından sonra tekrar içine yerleşen o ince sızıya dedi ki: "Gel bakalım, otur yerine. Nasıl oldu da beni yirmi dört saat terk ettin, temelli misâfir? Fakat ne kadar korkunç olsan artık pabuçların dama atıldı, büyük ıztırap! Bende çok fazla yerleştin, kendini pek gündelik yaptın. Îtîbarın kalmadı, gönül acısı. Seninle mücâdele etmeyeceğim, seni kovmayacağım bile. Otur istediğin kadar."

Kütüphâne odasında Şerif Bey'in yağlı boya bir portresi vardı. Bedriye onun karşısında durdu. Zamânı mekânı unuturcasına bu resme baktı. İlk kocası, mürşidi, mânevî hayâtının temeli olan bu adamın tasvîrinden sanki gizli bir kuvvet akarak onun perîşan rûhunu toparladı, tahkimledi. Şerif vaktiyle ona demişti ki: İnsanda gizli ve sırf o insana mahsus bir cevher vardır. Hayâtın hakîkî mânâsı, işte o cevheri derinliklerinde bulup işlemektir.

Bedriye, dokuz sene sonra birdenbire hatırladığı bu sözü tefsîre uğraşarak kendisindeki husûsî cevheri aradı. Evet, hiç şüphesiz, kendi varlığının öz mânâsını şimdi bulmuştu: Boyun eğmemek, mağlup olmamak, her bâdireden muzaffer çıkmak.

Bir kat daha çıktı. Kalamış koyuna bakan balkonun kapısını açtı. Balkonun oymalı tahtadan yapılmış parmaklığına yaslanarak karşıyı seyretti. Kayışdağı'nın lâcivert ehramı ve onun eteğine takılan tepelerin dilber dizisine bakarak ferahladı. İçinden bir gülme kabarıyordu. Yavaş yavaş yükselen, köpüren, nihâyet taşan bol bir gülüş, inkisârını örttü, tesellîye gömdü. Burhan'ı tanıdığı günden beri, içten gelen ilk hafiflik ve ilk gülüştü bu. Demek kurtulmuştu. Bir çırpıda, bir lâhzada, bir mûcizeye mazhar olur gibi, bu marazî aşkın üzerinden atlayabilmişti. Ne vardı bu kadar ıztırap

çekecek? Burhan onu sevmiyor, gün gibi aşikâr; çünkü, bir erkek sevdiği kadından bir çocuk ister.

Bedriye, uzun uzun düşündüğü bu balkonda soğuktan titriyordu. Fakat rûhunun, dimâğının birdenbire serbestleştiğini anlamak ona derin bir zevk verdiği için yerinden ayrılmadı. Koydaki su, düzgün ve yumuşak yatıyordu, üzerinde ne bir yelkenli ne bir sandal... Halbuki yazın burası yelkenliler, sandallar, kanoların kaynaştığı, yüzgeçlerin bir baştan bir başa kulaç attığı kalabalık bir havuz gibiydi. Bedriye kollarını açtı, gerindi: O günler yine gelecek! dedi. Evet, o eski günler yine gelecekti. Kendisi bu şerefsiz ve ümitsiz sevdâyı başından atacak; yine hür, kuvvetli, bahtiyar bir hanım, hayâtın derinliklerini bilen; fakat onlara tepeden bakarak bir zirveden bir zirveye atlayan muvaffak bir insan olacaktı.

Burhan onu nikâhla almıştı. Fakat Burhan onu sevmiyordu; hiçbir zaman onunla bir ruh müşâreketi aramadı, ondan bir çocuk istemedi.

— Burhan beni sevmezse ne olur?

Bedriye gülüyordu. Sekiz aydır bu suali kendi kendine sormak aklına gelmemişti.

— Sâhi ne olur Burhan beni sevmese? Maddeten mânen neyim eksilir?

— Vaktiyle Burhan beni sevseydi çok bahtiyar olacaktım. Fakat bugün artık iş işten geçti. Artık saâdeti istemiyorum, aramıyorum. Burhan beni sevmiyormuş, ebediyyen sevemezmiş. Ne yapalım? Allah başka keder vermesin!

Titreyerek camları kapadı, tekrar aşağı kata koştu. O günü o geceyi çok buhranlı geçirdi. Gece bilhassa, küçük bir lâmbanın ışığında, dirsekleri masaya dayalı olduğu halde uzun uzun düşündü: Mevzû artık Burhan

değildi. Şimdi mevzû çocuktu. Bu çocuğu doğurmayı, bağrına basmayı, büyütmeyi tahassürle istiyordu. Lâyemut zannettiği sevgisi ölmüştü. Dünyâda tasavvuru kabil olmayan şey emrivâkî olmuştu. Burhan, bu çiçek tarlasını çiğneye çiğneye tamamiyle mahvetmiş, bir filiz verebilecek bir tohum bırakmamıştı.

— Benden çocuk istemeyen bir adamın çocuğunu doğurmak doğru mu?

Lâmbanın sarı ışığı altında süzgün duran yüzünden ter ve gözyaşları akıyordu. Nihâyet, bu tükenmez görünen gece de sonunu buldu.

Bedriye yemek odasındaki lâmbaya vernik süreceğini söyleyerek çifte merdiveni bahçeden taşıttı. Bir dakîka evvel, merdiveni kurup dışarı çıkan bahçıvan, daha divanhâneden çıkmadan, şiddetli bir gürültü duydu. Geri döndü. Onun bağırışına koşan Câfer Ağa, Nazar vesâir hizmetçiler Bedriye'yi yerde, bayılmış buldular.

Mihriban Hanım onun hâmileliğinden haberdar değildi. Fakat vaziyeti görünce kazayı anladı, dövündü. Mahmut Ata'yı çağırttılar. Çocuk düşmüştü. Bedriye'ye nasılsa bir şey olmadı. Fakat epey bir müddet yatakta kalacaktı. Lâvajlardan, pansumanlardan sonra bir aralık gözlerini açan Bedriye, yanında görümcesini görünce ellerini ona doğru uzattı. Mihriban, muhabbetle titreyerek genç kadının üzerine eğildiği vakit dedi ki:

— Anneciğim, hani ne diyordunuz? Erkeği muhafaza etmek isteyen kadın Nebîle gibi olsun. Bir çocuk doğursun ve o erkeğe bir câriye gibi bağlansın. Şansı olmayan bir kadın için Nebîle olmak da kâr etmiyor. Çocuğa bir paçavra kadar kıymet vermeyen erkekler var.

Mihriban onun saçlarını okşarken:

— İlâhi çocuk, diyordu, bir kadın evlâdını kendi

için doğurur, erkek için değil. Doğru iş yapmadın, canım yavrum. Ne ise, şimdi üzme kendini inşallah ileride pişman olmazsın.

Bu çocuk düşürme hikâyesi ört bas edildi. Akrabâdan bir hanım Bedriye'nin hareketini tenkit edecek oldu. Kanûnî mesuliyetlerden, mahkemeden bahsetti. Bedriye kadına dedi ki:

— Kanun, benim gönlümün sefâletine bir şifâ bulsun da ondan sonra şahsıma bu kadar hükmetsin. Hem dünyânın hangi kuvveti bu işin bir kast olduğunu isbat edebilir? Lâmbaya cilâ sürerken merdivenden düştüm, kazâ. Ben diyorum kazâ; dünyânın bütün cübbeli, perukalı hâkimleri karşıma dizilsinler, kast! desinler. İsbat? Ya hani isbatı? Bu meseleyi tâzelemeyin, kızdırmayın beni.

Bedriye, günden güne düzeldi. Yatakta yattığı yerde toplanıyor, rengi pembeleşiyordu. Yavaş yavaş, Burhan'ı tanımadan evvelki halini bulacaktı. Zâten beden, ruh kadar inatçı değildir. Şifâyı daha kolay kabul eder. Genç vücûdu, sükûnetli uykular içinde, tâze usâreler peydahlayan bir nebat gibiydi. Dudakları, serin bir portakal şerbetine şükranla saldırıyordu. Fakat rûhu henüz tesellîye kapalı idi. Elbet bu ruh da günün birinde şifâ bulacak, eski kuvvetiyle tekrar boylanacaktı.

Merdivenden düşüp de bel kemiği parke üzerine vurduğu gün, sükûtla bayılma arasında geçen nâmütenâhî kısa zamanda, Bedriye, gözleri kapanırken şöyle düşünmüştü:

— Bu derece ıztırap çekmek boş yere olamaz.

Elbette! Bu acıların, inkisarların, hicranların mâverâsında bir ferahlık, bir hürriyet, bir saâdet hazır duruyordu. Bu kara kışın son demleri geçtikten sonra mavi bir gök, çiçeklere boğulmuş yaylâlar, güneş gele-

cekti. Güneş, güneş, güzel İstanbul'un hem altına, hem gümüşe benzeyen ilk yaz güneşi, kara çamurların kamçılı poyrazlar altında çatlayarak kuruduğu ümitsiz yaylâlarda milyonlarca papatyalar, gelincikler üretecekti.

KADIKÖYÜ'NE VEDÂ

Sizi kemal mertebesine en çabuk
Ulaştıran binek hayvanı ıztıraptır.
MEISTER ECKARDT

Bedriye'nin hastalığını Necdet'e biraz mübâlâğa ile anlattılar. Kadın, ölüm döşeğinde yatıyor, dediler. Necdet, o anda kendini kaybetti, Cevizlik'e koştu. Bedriye'nin odasından içeri yuvarlandı âdeta. Yüzük hâdisesinden sonra birbirlerini görmemişlerdi. Bedriye onu büyük bir sevinçle karşıladı. Sıhhatte olduğunu, yakında kalkacağını temin etti. Fakat Necdet bir türlü kendine gelemiyor, karyolanın ayak ucunda, Bedriye'nin eflâtun renkli battâniyesi üzerinde hıçkırıyordu. Onun böyle yüzükoyun kapanmış vaziyette ağlayışı o kadar dokunaklı idi ki... Bedriye, yattığı yerden, zavallının kan hücûmuyla kızaran boynunu, lüle lüle dağılmış yumuşak saçlarını görüyordu. Dayanamadı; belini dayadığı yastıklardan biraz doğrularak Necdet'in saçlarını okşadı.

— Bana çok mu darıldındı, Necdet? Niye hiç görünmedin? Îtirâf ederim, sana karşı duygusuzca sefil bir harekette bulundum. Fakat görüyorsun ya ben de çok çektim. Bu acılarımı düşün de beni affet. Beni tahkir etmek için yüzüme "Bedriye teyze" diye bağırdın. Hiç

gücenmedim sana. İstersen hanım nine çağır. Otuz dört yaşında olmak beni üzmüyor. Artık gençliği, güzelliği ne yapayım? Keşke kabil olsa da bana kalan mütebâkî gençlik senelerini de heveskâr hanımlara dağıtabilsem... Cidden bu türlü saâdetlerde artık gözüm yok. Söyle seni çok mu incittim? Bana darılmamalı idin. Niye darıldın?

Necdet, ağladığı yerden başını kaldırdı ve Bedriye'nin hiç unutamayacağı nihâyetsiz bir acılıkla dedi ki:

— Hayâtımın en büyük ıztırâbı sizsiniz. En müthiş elemi bana siz verdiniz.

Tekrar Bedriye'nin ayakları üzerine kapandı, için için ağlamaya devam etti. Bedriye, yine onun saçlarını okşuyordu. O vakit delikanlı birdenbire kaçmak mecbûriyetini duydu. Bu odadan, bu kadından, hâtıralarla dolu bu köyden uzaklaşmak lâzımdı. Yoksa sefil bir ölümle ölecekti. Bedriye'yi hâlâ seviyordu. Bütün iştiyakları, arzuları, açlıktan kudurmuş bir canavar sürüsü gibi üstüne saldırdı. Necdet zannetmişti ki ıztırap, kendisinde saâdet tahassürünü öldürmüştür. Şu anda aşkının bütün ateşli hızı ile hâlâ yaşamakta olduğunu keşfetti. Çile doldurdum, artık bitti, diye kendini avuturken o eski ıztırapların yeniden şâha kalkacağını anladı. Bu sefaleti tekrar çekmektense derisini yüzdürmeye râzıydı.

Karârını verdi. Daha o gün eşyâlarını İstanbul'a taşıttı. Cağaloğlu'nda babadan kalma güzel bir evi vardı, kirâda idi, fakat iki buçuk odalık müstakil bir bölüğü vardı. Artık orada, Bedriye'den uzak, köyden uzak yeni bir hayat başlayacaktı.

Şu Kadıköy'ün bir karış toprağı yoktu ki hâtıralardan hâlî olsun. Ümitsiz aşkı bu muhîtin her tarafına sinmişti. Moda burnunda "Bedriye için ölmek isterim"

diye düşündüğü yıldızlı bir gece geçmişti. Ertesi günü Fikirtepesi'nde, kestânelerin billûr göğe doğru dik duran pembe beyaz kandil çiçekleri altında "Bedriye için yaşamak isterim" demişti. Moda'dan sandalını çözer, Kalamış'a doğru kürek çekerdi. Kalamış'ta bir kuleli köşk vardır. Necdet dâima o istikamette gider, sığ yeri bulunca demirlerdi. Burada aşkını, felâketini düşünerek sayısız saatler geçirmişti. Kuleli köşk Necdet'in ıztırâbının bir âbidesi gibiydi. Onu görmek, bütün elemlerin tarihini okumak demekti. Evet, Sûadiye'den tutunuz da Bağlarbaşı'na kadar bu topraklar, nâmütenâhî bir hicran nağmesi ile inliyordu. Fenerbahçe'den Kuşdili'ne varınca su kenarında dizilen çardaklı kır kahveleri, Moda gazinoları; Moda'daki baygın kokulu ıhlamurlar, Acıbâdem'in leylâkları, hele bu koy... Hepsinin dili vardı. Hepsi de hayattaki en güzel emelin ölümüne mersiye okuyordu. Necdet için bu köyde denebilirdi ki: Her bir parçası bir dalda kaldı.

Kuru soğuk bir günde uzun bir yürüyüş yaparak Kadıköy'e vedâ etti. Vaktiyle bisiklet öğrendiği tâlimhâne meydanını, futbol oynadığı Kuşdili çayırını, köşk bahçelerinden diğer oğlanlarla birlikte yemişler, çiçekler aşırdığı Kızıltoprak, Çiftehavuzlar civârını ziyâret etti. Kendisi artık buralardan gidiyordu. Tabiatten uzak bir muhitte ıssız uzun kış geceleri, küçük masa saatinin mûnis tıkırtısı ile yalnız kalacaktı. İçine, gençliğe vedâ ediyormuş gibi bir his geldi. Kadıköy'de olduğu müddetçe yaşlandığının farkında olmamıştı. Çünkü burada onunla beraber büyüyen mektep arkadaşları, okuduğu mektepler, oyun oynadığı çayırlar, hattâ tel kaydığı bayram yeri göz önünde idi. Bütün bunlar, onu çocukluk âlemine bağlayan şeylerdi. Bunlardan ayrılınca hayâtı başka bir zâviyeden göreceğini hissetti. Yazık... Artık gidiyordu. Çocukluğunu, gençliğini, sevgisini, yurdunu, her şeyini geride bırakarak

buradan ayrılacaktı. Fakat bu köy dâima onun rüyâlarına girecekti. Sayısız çiftleri barındıran yeşil bahçeleri, küme küme çiçekleri, mavi denizleri, cana yakın, dilber, kıyı bucağı, unutulmaz manzaraları ile bu cümbüşlü, bu şen, bu fıkırdak köy Necdet'in gönlünde ebediyyen yaşayacaktı.

Nasıl ki Napoli'nin alâmeti fârikası gibi bir Vezüv'ü, Japon peyzajının damgası gibi bir "Fuji-Yama"sı vardır; Kadıköy'ün nişânesi de Kayışdağı'dır. Eteğine asılan tepelerin zinciri ile birlikte Kadıköy ufuklarında yükselen bu lâcivert ehram Necdet'in gönlünde canlı bir varlık gibi yer etmişti.

***

Bedriye Hanım birkaç gün sonra Necdet'ten bir mektup aldı.

"Cağaloğlu'na taşındım. Allah'tan en büyük niyâzım, size bir daha rastlamamaktır. Seneler geçer de ben kaybettiğim gönül rahatını tekrar bulursam belki sizi görmeye tahammül edebilirim. Bu hâleti rûhiyemi anlarsınız elbet. Çünkü siz, siz de sevdiniz. Almanca'da bir harp romanı vardır: "Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" Türkçe'ye de tercüme edildi. Bu kitabın ikinci cildi çıktı. Bir yeri var ki bana en fazla tesir etti. Iztırâbın gayesini yaşamış bir adamın hayâta devam edebilmek için bulduğu mütevâzî, aynı zamanda kahramanca bir felsefe... İsterseniz tevekkül deyin. Fakat zayıflıktan doğma bir tevekkül değil, kuvvetin tevekkülü. Romen Rolan diyor ki:

"Dünyâda tek bir kahramanlık vardır. O da hayâtı olduğu gibi görmek ve buna rağmen sevmektir." Ben henüz bu mertebeyi bulmuş değilim. Fakat aynı yolun yolcusuyum. Bu sözler benim de düstûrum olacaktır.

E. M. Remarque'den tercüme:

"Belki çok defalar, omuzlarım yorulmuş olduğu halde çantamı yeniden sırtlamak mecbûriyetinde kalacağım. Ve olabilir ki dört yol ağızlarında ve hudutlarda tereddüt edeceğim ve benliğimden bir parça koparıp geride bırakmak îcap edecek. Ve sendeleyeceğim ve düşeceğim. Fakat düştüğüm yerde yatakalmayacağım. Tekrar ayağa kalkacağım ve yoluma devam edeceğim ve geri dönmeyeceğim. Belki hiçbir zaman tam mânâsıyla bahtiyar olmayacağım; zannediyorum ki çektiğim ıztırap bende tam mânâsıyla bahtiyar olmak kabiliyetini öldürmüştür. Ve ben hayatta dâima biraz nâ-mevcut bulunacağım ve hiçbir yer tamâmile yurdum olmayacaktır. Fakat hiçbir zaman da büsbütün bedbaht olmayacağım zannederim. Çünkü beni hayâta raptedebilecek bir şey dâima hazır bulunacaktır. Velev ki kendi ellerim olsun, yâhut bir ağaç yâhut nefes olan toprak."

Necdet

Bedriye mektubu katladı, ayağa kalktı. Eliyle, acıyan göğsünü bastırdı. Hayâtında bu kadar hazin bir şey okumamıştı daha. Kendi kendine düşündü:

— Ve benliğimden bir parça koparıp geride bırakmak îcap edecek ve sendeleyeceğim ve düşeceğim...

Ne kadar doğru! Kendisinin benliğinden koparıp geride bıraktığı parça az bir şey değildi. Kalbini söküp geride bırakıyordu. Görümcesi Mihriban da, arkadaşı rahmetli Nesrin de ve işte nihâyet şu toy çocuk Necdet de ve daha kim bilir nice nice insanlar bu yoldan geçtiler. Bu korkunç eşiği atladılar. Ölmek, şimdiye kadar yaşamış olan benliği gönül rızâsıyla gömmek; fakat tekrar dirilmek ve yeni kuvvetler yaratarak -hangi membâdan?- tâze bir hayâta başlamak lâzımdı. Ve anladı ki bu noktada zayıf bulunur, imtihanı veremezse kendisi için yaşamak bitmişti, zîra nefsine karşı hürmeti kalmayacaktır. Ve ortada dönen mesele, sofu bir

müslüman için cenneti kazanmak veya cehenneme mahkûm olmak ne ise aynı o ehemmiyette bir mevzûdur. Biricik mevzudur: Kendi vicdânına karşı sağlam veya çürük çıkmak.

Acâyip bir gülüş dudaklarının ucunda titreyip kesiliyordu:

— Tekrar ayağa kalkacağım ve yoluma devam edeceğim ve geri dönmeyeceğim.

Son ve katî olan her ayrılış bir ölüm kadar hüzünlü, bir ölüm kadar haşmetli olur.

Pencere kenarına sokularak göğe baktı. Ve yine düşündü:

— Ebedî hürriyetin timsâli olan bu mavi boşluk başlarımız üzerine nâmütenâhîliği gererken, biz kendimizi neden mahkûm zannediyoruz? Toprağa bastıkça ağırlaşıyoruz, mahkûm olduğumuzu anlıyoruz. Fakat işte gök... Kurtuluşu işâret ediyor. Bir ümit denizi ki her an başımızı kaldırıp onu görebiliriz. Kurtuluş vardır.

Yüreği ferahladı. Yalnız, kaybettiği şeyin telâfi olup olamayacağını kendi gönlüne sordu. Hayır! Gönlü diyordu ki: Hayır! Hiçbir şey geri gelmez. Tekerrür yoktur. Hayatta her şey bir tânedir, bir defadır. O, kaybettiğin emel öldü, dirilemez. Fakat sen, rûhunda açılan kara boşluğa o kadar zenginlikler, kuvvetler, güzellikler sevk edeceksin ki uçurum dolacak, üzerinde çiçekler bitecek ve sen, yeni bir dünya karşısında, eski âlemini unutacaksın.

Bedriye korku ile soruyordu:

— O kuvvetleri, o güzellikleri nerede bulayım?

Gönlü cevap veriyordu:

— Hiçbir yerde hiçbir kimsede bulamazsın. Yarat!

Güneş devrilmek üzere idi. Kalamış koyuna yine bir hal olmuştu. Al ışığa karşı tutulmuş bir sedef gibi elvan renklerle yanıp tutuşuyordu. Uzaklarda Fener Yarımadasının sivri dili ve üzerindeki beyaz fener kulesi, ufukta adaların mor hayalleri...

Bedriye vücûdunda hafif ve tatlı bir sıcaklık duyarak:

— İçiniz, gözlerim! dedi.

Fakat bunu düşünürken gözlerini kapadı. O, bu anda dünyânın bütün füsûnunu gözleriyle içine çekmek isterdi.

Sonra piyano başında bir Bethoven sonatası çalmaya başladı. O aralık Mihriban Hanım odaya girdi. Parça bitince Bedriye, tabure üzerinde dönerek, sordu:

— Anne, insan kendi kulaklarına tazmînat vermelidir değil mi?

Mihriban elini alnına götürerek içini çekti:

— Evet, acı şeyler işitmiş olan kulaklar tazmînat ister.

Bedriye, nota albümünü karıştırıyordu:

— Öyleyse devam edelim.

— Lûtfedersin.

Bu mûsikî faslı bir hayli sürdü. Sonra gelin görümce akşam yemeğini Mihriban'ın dâiresinde birlikte yemeye karar verdiler. Bedriye, Nazar'ı çağırdı, birtakım çerezler ve içkiler ısmarladı. Burhan Bey gelirse ona da hazırlayın, dedi. Son günlerde iştahı yavaş yavaş açılmıştı. Halbuki Burhan'ı tanıdığı zamandan beri yediğinin, içtiğinin farkına varmadan yaşamıştı. O zamanlar, bedenin maddî ihtiyaçlarına o derece lâkayt olmuştu ki eti balıktan ayıramazdı. Şimdi ağır ağır normal bir hayâta avdet ediyordu. Yine içinden bir ses:

— Âferin bebek, diyordu, işte emekliyorsun. Dur hele hele, daha yürüyeceksin de. Değil yürümek, koşacaksın, dans edeceksin ve uçacaksın.

Bedriye, bir yudum vermutu dilinin üstünde gezdiriyor ve ebedî bir nakarat gibi tekrarlıyordu:

— Yoluma devam edeceğim ve geri dönmeyeceğim, geri dönmeyeceğim.

***

Burhan vaziyetin değiştiğini derhal anladı. Bir gün eve gelip de yatak odasına girince eşyâların eksildiğini ve odada tek bir karyola kaldığını gördü. Bir lâhza şaşaladı, çok kısa bir lâhza. Hani bir adam elektrik düğmesinin çevirir de oda aydınlanmaz; cereyan kesilmiştir yâhut ampul yanmıştır. Bu küçük tereddütten meseleye çabuk intikal edilir. İşte Burhan da öyle oldu. Akabinde gülümsedi: Allrigt! dedi ve dışarı çıktı.

Karşısında yepyeni bir Bedriye görüyordu. Sıhhatine bakıyor, servetinin idâresine âit birtakım muâmeleleri gözden geçiriyor ve bilhassa çok mûsikî yapıyordu. Karı koca arasında, aynı evde yaşayan iki medenî insanın zarûrî olarak teâtî edeceği birkaç beylik sözden başka bir şey kalmamıştı.

Bedriye, mûsikî tahsili için Viyana'ya gidecekti. Bu fikrini Burhan'a açtı. Burhan, hiç îtiraz etmeden muvâfık ve güzel buldu. O, şimdi Bedriye'ye hayranlıkla, takdirle bakıyordu. Karısının zinciri koparabileceğine doğrusu ihtimal vermemişti. Pekâlâ biliyordu ki kendisi Bedriye için bir idealin tecessümü olmuştu. Bedriye, mahrûmiyet ve inzivâ içinde geçen sekiz dokuz sene zarfında kendini her türlü gönül mâcerâlarından korumuş ve büyük bir aşkla saklamış ve bu aşka lâyık olmak için şahsına nâmütenâhî emek vermişti. Sonra Burhan'ı tanıyınca hayâtının hedefi bu adam olduğunu

zannetmiş ve senelerden beri biriken gönül hazînesini Burhan'ın ayaklarına sermişti. Bu sevdâdan vazgeçmek Bedriye için bütün mâzîyi feshetmek, mâzîdeki bütün emeklerin hebâ olduğunu kabul etmek ve yeni baştan başlamak demekti. Bedriye bunu yapabiliyordu öyle mi? Hani bir Hintli fakir varmış, bir mihrâce önünde zehirli bir yılanla oyunlar gösteriyormuş. Kazârâ yılan fakirin kolunu sokmuş. Bütün kanının zehirleneceğini anlayan Hintli, kolunun kesilmesi için hükümdara yalvarmış. Hükümdar emretmiş. Muhâfızlardan biri derhal palasını sıyırarak fakirin kolunu uçurmuş. O fakirin bedenini kurtarmak için tereddütsüz kolunu uçurtması gibi Bedriye de mütebâkî ömrünü şerefsiz bir aşkın fecî safhalarıyla lekelemeye râzı olmamış ve sevdiği adamdan vazgeçmişti. Burhan, insanlarda her türlü kuvvet ve sıhhat nümâyişlerine hayran olduğu için karısının metânetli karârını alkışladı. Kendisi için bu vaziyet pek şanlı bir şey değildi belki. Halk diyecekti ki: Kadın, pasaportunu eline verdi. Fakat Burhan gülerdi halkın dedikodusuna. Velev ki demişler, ne çıkar? Burhan, severek okşadığı ve beğendiği bir kadını hayatta mahkûm ve âciz görmek istemezdi. Noksansız yaratılan insan, hayâtında çürümek istîdâdını gösteren her unsuru merhametsizce söküp atmalıdır. Bu unsur isterse gönlün en muazzez emeli olsun. Her şeyden evvel; sağlamlık, kuvvet, zafer... Burhan ancak böyle olabilen insanları tanır, diğerlerini hesâba katmazdı. Onun için Mihriban Hanım, boşanma zarûretinden bahsettiği zaman Burhan dedi ki:

— Karım her ne emrederse her ne muvâfık görürse kabûlümdür. İstemeyerek ona çok acı çektirdim. Nihâyet isyan etti. Onun gibi bir kadın benimle ömrünü çürütmez elbet. Haklıdır. Ben kendisini özleyeceğim ve arayacağım amma ne çâre?..

Son sözlerini söylerken biraz başı döndü. Bedriye'nin dudaklarını, saçlarını, güzel vücûdunu hatırladı. Kendi kendine:

— Artık önümüz yaz. Tuzla'da kamp kurar, balık tutarım, diyordu.

Evlendiği günden beri o da yolundan sapmış, çığırından çıkmıştı. O zamana kadar ihtiras duygularını sıkı bir disiplinle idâre etmiş ve ancak muayyen zamanlarda bu duygulara yem vermişken evlendikten sonra zebun kalmış kendini unutmuştu.

Belki de karısına yaptığı bâzı fuzûlî gaddarlıklara sebep buydu. Karısı onda doymak bilmeyen bir şehvet, bir arzu uyandırıyordu. Burhan da bünyesini kemiren bu hırs yüzünden kadına tahteşşuur bir kin besliyordu. Bu gizli mekanizmayı birdenbire keşfedince utandı ve karar verdi: Uzun bir müddet kadınsız yaşayacaktı. Zâten Bedriye'den sonra diğer bir kadın! Bunu henüz tasavvur edemiyordu. Müşkülpesent olmuştu, zor beğenecekti. Herhangi bir tene, bir vücut kokusuna, bir sese kolay kolay tahammül edemeyecekti. Eskiden tanıdığı bâzı kadınların mahrem zamanlardaki jestlerini hatırladı. Şimdi kadında en küçük bir âdîliği, en göze görünmez bir hatâyı kaldıramayacaktı. O halde?.. Tenhâda çalışmak, av, balık, spor, kulüp, kitaplar...

Yine evlenmeden evvelki hayat, şu farkla ki: Kadın mülga...

— Kadın mı? diyordu, hepsinin Allah belâsını versin.

Sonra zihninden ilâve etti:

— Bir tânesi müstesnâ.

Ve bunu düşünürken alnı kızardı.

BÜYÜK YOL

Bedriye'nin Avrupa'ya hareketinden evvel Mihriban onu kendisine evlât edindi, resmî muâmelesi yapıldı, tamam oldu. İhtiyar kadının endişesi, Bedriye Avrupa'da iken kendisi ölürse, evlâdı maddî sıkıntı çekmesin. Halbuki Bedriye'nin aylık üç yüz lira kadar bir îrâdı vardı. Bu azmış gibi Mihriban, Bahçekapı'daki bir küçük hanı da Bedriye'ye devretti. Yeter ki evlâdı Avrupa'da rahat rahat tahsil etsin ve şerefiyle uygun bir hayat yaşasın.

Cevizlikteki köşkte giderayak bir de mevlût okuttular. Beşiktaşlı Hâfız Rızâ geldi. Epey davetli vardı. Bedriye bir küçük buhran geçirdi. Burhan'dan ayrılmaya karar verdiği günden beri mâzîye âit en küçük düşünceyi bile dimâğına yasak etmişti. Fakat bu mevlûtta nasıl oldu, bilinemez, hâtıraların hücûmuna mâni olamadı, kendini birdenbire zayıf hissetti. Ya vazîfemi başaramazsam? diye içine bir korku geldi. Hâfız, billûr sesi ile okuyordu:

Aşkla gel imdi Allah edelim
Derd ile gözyaşıyla âh edelim

Mevlûdun bu yerinde Bedriye dayanamadı, Mihriban'ın omuzuna yaslanarak ağladı. Sessiz bir ağlamakla fakat sel gibi akan gözyaşlarıyla eridi. Bu kadarcık

bir reaksiyon tabiî görülmeli idi. Hayâtın büyük yoluna ayak basmazdan evvel son bir tereddüt, geride bıraktığı fevkalbeşer sevgi için son ve elîm bir mâtemdi bu. Gül suyu kokuları içinde uhrevîleşen bu loş salonda Bedriye, az kaldı düşüncesinden cayacak, her şeye rağmen Burhan'la kalmaya râzı olacaktı. Fakat o artık sefere çıkan bir asker gibiydi: Atı hızlanmış, kılıcı kuşanmış ve önünde bütün kapılar yol vermek için açılmıştı.

Mevlûttan bir hafta sonra hareket etti.

Sirkeci'de Mihriban Hanım, Nîmet teyze, Orhan onu geçirdiler. Orhan elinde iri bir demet menekşe ile gelmişti. Bedriye'ye o hengâmede havâdis yetiştirdi: Kendisi bahara asker oluyordu. Mükerrem, bir konserve fabrikası açmak için İzmir'e gitmişti. Bahâ kezâ İzmir'e ablasının yanına gitmişti. Kadıköy'ün artık tadı tuzu kalmamıştı. Hele güzel Bedriye Hanım oralardan ayrıldıktan sonra! Zâten bu mevsimde köy pek hazinleşir. Allah râzı olsun işte Fenerbahçeli kulüp arkadaşları var. Onlarla geceleri toplanıyoruz, pinpon oynuyoruz, spor dedikodusu yapıyoruz. Bir de Süreyyâ Paşa Sineması var. Başka bir eğlence yok. Hava vıcık mı vıcık! Şubat, yerin dibine bat!.

Necdet, evet, Necdet'in Bedriye'ye verilmek üzere bir emâneti var. Kırmızı podüsüet kaplı bir kitap. Bedriye telâşla, kitabın ne olduğuna bakamadı. Yalnız iç kapakta Necdet'in el yazısıyla bir cümle okudu. Bu Kur'andan bir âyetti: "Hür olmak isterseniz; ölmeden evvel ölünüz."

Mihriban Hanım teessüründen titizlenmişti. Önüne gelene çatıyordu. Câfer, hanımını teskîne uğraşıyordu. Nîmet teyze ağlıyordu. Son defa eller sıkıldı, bûseler verildi, alındı. Orhan'ın zorâki şakaları, Mihriban Hanımın vedâları nasîhatları arasında ayrıldılar.

Bedriye, menekşelerini göğsüne bastırarak kendini kompartımana attı. Ölmeden evvel ölmüştü işte, hem de ne türlü!.. Hakîkî ölüm kabil değil, bu kadar korkunç bu kadar kanlı olamazdı. Hakîkî ölüm tek bir lâhzadır, sonra ebedî huzur başlar.

Fakat bu... Kendisinin deruhte ettiği yol, sayısız ölümlerden mürekkep uzun bir işkence silsilesi olacaktı. Yedikule'de pencereden baktı. Denizin ötesinde Kadıköy görünüyordu. O semt... Eh artık söylenecek bir şey de kalmadı.

Duygu hazînelerinin dibi aşındı. Artık ömrü, büyük perhizler, büyük yasaklar, büyük disiplinlere göre ayar edilecek ve o sûretle işleyecekti.

1932 - 33

Necdet bir ihtiyar hizmetçi tuttu, adını Nine koydu ve Nine'ye dedi ki: "Senden istediğim şudur. Çok temiz çalışacaksın. Hiç konuşmayacaksın. Yavaş basacaksın. Beni arayan olursa katiyen evde değilim...."

Necdet, uzun zaman hücresine çekilen bir derviş gibi yaşadı. Geceleri sokağa çıkmaz, evinde çalışırdı. Akajudan yapılmış küçük bir yazı masası başında, yeşil abajurlu bir lâmbanın ışığında saatlerce oturur, okur yazardı. Pencereleri demir kepenkliydi. Perdeleri sıkı sıkı örtülü dururdu. Ses olarak etrâfında kendi nefesi bir de saatin tıkırtısı vardı. Arkadaşları kitaplardı. Okuduğu yerleri bazen çizer, bazen onlara bir derkenar yazar ve mahzun mahzun düşünürdü ki dünyada kimsesi, bir tek yakını yoktu. Kendi duygularının âleminde ebediyyen yalnız kalacaktır. Gönlüne bir eş bulamadan ölüp gidecekti.

Yalnızlığın, öksüzlüğün derecesini anlayın ki kitaplarla hasbihal ediyor, onlara derkenarlar, ilâveler yazıyor. Tabiatın, canlı bir rûha dökülmek için yarattığı ihtisaslar kâğıtlar arasında ezilip ölüyor. Evet, şu dünyadan göçecekti de hayâtını bir sevgiliye vakfetmek kendisine nasip olmayacaktı. Evlenmeyi düşündü. Fakat artık iş işten geçmişti. Gözü kapalı, mâsûmâne

evlenebilmek için, yaşadığı şeyleri yaşamamış olmak lâzımdı. Şimdi o, Necdet, sevmeden evlenemezdi artık. Sevmek kabiliyeti ise tek bir kadın uğrunda, ümitsiz yollarda israf edilmiş tüketilmişti.

Necdet'i görenler, sathî görenler, onda büyük bir değişiklik keşfedemezlerdi. Gene eski berrak gözlü, kıvırcık saçlı, güler yüzlü gençti o. Halbuki derin bakanlar, bu çocuk yüzünün ne derece değiştiğini anlarlardı. Necdet, yeni bir bakış edinmişti. Uzun, dalgın bir bakış. Burnunun kenarından çenesine doğru iki ince, gölgeli çizgi uzanmıştı. Dudakları sıkı sıkı kapalı duruyordu. Eskiden mandolin çalardı, şarkı söylerdi. Şimdi ona, bir şarkı söyle! diyen olsa, Necdet, dünyanın en garip teklîfi karşısında kalmış gibi şaşıracaktı. Mandolin çalmak, türkü çağırmak? Hey gidi günler! O günler geçeli üç yüz sene kadar olmuştu galiba.

Genç adam mesleğinde ilerledi, parlak bir muharrir oldu. Îtibarlı âileler kendisini sık sık dâvet ediyorlar, bâzıları kız vermek istiyordu. Hattâ bir defasında, çalıştığı gazetenin sâhibi Fahri Bey vâsıta oldu, Necdet'e güzel bir izdivaç teklif etti. Kadınlar nezdinde hârikulâde bir şansı vardı. Diğer bir kadın için hâlâ kanayan aşk yarası sanki en mûcizeli bir tesir vâsıtasıydı. Necdet'i enteresan ve mühim bir şahsiyet yapmıştı.

Kadınlar burada, nâmütenâhî sevebilen ve ıztırap çekebilen zengin bir ruh olduğunu çabuk keşfettiler. Necdet'e öyle tuzaklar kurdular, öyle sürprizler hazırladılar ki çocuk, bir zaman oldu, yedi sekiz entrikaya birden düğümlenmiş bulundu. Birkaç defasında, kendisine yapılan avanslardan istifâde etti. Fakat nâfile!.. Hayvanı ne kadar çok doyursa gönlündeki Allah o nisbette aç kalıyor ve ıztırap çekiyordu. En ziyâde şaştığı şey kadınların çabuk sükûtu ve gösterdikleri teslîmiyet oldu. Onlar öyle meyvalardı ki Necdet daha elini kaldı-

rırken şapır şapır dökülüyorlardı. Ve artık bu umûmî bir terâne olmuştu. Her biri ona, rikkat verebilecek bir tevâzûyla: Ben sana lâyık değilim, diyordu.

Necdet şaşıyordu. O, bir tânesinin bir tatlı sözü için her şeyi fedâya hazır bulunmuşken, şimdi onun iltifâtı peşinde kadınlar taburdu.

Bir defasında genç ve kibar bir hanımla tanıştı. Bu hanım diğerlerine nisbetle Necdet'te hayli tesir yaptı. Çok zarif ve müstesnâ bir kadındı. Tatlı bir sükûtîliği vardı. Daha ziyâde bakışlarıyla, jestleriyle kendini anlatıyordu. Bu kadın, diğerleri gibi Necdet'e sokulmadı, ağır durdu. Fakat Necdet, bir küçük sondajla hakîkatı meydana çıkardı: Mehlika da onu seviyordu. Derin ve vakur bir aşkla... Bu şimdiye kadar Necdet'in karşısına çıkan tiplerin kat kat fevkinde bir şeydi. Necdet, Mehlika'yı çok beğendi; fakat sevmedi. Rûhu, sanki yaş odunla yanar gibi sürekli bir ateşe tutulmuş olan genç adam anlıyordu ki dünyâda hiçbir kadın ona o hızı, o hamleyi, o kanatlanmayı iâde edemeyecektir, hiçbir zaman... Yazık, ebediyyen kaybolan gençlik!

Mehlika ile bir bahar günü Bebek'e gittiler. Necdet, genç kadını tenhâ bir koruda kucaklamak istedi ve kadından -hayret!- böyle bir kadından da aynı sözleri duydu:

— Ben sana lâyık değilim.

Necdet durakladı. Çektiği büyük ıztırap onu çok değiştirmiş olmalıydı. Bütün kadınlar, onun süzgün ve kapalı tavrı karşısında büzülüyor, eriyorlardı. Halbuki Bedriye onu dâima toy bir çocuk gibi tutmuştu. Onu ciddîye almamıştı. Bugün işte, en gururlu başlar onun omuzuna düşüyor, nice güzel gözler hasretle, mahviyetle kapanarak, çiçek gibi tâze dudaklardan muhabbetin en son kapitülâsyonu dökülüyordu:

— Ben sana lâyık değilim.

İstanbul kadınları sanki bu îtirâfı kullanmak için söz birliği etmişlerdi. Necdet, ilk zamanları, bu kadar tevâzua mânâ veremiyor, kadınları şaşkın şaşkın kollarında tutarak düşünüyordu. Sonraları şüphelendi ve dedi ki: Mâdemki bu hanım bana lâyık olmadığını hissediyor, o halde bana lâyık değildir. Sebep sormaya ne hâcet? Kendisi, nefsi hesâbına bir küçüklük, benim hesâbıma bir büyüklük duyuyor. Doğrudur elbet.

Bir zaman gururlanır gibi oldu. Fakat çok sürmedi ve anladı ki kendisini kadınlardan ayıran şey çekmekte olduğu korkunç ıztıraptır. Iztırap, onun ömrünü Sedd-i Çin gibi bir çembere almış, tabiî yaşayışlardan ayırmıştı. Kadınlar fıtrî hassasiyetleri ile bu ayrılığı duyuyorlardı. Topraktan uzaklaştıkça besleyici havanın azalması ve soğuğun artması gibi; ıztırâbın beşerden uzaklaştırarak muayyen bir kemal mertebesine çıkardığı insanların muhîtinde inzivâ artıyor, sevgi ve alâkanın sıcak nurları azalıyordu. O halde olgunluğa ermek hiç de arzu edilecek bir gaye değildi. Çünkü kemal mertebesini bulmak için insanlardan uzaklaşmak, inzivâya katlanmak, sevgiden vazgeçmek lâzımdı. Fakat bir insan bu gibi şeylere kumanda edemez. Diyemez ki:

— Neme lâzım? Ben kâmil adam olmak istemem. Râzıyım, kıyıda bucakta kalmış yarı akıllı yarı aptal bir herif olayım. Kâh güleyim kâh ağlayayım. Bana tabiî yaşayışın acılı tatlılı lezzeti lâzım.

Evet, bir insan bu meselede irâdesini kullanamaz. Her kişi için, dünyaya getirdiği kuvvetlerle mütenâsip bir kemal mertebesi mukadderdir. Yâni; zekâsı, istîdâdı, rûhunun temâyülleri ve kuvvetleri nisbetinde olgunlaşmaya mahkûmdur. Çok basit, âdeta babayânî ve beylik bir felsefe. Bununla berâber Necdet'e yeni ve

heybetli görünüyordu; çünkü o, bunları kendi yaşamış kendi bulmuştu. Kısa bir formül yaptı ve dedi ki:

— Herkes kendi büyüklüğüne ulaşmaya mahkûmdur.

Kader ve kısmet denilen işte buydu. Gizli ve sinsi bir kuvvet değil, âşikâr bir şey. Benim kaderim ve kısmetim işte ben, kendimim, ben Necdet! Şöyle bir bünye, şöyle bir dimağ, şöyle bir ruh ve bunların kâh müsbet, kâh menfî faâliyeti yekûnu olan ömrüm: Kaderim ve kısmetim.

Bunları düşünürken Necdet odasında yalnızdı. Bir cuma günü ikindi kahvaltısı ediyordu. Mevsim 32 senesi kış başlangıcı idi. Necdet, pencere kenarına bir küçük masa çekmiş, çay tepsisini üzerine yerleştirmişti. İki tâne havyarlı sandviç yedi. Üçüncüsünü de bol tereyağı, kalın bir havyar tabakasıyla sıvarken felsefesini nihâyete erdirmiş son hükümlerini vermişti:

— Saâdetin bir fenâ tarafı varsa geçici olmasıdır. Felâketin de bir iyi tarafı varsa geçici olmasıdır. Hi hi hi hi oğlum Necdet, bu yumurtladığın cevherleri duymasınlar, seni Sirkeci'den trene bindirirler. Fakat ne çâre ki şu anda keşfettiğim bu yeni ve muazzam hakîkati avaz avaz bağırmak arzusuyla kuduruyorum. Ey insanlar! Hey hey! Saâdet muvakkattir, heyhat! Felâket de muvakkattir, Elhamdülillâh!

Dışarıda şiddetli bir yıldız poyrazı sokaklarda gürül gürül yuvarlanıyordu. Gökte karmakarışık duran ve istikamet bulmakta müteredditt görünen alacalı karalı bulutların kıyı bucağından bazen güneş, dilini çıkarır gibi sırıtıyor. Necdet'in çay takımına, tirşe badanalı duvarlara iğreti bir yaldız döküyor, sonra gizleniyor, tekrar parlıyor, türlü maskaralıklar yapıyordu. Havada ciddiyet, vekar yok. Bir bakışa göre hayatta da

yok. Zaman, sayısız kahkaha dalgalarından mürekkep bir umman gibi en kanlı fâcialar üzerinden köpürerek çağlar, geçer. Öyle olmasa ben bu iştihâyı nereden bulurdum?.. Havyar da nefis doğrusu! Şu al renkli çay kezâ; efsânevî memleketler baharı gibi içime damlıyor. Her şeye rağmen ölmedim. Gençlik, sıhhat galebe ediyor. Külâhımı havaya fırlatmak, çıngıraklı sevinç nâraları savurarak döne döne hora tepmek istiyorum. Iztırap bir müddet için beni koyverdi galiba. Varlığımda kemirecek bir madde bırakmadı. Şimdi bir mola veriyor ki kendime geleyim, biraz tavlanayım, biraz yüzüm gülsün, gönlüm açılsın. O zaman yeni bir hamle ile bana saldıracak ve bu böyledir, tâ mezara kadar.

MULEN RUJ

İnsanın hâlet-i rûhiyesi bir karar üzere gidebilseydi mesele yoktu. Bir nikbinlik ve hafiflik dalgası bastığı zaman, hah işte bu iyi, burada stop! der durur ve ferah ferah yaşamasına bakardı. Fakat ne çâre ki şiddetli reaksiyonlar, geçmiş sanılan acıların yeni baştan esip savurması, unutulmuş görünen hâtıraların gerek rüyâda gerek ayık zamanda korkunç bir sarâhatle renklenip belirmesi vardır.

Necdet'in gönlü bu gibi med ve cezirlerin hesapsız cilvelerine sahne oldu. Eski hicranların, eski arzu ve hasretlerin yeni hücumlarına uğradıkça bazen ümitsizleniyor, diyordu ki:

— Hayır, unutamayacağım galiba. Mâneviyâtım sakatlandı. Sakat kalacağım.

Onun şifâ bulmak için didinen rûhuna böyle tâze mikroplar aşılayan muhtelif vesîleler çıkıyordu. Hele bir defasında silâhları bırakmak, sırtüstü yatıp gözlerini ebediyyen kapamak derecesine geldi.

Bir kış gecesi gazeteci arkadaşları onu Mulen Ruj'a sürüklemişlerdi. Necdet orada biraz içki içti. Çok zamandır alkol kullanmamış olduğu için çabuk uyuştu, başı dumanlandı. Bir aralık, ikinci kat localarına bakarken rengi attı.

Kabil mi, imkân var mı? Bedriye ile Burhan orada bir locada oturmuşlar, küçük masanın üzerinden birbirinin elini tutmuşlar, vecde benzer bir bakışla yekdiğerine dalmışlardı. Necdet bütün şuurunu kaybetti. Yanında bir silâh olsa, iptidâî ve sapık âşıklar gibi gidip onları öldürecek, sonra da kendini temizleyecekti. Sandalyeyi devirerek yerinden fırladı. Gözleri tuhaf tuhaf parlıyordu. Kilitlenmiş dişleri arasından zorla sorabildi. Ve kendini, etrâfını unutmuş olduğu için kolunu resmen o locaya doğru uzatmıştı:

— Bunlar kim?

Arkadaşları onun halinden korkup eline eteğine asıldılar.

— Ne oluyorsun yâhu? Ne var?

Ve mesele anlaşıldı. O kadın bir Rustu. Kocasından ayrılmış, yanındaki genç Türk avukatıyla yaşıyormuş. Kadın Bedriye'ye çok benzediği gibi erkek de profilden aynı Burhan'dı. Onlar yeni evlenmişlerdi ki; Necdet, karşılaşmamak için, vapurda bile sinecek kuytu yer ararken bir gün, soğuktur, tenhâdır diye, arka merdivenden güvertenin husûsî mevkiine çıkmış ve orada onları bir küçük masa başında el ele oturur bulmuştu. Poz aynı poz, çift tıpkı o çift...

Necdet, tekrar iskemlesine oturdu. Mendille alnını, dudaklarının üstünü kuruladı. Arkadaşları, neşeli sohbetlerini bırakmışlar, hayretle ona bakıyorlardı. Kimse bir şey sormaya cesâret edemedi. Bu durgunlukla şimdiye kadar pek dinlemedikleri saza kulak vermeye başladılar. Hânendeler "Seni ben öyle sevdim ki hayâtım târumar oldu" nakaratlı bir şarkı okuyorlardı.

Necdet'in âsâbı yavaş yavaş gevşedi. Üzerindeki hafif sarhoşluk sanki bir çırpıda uçup gitmişti. Şimdi derin bir yorgunluk, karanlık bir odada uzanıp yalnız

kalmak ihtiyâcını duyuyordu. Düşünüyordu:

— Ben meğerse çok çekmişim. Nasıl dayandım? Nasıl, nasıl dayanıyorum hâlâ? Hep bir uçurum kıyısından yürümüşüm de haberim yok.

Fakat içinden, îkaz edici âmir bir ses yükseliyordu:

— Düşünme, düşünme! Yürü, dâima yürü! Uçurumun kenarından geçen uçuruma bakmamalıdır.

BEDRİYE'DEN
MİHRİBAN HANIM'A MEKTUP

Viyana, 20 Şubat 1932

..... Evet, sebebi de şu ki akacak kan damarda durmaz. Ve ben dokuz sene aşksız yaşamıştım. İlk birkaç sene Şerif'in mâtemi ile geçti. Sonra da bekledim, gelişigüzel bir izdivaç yapmak yâhut da çirkin mâcerâlara atılmak elimden gelmiyordu. Biz zâten, îtinâlı büyüyen ve nefsine hürmet besleyen zümrenin kadınları, biz kendimizi her türlü çirkin ve küçük şeylerden kollayarak bekler, bekleriz. Günün birinde tecellî edeceğine inandığımız mûcizeyi temiz bir alınla, lekesiz bir ruhla karşılamak isteriz. Sanki aradığımız eşimiz karşımıza çıkınca etrâfımızda milyonlarca tomurcuk bir anda patlayacak ve biz bir çiçek deryâsı içinde gönlümüzün bayramını kutlayacağız. Tabiî değil mi ki böyle hülyâlarla senelerce inzivâda yaşayan bir ruh, ağır ağır birikerek taşmaya müheyyâ duran bir unsur gibidir. Ve nihâyet, beklediğimiz, tanımadan özlediğimiz o erkek zuhur edince biz ona son damlamıza kadar akar gideriz. Beklemekle, özlemekle, temiz yaşamakla geçen dokuz gençlik senesinden sonra bir kadın severse bu sevgi, setleri yıkan bir tûfan gibidir. Bunda ölçü, îtidal, soğukkanlılık olamaz. Akacak kan damarda durmaz, dediğim bunun içindir.

Burhan bana eş olacak adam değildi. Fakat ben, fazla mahrûmiyet netîcesi o derece gayritabiî bir hassâsiyet edinmiştim ki onda, seveceğim tipin bâzı haricî alâmetlerini görünce (erkekçe bir güzellik, faikiyet, sükûtîlik, arkasında kuvvetli ihtiraslar va'deden şâhâne bir bakış) evet, bu bir kaç delîli onda tesbit eder etmez, işte budur! dedim. Bu en büyük hatam oldu. Mâzur görüle! Çok ambale idim, telâş ettim, soğukkanlı, kritik olamadım. Bir güzel vücut, bir ses, bir yürüyüş üzerine hükmümü verdim. Şimdi mâzîyi yaprak yaprak çevirip her hece, her nokta üzerinde uzun uzun duraklayarak başımdan geçeni tahlil ediyor ve anlıyorum. Zavallı Burhan! O benim tahmînimden, yâni zengin, cömert, sıcak kalpli bir erkek olmaktan ne kadar uzaktı. İnanınız bana, Burhan bir hasta, bir korkaktır. Yaban domuzları, ayılar, orkinoslardan ürkmez; onları kılı kıpırdamadan avlar, öldürür. Fakat bana gönlünü kaptıracak diye korkudan aklı gidiyordu. Ona bütün o sertliği, gaddarlığı veren, beni gönülle sevmek tehlikesi idi. Iztıraptan kaçıyor. Vaktiyle Londra'da bir İrlandalı kız sevmiş, çok sevmiş. Mâneviyâtı bu hâtıra ile taşlaşmış. Artık kimseye bağlanmak istemiyor. Her neyse; onu, her şeyi affettim. Çünkü kendi duygularını böyle kökünden budayarak, yeni bir filiz korkusundan bütün hayâtını çiğneyen bir adama acırım. Diyorsunuz ki benden ayrıldığı için müteessirmiş. İnanırım. O, kaybettiği şahsa yas tutuyor. Benim şahsımın -rûhumun değil- maddî varlığımın onun için bir kıymeti vardı. Benim kollarımı, ayaklarımı, saçlarımı seviyordu! Eseflenmesin! Bir vücut kaybetmek büyük bir ziyan değildir. Ben... Ben idealimi kaybettim. Gençliğimi, kadınlığımı, iştiyâkımı, îmânımı... Bütün ömrümün en kıymetli çiçeklerinden hülâsa ederek hazırladığım emsalsiz bir iksiri çöle döktüm. Dünyada hangi kuvvet bana bu ziyânı telâfi edebilir? Ben bir cennet bulmak üzere

yola çıkmıştım. Bir vîrâne bile bulamadan geri dönüyorum.

Güzel Burhan... Evet güzelliğine diyecek yoktur. Balıkçı, avcı arkadaşları ile, gelişigüzel kucaklaştığı hizmetçi kızları ile mâmur ve mesut olsun. Benim onunla tekrar birleşmeme imkân yoktur, aramızda bir ölü var, katledilmiş bir küçük Allah....

Evim, konservatuvara beş dakika mesâfede. Argentinier Str.' de. Burada şehrin kibar tabakası oturuyor. Viyana'da mûsikî tahsil eden epey ecnebî var. Hemen her gece konserdeyiz. Birkaç asırlık bir konser evi var: Musikvereinssaal. Kırmızı, beyaz ve altın ile dekore edilmiş muhteşem bir şey. Ayrıca yeni bir konser binası var. Pazarları meşhur Roze karteti bir matine veriyor. Hocalarım benden çok memnundur. Kısa zamanda kompozisyon sınıfına geçebileceğimi söylüyorlar. Fakat ben bir kadının ne mûsikîde, ne ilimde, ne sanatta mühim bir eser yaratabileceğine inanmıyorum. Kadının ezelî üstatlık sâhası sevgidir. Kadın, ancak sevgisinde büyüktür, haşmetlîdir, ilâhîdir. Kadın, yalnız sevgili, zevce ve ana olarak mânevî kuvvetlerinin bütün nûrunu saçabilmek imkânını kazanır. Kader, benim tabiî faâliyetimi elimden aldı. Gözlerimi kapayıp kendimi dinlediğim zaman içimde sanki doğmak isteyip de doğamayan yüz bin tâne canlı varlığın dehşetli yeis korosu inliyor zannediyorum.

Ya mûsikî de olmasaydı, ya o zaman ne olacaktı? Ben ömrümün fâciası ile yüz yüze bir kara mahzende kapalı kalacaktım. Sanat, lûtufkâr tabiatın bana açtığı bir aralıktı, oradan sıvıştım. Hayâtım için bir gaye diyemem, değil mi ki hakîkî ve tabiî olan gayemde, sevgimde, iflâs ettim; hiç olmazsa kıymetli, mânâlı ve tatlı bir meşguliyet sâhibi oldum. Çalışıyorum, eğleniyorum, elimden geldiği kadar. Yılbaşında Budapeşte'ye gittim.

Orada Şerif'in ahbapları Fon Horvat âilesi var. Oğullarından biri zâbit, biri avukat; bana kur yapıyorlar. Yavaş yavaş hayâtın tadını bulmaya başladım. Fanuslardan kırılarak, renklenerek dökülen nurlar altında, cilâlı bir parke üzerinde oynak bir vals, elinizi hafifçe sıkan, zerâfet hudûdunu aşmadan size perestişini söyleyen bir kavalye, bir köpüklü şampanya, bunlar hiç de fenâ şeyler değil. Fakat bir sene evvel bana deselerdi ki, Burhan'dan gayri bir şeyde zevk bulacaksın, ben bunu o zamanlar küfran sayacaktım.

Anneciğim sizin Fâruk Bey hikâyeniz zihnimden çıkmıyor. Siz, kendi tâbirinizle bir "kalleş yosma"yı sevmişsiniz. Ben de korku nevrozuna müptelâ bir hastayı sevdim. El ele verelim.

Bana evimizden köyümüzden havâdis verin. Önümüz bahardır. Şimdi siz büyük temizliğe başlarsınız. Câfer nasıl, Nazar ne âlemde? Gülşen'i evlendirdiniz mi?

İlkbaharda evimiz ne güzel olur. Aşağı kat divanhânesinin kapıları açık durur. Hafif bir rüzgâr âvîze askılarını şıngırdatır. Pencerelerdeki ıtırlar ne baygın kokar. Ah, vatan! İşte şimdi ağlıyorum.

Necdet'i görmüyor musunuz? Onun yüzüğünü parmağımdan çıkarmıyorum. Bende iki tâne de mektubu var. Onları....

MİHRİBAN'DAN BEDRİYE'YE MEKTUP

İstanbul, 7 Mart 1932

..... Pencere önünde Câfer'le tavla oynuyordum. Bir de baktım o, Necdet! Sokaktan geçiyor. Koş Câfer, dedim. Yolunu çevirttim, içeri buyurmasını ricâ ettim. Çok değişmiş, âdeta yetişkin bir erkek olmuş. Güzel giyinmiş, ağır konuşuyor. Bütün hallerinde bir olgunluk eseri var. Beni hiç gelip görmediği için sitem ettim. Bir senedir Kadıköy'e ayak basmadığını, bugün ilk defa, Fenerbahçe kulübünü ziyârete gittiğini söyledi. Fakat Cevizlik'te işi ne?.. Belli ki sokağı, bu evi görmek istedi. Benim kanaatim, bu genç hâlâ seni seviyor. Senin Bayersbarch'da La Baron Hilde ile çıkarttığın fotoğrafları, kış manzaralarını gösterdim. Sonra senin Burhan'la izdivâcından bahsettik. Dedi ki:

— Bedriye Hanım da Burhan Bey de ıztıraptan çok korkan insanlardır. Seviştiler; fakat anlaşamadılar. Şimdi ikisi de her ne pahasına olursa olsun, unutmak istiyor, hâriçten şifâ arıyor. Biri tabiat, tabiat! diyor. Diğeri sanat, sanat! diye tutturmuş. Böyle hicranlı meselelerde ne tabiatın ne de sanatın tam bir teselli verebileceğine inanmıyorum. İnkisârla mücâdele etmek inkisârın şiddetini artırıyor. İnsan yenemeyeceği acıların zulmüne biraz da boyun eğmeli. Fakat hayır, Bedriye

Hanım mağrurdur. Hoyrat bir erkeğin sevdâsını çekmeyi nefsine yakıştırmıyor, ayak diriyor. Buna bahriyeliler, baştankara gitmek derler.

Necdet'le o kadar iyi anlaştık ki yavrum. Bu çocuğa bütün canımla ısındım. Şaşılacak derecede derin fikirler açtı, bu kadar genç bir adam...

— İnsan hayâtının merkez-i sıkletini tek bir emele yatırırsa çok bedbaht olur, dedi, hiçbir şeye inanmamak ve hiçbir şey beklememek lâzımdır. Merkez-i sıkleti bir andan öbürüne değiştirebilmek ve îcâbında usta bir cambaz gibi daracık bir ip üzerinde muvâzeneyi bularak uçurumları aşmak zarûreti vardır.

İçimden tatlı tatlı gülmek ve ağlamak geliyordu. Vaktiyle, gençliğimde aynı gönül buhranlarını geçirirken ben de bu gibi felsefeler içinde bocalamıştım. Karşımda kendi mâzîmin tecessümünü görüyordum. Necdet'i daha fazla söyletmek istedim. Anlamamış gibi davrandım.

— Nasıl? Hiçbir şeye inanmamak? Bundan maksadınız nedir?

Yüzü nurlanarak, ebrûrî yanaklarında çukurlar peydâ olarak gülümsüyordu. İstekli bir nutukla anlattı:

— Hayatta en zor şey imansız yaşamak değil midir? Bir insan mânen ne kadar zayıfsa onda inanmak ihtiyâcı o nisbette fazladır. Hayâta en ziyâde destek olan, en büyük gıdâyı veren kuvvet, îman ettiğimiz hülyâlar değil mi? Bu hülyâların yalan olduğunu ve dünyâda inanılacak hiçbir hakîkat olmadığını bilmek ve buna rağmen yaşamak gayretini göstermek, işte en zor hüner... Biz tekâmül ettikçe bizi dik tutan sunî destekler birer birer düşer. En son gaye, bir şeye dayanmadan sırf kendi kametiyle durabilmektir. Katî bir inzivâ, katî bir îmansızlık.

Burada nasıl oldu bilmem, düşünmeden Fuzûlîden bir beyit okudum: "Akıl meydanını zindân-ı belâ bilmez henüz! Kim ki bir müddet cünûn mülkünü seyran etmedi."

Necdet düşündü düşündü, sonra dedi ki:

— Evet, Fuzûlî'nin bu beyti biraz evvelki sözlerime misaldir. Cünûn mülkü, gaflet âlemi demektir. Emellerle, ümitlerle yaşamak ve gençlik ateşinin vadettiği saâdetlerin çıkageleceğine inanmak demektir. Akıl meydanı ise emellerin ölüme mahkûm olduğunu anlamaktır. Elbette ki cünûn mülkünde seyran tatlıdır ve bu seyrandan sonra akıl meydanı insana zindân-ı belâ görünür.

Gülüştük. Edebiyat profesörlerimiz bizim Fuzûlî'yi böyle keyfimize göre tefsir ettiğimizi duysalar, küplere binerler, dedik.

Sonra Necdet kalktı. Giderayak ona bir daha sordum:

— Siz kendiniz îmansız ve emelsiz yaşayabiliyor musunuz?

O alayla dudağını büktü.

— İlâhi, hanımefendiciğim. Bir şeyi bilmek başka, yapabilmek başka. Ben mi emelsiz, hayalsiz yaşayacağım? Ah efendim, ben hâlâ ebedî, ilâhî aşkın, sadâkatin, ideal dostluğun daha bilmem nelerin peşindeyim. Biliyorum ki böyle şey dünya yüzünde yok. Fakat ne yapayım? Onlar yoksa benim gönlümde onları özleyen hasret var. Yâ hanımefendiciğim, can çıkar da huy çıkmaz.

Elimi öptü, vedâ etti. Ben de onu alnından öptüm.

HİLAT

Bedriye, Burhâneddin'e tek bir sitemli söz söylemeden ondan ayrılmıştı. Son güne kadar birbirlerine yavrucuğum, güzelim hitabıyla hoş muâmele ettiler. İkisi de gururlu insanlardı. Aralarında geçen acı muammâyı karşılıklı tahlîle kalkışmadılar. Onlar, yardımsız, şikâyetsiz, tek başına hicranla çarpışmasını bilen insanlardı. Ancak kendi gönülleriyle hasbıhal ederler, elemlerine yalnız kendilerini muhâtap tutarlardı. Onun için Bedriye, Burhan'a ne sitem ettiyse içinden etti. Bu gizli hitâbelerden işte bir tânesi:

"Siz suçlu musunuz? Bugün anlıyorum ki hayır! Senelerce yalnızlık içinde yaşarken bütün hasretlerimin emellerimin en kıymetli cevherlerinden bir hilat işlemiştim. Bu hilat belki haddizâtında değil; fakat îtibârî nokta-i nazardan pek kıymetli bir şeydi. Sizi görünce, fevkalbeşer emeklerden, intizarlardan dokunmuş olan süslü idealimi size giydirmek istedim. Uymadı yâhut siz ona uymadınız. Bunun için size küsmeye hakkım yok. Size gücendiğim nokta beni sırf bir zevk kadını gibi kullanmış olmanızdır. Pekâlâ biliyordunuz ki ben bir zevk kadınından daha fazla birşey olmak için yaratılmış ve yetiştirilmiştim. Nâdîde bir Acem seccâdesini asacak duvarı olmayan adam onu pazarda, müzede bırakmalıdır. Siz, bir Acem seccâdesini kapını-

za paspas yaptınız.

Üzülmeyin, işte rahat kaldınız. Hayâtınızdan, muhîtinizden, ufkunuzdan uzaklaştım. Artık ayak ucunuzda oturup başımı dizlerinize koymayacağım. Artık geceleri siz uyurken yatakta yavaşça doğrulup yüzünüze bakarak ağlamayacağım. Artık elimi kalbime bastırarak pencerede avdetinizi beklemeyeceğim.

Artık benim îmanlı, perestişli, ibâdetli, ihtiraslı aşkımdan kurtuldunuz. Size ağır gelen, fuzûlî, gayr-i tabiî görünen o hilati üzerinizden çıkarıyorum."

FENERBAHÇE

Necdet, bütün bir sene Kadıköy'den tamamiyle uzak yaşadıktan sonra menfâyı kâfi gördü. Bir mart günü öğleüstü Fenerbahçe kulübünü ziyârete gitti. Fakat önceden Cevizlik'te dolaştı ve bir somnanbul* gibi Bedriye'nin sokağına sürüklendi. Mihriban Hanım pencereden gördü ve içeri dâvet etti.

Necdet köşkten çıktığı zaman vaktin ilerlediğini görerek bakla tarlasından koşa koşa geçti, Yoğurtçu deresi kenarından acele acele yürüyerek kulübe gitti. 32 senesi yazında Kuşdili'ndeki o şirin, küçük binâ yandıktan sonra Fenerbahçe, sâbık Union Clube sâhasındaki eski binâyı esaslı sûrette tâmir ettirip oraya taşınmıştı.

Necdet, gişenin yanındaki küçük stadyum kapısından girdi. İki tarafında frenk çınarları dizilen yoldan yürüdü. Aşı boyalı kulüp binâsı stilize edilmiş mercan renkli bir tayyâre gibiydi: Bir gövde, iki kanat... İhtiyar bahçıvan Barba elinde bir keser sallayarak tenis kordunu sâhadan ayıran tahta perdenin kapısından çıkıyordu. Necdet ona sordu:

— İçeride kimler var?

(*) Somnanbul: Uyurgezer.

Barba, kısaca:

— Beyler içeride... dedi.

Aşağı kattaki soyunma salonunda epey hareket vardı. Necdet kapıyı aralayıp bakınca evvelâ Zeki'yi formasını giymiş olduğu halde gördü. Onun yanında Fikret'le Muzaffer soyunuyorlardı. Öyle ya pazar, egzersiz günü. Bu sene, sarı-lâciverde şampiyonluk muhakkak. Antrenör Şvenk ellerini çırpıyor, kendine mahsus tuhaf Türkçesiyle:

— Haydi efendim, haydi efendim, amman efendim! diyordu. Yukarı kattaki büyük salon yeni döşendikten sonra ne de şirin olmuş. İçerisi oldukça kalabalık, hep tanıdık sîmâlar. İlk çocukluk senelerinden beri insanın zihnine nakşolan, dokunaklı bir hâtıra bırakan dost çehreler. Mektep arkadaşı, mahalle arkadaşı, kulüp arkadaşı, bir sene ayrıldıktan sonra birçok sevgili vücûdu böyle bir arada görmek insana ne büyük heyecan veriyor.

Avcı Sait Bey, ekseri olduğu gibi yine golf pantolonları giymiş. Köpeği Cimba peşi sıra dolaşıyor. Köşede bir koltukta Galip Bey oturmuş raket tâmir ediyor. Radyonun önünde Mümtaz Bey'le Hulki Bey ayakta durmuşlar, makineyi kurcalıyorlar. Hayri Celâl'le Şâkir Bey bir tarafta bir idâre meselesini sinirli jestlerle müzâkere ediyorlar. Ârif, Zeki'nin kardeşi, Saip Bey'i kızdırıyor. Saip Bey'den zehir zemberek cevaplar alıyor, fakat bu lâflar batmaz, bilâkis hoşa gider. Sağdaki odadan tavla şıkırtısı, şeşbeş, dubâra gibi sesler duyuluyor. Herkes Necdet'in etrâfını sardı. Kahve, çay dolaştıran Cemil Efendi bile onu görünce durakaldı. Bu kadar da vefâsızlık olur mu? Ayol bir senedir nerelerde idin?

Bu Necdet'in hayâtında çok zamandır tatmadığı, lezzetini unuttuğu bir zevk oldu. O, Bedriye ile tanıştı-

ğı günden beri her şeyi herkesi tek bir iştiyak uğrunda ihmal etmiş, girmek istediği diyâra vâsıl olamamış; fakat eski dünyâsı ile de irtibâtı kaybetmişti.

Senelerce bir kuru ovada yürüdükten sonra kendini birdenbire vatanın gül bahçelerinde bulan bir adam gibiydi. Burası yalnız sevgili kulübü Fenerbahçe değildi. Burası kaygısız çocukluk hâtıralarının, henüz kanadı kırılmamış gençlik emellerinin rengini, kokusunu muhâfaza etmiş bir âsûdelik yuvası, bir huzur ve sükûn cenneti idi.

Necdet kendi hayâtını ikiye bölüyordu: Evvel ve sonra. Evvel dediği, Bedriye'yi tanımazdan evvel yaşadığı hayattı. Sonra dediği Bedriye'nin ortaya çıktığı günü tâkip eden zamandı. Aşk; bu gencin hayâtını, eskiye göre bir tek benzeyiş noktası bırakmayacak kadar değiştirmişti. Şimdi arkadaşlarının samîmî muhîtinde kaygısız mâzîyi yana yana düşünüyor.

"Ah ne olur, yine öyle olabilsem" diyordu.

Bu sırada sağdaki odanın kapısı açıldı. Burhan göründü! Necdet, tepesine ateş düşmüş gibi irkildi. Burhânettin'le göz göze gelince selâmlaştılar. Bu fenâ tesâdüften sıkılan diğer gençler hep birden sustular. Necdet de gitmek üzere kalktı. Merdiven başında sarı-lâcivert fanilâlı, on yedi- on sekiz yaşlarında iki çocuk onun telâşlı telâşlı yürüyüşüne hayretle baktılar. Birisi arkasından dedi ki:

— Bunu tanır mısın, muharrirdir. Bedriye'yi seviyordu.

— Hangi Bedriye'yi?

— Hani canım sarı saçlı, uzun boylu güzel bir kadın vardı. Hep beyazlar giyerdi. Hani bir futası* var.

(*) futa: İnce, uzun, hafif flika

Maçlara da geliyordu.

— Hâ anladım. Nesrin'le gezerdi. E, ne olmuş?

— Ne olacak, o güzel kadın bizim avcı Burhânettin'le evlendi. Bu Necdet de yeisinden Kadıköy'den kaçtı. Ağabeyimle eniştem anlatıyorlar. Hâlâ yanıp tutuşuyormuş.

— Allah Allah! Necdet isminde bir kerâmet var galiba. Necdetler hep böyle âşık mı oluyor nedir? Kaç tane Necdet tanıdımsa hiçbiri tekin değil. Biliyorsun ya Kadıköyümüz'ün dillere destan âşıkları arasında yarım düzinesinin adı Necdet'tir. Tövbeler olsun, âşık olmak da ne demek sanki? Züppelik!

Diğer çocuk, mısır püskülü gibi sarı saçlı, uzunca burunlu bir tenisçi, arkadaşının kulağına eğilip:

— Arpaları fazla geliyor, dedi.

Yanlarına gelen kendi akranları diğer bir çocukla berâber hafiften, ıslıklı bir tango söyleyip fıkırdaşırlarken büyüklerden biri salondan çıkıp onları biraz haşladı. Kös kös çekildiler.

Necdet pistin kenarındaki yolda yürürken Burhan ona yetişti, bir lâhza durmasını ve kendisini dinlemesini ricâ etti. Diyordu ki:

— Neden beni görünce ifrit görmüş gibi oluyorsunuz? Ben sizi köyünüzden kulübünüzden kaçıracak kadar size ne fenâlık yaptım? Bedriye Hanım'ı sizin elinizden almış değilim. Ben olmasam da o sizinle evlenmezdi. O halde?

Necdet bu muhâverenin netîcesizliğini işâret eder gibi yorgun bir tavırla omuzlarını silkti.

— Kaçtığım şahsınız değildir. Belki şahsınıza taallûku olan bâzı hâtıralar... Siz olmasa idiniz de Bedriye'nin beni kabul etmeyeceğini katiyetle nasıl iddia

edebilirsiniz? Elbet benim de bildiğim bir şey var. Sizinle ben bu mevzûu açmamalı idik. Fakat mâdemki oldu şunu da söyleyeyim ki Bedriye'yi çok bedbaht ettiniz. Onun için sizi görmek istemiyorum.

Burhan başını eğdi, düşündü. Karanlıkta sâhanın kenarında aşağı yukarı dolaşıyorlardı.

— Bedriye Hanım benden birdenbire çok şey bekledi. Biraz sabırlı olaydı ben onun istediği yola girecektim. Bunu kimse bilmez, hattâ kendisi bile. Fakat o telini gerdi, gerdi. Diyordu ki: "Ya istediğim nağmeyi verir, yâhut kopar!" Ve işte koptu.

Necdet hayretle ona bakarak:

— Nasıl? Siz onu sevdiniz mi?

— Ah ne bileyim ben? Sevmiyorum zannediyordum. Zâten bende sevmek kabiliyeti kalmamıştı. Vaktiyle İngiltere'de fecî bir mâcerâ yaşadım. Ondan sonra gönül meselelerinden ebediyyen kendimi çektim. Fakat yaratılıştan bende bu istidat varmış ki bir defa ıztırap çekebilmişim.

— Yâ!.. Siz. Siz ıztırâbı tanıyorsunuz?..

Burhânettin bu toy çocuğun sözlerine müsâmaha ile gülümsedi:

— Eh dostum, size her ne kadar acâyip gelirse de; evet, ıztırâbı pek yakından tanıyorum. Hiç üzülmeyin ve benden ibret alın. Bakın ben o kadar çektim de öldüm mü? Ben ölmediysem siz haydi haydi ölmezsiniz. Hicrân, hakîkaten bir ruh kanseri gibidir, herşeyi dişler. Fakat zamânın kudretine karşı o da bir hiçtir. Zaman, onun da kuduruk hamlelerini yavaş yavaş tavsatır, uyuşturur. Size bir ağabey nasîhati vereceğim, kabul ederseniz: Beden ile rûhun zevklerini birbirinden ayırın. Rûhunuzu mümkün mertebe tabiatla, sanatla

beslenmeye alıştırın. Beden zevkine gelince... Artık onu söylemeye lüzum var mı, bilmem. Herhalde rûhu ve bedeni aynı zamanda tatmin etmek hülyâsından vazgeçin. İdeal aşkı aramayın. Bu belki mevcuttur. Fakat hayat, böyle mûcizelerin tulûunu beklemek için çok kısa.

Necdet, isyan etti:

— Hayâtı bütün şiirden soyuyorsunuz. Böyle maddî ve sinik bir adam olmayı katiyen kabul edemem. Sırf hayvânî ihtiyaçlar ve onların tatmîni için hayat yaşamaya değer mi?

— Azîzim, beni yine yanlış anladınız. Ben rûhun varlığını inkâr etmiş değilim. Yalnız demek istedim ki, aşkı aramayın, ideal kadını aramayın. Kadını arayın... İdeali de... Başka yerde arayın... Yoksa...

— Yoksa?

— Çok ıztırap çekersiniz.

Burhan "ıztırap" kelimesini kendi kendine yavaş sesle birkaç kere tekrarladı, sonra Fransızca "la souffrance" dedi, içini çekti.

— Bir zamanlar bu mevzû beni çok meşgul etti. Garp memleketlerinde tanıdığım münevver insanlar arasında bir anket yaptım. Muhtelif milletlerden şahsiyetlere şu suali sordum: Hayâtınızda şiddetli bir hicrâna zebun olunca ne yaparsınız?

Alman, teknik bir cevap verdi: Hicrânı eskitirim, düşüne düşüne yıpratır öldürürüm.

Fransız, zehire karşı panzehir, dedi. Hicrânım nisbetinde zevk ve saâdet ararım. Her sâniyeden lezzet ve tatlılık toplarım.

İngiliz dedi ki: Seyahate çıkarım, bir fen heyetine katılırım, meselâ Tibet'e giderim.

Kabarık saçlı, ateşli bir Mısırlı: O hicrâna sebep olanı gebertirim, dedi.

Hintli tasavvufa saptı: Büyük ıztırap büyük insanların nasîbidir. Beşerî elemlerle ruh, tekrar tekrar dağlandıktan sonra Allah'ı özler, arar ve bulur.

Japon, gözlerinin daracık yırtmacından, müstehzî mi ciddî mi pek anlaşılamayan bir bakışla beni süzdü, dedi ki: İnsanın rûhu azgın ihtiraslara tepişme meydanı değildir. Ruh temiz ve serin kalmalıdır. Yüksek bir insan fazla ıztırap duyamaz. Müzmin hicranlar gayri ahlâkîdir, iptidâî, barbar ruhların nişânesidir.

Necdet sordu:

— Bu fikirlerin hangisini doğru buldunuz?

— Nokta-i nazar meselesi... Hepsi doğru. Japon'un cevâbı en ziyâde hoşuma gitti.

— Ya Türk? Bir Türk'e sormadınız mı?

— Sormaya ne hâcet? Kendim Türk'üm. Ben de bu ıztırap mevzûunu ölçtüm, biçtim ve dedim ki: Büyük ıztırap, kaderin bize gösterdiği îtibârın miyârıdır. Sizinle vuruşmak için karşınıza bir düşman çıksa ve elinde yalnız bir maşa taşısa bu sizin onurunuza dokunmaz mı? Fakat düşmanınız sizi pürsilâh karşılarsa dehşet duymakla berâber memnun da olursunuz. Demek siz en şiddetli bombardımanla yıkılabilecek bir kalesiniz. Ah!.. Ben...

Burhan yumruğunu sıkarak kolunun adalelerini gerdi.

— İnsana kendi kuvvetini kudretini hissetmek kadar büyük saâdet olur mu? Ben, çok genç yaşta kudretimi denedim, imtihanı verdim. Anladınız ya, göründüğüm kadar hamhalat değilim. Orövuar azîzim. Artık benim yüzümden, köye, kulübe boykotaj yapmayın.

Unutun, unutun, sizin gibi yakışıklı bir atlet!

El sıkarak ayrıldılar. Biraz evvel merdiven başında dedikodu yapan iki genç, kulüpten çıkmışlar, yolda Necdet'le Burhan'ın yanından geçerken muhâverenin bir parçasına kulak misâfiri olmuşlardı. "Elinde maşa ile bir düşman" sözlerini tefsîre uğraşıyorlardı.

— Yâhu bunlar ne söyleşiyor?

— Cemil Efendi'nin masaj odasında maşa ile fare tuttuğunu görmüşler galiba.

Ve yukarıda yarım kalan tangolarını falsolu ıslıklarla öttürerek hoplaya zıplaya caddeye çıktılar.

SEMT-İ DİLDÂR

Orhan da adamakıllı balta oldu. İlle gel de gel, diyordu, Kadıköy'e taşın. Necdet; peki, peki diyordu, hazirana doğru gelirim.

— Hayır, nisanda gel!

— Ne hâcet? Hemen taşınayım! Çocuk sen bozdun mu? Kış ortası göç olur mu?

— Halt etmişsin. Asıl bozan sensin. Bir Kadıköylü köyünden uzak yaşarsa hayra alâmet değildir. Buralarda bir taş odaya kapanmış, kukumav gibi oturuyorsun. Tek bir dostun yok, gurbette gibisin. Halbuki Kadıköy'ün daha köprü iskelesine ayak bassan kendi evinin avlusuna girmiş olursun. Lodos havalarda gıcır gıcır sallanan o külüstür iskelede yurdun başlar. Sağdaki gazeteci, soldaki tütüncü bile ahbâbındır. Paran olmazsa sana veresiye verirler. Vapura gelince, bir komşu salonundan farkı var mı, Allah aşkına söyle. Yan gelir gazeteni okursun; çayını, kahveni içersin. Bütün yolcularla selâmlaşır, hasbıhal edersin. Kadıköy vapuru artık vapur filân değildir. O, muayyen misâfirlere mahsus bir gazino, bir kulüp, öyle bir şeydir. Bilet kesen memurlar bile bu samîmi cemiyetten sayılır. Yirmi dakikalık yolculuk nasıl geçer, sen de şaşarsın. Bir de bakarsın ki Haydarpaşa... Banliyö yolcuları çıkarlar.

Vapur mendireği geçer. O vakit küçük koyun halkası etrâfında bir amfiteatr gibi yükselen Foborg'u görürsün.

Koyda vapur bir manevra yapar, yengeçvârî panpirik bir kırıtma ile yanaşır. Otobüs çığırtkanları bağırıyorlardır: Kalamış, Kızıltoprak, Suâdiye, Bostancı... Beri tarafta körpe bir Bariton: Moda, Moda!... Sâbık hal, lâhik itfâiye binâsı hizâsında uzun arabalar, belediye istikametinde taksiler dizilir. Bir taraftan çımacılar, çıkalım beyler çıkalım, diye nâzikâne dehlerken bu Kadıköy denilen muazzam tarikatin mensupları oluk oluk dört bir etrâfa dağılır. İskeleye ayak basınca âdeta başka bir hava ile karşılaşırsın.

— Amma yaptın hâ Orhan? Mübâlâğa ediyorsun. Netîcede vatanımızın her tarafı bizim için öz yurt değil mi?

Orhan elini dervişâne bir tavırla göğsüne bastırdıktan sonra:

— Âmennâ, dedi. Vatan, evet, her karış toprağı muazzez, her semti mukaddes olan vatan. Fakat... İlle de Kadıköy, ah Kadıköy!...

Bunlar konuşurlarken Necdet'in evinde, ninenin, ağzına lâyık, ince bir nefâsetle hazırlamış olduğu hindi fırınını yeşil salata ile güderek atıştırıyorlar, gülüşüyorlardı.

Orhan, çok gülen insanlar gibi, genç yaşta kırışıklıklar peydahlayan ağzını güzelce sildikten sonra anlattı:

— Askerliğim bitince bir kazanç aramaya mecbur kaldım. Annem, babam artık kazık kadar olmuş bir serseri oğlanı beslemekten bıktılar. Eskiden büyük babam himâye ederdi. Şimdi o da sizlere ömür, biliyorsun. Maçka'da kodaman tüccarlarımızdan birinin çocukları-

na muallim oldum. Kaloriferli, akar sıcak sulu bir oda, mükemmel yemek, üstelik elli lira maaş. Allah'tan belânı mı istiyorsun? derler adama. Oğlanlar da aptal oldukları kadar haşarı idiler hâ. Yutulur nesne değil. Ne ise, bana zor gelen, belimi büken bu olmadı. Fakat nostaljiye tutuldum. Maçka'da "Taşlık" denilen bir yer vardır. Oradan Boğaz ve Anadolu yakası görünür. Akşamları Taşlık'a çıkardım. Deniz, koyu kurşûnî bir yazı tahtası gibi arada yatardı. Hasretten zihnim karışırken bana öyle gelirdi ki, derhal boğazın durgun sularına basa basa karşıya geçmeliyim.

Orhan gözlerini kapayarak bir şarkı okumaya başladı:

Semt-i dildâre bu demler güzerin var mı sabâ...

— Zengin tüccarın evinde dikiş tutturamadım. Günün birinde dedim ki: Aç da kalsam çıplak da kalsam gene semt-i dildâre gideceğim.

— Semt-i dildâr da ne oluyor? Bu Kadıköy'ün yeni ismi mi?

Orhan ciddiyetle başını sallayarak:

— Ya ne zannettin? Evet, öyledir. Tanıdıklarım bu şâirâne ismi hemen kabullendiler. Nereye böyle diye sorulunca, semt-i dildâra! diyorlar.

O gece bir hayli pazarlıktan, çekişmeden sonra Necdet, mayısta taşınmak için söz verdi. Fakat göç zorluklarından çekiniyordu.

Orhan onun îtirazlarını derhal kesti:

— Yazık, yazık sana. Bizi yan çize çize bizim huyumuzu unutmuşsun. Bilmez gibi söylüyorsun, Necdet. Sen hadi dediğin gün yirmi tâne Kadıköylü alesta hazırdır. Sen vefâsızsın. Fakat biz seni severiz, hınzır oğlan. Sana gönlüne göre ev buluruz, kefil oluruz, kontra-

tını yaparız, yaylı arabasını tutarız. Seni bir gün içinde hem taşır, hem yerleştiririz. Birimiz perde asar, birimiz muşamba yayar, birimiz kaşarlanmış bir ev kadını gibi mutfak düzeni yerleştiririz. Yazı takımından tut da çay kutusuna varınca her şeyi yerli yerinde bulursun. Daha bir diyeceğin kaldı mı?..

***

Mayısta semt-i dildâra taşındı, nineyi berâber götürdü. Sakızağacı'nda sessiz bir sokakta ev tutmuştu. Çalıştığı gazeteden üç hafta izin aldı, dinlenmeye ihtiyâcı vardı. Bu yeni hayat, kaybolmuş bir cennetin bütün yıldızlarıyla, çiçekleriyle, türküleriyle, tekrardan ağır ağır belirmesi gibi bir şey oldu. Unutulmuş zevkler, cümbüşler, yeni baştan canlanıyordu. İşte eski Kadıköy, pardon Semt-i Dildar! Hiç değişmemiş, olsa olsa daha güzelleşmiş. Kadıköy'ün komik sîmâları: Moda'da balıkçı esrarkeş Aşot. Haydarpaşa'da Arap Hacı. Bu Hacı'yı bir zamanlar tımarhâneye tıkmışlardı. Hattâ "Yedi Gün" mecmuasının kapağında Hacı'nın, Mazhar Osman'a nutuk îrat ederken çıkarılmış bir fotoğrafı bile intişar etmişti. Fakat Necdet 1933 baharında Kadıköy'e taşınınca onu eski yerinde buldu: Haydarpaşa rıhtımındaki küçük meyhânenin önünde. Hacı bir elinde bir mor salkım, bir elinde rakı dolu bir kadeh, ıslıkla bir vals söyleyerek sokak ortasında dans ediyordu. Mûzibin biri arkadan geldi, parmağını kadehin içine soktu.

Hacı gûya Fransızca yâhut İngilizce 'hakîkatte hiç bir dile benzemeyen' sözlerle küfür etti ve rakıyı yere döktü. Necdet gülerek geçti. Evet, hiç değişmemiş, her şey yerli yerinde. Sokak satıcıları bile eskiler: Güvercinli niyetçi, çifte nârâ ile rumba çalan mâcuncu, çıngıraklı dantelâcı... Necdet doğdu büyüdü, bunları dinledi, işte gene dinliyor. Hele bir dilenci vardı, onun seslen-

mesini Necdet belki beşikte bile duymuştu. Bu dilenci gene yirmi sene evvelki gibi diyordu ki: Âmâyım, fakirim, gözlerim görmüyor. Of, ne hâtıralar!

Necdet sabahları şafakla berâber kalkıyor, bahçeleri sarılı pembeli bir çiçek tûfânı altına gömülen Cevizlik sokaklarından geçerek Fenerbahçe Kulübüne koşuyordu. Mehmet Bey'le birlikte Kuşdili'ne, eski kulüp binâsının yerine gidiyorlardı. Burada yangından sonra yalnız bir kayıkhâne kalmıştı. Yangın yerinde enkaz toplanmış, keresteler yer yer istif edilmişti. Küçük bir kulübede bir bekçi yatıyordu. Mehmet Bey sandalı hazırlayıncaya kadar Necdet dere kenarına, diz boyu otlarla karışık biten süsenler, gelincikler arasına oturuyor, bir sigara içiyordu. Sonra olta takımları kutusunu, çamçağı, sepetleri, empermeabl balıkçı pantalonlarını kıç tarafa yerleştiriyorlar; arkadaşı küreğe oturuyor, Necdet dümene.

Suları henüz mahmurluk içinde uyuyan dereden geçiyorlar. İki taraftaki bahçelerin yeşilliği, kıyılarda açan zambakların, haşhaşların, lâlelerin resmi durgun suya vurmuş; sanki tabiat kendi güzelliğine kanamıyor, bu güzelliği katmerleştiriyor. Kendileri gibi bir kaç amatör balıkçı daha yola çıkmış, yanlarından geçerken selâm veriyorlar, uğur ola! diyorlar. Yoğurtçu köprüsünü geçince önlerinde pembe, turuncu renklerle pırıldayan koy görünüyor. Evvelâ Fener açıklarına Tonoz'a gidiyorlar, istakoz çıkarıyorlar. Dönüşte Necdet oltaları salıveriyor. Bu sene koyda o kadar çok palamut çıkıyor ki rezâlet! Daha oltayı yarı salıvermeden üç dört tânesi birden atlıyor. Bir saat içinde elli altmış tâne deryâ kuzusu tutuyorlar. Balıkların çoğunu Kuşdili'nde Mehmet Efendi'nin iskelesine bırakıyorlar, kim alırsa alsın. On-on beş tânesi kulübe gidiyor; çünkü her gün tâyin alır gibi karşılarına dikilen ve hani ba-

lık? diye kafa tutan kulüp arkadaşları var. Şimdi saat on biri bulmuştur. Mehmet Bey'le Necdet bir yorgunluk kahvesi içerken Cemil Efendi bahçede bir ateş yakıyor. İstakozları pişmeye koyuyor. Bir taraftan palamutlar doğranıp tavalık hazırlanıyor, marul salataları yapılıyor. Sofra hazır oldu mu âdet tekke usûlüdür: Kapıdan girene buyurun, denir.

Sonra tenis... Tenis kortu hiç şüphe yok ki Türkiye'nin en muntazam en güzel kortu oldu. Etrâfında çepeçevre çiçek açmış ağaçlar, goncalı fidanlar, küme küme çiçekler var. Kuşlar ötüşüyor. Bülbül de dadanmış. Mısır'dan getirilen bir antrenör burada küçükleri, ileride birer yıldız olmaları beklenen genç oyuncuları çalıştırıyor.

Bazen da av... Bu sene Fenerbahçe bir avcılık şûbesi açtı. Yalova'ya vesâir yerlere av partileri tertip ediyor. Yirmi-otuz kişilik kafilelerle çıkıp yaban domuzu vuruyorlar. Av etleri, kezâ palamutlar, istakozlar gibi kulüplü arkadaşlara dağıtılıyor. Herkes bir türlü pişirme usûlü tavsiye ediyor, yahni, fırın... Macar antrenör, evinde paprikalı bir gulaş yaptırıyor, haydi bir ziyâfet!

Geceleri arkadaşlarla Mühürdar'daki Zühal kahvesine gidiyorlar, radyo dinliyorlar, tavla oynuyorlar. Eve dönüşte Necdet biraz kitap okuyor. Şimdi "Odisse" nin Almanca tercümesini okuyor, her gece bir fasıl. Saat beşte kalkmak üzere çalar saati kuruyor, odada geziniyor, esniyor. Pijamasını giyip son defa balkona çıkıyor, yıldızların vuruşundan hafifçe pırıldayan denize bakıyor. Yâsemin, hanımeli kokuları taşıyan tatlı rüzgârı derin derin içine çekiyor. Sonra uyku, deliksiz bir uyku. Büyük bir harâret üzerine bir hamlede içilen serin bir limonataya benzer bir uyku. Ve işte hayat böyle geçip gidiyor. Acaba çekilen acılar savacak mı? Kaderin açtı-

ğı derin yaralar kapanacak mı? Kapanacak mı dersiniz?

***

Mihriban Hanım, bahçe kapısı üzerinde karmakarışık birbirine dolanan mor salkımlar, menekşe gülleri altında duruyordu.

— İçeri gel oğlum, bak kim var?

Deyince Necdet'in birdenbire gözü karardı. Köşk tarafından kendilerine doğru Bedriye geliyordu. Yaklaşınca yavaşça ellerini kaldırdı, Necdet'in iki elini tuttu, onu içeri çekti.

— Sizi tekrar görmek, benim için büyük bir sevinçtir, diyordu.

Heyecandan kesik kesik konuşuyordu. Gözlerinin yaşardığını belli etmemek için önüne baktı. Arka bahçeye geçtiler. Bedriye evvelâ misâfirini bir plâj sandalyesine oturttu. Kendi, ne yapacağını şaşırmış gibi ayakta kaldı. Şimdi Necdet, biraz cesâretlenmiş ona bakabiliyordu. Bedriye, ne kadar tâze, ne kadar güzel! Saçlarını kısa kestirmiş. Nurlu yüzü etrâfında küçük, altın perçemler uçuşuyor. Beyaz ipekli elbisesi rüzgârda çırpınıyor. Göğsü, açık havada renklenen teniyle, fevkalbeşer bir kitâbe için hazırlanmış altın bir varak gibi. Necdet ona hayretle bakıyordu ve birdenbire anlayarak başını eğdi: Bedriye, görüşmedikleri bir buçuk sene zarfında lekesiz bir hayat yaşamıştı. Ona bu berrak bakışı, bu genç kız süzgünlüğünü, bu pürüzsüz sâfiyeti veren şey, onun her türlü mâcerâlardan, şüpheli vaziyetlerden esirgediği iffeti idi. Evet belli ki bu kadın... Mâbedi mâbet olarak muhâfaza edebiliyordu. Halbuki kendisi, Necdet! Başını göğsüne sarkıtmış, elindeki şapka ile durmadan dizlerini dövüyordu.

Bedriye, şuradan buradan bir çok lâkırdılar açtı. Mükerrem'in İzmir'de zengin bir kızla evlendiğinden,

yakında karısıyla İstanbul'a geleceğinden bahsetti. Orhan da âkıbet kendine bir iş bulmuş, şehir tiyatrosuna kapağı atmış... Nâfile! Necdet bir türlü konuşamıyordu. Nazar'ın, sırıtarak, sırıttığını belli etmemek için dişleriyle yanaklarını kıstırarak getirdiği kahveyi içtikten sonra genç adam ayağa kalktı. Bedriye, mahzun bir bakışla onun gözlerini aradı.

— Sâhi gidiyor musunuz? İçeride Almanya'dan gelmiş bir misâfir var. Madam La Baron Hilde Fon. O, sizinle tanışmak istiyordu. Bir buçuk sene ayrılıktan sonra bana bir kaç dakîka daha fedâ edemez misiniz?

Necdet, tekrar geleceğini, o zaman fazla kalacağını söyledi. Başı ağrıyor, kulakları uğulduyordu. Bedriye, artık kendini zaptedemeyerek onu omuz başlarından tuttu.

— Yapma yavrucuğum, dedi. Ve seninle böyle lâubâli konuştuğumu affet. Bana karşı eski dostluğun kalmamıştır belki. Fakat ne de olsa ben seni çok severim. Bilmezsin ne kadar, ne kadar... Bir kadın senin muhabbetini kabul etmedi diye meyûs olacak ne vardı? Söyle ne kaybettin? Bu memlekette öyle genç kızlar var ki ben onların eline su dökemem. Yüzünü buruşturma, öyledir. Hangisini istedin de sana vermediler? Hayâta küsme, Necdet. Bak şu gelincik tarlasına, bak şu gergin bir mavi atlas gibi üzerimizde kubbelenen göğe. Bu güzel yerlerde insan senin gibi genç olduktan sonra hayâta küsebilir mi? Ve sana şunu da söylemek isterim, dâima söylemek istemiştim, fırsat olmadı. İçimde ukde kalmıştır. Sen zannedersin ki....

Ağır ağır ön bahçeye doğru yürüyorlardı. Bedriye, Necdet'in kolunu bırakmadan devam etti:

— Zannedersin ki hayatta en büyük acı sevmek ve karşılık görmemektir. Böyle bir kanaatın var, değil mi

Necdet, öyle değil de ya ne? der gibi Bedriye'nin yüzüne baktı.

— Hayır, bin kere hayır. En büyük acı sevmek, birleşmek ve aşkınızın gün günden ayaklar altında çiğnenerek paçavra edildiğini görmektir. Sen yalnız sevdiğini kaybettin. Ben sevdiğimi de, sevgimi de, sevginin kutsiyetini de kaybettim. Evine git, bu sözlerimi iyi düşün. Belki ne demek istediğimi birdenbire anlayamazsın.

Necdet, onun söylediklerini birdenbire anlamıştı. Bedriye'nin elini aldı. Kendi hediyesi olan yüzüğü gördü. Derin bir hürmetle, konuşmadan âciz, için için kanayan, titreyen bir muhabbetle, o sevgili eli öptü. Korkarak sordu:

— Hiç... Onu gördünüz mü?

Bedriye'nin göğsünden ürkek bir nidâ parçası koptu. Benzi attı, dudakları derhal kuruyup çatlayıverdi. Gözlerini kaparak, parmakları ile gözlerini ebediyyen söndürmek ister gibi bastırdı. Cevap verdiği zaman sesi o kadar yavaş çıkıyordu ki Necdet güçlükle anlayabildi.

— Tâlih bana ne yaptıysa yaptı. Her şeyi hoş görüyorum. Her şeyi kabul ettim. Yalnız, yeryüzünde bir zerre adâlet ve merhamet varsa, beşerin bütün çektikleri nâmına, bütün mazlumların gözyaşı hürmetine, Allah'ım, sana yalvarıyorum. Onu ebediyyen benim karşıma çıkarma...

***

.... Yeryüzünde bir zerre adâlet ve merhamet varsa... Fakat yeryüzünde bir zerre adalet ve merhamet yoktur. Bunun böyle olduğunu döne döne dövülerek, kat kat yaralanarak, tekrar tekrar dağlanarak öğrenmek lâzımdır. Ve çile dolmasın, bu kadar büyük acılar

çektim, yârabbi, bâri şu küçük acı da eksik olsun, demek boştur. O küçük acı eksik olamaz. O, mutlaka gelip çatacaktır.

Bir akşam Necdet, Bedriye ile Madam Hilde'yi Cevizlik'ten aldı. Hep birlikte Moda Yalı gazinosuna gittiler. Tam deniz kenarında bir masaya oturdular. Bu iki sarışın güzel kadın Moda'da ortalığı birbirine kattı. Herkesin gözleri onlarda idi. Hattâ karşıdaki Koço'nun gazinosuna gidip haber veren işgüzarlar oldu. Bedriye Hanım gelmiş, yanında güzel bir ecnebî kadını ile Moda-Yalı'da oturuyormuş haberini duyanlar hürrâ akın ettiler. Koço'nun müessesesi bir anda boşaldı, yalı, teraslarına varıncaya kadar doldu. İki gazinoda birer orkestra vardı, durmadan çalıyorlardı. Sandallarda şarkı söyleyenler, keman mandolin çalanlar, küçük armonik çalanlarla bütün Moda muazzam bir mûsikî dalgası altında inliyordu. Bu cümbüşün aksi sadâsı karşı sâhillere vuruyor, oradan Belvü'nün orkestrası, Vecihi'nin hangarındaki radyo cevap veriyordu. Bedriye çok dalgındı. Moda iskelesinden kalkan bir vapura bakıyordu. İskele binâsı vapuru öttüğü için evvelâ siliyon feneri meydana çıkıyor ve sonra ışıklı pencereleriyle, ağır ağır vapurun gövdesi iskelenin arkasından sıyrılıyordu. O aralık orkestra pek moda olan bir tangoyu çalmaya başladı. Çalgıcılar, güfteyi Almanca olarak berâber söylüyorlardı:

Liebe was es nie.. (Bu hiç bir zaman bir aşk değil, bir şakaydı... ilh...)

Madam Hilde, eyvah! diyordu. İstanbul'da da bunu mu dinleyeceğiz? Biz bunu Berlin, Köln barlarında işite işite bıktık, usandık.

Tango çalınırken, civar masalardan yüksek sesle güftesine refâkat edenler ve yan yan Bedriye ile Necdet'i süzenler vardı.

Orhan masalarına geldi ve Necdet'in kulağına eğilerek:

— Bak, size lâf atıyorlar, dedi, Bedriye ile seni kardeş kardeş oturur görüyorlar, alay ediyorlar.

Necdet, evet, diyordu. Halk dâima işin alayındadır. En derin duygular bile halkın kafasında âkıbet yayvan bir tango olur. Homeros diyor ki: İlâhlar, Truva muhârebesini hazırladılar, bir ülkeyi mahvettiler, kahramanların kanını akıttılar ki gelecek nesillere bir destan ola. Eh... Biz de olsa olsa bir mevsim ağızlarda gevelenen banal bir tango oluruz.

Birdenbire, Bedriye'nin dizleri dibinde çömelen Pikolo şiddetle havlayarak denize doğru atladı. Hepsi birden başlarını çevirince, gazinonun önüne yanaşan sandallar arasında, iki Mısırlı ile birlikte bir küçük yelkenlide oturan Burhan'ı gördüler. Burhan! Nâdide bir Acem seccâdesini kapısına pas pas yapan adam... Kısa kollu bir beyaz gömlek giymiş, bir beyaz yün süveteri gelişi güzel boynu, omuzları etrâfına sarıvermişti. Başında lâcivert berebask vardı. Yanında duran Rumba, Bedriye'yi ve Pikolo'yu tanımış, avaz avaz havlıyor, yelkenlinin muvâzenesini bozacak kadar tepiniyordu. Burhan'la Mısırlılar, hep birden, Bedriye'yi selâmladılar. Burhan, o dana kadar cüsseli köpeği zaptedemeyeceğini anladı, hayvanın ensesine küçük bir tokat vurup, haydi git, dedi. Rumba, vahşî bir hamle ile kendini rıhtıma attı. Evvelâ Pikolo ile alay eder gibi koklaştı, biraz yalandı yutkundu. Sanki, tanıdım seni, bücür! demek istiyordu. Sonra iri başını Bedriye'nin kucağına soktu. Durduğu yerde duramıyor, fâsılasız tepiniyor, kuyruğunu sallıyor, arka ayakları üzerine kalkarak kocaman patilerini Bedriye'nin omuzuna koyuyor, dilini sarkıtıyor, keyfinden hırlıyor, o ağır vücûduna yaraşmayan bebeklikler, cilveler yapıyor. Bedriye,

mahzun mahzun hayvanın başını kulaklarını okşuyor, onu teskîne uğraşıyordu.

Madam Hilde, bu patırdıdan şaşırmıştı. Sual sormaktan nefret etmesine rağmen bu defa şiddetli bir alâkaya zebun olarak sordu:

— Bu sandaldaki beyler kim?

Bedriye gözlerini kaldırdı.Târifsiz bir ciddiyet, uhrevî bir dalgınlık, bir uzaklıkla, cevap vermeden uzunca bir müddet La Baron'un yüzüne baktı ve dedi ki:

— Lâcivert bereli olan sâbık zevcim Burhânettin Bey'dir.

Madam yalnız oh! diyebildi ve sustu. Burhan'ı derin bir merakla tedkîke başladı. Bedriye bu adamı kendisine pek çok defalar târif etmişti. Fakat dünyanın dört bucağında en güzîde erkekleri, tabiatın en özenerek yarattığı şahsiyetleri tanımış olan Madam Hilde, Bedriye'nin sözlerini müsâmahakâr bir sükûtla dinler, arkadaşına pek inanmazdı. Fakat şimdi anlıyordu ki Bedriye doğruyu söylemiş. Burhânettin tehlikeli bir tiptir. Bilhassa derin duygulu kadınlar için tehlikeli olan tip... Kahramanca güzelliği, ateşli bakışı, vakur tavrı ile infilâka müheyyâ şâhane bir yanardağ gibi duran, derin bir aşk ve ihtiras vadeden, fakat benliğinden hiçbir şey vermeyen erkek. Kadın, onun derinliklerindeki gizli alevi satha çıkarmak için çırpınır, rûhunun son kuvvetini sarf eder ve mahvolur. Karşılık görmeyen aşkının hicrânına bir de muvaffakiyetsizliğin alçaltıcı inkisârı ilâve olmuştur; kadın bu kadarını kaldıramaz. Madam Hilde, mâcerâlarla dolu hayâtında bu tipte bir iki erkek görmüştü. Acı tecrübelerden sonra biliyordu ki bu erkeklerden sevgi beklemek boş bir şeydir. Onlara tatbik edilecek tek bir muâmele vardır:

Onları karmakarışık bir kıskançlık ve entrika şe-

bekesi içinde yaşatmak, onlara karşı kahbe dişi rolü oynamak, foyası derhal görünen kaba yalanlarla onların gurûrunu yaralamak ve nihâyet dev gibi bir boksör âşık bulup onları hakaretle kapı dışarı attırmak. Ne acı, ne fecî, kadınlığın naturasına ne kadar zıt bir vazîfe. Fakat çâre yok. Böyle bir adamı sevmek felâketine düşünce, tecrübeli bir kadının zekâsı derhal şâha kalkarak şunu emretmeli: Çiğne geç, yoksa sen çiğneneceksin. Bedriye, belli ki tecrübeli bir kadın değildi. Zengin ve kibar Türk kadınları hâlâ, nazlı saksı çiçekleri gibi yaşıyorlardı. Yâseminli kameriyeler altında hemcins arkadaşlarıyla gül şurubu içerek, halı örtülü yumuşak sedirlerde hissî romanlar okuyarak ömürlerini geçiriyorlardı. Bedriye pek az erkekle tanışmış ve otuz beş yaşına kadar tek bir aşk yaşamıştı. Böyle zarif köşklerin atlas mobilyaları, çiçek dolu vazoları arasında, en küçük rüzgârın sertliğinden korunarak geçen bir hayat bir bakıma iyi bir şeydi. Kadının mûnis güzelliğini, tatlı konuşmasını, halâvetli bakışını idâme ettiriyordu. Şark kadınları, işte bu sebepten garp kadınlarından yüz bin kere daha câziptir, daha kadındır. Fakat işin tehlikeli tarafı bu kadınlar az yaşadıkları, az gördükleri için herhangi bir fâciaya uğrayınca tepetaklak giderler.

Madam Hilde, Bedriye'ye döndü:

— Zevcinizle karşılaşmak istemiyordunuz. Artık kalksak mı?

Bedriye o uzak, diğer zamanlarda, diğer mekânlarda yüzen bakışını muhâfaza ediyordu. Arkadaşının omuzuna yaslandı. Yavaş sesle:

— Evet Hilde, dedi. Dünyada bu tesâdüften korktuğum kadar hiçbir şeyden korkmadım. Şu dakîka, hayâtımdaki acıların en şiddetlisini duyuyorum. Çünkü artık bu derecesi bana haksızlık, gaddarlık gibi geliyor. Tâlihin bütün sitemlerine dayandıktan sonra onun bir

küçük lûtfuna güvenmiştim. Tâlih beni Burhan'ı görmek eleminden affedecek zannediyordum. Anlıyorum ki kaderin bize en küçük bir lûtfu bile yoktur ve nasip dolmak lâzımdır. Bunu anladığım için sâkinim. Fakat biz ne söylüyoruz, kocam ne yapıyor? Bak görüyorsun ya, ne kadar lâkayt. Hiç umurunda mı?

Madam Hilde gözlerini kırpıştırarak tekrar Burhan'a baktı.

— Na na na... Ben bu zâhirî lâkaytliğe pek inanmıyorum, dedi.

Hakîkatte de öyleydi. Burhan oraya tesâdüfen gelmişti. Köpeklerin karşılıklı havlaması üzerine Bedriye'yi gördü. Kaçmak istedi, fakat nazar-ı dikkati celbetmekten korktu. Mecbûrî selâm verdi, mecbûrî oraya mıhlandı kaldı. Bedriye'yi görmekten hem bir zevk, hem bir azap duyuyordu. Arkadaşları ona takıldılar:

— Burhan, gazinoda epey güzeller var. Hangisini beğendin?

Burhan dedi ki:

— Ben bir tek güzel görüyorum. O da karımdır.

***

Kapıdan çıkarken Mükerrem'e rastladılar. Mükerrem, karısını prezante etti; tıpkı Nesrin'e benzeyen, kıvırcık kirpikli, mat buğday benizli, nârin vücutlu bir kız. Fakat Nesrin kadar boylu değil, ufak tefek. Mükerrem, onların böyle çabuk çabuk kalkmalarına şaşıyor, ısrar ediyor, geri çevirmek istiyordu. Sonra gayr i ihtiyârî, gözüyle etrâfı araştırırken, sandalda Burhan'ı gördü, dilini tuttu. Bonsuar, dedi, yolu serbest bıraktı.

Bedriye ile Madam Hilde kol kola yokuşu çıkmaya başladılar. Necdet arkalarından geliyordu. Koço'nun gazinosunda orkestra "Leblebici Horhor"u çalıyordu. O

sene âdeta Kadıköy üniforması olan sarı, mavi, kırmızı gömlekleri giyen sürü sürü gençler piyasa ediyordu. Necdet şaştı. Bunlar da nereden çıkmıştı?. Bunlar iki sene evvel henüz çocuk olan gençlerdi. İşte hepsi yetişmiş, delikanlı olmuş, piyasaya karışmış.

— Artık ihtiyarlıyoruz galiba.

Diye düşündü. Önü sıra giden iki kadın konuşuyorlardı. Bedriye, Madam Hilde'ye:

— Aşkta kendini inkisardan koruyabildin mi? Nasıl yaptın?

— Çok basit. Dâima bir ayağım muhabbette bir ayağım hiyânette bulunuyordu. İlk andan îtibâren erkeğe beni kaybetmek üzüntüsünü telkin ediyordum. Ve bazen da aşkın en coşkun günlerinde ipi koparıyordum. Almanca'da bir meşhur söz vardır: "Tam nefâsetinizin lezzeti üzerinizde iken sizi yiyenlerin elinden kurtulunuz."

— Ah ne zor, ne fecî!

— Tatlı etiniz sömürüldükten sonra çekirdeğinizi yere atıp geçsinler, bu daha mı kolay, daha mı az fecî?

— Hilde, dinle beni. Hayat ve saâdet böyle bir bedel mukabili muhâfaza ediliyorsa, ben istemiyorum. Vazgeçtim. İnzivâda yaşarım.

— Ay güleyim! Zâten yaptığın nedir? İnzivâda bir râhibe gibi yaşamıyor musun? Vah, benim küçüğüm! Ceylân bakışlı Şehrâzat!

***

Necdet odasına girince acele soyundu. Pijamasını geçirerek balkona çıktı. Bol yıldızlı, tatlı rüzgârlı bir gece, bu didişmeler, ihtiraslar içinde lîme lîme parçalanan beşeriyetin üzerine semâvî bir âhenk, bir sükût örtmüştü. Dirseklerini parmaklığa dayayarak yine

Bedriye'nin birkaç gün evvel söylediği sözleri düşündü: En büyük acı sevip de karşılık görmemek değil, sevip de karşılık görür gibi olduktan sonra aşkın paçavra edildiğine şâhit olmaktır. Bedriye, kendisinden çok daha bedbahttı; fakat... Necdet düşünüyordu ki Bedriye hiç olmazsa sevdiği ile bir müddet yaşamış, onun kolları arasında yatmıştır. Fakat... Bu saâdeti hiç mi tatmamak; yoksa tattıktan sonra yalan olduğunu anlamak ve kaybetmek mi daha ehven? Hangisi?

"Ne düşünürsem düşüneyim" dedi "Hepsi boş. Her muhâkemenin başında ve sonunda bir 'fakat' var. Yaz sıcaktır; fakat... Kış soğuktur; fakat... Hayat acıdır; fakat... Aşk tatlıdır; fakat... Fakatsız hiçbir şey yok."

Karşıki kilisede papazlar korosu bir ilâhi okuyordu. Beyaz ipek abajurun etrâfında pervâneler uçuşuyordu. Sanki gökten yerlere fevkalbeşer bir sükûn ve huzur yağmuru dökülüyordu.

Necdet "ebedî fakat" ın mânâsını düşünerek kendini bir hasır koltuğa bıraktı. Gözlerini kapadı. Farkına varmadan, oturduğu yerde uyuyakaldı. Uykunun bulutları şuurunu büsbütün kapladı, yarı ayıklık hâlinde, Eflâtun'un bir sözü hâfızasına süründü, geçti:

"Beşerî meselelerin hiçbiri derin bir ciddiyete lâyık değildir; fakat...."

Safiye Erol

2 Ocak 1902'de Edirne, Uzunköprü'de doğdu. 1917'de Almanya'ya tahsile gitti. Lise ve üniversiteyi bitirip doktora tezini verdikten sonra 1926'da İstanbul'a döndü. Millî Mecmua, Her Ay gibi dergilerde yazıları çıktı. 1938'de Kadıköyü'nün Romanı, 1944'de Ülker Fırtınası, 1946'da Ciğerdelen isimli romanları, 1941'de Selma Lagerlöf'den Portugaliye İmparatoriçesi ve 1945'de La Motte-Foque'den Su Kızı isimli tercümeleri yayınlandı. 1951'de Kenan Rıfâî hakkında üç bölümlük felsefî incelemesi, Kenan Rıfâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık kitabında yer aldı. 1955'de Tercüman Gazetesi'nde son romanı olan Dineyri Papazı ile 1962'de Son Havadis Gazetesi'nde Peygamberimizin hayâtından safhaları anlatan Çölde Biten Rahmet Ağacı isimli eseri tefrika edildi. Ayrıca muhtelif gazete ve mecmualarda pek çok makâlesi yayınlandı. 1 Ekim 1964'de İstanbul'da vefat etti.

ISBN: 978-975-7663-74-4